

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA

DYREKTOR
Z-CA DYREKTORA

Grzegorz Rosa
Barbara Liszkiewicz –Czyżewska

ZESPÓŁ AUTORSKI

GENERALNY PROJEKTANT STUDIUM WSPÓŁPRACA	mgr inż. arch. Barbara Liszkiewicz – Czyżewska nr wpisu do Izby Urbanistów G-104/2002 mgr inż. arch. Wiesława Witkowska - Kołakowska nr wpisu do Izby Urbanistów G-021/2002
PROJEKTANT KOORDYNATOR OPRACOWANIA - KIEROWNIK ZESPOŁU STUDIALNEGO	Stanisław Wroński
ZESPÓŁ DO SPRAW STRUKTURY FUNKCJONALNO-RZESTRZENNEJ	mgr inż. arch. Grzegorz Rosa nr wpisu do Izby Urbanistów G-193/2005
	mgr inż. arch. kraj Ewa Pietrzak
	mgr Przemysław Zalas
	mgr inż. arch. kraj. Katarzyna Gimbut - Góralczyk nr wpisu do Izby Urbanistów G-098/2002
	mgr inż. arch. Justyna Musiał - Szumska nr wpisu do Izby Urbanistów G-108/2002
	mgr inż. arch. Henryk Gronowski
	mgr inż. arch. Alina Brandt - Stankiewicz nr wpisu do Izby Urbanistów G-173/2003
	mgr inż. arch. Małgorzata Pawlak – Domińska nr wpisu do Izby Urbanistów G-184/2004
	mgr inż. arch. Rafał Szmyt
	mgr inż. arch. Jolanta Czyżowicz
	inż. Melania Kin-Bergmann
	mgr inż. arch. Marta Piątkowska
	mgr Marcin Sierosławski
	mgr inż. arch. Joanna Wierzbowska
	mgr inż. arch. Martyna Wójciak
	tech. arch. Teresa Tomczak
ZESPÓŁ DO SPRAW KOMUNIKACJI	mgr inż. Anna Chmielewska
	mgr inż. Jacek Kajczuk
	mgr inż. Andrzej Litwa
ZESPÓŁ DO SPRAW INFRA-STRUKTURY TECHNICZNEJ	mgr inż. Elżbieta Lis
	mgr inż. Andrzej Rożek
	mgr inż. Franciszek Niechwiej
ZESPÓŁ ASYSTENCKI	Róża Abram
	Danuta Kruś
	Adam Jankowski
	Grażyna Budziak

	Barbara Szulc
	Marian Stołowski
	Barbara Matylis
KOORDYNACJA INFORMATYCZNA	Barbara Maciejewska, inż. Andrzej Pastwa

WSPÓŁPRACA

ZESPÓŁ DO SPRAW BYDGOSKIEGO WĘZŁA WODNEGO	mgr inż. Gerard Graczyk
	mgr Jacek Goszczyński
	mgr Zbigniew Galiński
	mgr Dominika Muszyńska
	mgr inż. arch. Szymon Muszyński
	dr arch. prof. WPSTiH Romana Przybyszewska -Gudelis
	Stanisław Wroński
ROZWÓJ BUDOWNICTWA MIESZKANIOWEGO NA OBSZARACH OTACZAJĄCYCH BYDGOSZCZ	mgr Rafał Gotowski
MIESZKALNICTWO	mgr Hanna Poczyńska
DEMOGRAFIA	mgr Hanna Poczyńska
RYNEK PRACY	mgr Hanna Poczyńska
OCHRONA GRUNTÓW ROLNYCH	mgr inż. Zofia Malarska
STAN, KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	mgr inż. Aleksander Nawra
WYDZIAŁY I JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE URZĘDU MIASTA	WYDZIAŁ KULTURY I PROMOCJI MIASTA
	WYDZIAŁ GOSPODARKI KOMUNALNEJ I OCHRONY ŚRODOWISKA
	WYDZIAŁ MIENIA I GEODEZJI
	WYDZIAŁ EDUKACJI I SPORTU
	WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO
	WYDZIAŁ ROZWOJU GOSPODARCZEGO I INWESTYCJI
	WYDZIAŁ ADMINISTRACJI BUDOWLANEJ
	ZARZĄD DRÓG MIEJSKICH I KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ
<p>ZMIANĘ STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO BYDGOSZCZY OPRACOWANO W CZASIE KADENCJI RADY MIASTA 2002-2006 POD NADZOREM Z-CY PREZYDENTA MGR INŻ. ARCH. LIDII WILNIEWCZYC, NA MAPIE STANOWIĄCEJ POŁĄCZENIE MAPY CYFROWEJ BYDGOSZCZY Z MAPĄ RASTROWĄ OTACZAJĄCYCH GMIN</p>	

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA BYDGOSZCZY	6
1 INFORMACJE PORZĄDKOWE.....	6
1.1 Podstawa opracowania.....	6
1.2 Cel i zakres opracowania.....	6
1.3 Metoda opracowania	7
1.4 Wykaz opracowań wykonanych dla potrzeb studium	8
1.5 Wykaz opracowań wykorzystanych przy opracowaniu studium	9
2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA.....	11
2.1 Podstawowe dane o mieście	11
2.2 Historia i układ przestrzenny	11
2.3 Położenie geograficzne.....	14
2.4 Funkcje miasta.....	15
3 STAN MIASTA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU.....	17
3.1 Środowisko przyrodnicze	17
3.1.1 Klimat	17
3.1.2 Budowa geologiczna - rozpoznanie i ocena złóż kopalin.	18
3.1.3 Warunki hydrogeologiczne, zasoby, jakość i ochrona wód podziemnych	24
3.1.4 Rozpoznanie i ocena zasobów wód powierzchniowych.	27
3.1.5 Powietrze atmosferyczne	34
3.1.6 Hałas i drgania	38
3.1.7 Promieniowanie (maszty i inne)	42
3.1.8 Obszary chronione	50
3.1.9 Obszary wymagające rekultywacji	54
3.2 Demografia.....	58
3.2.1 Stan istniejący	58
3.2.2 Prognoza	63
3.2.3 Rynek pracy	66
3.3 Struktura własności	70
3.3.1 Stan istniejący	70
3.3.2 Tendencje przekształceń	71
3.4 Struktura przestrzenna i funkcjonalna miasta	77
3.4.1 Użytkowanie terenów	77
3.4.2 Mieszkalnictwo	82
3.4.2.1 Stan istniejący	82
3.4.2.2 Wskaźniki i parametry	84
3.4.2.3 Zapotrzebowanie na mieszkania	85
3.4.2.4 Budownictwo mieszkaniowe mieszkańców Bydgoszczy na obszarze podmiejskim..	87

3.4.3	Usługi	93
3.4.3.1	Zdrowie	94
3.4.3.1.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	94
3.4.3.1.2.	Wnioski	96
3.4.3.2	Oświata	102
3.4.3.2.1	Stan istniejący - uwarunkowania	102
3.4.3.2.2	Wnioski	109
3.4.3.3	Kultura	112
3.4.3.3.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	112
3.4.3.3.2.	Wnioski	113
3.4.3.4	Pomoc społeczna	115
3.4.3.4.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	115
3.4.3.4.2.	Wnioski	116
3.4.3.5	Wypoczynek i sport	117
3.4.3.5.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	117
3.4.3.5.2.	Wnioski	118
3.4.3.6	Turystyka	122
3.4.3.6.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	122
3.4.3.6.2.	Wnioski	123
3.4.3.7	Administracja	123
3.4.3.7.1.	Stan istniejący - uwarunkowania	124
3.4.3.7.2.	Wnioski	124
3.4.4	Handel	126
3.4.4.1	Stan istniejący - uwarunkowania	126
3.4.4.2	Wnioski	132
3.4.5	Obszary aktywności gospodarczej	134
3.4.5.1	Stan istniejący - uwarunkowania	134
3.4.5.2	Wnioski	135
3.4.6	Zieleń	139
3.4.6.1	Stan istniejący - uwarunkowania	139
3.4.6.2	Wnioski	140
3.5	Wyposażenie miasta w infrastrukturę techniczną i uwarunkowania jej rozwoju	145
3.5.1	Komunikacja kolejowa	145
3.5.1.1	Stan istniejący - uwarunkowania	145
3.5.1.2	Wnioski	145
3.5.2	Komunikacja drogowa - układ zewnętrzny	147
3.5.2.1	Stan istniejący - uwarunkowania	147
3.5.2.2	Wnioski	148
3.5.3	Komunikacja drogowa - układ wewnętrzny	148
3.5.3.1	Stan istniejący - uwarunkowania	148
3.5.3.2	Wnioski	150
3.5.4	Polityka parkingowa	159
3.5.4.1	Stan istniejący - uwarunkowania	159
3.5.4.2	Wnioski	159
3.5.5	Transport publiczny	159
3.5.5.1	Stan istniejący - uwarunkowania	159
3.5.5.2	Wnioski	161
3.5.6	Drogi wodne	163
3.5.6.1	Stan istniejący - uwarunkowania	163
3.5.6.2	Wnioski	163
3.5.7	Komunikacja lotnicza	163
3.5.7.1	Stan istniejący - uwarunkowania	163
3.5.7.2	Wnioski	164
3.5.8	Zaopatrzenie w wodę	164
3.5.8.1	Stan istniejący - uwarunkowania	164
3.5.8.2	Wnioski	165
3.5.9	Odprowadzenie ścieków sanitarnych i ich oczyszczenie	167
3.5.9.1	Stan istniejący - uwarunkowania	167
3.5.9.2	Wnioski	167

3.5.10	Odprowadzenie wód deszczowych i melioracja miejska	170
3.5.10.1	Stan istniejący - uwarunkowania	170
3.5.10.2	Wnioski	171
3.5.11	Zaopatrzenie w ciepło	173
3.5.11.1	Stan istniejący - uwarunkowania	173
3.5.11.2	Wnioski	174
3.5.12	Zaopatrzenie w gaz	176
3.5.12.1	Stan istniejący - uwarunkowania	176
3.5.12.2	Wnioski	177
3.5.13	Zaopatrzenie w energię elektryczną	179
3.5.13.1	Stan istniejący - uwarunkowania	179
3.5.13.2	Wnioski	179
3.5.14	Telekomunikacja	182
3.5.14.1	Stan istniejący uwarunkowania	182
3.5.14.2	Wnioski	182
3.5.15	Usuwanie i utylizacja odpadów	182
3.5.15.1	Stan istniejący - uwarunkowania	182
3.5.15.2	Wnioski	183
3.6	Dziedzictwo kulturowe	184
3.6.1	Uwarunkowania konserwatorskie, strefy, obiekty rejestrowe, użytkowanie obiektów historycznych	184
3.6.2	Dobra kultury współczesnej (budynki, budowle, pomniki, rzeźby, zespoły urbanistyczne – tereny zabudowy i zieleni)	186
3.6.3	Obszary pomników ząglady i ich stref ochronnych	187
3.7	Krajobraz miasta	188
3.7.1	Ład przestrzenny	188
3.7.1.1	Stan istniejący	188
3.7.1.2	Wnioski	195
3.7.2	Walory przyrodnicze (woda, ukształtowanie terenu, lasy, parki)	195
3.8	Gospodarka rolna i leśna	204
3.8.1	Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej	204
3.8.2	Stan leśnej przestrzeni produkcyjnej	208
3.9	Ocena zagrożeń miasta	219
3.9.1	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi - uwarunkowania	219
3.9.2	Inne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i mienia – uwarunkowania	221
3.9.3	Wnioski	222
3.10	Uwarunkowania planistyczne	225
3.10.1	Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego i innych opracowań ponadlokalnych	225
3.10.2	Uwarunkowania wynikające z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów gminy	241
3.11	Ponadlokalna funkcja miasta	249
3.11.1	Bydgoszcz - ogniwo bydgosko - toruńskiego obszaru metropolitalnego	249
3.11.1.1	Stan istniejący - uwarunkowania	249
3.11.1.2	Wnioski	250
3.11.2	Współzależność z gminami sąsiednimi	250
3.11.2.1	Stan istniejący - uwarunkowania	250
3.11.2.2	Wnioski	253
3.11.3	Bydgoski Węzeł Wodny	254
3.11.3.1	Stan istniejący - uwarunkowania	257
3.11.3.2	Wnioski	266

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA BYDGOSZCZY

I STAN ISTNIEJĄCY I UWARUNKOWANIA ROZWOJU

1 Informacje porządkowe

1.1 Podstawa opracowania

Niniejsze studium stanowi zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bydgoszczy uchwalonego uchwałą Nr XVII/513/99 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 24 listopada 1999 r.

Zmianę sporządzono zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 z 2003 poz. 717) oraz uchwałą nr XV/320/03 Rady Miasta Bydgoszczy z 29 października 2003 r. o przystąpieniu do sporządzenia niniejszej zmiany.

1.2 Cel i zakres opracowania

Studium poprzez określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnienie zadań własnych gminy w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Jest to jedyny, obligatoryjny, interdyscyplinarny, dokument planistyczny uwzględniający długofalowe zamierzenia, określający kierunki przemian przestrzennych i infrastruktury technicznej na obszarze całego miasta.

Ustalenia studium, które nie jest przepisem gminnym a jedynie „aktem kierownictwa wewnętrznego gminy”, realizowane są poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Plany miejscowe uchwała się po stwierdzeniu ich zgodności ze studium.

Celem niniejszego opracowania jest dostosowanie problematyki i procedury sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bydgoszczy do wymogów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. Nr 80 poz. 717)

W związku ze zmianą sytuacji prawnej zaistniała konieczność uzupełnienia dotychczasowej zawartości studium m.in. o:

- określenie wskaźników dotyczących zagospodarowania i użytkowania terenów,
- wyznaczenie obszarów i zasad ochrony dóbr kultury współczesnej,
- wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym,
- określenie obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o pow. sprzedaży powyżej 2000m²,
- określenie obszarów wymagających sporządzenia planów miejscowych /w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne/
- określenie kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Ponadto korekty wymagała forma i treść zapisów studium w związku z koniecznością:

- wykluczenia lub zmniejszenia stref ochrony sanitarnej,
- korekty układu komunikacyjnego,
- uwzględnienia ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz zamierzeń wynikających z podjętych opracowań planistycznych,

- uwzględnienia ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie zadań rządowych,
- formułowania ustaleń studium w sposób umożliwiający stwierdzenie zgodności rozwiązań przyjętych w planach miejscowych tymi ustaleniami.

1.3 Metoda opracowania

Prace nad aktualizacją studium przebiegały w 4 kolejnych fazach:

- Faza 1: przygotowawcza, obejmująca wstępną analizę zapisów obowiązującego studium, oraz ocenę aktualności posiadanych materiałów planistycznych,
- Faza 2: diagnozy stanu, obejmująca wieloaspektowe rozpoznanie i ocenę uwarunkowań rozwoju miasta na podstawie aktualnie wykonanych opracowań problemowych i materiałów przekazanych przez poszczególne Wydziały Urzędu Miasta i jednostki podległe Prezydentowi Miasta,
- Faza 3: obejmująca ocenę kierunków i zasad rozwoju przestrzennego miasta przyjętych w obowiązującym studium,
- Faza 4: obejmująca określenie zmian kierunków i zasad rozwoju przestrzennego miasta oraz formułowanie zapisu ustaleń studium.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bydgoszczy uchwalone uchwałą Nr XVII/513/99 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 24 listopada 1999 r. sporządzone było zgodnie z wymogami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. Obecnie obowiązująca ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. Nr 80 poz. 717) wzmacnia rolę studium zwłaszcza w zakresie procedury sporządzania oraz wymogu uzyskania zgodności ustaleń planów miejscowych sporządzanych na terenie gminy z ustaleniami studium. Rozbudowana została również problematyka.

W związku z powyższym zaistniała konieczność opracowania szeregu nowych bądź zaktualizowanych problemowych materiałów planistycznych.

Analizy stanu oraz oceny kierunków i zasad dalszego rozwoju miasta dokonano w oparciu o uwarunkowania występujące w pięciu podstawowych grupach:

- uwarunkowań wynikających z położenia miasta w regionie,
- uwarunkowań wynikających z istniejącego zagospodarowania terenu, w tym oceny zasobów mieszkaniowych i wyposażenia w obiekty obsługi mieszkańców,
- uwarunkowań demograficznych i społecznych, w tym wielkości ruchu i rozmieszczenia ludności w gminie, struktury wieku mieszkańców oraz sytuacji na rynku pracy,
- uwarunkowań kulturowych, w tym wynikających z występowania zasobów kulturowych, krajobrazowych i ich walorów, wymagań w zakresie ochrony zespołów i obiektów zabytkowych oraz krajobrazu i dóbr kultury współczesnej,
- uwarunkowań przyrodniczych uwzględniających zakres wymaganej prawnej ochrony środowiska przyrodniczego, zasoby wodne, leśne, surowców mine-

ralnych, rolniczą przestrzeń produkcyjną i walory turystyczne, istniejące przeobrażenia i procesy degradacji środowiska.

Szczegółowo określone uwarunkowania rozwoju miasta zostały ujęte w formie opisowej i zawarte w Tomie I tekstu studium zatytułowanym. „Stan istniejący i uwarunkowania rozwoju” oraz na mapach problemowych w skali 1:20000 i 1:25000. W części tej wskazano na czynniki sprzyjające rozwojowi oraz ograniczające możliwości rozwoju Bydgoszczy.

W toku prac nad formułowaniem polityki przestrzennej miasta określone zostały:

- cele rozwoju miasta oraz ogólne sposoby działania prowadzące do ich osiągnięcia,
- kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz wyodrębnionych stref i systemów,
- strefy polityki przestrzennej.

Szczegółowe ustalenia dotyczące kierunków zmian w strukturze przestrzennej miasta oraz kierunki i wskaźniki zagospodarowania i użytkowania poszczególnych terenów zapisane zostały w Tomie II tekstu studium zatytułowanym "Kierunki i zasady rozwoju przestrzennego miasta" i na rysunku w skali 1:10000 stanowiącym obok tekstu załącznik do uchwały o uchwaleniu studium.

1.4 Wykaz opracowań wykonanych dla potrzeb studium

L.p.	Nazwa	Autor
1	2	3
1.	Demografia - Rozwoju Ludności do 2002r. – - Prognoza na 2010 i 2015r.	Hanna Poczyńska
2.	Mieszkalnictwo – Stan 2002r. - Prognoza na 2010 i 2015r.	„
3.	Rynek pracy	„
4.	Bydgoski Węzeł Wodny	Wyższa Pomorska Szkoła Turystyki i Hotelarstwa
5.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Zaopatrzenie w wodę	Elżbieta Lis
6.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy System zaopatrzenia w energię elektryczną	Franciszek Niechwiej
7.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Odprowadzanie ścieków sanitarnych	Andrzej Rożek
8.	Studium Uwarunkowań i kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Odprowadzanie wód deszczowych i melioracja miejska	„
9.	Studium Uwarunkowań i Kierunków	

	Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Zaopatrzenie w ciepło	”
10.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Zaopatrzenie w gaz	”
11.	Ochrona gruntów rolnych	Zofia Malarska
12.	Stan, kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej	Aleksander Nawra
13.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy Materiały Robocze w Zakresie Układu Transportowego Miasta	Zarząd Dróg Miejskich I Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy
14.	Studium Wykorzystania Infrastruktury Do przewozów wewnątrz miejskich	”
15.	Inwentaryzacja urbanistyczna skala 1:5000	MPU

1.5 Wykaz opracowań wykorzystanych przy opracowaniu studium

L.p.	Opracowanie	Autor
1	2	3
1.	Diagnoza prospektywna Strategia rozwoju miasta Bydgoszczy	Wydział Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji Urząd Miasta Bydgoszczy
2.	Rozwój Budownictwa Mieszkaniowego na obszarach otaczających Bydgoszcz jako przejaw procesów urbanistycznych	Rafał Gotowski
3.	Program ochrony środowiska dla miasta Bydgoszczy na lata 2002 - 2010	Arcadis Ekokonrem sp. z o.o. ul. Tarnogajska 50-512 Wrocław
4.	Plan gospodarki odpadami dla miasta Bydgoszczy na lata 2002 - 2010	”
5.	Informacja o sytuacji Społeczno – Gospodarczej w Bydgoszczy I półrocze 2003	Wydział Rozwoju i Inwestycji Urząd Miasta Bydgoszczy
6.	Ocena realizacji Strategii rozwoju Bydgoszczy do 2020r. za okres Od 1998 do I połowy 2003r.	”
7.	Raport o stanie środowiska województwa Kujawsko – Pomorskiego w roku 2002	Inspekcja Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
8.	Plan gospodarowania na gruntach Rolnych na terenie Ujęcia Wody „Las Gdański”	Katedra Gleboznawstwa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego ul. Rakowiecka 26/30 02-528 Warszawa
9.	Rocznik Statystyczny Rzeczpospolitej	Główny Urząd Statystyczny

Polskiej 2003r.		
10.	Rocznik Statystyczny Woj. Kujawsko - Pomorskiego	Urząd Statystyczny w Bydgoszczy
11.	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – Ludność stan oraz struktura demograficzna i Społeczno – Ekonomiczna Województwa Kujawsko – Pomorskiego	Urząd Statystyczny w Bydgoszczy
12.	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – Mieszkania –Województwo Kujawsko - Pomorskie	Urząd Statystyczny w Bydgoszczy
13.	Ważniejsze dane statystyczne o sytuacji Społ.- Gospodarczej Bydgoszczy IV kwartał 2003r.	Urząd Statystyczny w Bydgoszczy
14	Koncepcja Programowa Budowy Drogi ekspresowej S - 5	Biuro Projektowe Dromex S.A.
15	Polityki i programy Wydziałów Urzędu Miasta i innych Służb Miejskich	Urząd Miasta: - Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska, - Wydział Mienia i Geodezji, - Wydział Kultury i Promocji Miasta, - Miejski Konserwator Zabytków, - Wydział Edukacji i Sportu, - Wydział Zarządzania Kryzysowego, - Wydział Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji, - Zespół Lekarza Miejskiego, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.
16	Analiza ruchu drogowego i transportu publicz- nego w Bydgoszczy w kontekście nowych inwestycji drogowych Raport o prognozie ruchu	Akademia Techniczno-Rolnicza Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska Katedra Budownictwa Drogowego

2 Ogólna charakterystyka miasta

2.1 Podstawowe dane o mieście

PODSTAWOWE DANE O MIEŚCIE	1998 r.	2003r.
POWIERZCHNIA , w tym:	17448,00ha	17448,00ha
Tereny zainwestowane	8814,00ha	
Tereny niezainwestowane	8634,00ha	
LUDNOŚĆ , w tym:	386,855 tys.	371,000 tys.
kobiety	204,505 tys.	196,800 tys.
mężczyźni	182,350 tys.	174,200 tys.
GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	2217 os/km ²	2126 os/km ²
ZATRUDNIENIE OGÓLEM , w tym:	128,521 tys.	109,109 tys.
Sektor publiczny	60,294 tys.	50,658 tys.
Sektor prywatny	67,855 tys.	58,451 tys.
STOPA BEZROBOCIA	7,0%	12,8%
PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE (brutto)	1388,320 PLN	2126,46 PLN
PODMIOTY ZAREJESTROWANE W KRAJOWYM REJESTRZE URZĘDOWYM PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ (REGON)	38,251	47,895

2.2 Historia i układ przestrzenny

Bydgoszcz powstała nad charakterystycznym zakolem Brdy, w zachodniej części Kotliny Toruńsko - Bydgoskiej. Mimo, że początki obecnej Bydgoszczy wiążą się dopiero z okresem średniowiecza, osadnictwo na tym terenie ma metrykę znacznie starszą. Najdawniejsze jego ślady sięgają młodszej epoki kamienia – neolitu (4200-1700 p.n.e.). Nazwa Bydgoszcz (a w zasadzie *Budegac*) po raz pierwszy wystąpiła w źródłach pisanych w 1238 roku.

Najstarsze na terenie Bydgoszczy skupiska osadnicze (XII-XIII w) rozwinęły się na wschód od dzisiejszego Starego Rynku, gdzie zlokalizowano gród, usytuowany początkowo na wyspie oblewanej wodami Brdy.

Wzrastające znaczenie militarne Bydgoszczy stało się szczególnie widoczne w okresie wojen Władysława Łokietka z Krzyżakami, kiedy to dwukrotnie miejscowość trafiała w ręce zakonu.

Kilka lat po powrocie pod polskie panowanie 19 IV 1346 r. Król Kazimierz Wielki wystawił przywilej lokacyjny dla nowego ośrodka miejskiego. Bydgoszcz założona została na prawie magdeburskim - na niezabudowanej dotąd równinie na zachód od grodu na prawym brzegu Brdy. Od tego też momentu można mówić o początkach kształtowania się tu trójczłonowego zespołu osadniczego. Proces ten zakończony w II poł. XV wieku, doprowadził do wyraźnego wyodrębnienia się właściwego obszaru miasta jego przedmieść (wraz z Wyspą Młyńską i położonym na zachód Okolem), a także usytuowanego wyspowo zamku.

Kolejną fazą rozwojową Bydgoszczy było powstanie w końcu XIV wieku oraz w ciągu XV wieku przedmieść ukształtowanych na terenach położonych na północ, zachód i wschód od miasta. Najstarszym z nich było usytuowane od wschodu (na obszarze dawnego podgrodzia) Przedmieście Kujawskie, na którym rozciągało się jeszcze osadnictwo przedlokacyjne. Od strony zachodniej powstało Przedmieście Poznańskie, a na północy Przedmieście Gdańskie. Na tym ostatnim przedmieściu najpóźniej w ostatnim dziesięcioleciu XIV wieku osiedlili się Karmelici, którzy wzniesli tu wkrótce klasztor i kościół.

Trzecim - ostatnim, a zarazem najstarszym członem bydgoskiego średniowiecznego zespołu osadniczego był zamek, będący jednocześnie jego największą i najokazalszą budowlą. Przeprowadzone badania archeologiczne dowodzą, że obiekt murowany powstał na miejscu wcześniejszego grodu drewniano - ziemnego.

Tak ukształtowana tkanka miejska funkcjonowała niezmiennie przez kolejne lata. Nie miały na jej wygląd większego wpływu wydarzenia historyczne, ani zarazy i epidemie, jakie nękały Bydgoszcz.

Początek wieku XVII i pierwsza wojna ze Szwecją, to czas dalszego rozrostu miasta o kolejne przedmieścia - wtedy min. wspomina się po raz pierwszy o Błoniu (1616). Praktycznie w tym okresie początkowo niewiele zmieniło się w rozplanowaniu miasta, z tym, że w jego sylwecie pojawiło się kilka znaczących budowli. Zakończono najprawdopodobniej budowę miejskich obwarowań. W ich obrębie najdłuższą i najważniejszą arterią komunikacyjną była ulica Długa (*platea longa*). Nad miastem nadal górował zamek jako siedziba starosty i jego urzędów.

Ukształtowana ostatecznie do poł. XVII wieku ogólna panorama miasta oraz jego rozplanowanie przestrzenne nie uległy jakimś większym zmianom aż do schyłku XVIII w. Okres rozwoju miasta przerwał „potop” szwedzki w 1655 r. Szczególnie dużo zniszczeń przyniosła okupacja szwedzka w 1656 r., kiedy to wysadzono zamek i mennicę. Kolejne lata i splot wydarzeń historycznych -przemarsze wojsk, przechodzenie miasta z rąk do rąk spowodowały jego powolny upadek.

W 1772 r. w wyniku pierwszego rozbioru Polski Bydgoszcz znalazła się pod panowaniem pruskim. Okupant rozpoczął systematyczne inwestowanie i urządzenie miasta, tak pod względem organizacyjnym jak i przestrzennym. Wprowadził tu siedziby ważnych urzędów, czyniąc z miasta ważny ośrodek administracyjny i sądowniczy. Duży wpływ na rozwój miasta miała budowa Kanału Bydgoskiego w latach 1773-1774.

O intensywnym rozwoju miasta świadczy fakt wybudowania w latach 1772-1786 – dziewięćdziesiąt dziewięć nowych dwupiętrowych domów. Od 1783 roku ośrodek dzielił się na Śródmieście i trzy przedmieścia: Poznańskie, Toruńskie i Gdańskie. Później na planie Lindnera z 1800 r. wydzielono jeszcze jedno przedmieście - Okole, połączone w jedną całość z Wyspą Młyńską. Oprócz tych przedmieść dobrze rozwijały się Grodzko, Chwytowo i Babia Wieś. Zabudowa przedmieść, najczęściej o charakterze jeszcze wiejskim, skupiała się wzdłuż dróg wylotowych, zdarzać się jednak już zaczęły obiekty poważniejsze -o charakterze przemysłowym.

Okres Księstwa Warszawskiego to również czas dla miasta dość szczęśliwy - Bydgoszcz nadal pozostaje siedzibą ważnych urzędów.

Powrót Bydgoszczy w ręce pruskie to powrót dawnej polityki znaczeniowej miasta. Okres ten to z jednej strony budowa kolejnych budynków mieszkalnych i zakładów przemysłowych, ale i zmiana topografii sakralnej na skutek kasaty istniejących zgromadzeń zakonnych. Średniowieczne mury miejskie ulegające powolnej degradacji, uległy rozbiórce do poł. XIX w.

Dla dalszego kształtu i wyglądu miasta duże znaczenie miało powstanie w 1832 roku Towarzystwa Upiększania Miasta. Prowadziło ono działania zmierzające do brukowania, zadrzewiania ulic i placów, urządzania parków i promenad.

Pierwsza ćwierć XIX wieku to okres pewnej stagnacji urbanistycznej wiążącej się min. z kłopotami finansowymi miasta. Przyjmuje się, że do połowy XIX wieku nie nastąpiły poważniejsze zmiany w układzie przestrzennym Bydgoszczy, która oprócz terenu średniowiecznego miasta lokacyjnego obejmowała istniejące już wcześniej przedmieścia.

Przełomowy zarówno w rozwoju przestrzennym, jak i gospodarczym miasta był rok 1851, kiedy otrzymało ono pierwsze połączenie kolejowe oraz wcielono w jego granice administracyjne podmiejską gminę Bocianowo. Do 1859 roku włączono kolejno do miasta osadę Żupy, wieś Nowy Dwór i Grodztwo.

Konieczność powiązania przedmieścia Gdańskiego z dworcem na Bocianowie spowodowała powstanie traktu, a następnie ulicy łączącej - obecnej Dworcowej, wzdłuż której powstawać mogła nowa zabudowa. Na części nowo włączonego w granice administracyjne miasta terenu już w 1853 roku rozplanowano dwie nowe dzielnice mieszkaniowe na cześć ówczesnego króla pruskiego Fryderyka Wilhelma IV i jego małżonki: *Friedrich - Wilhelm - Stadt* i *Elisabeth - Stadt*.

Wraz z rozwojem gospodarczym miasta postępował rozwój infrastruktury. W 1860 roku uruchomiono gazownię miejską. W 1896 roku uruchomiono przy ul. Warmińskiego elektrownię miejską. W 1888 uruchomiono pierwszą linię tramwajową łączącą Dworzec Główny i Wełniany Rynek. W 1895 ruszył pierwszy tramwaj elektryczny. W 1890 roku w pobliżu gazowni wzniesiono kompleks rzeźni miejskiej. Na przełomie XIX i XX wieku Bydgoszcz otrzymała nowoczesną sieć wodociągowo-kanalizacyjną.

W drugiej połowie XIX wieku, głównie zaś na początku XX stulecia stała się silnym centrum kulturalnym, a zwłaszcza oświatowym z licznymi szkołami. Największą bez wątpienia inwestycją kulturalną tych czasów było wybudowanie (po spaleniu poprzedniego) nowego Teatru Miejskiego (1895-1896) przy Placu Teatralnym. Tak, więc wcześniejsza zabudowa klasztorna, a później teatralna została zamieniona na bardzo okazały obiekt stanowiący charakterystyczny fragment tej części miasta.

W ten sposób zostało zasadniczo wykształcone do końca lat 70-tych XIX wieku na terenie Przedmieścia Gdańskiego nowe centrum administracyjno-oświatowe miasta z licznymi gmachami państwowymi i użyteczności publicznej.

Na południowo-wschodnich terenach Grodztwo wykształcił się natomiast do początku XX wieku zapoczątkowany budową gazowni, główny kompleks komunalnej zabudowy przemysłowej. Zakładając na kolejnych wzgórzach parki, stworzono w latach siedemdziesiątych ciekawy pas zieleni.

Szybki rozwój gospodarczy i wzrost liczby ludności na przełomie wieków zmusił do poszukiwania nowych terenów pod zabudowę. Z procesem tym wiąże się późne, bo w 1894 roku wytyczenie dzisiejszej ulicy Cieszkowskiego, której zabudowa powstała w latach 1895-1904 według projektów czołowych ówczesnych architektów bydgoskich.

Przełom XIX i XX wieku przyniósł również zmiany urbanistyczne na wschodnich obrzeżach Starego Miasta, zmierzające do uporządkowania i zagospodarowania tego terenu. W roku 1895 wyburzono resztki średniowiecznego zamku, a w 1899 na południe od niego rozplanowano nowy plac (ob. Kościeleckich).

Jednak zasadniczy rozwój przestrzenny Bydgoszczy na przełomie wieków, generalnie zaś na początku XX stulecia przesunął się w kierunku północno - wschodnim. Naj-

dłuższą ulicą stała się Gdańska. Jej północne krańce dochodziły do zespołu zabudowy koszarowej z wiodącym obiektem Szkoły Wojennej (Gdańska 190) wybudowanym w latach 1813-1819.

Z początkiem naszego stulecia rozwój urbanistyczny miasta skierował się w stronę wschodnią ku osiedlom podmiejskim Bielawy i Skrzetusko. Ruch budowlany objął nie zabudowane obszary północno-zachodnie dawnego Grodzta, dochodząc na północy do ob. ulicy Chodkiewicza.

Generalnie równie szybko jak miasto rozwijały się wsie, folwarki podmiejskie. Zrastały się one wolno i chaotycznie, zwłaszcza od IV ćw. XIX wieku w bydgoski zespół miejski.

Najciekawszym osiedlem, tak pod względem awangardowości rozwiązania, jak i zabudowy, pozostającym jednak poza granicami miasta była urzędnicza kolonia willowa na Bielawach, gdzie wybudowano zespół 65 domów wolnostojących -willi lub domów bliźniaczych wraz z ogrodami, własnymi wodociągami i elektrycznością.

Pierwsza wojna światowa zahamowała rozwój miasta. W styczniu 1920 roku na mocy porozumień wersalskich miasto weszło w skład państwa polskiego. Miasto, będące dotychczas siedzibą ważnych urzędów, straciło na znaczeniu. Spadło do roli miasta powiatowego. Osłabiło to zdecydowanie tempo rozwoju miasta. Wkrótce po przejściu miasta władze polskie z dniem 1 IV 1920 r. włączyły w granice administracyjne miasta 18 gmin podmiejskich posiadających do tej pory status prawny gmin wiejskich. Największe obszary przyłączone zostały od wschodu po obu stronach Brdy aż do Wisły. Po przeprowadzeniu inkorporacji Bydgoszcz stała się jednym z największych miast II Rzeczypospolitej. W 1921 roku była trzecim pod względem terytorium miastem w kraju, a w 1939 -piątym po Warszawie, Wilnie, Poznaniu i Lwowie. Większość jednak terenów pozostawała niezabudowana - zabudowane było ok. 10 %.

Po początkowej stagnacji od połowy lat XX rozpoczął się okres dalszego rozwoju miasta bazujący głównie na jego dogodnym położeniu, połączeniach komunikacyjnych i potencjale przemysłowym. Miasto rozbudowywało się w tym czasie zasadniczo wokół wykształconego do 1920 roku Śródmieścia. Dopiero w 1928 roku przystąpiono pod kierunkiem architekta warszawskiego Stanisława Filipkowskiego do opracowania kompleksowego planu rozwoju miasta, według którego od 1931 roku zaczęto realizować jego rozbudowę. Powstało wówczas kilka osiedli mieszkaniowych m.in. na Wilczaku, Jachcicach, Czyżkówku, Skrzetusku i Kapuściskach Wielkich oraz zapoczątkowano budowę osiedla Leśnego. Uzupełniano też istniejącą zabudowę śródmiejską.

Po wybuchu II wojny światowej Bydgoszcz została zajęta przez wojska hitlerowskie. Działania wojenne nie spowodowały większych strat w mieście. Pewne zmiany w urbanistyce miasta nastąpiły natomiast podczas okupacji. Dokonano wyburzenia zachodniej pierzei rynku wraz z kościołem jezuitów i przylegającym doń Muzeum Miejskim. Równocześnie rozebrano blok zabudowy pomiędzy ulicami Mostową, Jatki, Grodzką i Starym Rynkiem. Zburzono też synagogę żydowską. Wszystkie te działania miały miejsce w pierwszym roku okupacji.

Wyzwolenie miasta w dniach 23-26 stycznia 1945 przyniosło niewielkie straty w substancji miejskiej - największą z nich było spalenie teatru miejskiego.

2.3 Położenie geograficzne

Bydgoszcz położona nad rzeką Brdą u jej ujścia do Wisły, w swoim obecnym kształcie, znajduje się na styku kilku regionów fizyczno – geograficznych Polski tj.: Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Brdy, Wysoczyzny Świeckiej, Doliny Fordońskiej, Pojezierza Chełmińskiego i Kotliny Toruńskiej. Z tych względów na terenie Bydgoszczy i w bezpośrednim jej sąsiedztwie spotyka się zróżnicowaną w terenie i genezie rzeźbę terenu, kształtowaną przez wiele czynników w różnym okresie czasu.

Charakterystyczną cechą rzeźby na terenie miasta jest występowanie systemu rozległych, równinnych poziomów tarasowych i wysokich obszarów wysoczyznowych

oraz szczególnie eksponowanych w krajobrazie Bydgoszczy – stref krawędziowych pradoliny i dolin rzecznych. Są one porozcinane systemem dolinek erozyjnych, których dnem często spływają niewielkie ciek wodne.

Od zachodu Bydgoszcz graniczy z terenami Doliny Kanału Bydgoskiego i Doliny Noteci, które charakteryzują się znacznym udziałem łąk i pastwisk wykształconych na glebach organicznych z gęstą siecią kanałów melioracyjnych, regulujących stosunki wodne tych obszarów.

Na południu Bydgoszcz styka się z jednym z największych obszarów wydm śródlądowych w Polsce tj. Wydm Puszczy Bydgoskiej, które prawie w całości są porośnięte lasem sosnowym. Lasy to istotny element wpływający na położenie i rozwój przestrzenny Bydgoszczy. Zajmują one około 22% powierzchni miasta i otaczają je dużymi kompleksami zarówno od południa – Puszcza Bydgoska, jak i od północy – zespół lasów Doliny Brdy łączy się z Borami Tucholskimi.

Wschodnia granica miasta opiera się na rzece Wiśle w miejscu gdzie dokonała ona przełomu i zmieniła kierunek swojego biegu z równoleżnikowego na południkowy – przełom Doliny Wisły pod Fordonem.

W Bydgoszczy i jej najbliższej okolicy znajdują się liczne obiekty i obszary przyrodnicze, które objęto ochroną prawną. Stanowią je: 103 pomniki przyrody, znajdujący się w granicach administracyjnych miasta fragment Zespołu Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego (skarpa Fordońska) oraz obszary krajobrazu chronionego (Zalewu Koronowskiego, Północnego Pasa Rekreacyjnego miasta Bydgoszczy, Wydm Kotliny Toruńsko – Bydgoskiej).

W pobliżu miasta ustanowiono 13 rezerwatów przyrody w tym: 2 ornitologiczne, 6 leśnych, 5 florystycznych.

2.4 Funkcje miasta

Bydgoszcz należy do najważniejszych ośrodków regionalnych kraju. Wysoką pozycję zawdzięcza procesom społeczno-gospodarczym zachodzącym w Polsce po II wojnie światowej, rozwijającym się na potencjale społeczno - gospodarczym powstałym w wcześniejszym okresie. Dynamikę rozwoju miasta obrazuje wzrost liczby jego mieszkańców od 168,5 tys. w 1950r., 239,9 tys. w 1960r., 281,0 tys. w 1970r., 345,9 tys. w 1980r., 381,7 tys. w 1990r., 384,5 tys. w 2000 r. do 386,8 tys. w 1998r. Od tego roku liczba mieszkańców spada osiągając w 2003 r. liczbę 371,2 tys. Pod wzgl. ilości ludności Bydgoszcz znajduje się na 8 miejscu w kraju i z racji swojej liczebności jest członkiem Unii Metropolii Polskich. Do 1975r. Bydgoszcz pełniła funkcję stolicy jednego z 17 istniejących województw. Od 1975r. do 1998r. była stolicą powstałego w nowych granicach, w wyniku ówczesnej reformy administracyjnej jednego z 49, Województwa Bydgoskiego. Od 1998r., w wyniku kolejnego podziału administracyjnego oraz kompetencyjnego powstało dwu stołeczne, jedno z 16 Województwo Kujawsko-Pomorskie, z siedzibą władzy państwowej – Wojewodą w Bydgoszczy i samorządowej – Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego i Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

Bydgoszcz jako gmina stanowi jednocześnie powiat grodzki i jest stolicą Powiatu Bydgoskiego (ziemskiego).

Regionalne i ponadregionalne funkcje Bydgoszczy ukształtowały się w wyniku lokalizacji w mieście licznych instytucji administracji specjalnych obejmujących swoim zasięgiem obszar o pow. ok. 20 tys. km², jak również w wyniku lokalizacji innych czynników kształtujących i tworzących regionalne więzi. W pierwszej kolejności należy wymienić potencjał naukowy, na który składają się szkoły wyższe, wśród których znajdują się rzadkie w skali kraju kierunki jak muzyka. Na potencjał ten składa się 6 uczelni publicznych, 4 uczelnie niepubliczne oraz 2 punkty konsultacyjne innych uczelni kraju. Łącznie na wyższych uczelniach Bydgoszczy w roku akademickim 2002-2003 studiowało 38355 studentów, w tym 19205 na studiach dziennych, a ukończyło je 7184 absolwentów. Re-

gionalny i ponadregionalny zasięg mają działające w Bydgoszczy instytucje kulturalne jak Filharmonia Bydgoska, Opera Nova, Teatr Polski, Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, Pomorskie Muzeum Wojskowe, Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego, oraz prestiżowe imprezy z Festiwałem Musica Antiqua Europae Orientalis, Festiwal Muzyki Dawnej i Bydgoskim Festiwałem Operowym na czele. Ponadto w Bydgoszczy miały miejsce centralne obchody Roku Ignacego Paderewskiego.

Duże znaczenie w kreowaniu regionalnych i ponadregionalnych więzi posiadają wyspecjalizowane placówki służby zdrowia z Regionalnym Centrum Onkologii i Wojskowym Szpitalem Klinicznym.

Bydgoszcz należy do czołówki ośrodków regionalnych pod wzgl. posiadanych mediów. W mieście działa jeden z 13 regionalnych ośrodków TVP, regionalna rozgłośnia radia publicznego, 3 radia lokalne, 3 dzienniki o regionalnym zasięgu oddziaływania. W rejonie bydgoskim działa najważniejszy ośrodek nadawczy Polskiego Radia – Radiowe Centrum Nadawcze koło Solca Kujawskiego.

W Bydgoszczy, którą zamieszkuje 18% mieszkańców województwa skoncentrowanych jest ok. 25% wszystkich firm oraz ok. 34% firm z udziałem kapitału zagranicznego działających na terenie województwa. Bydgoszcz jest liczącym się w kraju ośrodkiem przemysłowym, w którym należy wyróżnić: Bydgoską Fabrykę Kabli, Bydgoską Fabrykę Mebli, Jutrzenkę, Lucent Technologies Poland, Zachem, Unilever, Pesa, Cefarmem i Stomilem na czele. Bydgoszcz jest liczącym się w kraju węzłem kolejowym z linią kolejową Śląsk – Porty, oraz znaczącym węzłem drogowym z przechodzącymi przez miasto radialnie drogami krajowymi nr 5, 10, 25 i 80.

Ponadkrajowy charakter posiada również Port lotniczy, z nowoczesnym terminalem, mogący przyjmować najnowocześniejsze i największe statki powietrzne i obsługiwać linie międzynarodowe.

Bydgoszcz posiada szczególnie walor, którym jest t.z.w. Bydgoski Węzeł Wodny z Kanałem Bydgoskim, Brdą i Wisłą, z 7 czynnymi, będącymi w pełnej sprawności technicznej i posiadającymi liczące się wartości kulturowe śluzami i innymi urządzeniami hydrotechnicznymi, oraz unikatową Wyspą Młyńską i Wenecją Bydgoską. Bydgoski Węzeł Wodny stanowi kluczowy element, śródlądowej, międzynarodowej drogi wodnej Berlin Kaliningrad i jest głównym walorem promocyjnym miasta.

W Bydgoszczy ma siedzibę (jeden z dwóch w kraju) Pomorski Okręg Wojskowy, obejmujący 7 województw oraz powstałe w ramach NATO Sojusznicze Centrum Szkolenia Sił Połączonych.

Posiadając na najwyższym poziomie europejskim obiekty sportowe jak: Stadion lekkoatletyczny „Zawisza” Halę widowiskowo – sportową „Łuczniczka” oraz stadion żużlowy „Polonia”, w Bydgoszczy odbywa się wiele imprez o znaczeniu krajowym i międzynarodowym jak: Mistrzostwa Świata Juniorów Młodszych w lekkiej atletyce, Mistrzostwa Europy do lat 23 w lekkiej atletyce, Superliga Pucharu Europy i Grand Prix na żużlu. Na bazie w/w obiektów działają 3 pierwszoligowe zespoły: żużlowy, siatkówki kobiet i koszykówki mężczyzn.

Bydgoszcz wraz z Toruniem i przyległymi gminami, zgodnie z „Koncepcją polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko- Pomorskiego tworzy Bydgosko- Toruński Obszar Metropolitalny, mający szansę utworzyć bipolarny ośrodek rozwoju o znaczeniu europejskim, tzw. europole.

3 Stan miasta i uwarunkowania rozwoju

3.1 Środowisko przyrodnicze

3.1.1 Klimat

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, na obszarze wzajemnego przenikania się wpływów kontynentalnych ze wschodnich obszarów Europy, morskich z obszaru Morza Bałtyckiego i oceanicznych z obszaru Oceanu Atlantyckiego. Przejściowość ta uwidacznia się zmiennymi stanami pogody, które uwarunkowane są napływającymi masami powietrza.

Średnia temperatura powietrza w Bydgoszczy z wielolecia 1945 r. ÷ 1994 r. wynosi 8,4 °C, przy średniej temperaturze okresu wegetacyjnego wynoszącej około 12,5 °C. Najzimniejszymi miesiącami są: styczeń i luty ze średnimi temperaturami -3,0 °C i -4,5 °C, a najcieplejszym lipiec ze średnią temperaturą ok. 18 °C. Najniższą temperaturę zanotowano 1 lutego 1956 r. (-26,9°C) a najwyższą 31 lipca 1994 r. (38°C) - amplituda 64,9°C. Dni z przymrozkami jest w roku ok. 100-110, z mrozem 10-15. Dni z pokrywą śnieżną jest ok. 50-70. W ciągu roku jest ok. 26-30 dni gorących z temperaturą maksymalną powyżej 25 °C.

W Bydgoszczy przeważają wiatry z kierunku zachodniego, dla którego średnia częstość ich występowania w roku wynosi 18% oraz z kierunku południowo – zachodniego 13%. (N – 7%, NE – 7%, E – 11%, SE – 6%, S – 7%, NW – 7%). Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Średnia prędkość wiatru w Bydgoszczy w latach 1945 ÷ 1994 wynosi 2,3 m/s.

Ciśnienie atmosferyczne w Bydgoszczy średnie z wielolecia 1945 ÷ 1994 wynosi 1009 hPa.

Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba) i najmniejsze notuje się we wrześniu i w czerwcu, natomiast maksimum zachmurzenia przypada na przełom jesieni i zimy.

W rejonie Bydgoszczy (Kotlina Toruńska) obserwuje się najniższe roczne sumy opadów w Polsce. Średnia suma z lat 1945 ÷ 1994 wyniosła 512 mm. Jednak wahania opadów kształtują się od 269 mm w 1989r. do 809 mm w 1980r. Maksimum opadów przypada na miesiąc lipiec (70mm), minimum w lutym (20-26mm). W okresie wegetacji roślin (kwiecień - wrzesień) średnia suma opadu wynosi 318 mm przy wahaniach od 113 mm (1989r.) do 651 mm (1980r.).

Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz, tworzące specyficzny bioklimat oraz urozmaiconą rzeźbę terenu, charakteryzująca się dużym zróżnicowaniem wysokości względnych. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń. Sytuacje takie najczęściej występują jesienią i zimą a więc w sezonie grzewczym. Jednocześnie w miejscach dużej koncentracji zakładów przemysłowych i innych źródeł niskiej emisji może wystąpić lokalny wzrost temperatury, szczególnie w okresie zimowym, oraz zwiększenie ilości mgieł ze względu na wzrost zanieczyszczenia.

3.1.2 Budowa geologiczna - rozpoznanie i ocena złóż kopalin.

■ Budowa geologiczna rejonu Bydgoszczy

Dla potrzeb niniejszego opracowania omówienie budowy geologicznej rejonu Bydgoszczy ograniczono do osadów mezozoicznych (górną jurą, dolną kredą) i kenozoicznych (trzeciorzęd i czwartorzęd). Osady mezozoiczne są dobrze rozpoznane z uwagi na stosunkowo płytkie zaleganie pod powierzchnią terenu (miejscami już na głębokości ok. 80m p.p.t.), które związane jest z obecnością antyklinorium kujawsko – pomorskiego.

Najstarsze osady **górną jurą** (portland) nawiercono na głębokości 490 m p.p.t., wykształcone w formie wapienia muszlowego intraklastami i liczną fauną cyrenową, precyzującą przynależność stratygraficzną skał. W rejonie Osowej Góry osady portlandu wykształcone są w innej facji; wypływającego się ze zbiornika morskiego: mułowców piaszczystych z fauną muszlową, piaskowców z wkładkami ewaporatów: anhydrytów i soli kamiennej.

Dolna kreda (berias) w postaci szarych piaskowców wapnistych, została nawiercona na terenie lasu Gdańskiego w przedziale głębokości 490 – 440m p.p.t. Powyżej (do głębokości 418m p.p.t.) zalegają ciemnoszare mułowce i ilowce, a do 243 występuje miąższa warstwa białych piasków kwarcowych z muskowitem zaliczanych do walanżynu i dolnego hoterywu. Powyżej, do głębokości ok. 226m.p.p.t. występuje ciemnobrunatna warstwa mułowcowo – ilowcowa rozdzielająca kolejny kompleks jasnoszarych piasków barremu i aptu, który występuje do głębokości ok. 172m p.p.t. Wyżej – do ok. 112m p.p.t. – zalega kolejna piaszczysta warstwa dolnokredowa – albu. Z uwagi na upad warstw występujących w granicach północno – wschodniego skrzydła antyklinorium, młodsze osady dolnej kredy występują już poza rejonem ujęcia Las Gdański – tj. w Frdonie, gdzie w stropie warstwy piaszczystej nawiercono liczne okruchy fosforytów. W stropie piasków zalega ok. 150m. warstwa czarnych ilowców, pod nakładem kremowo – szarych wapieni i margli cenomanu.

Wypiętrzone w czasie orogenezy laramijskiej starsze podłoże mezozoiczne, zostało następnie zerodowane do rzędnej ok. - 60 m n.p.m., gdzie nawiercono osady starszego **trzeciorzędu** – oligocenu. Oligocen w rejonie Bydgoszczy występuje w formie zredukowanej – do ok. 30m. miąższości ilów i piasków ilastych z okruchami zielonego glaukonitu. Nad nim, do głębokości ok. 38m p.p.t. zalega mioceńska seria burowęglowa, która w tym rejonie występuje powszechnie na rzędnej od 10 do -30m n.p.m., w postaci brunatnych piasków drobnoziarnistych z domieszką węgla brunatnego, tworzącym w stropie 1 – 4 własnych pokładów, o miąższości do ok. 2m. W nakładzie warstwy mioceńskiej zalegają pstry iły pliocenu, których pierwotna miąższość ok. 100m. została w rejonie dolin Wisły i Brdy poważnie ograniczona do kilku metrów.

Czwartorzęd w rejonie Bydgoszczy występuje w postaci osadów wodnolodowcowych: glin zwałowych i piasków ze żwirami. Miąższość osadów czwartorzędowych waha się od ok. 100m (w rejonie dolin kopalnych wypełnionych szarą gliną zwałową fazy leszczyńskiej) do kilku metrów w osadach tarasów Brdy. Gliny zwałowe tworzą ciągłe, głębokie i wydłużone struktury, rozcinające osady czwartorzędowe aż do odsłonięcia starszego podłoża dolnej kredy (np. w studni publicznej przy ul. Techników). W rejonie ujęcia Las Gdański i studni przy ul. Szarych Szeregów i Przodowników Pracy, czwartorzęd wykształcony jest również w formie dolin kopalnych, ale o wypełnieniu piaszczysto – żwirowym.

■ Występowanie surowców skalnych

Na terenie Bydgoszczy nie udokumentowano złóż kopalin podstawowych. Udokumentowano trzy złoża kopalin pospolitych:

- złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej FORDON,
- zasoby: 1 191 tys.m³,
- złożo piasku budowlanego w rejonie Czyżkówka,
- zasoby: 6 872 tys.t,
- złożo kruszywa dla żwirowni Bydgoszcz - Wschód,
- zasoby: 345 tys.m³.

W Bydgoszczy jedynie złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej „FORDON” jest obecnie eksploatowane i posiada znaczenie gospodarcze. Koncesja na wydobywanie kopaliny ze złoża została udzielona decyzją Wojewody Bydgoskiego z dnia 21.12.1992 r., znak OS-II-7512-3/26/89/92 Przedsiębiorstwu CEGIELNIE BYDGOSKIE S.A. (obecnie Cegielnie Polskie Sp. z o.o.). Koncesja została wydana do dnia 21.12.2020 r.

Obecnie eksploatowane jest złożo przewidziane do I etapu eksploatacji. Jego zakończenie przewidywane jest na 2010 rok. Wydobywanie odbywa się sezonowo w miesiącach maj – wrzesień, w rozmiarze ok. 20. 000 m³. Urobek gromadzony jest na hałdzie technologicznej na terenie Cegielni. Po okresie wydobywania produkcja materiałów budowlanych następuje w oparciu o zgromadzone zapasy. Przewiduje się skrócenie okresu eksploatacji w przypadku zwiększenia wydobywania dla zasilenia urobkiem zakładu w Stopce k. Koronowa, należące do tego samego inwestora strategicznego, a dysponującego zbyt ubogimi złożami. Kolejne złoża – po zakończeniu I etapu wydobywania w 2010 r. – zgodnie z dokumentacją rekultywacyjną, eksploatowane będą w etapie II – IV w okresie do upływu terminu koncesji (2011 – 2020r.) lub krótszym w przypadku szybszego wyeksploatowania złoża.

Pozostałe złoża kopalin pospolitych tj. w rejonie Czyżkówka i Bydgoszczy-Wschód, zostały w znacznym stopniu wyeksploatowane, a teren, na którym się znajdują jest zabudowany.

Wspomnieć należy, że od kilku lat prowadzona jest eksploatacja kruszywa naturalnego z dna rzeki Wisły (km 774,0-778,0) w rejonie Starego Fordonu (przybliżona objętość złoża 839 462 m³).

■ Tereny i obszary górnicze

W granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy, dla złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej „FORDON” zostały wyznaczone decyzją Wojewody Bydgoskiego z dnia 20.03.1997 roku znak ROŚ-GL-II-7512-3/24/83/97 **granice obszaru i terenu górniczego**.

■ Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny

W związku z eksploatacją złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „FORDON” prowadzonej na podstawie:

- decyzji zatwierdzającej dokumentację geologiczną złoża kruszywa naturalnego „FORDON” (zasięg złóż iltów przemysłowych),
- zatwierdzonego projektu zagospodarowania złoża „FORDON” (etapy wydobywania złóż iltów przemysłowych),
- uproszczonego planu ruchu na złożu,

wyznaczono w złożu „FORDON” **filar ochronny** wzdłuż ulicy Rejewskiego i Akademickiej.

■ **Obszary występowania naturalnych zagrożeń geologicznych i osuwania się mas ziemnych (zjawiska geodynamiczne).**

Ze względu na położenie geograficzne Bydgoszczy oraz występowanie jedynie pojedynczych miejsc powierzchniowej eksploatacji kopalni, na terenie miasta nie występują zagrożenia geologiczne wynikające np. z położenia w strefie zjawisk sejsmicznych czy tektonicznych lub związanych z podziemną eksploatacją kopalni np.: tapnięcia, zawały, ruchu górotworu itp.

Do najistotniejszych zagrożeń geologiczno-inżynierskich i niekorzystnych zjawisk geodynamicznych występujących na terenie miasta Bydgoszczy należy zaliczyć:

- płytkie występowanie ekspansywnych iltów trzeciorzędowych,
- niską stateczność zboczy zwłaszcza o nachyleniu większym niż 15% – tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi,
- występowanie gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych oraz terenów wydym śródlądowych.

■ **Ekspansywne ily trzeciorzędowe**

Występują na terenie całego miasta, jednak największy wpływ dla bezpiecznej realizacji obiektów budowlanych oraz podziemnych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej mają ily trzeciorzędowe serii poznańskiej występujące od 0,0 do 3,5 m p.p.t. Do obszarów płytkiego występowania iltów trzeciorzędowych należy zaliczyć przede wszystkim rejon osiedla Bielawy, Bartodzieje, Skrzetusko, Czyżkówka a także część Śródmieścia, Bydgoszczy Wschód, Zimnych Wód, Glinek, Szwederowa, Górzyskowa i zachodnich Jachcic oraz w Fordonie - rejon ulic Jasinieckiej, Rejewskiego, Traktorzystów.

Ekspansywność iltów trzeciorzędowych polega na pionowych przemieszczeniach podłoża wraz z budowlą (lub jej częścią), dokonującego się (przemienne) w górę na skutek ich pęcznienia przy wzroście wilgotności i w dół w wyniku skurczu przy przesychnianiu i osiadaniu iltu. Podczas wysychania ily kurczą się objętościowo bardzo znacznie a dodatkowo, w masywie gruntowym powstaje system spękań, w których łatwo może krążyć woda wolna wymywająca cząsteczki gruntu (sufozja). Powyższe procesy geologiczno-dynamiczne w podłożu są główną przyczyną awarii budowlanych. Do najważniejszych czynników uaktywniających ekspansywność iltów (naruszenie równowagi termowilgotnościowej gruntu) należą czynniki: wahania lustra wód gruntowych, wzrost lub niekontrolowana wycinka roślinności, niewłaściwe odprowadzanie i zagospodarowania wód opadowych, nieprawidłowe wykonywanie prac ziemnych związanych z uzbrojeniem podziemnym terenu, uszkodzenia podziemnej sieci wodno-kanalizacyjnej lub drenażu, zmiana zagospodarowania terenu np. poprzez tworzenie dużych powierzchni nieprzepuszczalnych (nawierzchnie betonowe i asfaltowe), naruszenie pierwotnej struktury budowy geologicznej (wykopy) itp. W związku z powyższym, w celu uniknięcia negatywnych skutków procesów geologiczno-dynamicznych na obszarach płytkiego występowania ekspansywnych iltów trzeciorzędowych, wymagane jest stosowanie poniższych zasad:

- posadowienie bezpośrednio nowych obiektów wykonać zgodnie z warunkami fundamentowania na gruntach ekspansywnych,
- preferować budownictwo na sztywnych fundamentach np.: płyta, ruszt,
- remont każdego budynku powinien być oparty na projekcie technicznym podającym zasady i sposoby wyeliminowania pęcznienia lub skurczu iltów podłoża,
- rozbiórkę obiektu, należy wykonać łącznie z fundamentami a podłoże ilaste pod nowy budynek odpowiednio przygotować oraz ustabilizować,
- wokół nowych obiektów i istniejących projektować drenaż dla wód atmosferycznych,
- włączony do kanalizacji ogólnodostępnej,
- usunąć wszystkie drzewa z gatunku topoli w zasięgu do 25m od budynków,

- nie nasadzać drzew z gatunków niepreferowanych dla podłoża ekspansywnego,
- stosować wymianę drzewostanów liściastych, zabiegi pielęgnacyjne na drzewach,
- preferować drzewa iglaste i krzewy o niewielkim zasięgu oddziaływania korzeni,
- drzewa nasadzać w odległości powyżej $L > H$ drzewa,
- wokół budynków wykonywać opaski poziome ekrany betonowe,
- odwodnienia terenu w celu wykonywania robót budowlanych ograniczyć do koniecznego minimum czasowego,
- ciągi instalacji podziemnych wykonywać na podłożu betonowym a zasypka wykopu powinna odtwarzać poprzedni profil i stan gruntu.

■ **Niska stateczność zboczy zwłaszcza o nachyleniu większym niż 15% – tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi**

Bydgoszcz położona nad rzeką Brdą u jej ujścia do Wisły, w swoim obecnym kształcie, znajduje się na styku kilku regionów fizyczno – geograficznych Polski tj.: Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Brdy, Wysoczyzny Świeckiej, Doliny Fordońskiej, Pojezierza Chełmińskiego i Kotliny Toruńskiej.

Z tych względów na terenie Bydgoszczy i w bezpośrednim jej sąsiedztwie spotyka się zróżnicowaną w terenie i genezie rzeźbę terenu, kształtowaną przez wiele czynników w różnym okresie czasu.

Charakterystyczną cechą rzeźby na terenie miasta jest występowanie systemu rozległych, równinnych poziomów tarasowych niskich i średnich, a w południowej części również tarasu wysokiego. W granicach miasta występują również obszary wysoczyznowe oraz szczególnie eksponowane w krajobrazie Bydgoszczy – strefy krawędziowe pradolin i dolin rzecznych.

Są one porozcinane systemem dolinek erozyjnych, których dnem często spływają niewielkie ciek wodne.

W zależności od nachylenia, wysokości, budowy geologicznej zboczy wyznacza się na terenie miasta trzy kategorie geotechnicznych stateczności zboczy, dla których w zależności od sposobu zagospodarowania należy stosować określone metody i procedury ustalania stateczności zbocza i geotechnicznych warunków posadowienia.

Do największych pod względem wysokości, rozległości i nachylenia zboczy należą:

- krawędź wysoczyzny polodowcowej zwanej Skarpą Północną - rejon Myślęcinka, Zamczyska, Fordonu;
- krawędź terasy IX górnej (najwyższej) rzeki Brdy (również górna pradolina) zwanej Skarpą Południową - rejon Miedzynia, Jarów, Szwederowa, Wzgórza Wolności, Wyżyn, Kapuścisk, Czerska Polskiego, Łęgowa;
- krawędzie obszarów sandrowych (XI terasa sandru Brdy) – rejon Osowej Góry, Oplawca, Smukały i Piasków.

Ponadto, na obszarze dolinnym miasta występują liczne krawędzie terasów rzecznych (reczno-lodowcowych), które jednak na terenach zabudowanych lub silnie przekształconych po względem rzeźby, są coraz mniej czytelne w fizjonomii Bydgoszczy.

Ze względu na duże walory krajobrazowe zboczy oraz trudności techniczne przy inwestowaniu w obrębie załomów skarp, tereny te najczęściej są zagospodarowane jako obszary zieleni o różnym charakterze, np. jako: zieleń parkowo-krajobrazowa, zieleń ochronna, zieleń przydomowa – ogrody, sady itp. Naruszenia stabilności skarp głównie poprzez: prace ziemne, niezabezpieczone wykopy, sztuczne ścięcia i profilowanie skarp oraz degradację roślinności skarpowej, powoduje występowanie zjawisk geodynamicz-

nych (ruchy masowe ziemi, osuwanie, spęływanie lub obrywanie powierzchniowych warstw skał, zwietrzliny i gleby).

■ **Występowanie gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych oraz terenów wydm śródlądowych.**

Występowanie gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych.

Istotnym elementem wpływającym na rozwój układu miejskiego, głównie poprzez ograniczenie zasięgu terenów przeznaczonych pod zabudowę, są uwarunkowania geotechniczne wyrażające się m.in. nośnością gruntu i poziomem wód gruntowych. Występowanie gruntów słabonośnych oraz z płytkim poziomem wód gruntowych na obszarze Bydgoszczy jest na ogół zjawiskiem współistniejącym, związanym z występowaniem gruntów pochodzenia organicznego (torfy, namuły - akumulacja rzeczno-zastoiskowa), którym zazwyczaj towarzyszą systemy melioracji szczegółowej (kanały, rowy, dreny).

Obszary te spotykane są w dolinach rzecznych (terasy zalewowe, stare zakola), w lokalnych zagłębieniach i dolinkach prowadzących wody niewielkich cieków powierzchniowych oraz w pradolinie Noteci-Warty.

Do największych obszarów występowania gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych należą:

- rejon Kanału Bydgoskiego (Prądy – okolice obwodnicy miejskiej i oczyszczalni ścieków, ul. Prądy; Osowa Góra – okolice obwodnicy miejskiej i ul. Miedzianej, ul. Srebrnej, Niklowej, Kobaltowej),
- rejon Doliny Brdy (Smukała – okolice ulicy Palmowej; Piaski Dolny Taras – okolice ul. Szamarzewskiego i Piaski, wzdłuż koryta rzeczno m.in. na Opławcu, Czyżkówku, Jachcicach),
- rejon Doliny Wisły (Łęgowo - okolice ul. Płatnowskiej, Otorowskiej, Toruńskiej).

Ze względu na związek występowania gruntów organicznych z wysokimi klasami gleb (I-III klasa) grunty słabonośne i o wysokim poziomie wód gruntowych są wykorzystywane jako grunty rolne w uprawie polowej, ale także jako ogrodnictwa i uprawy szkółkarskie. Znaczna część ww. gruntów jest jednak odłogowana, a ze względu na bardzo trudne geotechniczne warunki posadowienia obiektów budowlanych, pozostają niezabudowane. Podejmowane próby realizacji zabudowy na tych terenach wymagają bardzo dużych nakładów związanych ze specjalnymi technikami fundamentowania, realizacji ciężkich izolacji przeciwwilgociowych czy melioracji gruntu.

■ **Warunki geologiczno-inżynierskie.**

Specyficznym terenem pod względem warunków geologiczno-inżynierskich jest zwarłe pole wydm śródlądowych położone w południowo-wschodniej części Bydgoszczy na obszarze Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Obszar ten charakteryzuje się znacznymi deniwelacjami terenu (paraboliczne wyniesienia wydmowe i zagłębienia deflacyjne), i jest w przeważającej części porośnięty lasem sosnowym – bór świeży – Puszcza Bydgoska. Teren ten wymaga szczególnej ochrony z uwagi na występujące siedliska leśne, ale przede wszystkim ze względu na swoją budowę geomorfologiczną. Rozwój miasta na tym terenie spowodowałby obok nieuniknionych wylesień i degradacji ekosystemu leśnego, także zachwianie stosunków wodnych, jak również możliwość aktywizacji zjawisk ekologicznych.

PDF - U_1 MAPA WARUNKÓW GEOLOGICZNO INŻYNIERSKICH
[PDF_uwar\PDF_U_1.pdf](#)

3.1.3 Warunki hydrogeologiczne, zasoby, jakość i ochrona wód podziemnych

W rejonie Bydgoszczy występują generalnie następujące poziomy wodonośne:

- poziom czwartorzędowy (przypowierzchniowy i dolin kopalnych),
- poziom trzeciorzędowy,
- poziom kredowy (dolnokredowy).

Poziom czwartorzędowy (przypowierzchniowy i dolin kopalnych)

Występuje powszechnie na omawianym terenie. Warstwę wodonośną budują piaski międzygliniaste, piaszczysto-żwirowe osady tarasów rzecznych i wypełnienia piaszczystych dolin kopalnych Lasu Gdańskiego i Kapuścisk. Zwierciadło wód tego poziomu jest swobodne, warstwa wodonośna nie posiada izolacji od wpływu zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Zasilanie warstw wodonośnych następuje poprzez opady atmosferyczne, wody powierzchniowe (wsiąkanie strumieni spływających ze skarp) i przesączanie z warstw przypowierzchniowych. Warstwy czwartorzędowe są bardzo podatne na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu. Na obszarach zabudowy miejskiej chemizm wód tego poziomu jest zmieniony antropogenicznie.

Poziom trzeciorzędowy

Związany jest z piaskami mioceńskiej formacji burowęglowej i występuje prawie na całym obszarze Bydgoszczy w postaci monotonnej serii o stałej miąższości i wykształceniu litologicznym. Przy generalnie ciągłej pokrywie warstwy ilastej pliocenu poziom ten jest dobrze zabezpieczony, zanieczyszczenia występują w pobliżu okien hydrogeologicznych plejstocenijskich dolin kopalnych. Intensywne wykorzystanie tego poziomu na potrzeby przemysłowe doprowadziło do obniżenia wody w warstwie wodonośnej i spadku położenia statycznego lustra wody w rejonie Brdyujścia i Zimnych Wód. Realnym źródłem zanieczyszczenia są nie zlikwidowane lub zasypane niezgodnie z zasadami, studnie zafiltrowane w warstwie mioceńskiej, gdzie zanieczyszczenie może nastąpić w każdej chwili poprzez otwór wiertniczy.

Poziom kredowy (dolnokredowy)

Najzasobniejszy poziom wodonośny, występuje jedynie na terenie północno – wschodniej części Bydgoszczy, brak go w rejonie na południowy zachód od linii Osowa Góra – Glinki. Poziom ten z uwagi na głębokość i zasilanie jest odpowiednikiem „warszawskiego oligocenu” a powinien podlegać szczególnej ochronie i przeznaczeniu wyłącznie na potrzeby gospodarki komunalnej.

W rejonie istniejących spękań tektonicznych poziom dolnokredowy jest zasolony, w Starym Fordonie, na terenach objętych od lat intensywnym poborem wody przez ujęcia przemysłowe, zaobserwowano systematyczny wzrost stężenia jonu chlorkowego.

Wody geotermalne

Zasoby energii geotermalnej w rejonie Bydgoszczy nie zostały dotychczas szczegółowo rozpoznane. W okolicach Bydgoszczy wody geotermalne mogą być związane z utworami dolnej jury, budujących synklinorium mogileńsko – łódzkie.

W rejonie Bydgoszczy strop utworów jury dolnej występuje na głębokości ok. 1500 m. Wody geotermalne występują w obrębie piaskowców wodonośnych, których miąższość wynosi ok. 400 m. Przewodność hydrauliczna dolnojurskiego poziomu wodonośnego przekracza 600 m²/s. Potencjalna wydajność dla pojedynczego dubletu geotermalnego wynosi ok. 200 m²/s.

Temperaturę w stropie utworów dolnej jury szacuje się na ok. 40°C. Wody są dość silnie zmineralizowane – ok. 50 g/dm³.

Dostępne zasoby energii geotermalnej w rejonie Bydgoszczy, określane jako ilość ciepła, przypadającego na jednostkę powierzchni, zakumulowanego do głębokości 3000 m, wynoszą 300 ÷ 350 GJ/m², z czego na utwory dolnojurajskie przypada ok. 30 GJ/m². Zasoby statyczne wydobywalne wynoszą w rejonie Bydgoszczy ok. 4 GJ/m². Moc cieplna potencjalnego dubletu geotermalnego wody zbiornika dolnojurajskiego w rejonie Bydgoszczy szacuje się na 1,5 ÷ 3,5 MW.

■ Główne zbiorniki wód podziemnych

Główne zbiorniki wymagają weryfikacji, na podstawie badań terenowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami należy także wyznaczyć dla nich strefy ochronne.

W rejonie Bydgoszczy i bezpośrednio w jej obrębie zalegają dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) należące do Pasma Pojeziernego. Zdecydowanie większą część miasta położona jest na **GZWP nr 140 – Bydgoszcz**, subzbiorniku zbudowanym z trzeciorzędowych osadów okrucowych. Jest to nieduży zbiornik zarówno pod względem rozprzestrzenienia jak i zasobów dyspozycyjnych. Jego powierzchnia wynosi około 170 km² i w przybliżeniu pokrywa się z administracyjnym obszarem miasta. Zasoby dyspozycyjne subzbiornika to 25 tys. m³/d, a moduł zasobowy –1,7 l/s/km². Gromadzi on wody klasy II i Ib. W całości objęty jest Obszarem Wysokiej Ochrony. Średnia głębokość ujęć zlokalizowanych w obrębie zbiornika to 65 m.

Wzdłuż południowych granic Bydgoszczy przebiega **GZWP Nr 138 Pradolina Toruń – Eberswalde (Noteć)** dużo większy i zasobniejszy, a tym samym o większym znaczeniu gospodarczym. Jest to zbiornik czwartorzędowy o charakterze porowym. Rozciąga się on wzdłuż doliny Noteci pomiędzy Gorzowem Wielkopolskim a Inowrocławiem, na obszarze 2100 km². Taką samą powierzchnię zajmuje Obszar Najwyższej Ochrony wykraczający miejscami poza obrys zbiornika. Łączna powierzchnia Obszarów Wysokiej Ochrony wynosi 200 km². W obrębie Bydgoszczy znajduje się niewielki wschodni fragment zbiornika. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne to 400 tys. m³/d, a moduł zasobowy – 2,2 l/s/km². Zbiornik, podobnie jak GZWP Bydgoszcz, gromadzi wody klas II i Ib. Ujęcia wód podziemnych sięgają średnio głębokości 35 m.

W obrębie poziomu kredowego nie wydzielono Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Na terenie miasta występuje on jedynie w kilku miejscach, jednak wykazuje się dużą zasobnością.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w rejonie Bydgoszczy ustanowiono na poziomie 4423 m³/h, w tym z utworów czwartorzędowych 914 m³/h, trzeciorzędowych 930 m³/h i kredowych 2579 m³/h.

■ Jakość wód podziemnych

Monitoring wód podziemnych realizowany jest w krajowej, regionalnej oraz lokalnych sieciach obserwacyjnych.

W **sieci krajowej** na terenie Bydgoszczy zlokalizowany jest tylko jeden punkt monitoringu wód podziemnych, nr 708 – Bydgoszcz Fordon. Monitoruje on wody wgłębne (głębokość – 240,0 m), pochodzące z utworów kredowych, z warstwy szczelinowo-krasowej, na GZWP nr 138. Punkt znajduje się na terenie gruntów ornych. Ocena jakości dokonana w 1997 roku określała ich jakość w wysokiej klasie – Ib. W późniejszych latach, włącznie z 2002r. nastąpiło obniżenie jakości wód do niskiej – III klasy spowodowane obecnością azotu azotanowego. W 2003r. stwierdzono poprawę jakości do klasy II. Wskaźnikami obniżającymi jakość wody w 2003 roku były: stront i wodorowęglany.

Na terenie miasta znajduje się kilka punktów obserwacyjnych wód podziemnych **sieci regionalnej**:

Punkt nr 28 – Las Gdański Bydgoszcz – ujęcie wody dla miasta (studnia nr 12) z utworów trzeciorzędowych. Są to wody wgłębne o głębokości stropu 60m. Studnia znajduje się na GZWP nr 140. Jakość wód w 2003r. określono w II klasie – wody średniej jakości.

Punkt nr 29 – „Frosta” Bydgoszcz ul. Witebska 63 – ujęcie zakładowe, wody pochodzą z utworów czwartorzędowych; głębokość stropu wynosi 5 m. W 2003r. wody te zakwalifikowano do klasy Ib (wody wysokiej jakości) i nie zmieniła się od 2000r.

Punkt nr 96 – Las Gdański Bydgoszcz – ujęcie wody dla miasta; wody pochodzą z utworów czwartorzędowych przy głębokości stropu na poziomie 50m; studnia nr 4QB znajduje się na GZWP nr 140, na terenach leśnych; jakość wody w 2003r. określono w II klasie (wody średniej jakości).

Badania monitoringowe w **sieciach lokalnych** realizowane były przez Zakłady Chemiczne „ZACHEM”, Zakład Robót Publicznych, Zakład Unilever Polska S.A., oraz Zespół Elektrociepłowni Bydgoszcz S.A., które najczęściej były związane z występowaniem stwierdzonych lub potencjalnych ognisk bądź stref zanieczyszczeń rzutujących na jakość wód podziemnych.

Jakość wód podziemnych na terenie Zakładów Chemicznych „ZACHEM” jest bardzo zróżnicowana. Najwyższą jakością (klasy Ia) charakteryzują się wody podziemne w rejonie ujęcia wody pitnej „S”. Wysoka jakość (klasa Ib) cechuje również wody w południowej i zachodniej części Zakładów. Największą degradację wód podziemnych stwierdzono w rejonie składowiska przy ul. Zielonej, we wschodniej części zakładu oraz przy ul. Lisiej tj. w centrum zakładu. Odnotowano również wysoki poziom zanieczyszczenia wód podziemnych nitrobenzenem i aniliną w północno-wschodnim rejonie zakładu.

W ramach badań prowadzonych przez Zakład Robót Publicznych monitorowano wody podziemne w 12 piezometrach w rejonie wysypiska odpadów komunalnych i mogilnika (Kompleks Utylizacji) w Żółwinie-Wypaleniskach. Jakość tych wód jest sklasyfikowana w klasie III, tj., co odpowiada wodom niskiej jakości.

Na terenie zakładów Unilever Polska S.A. prowadzone są systematyczne obserwacje wód podziemnych w 10 piezometrach. Po przeprowadzonych badaniach w 2003r. jakość wód podziemnych określono w III klasie – wody niskiej jakości, głównie ze względu na występujące fosforany, związki ropopochodne, detergenty i inne.

W 2003r. w rejonie miejsc magazynowania odpadów paleniskowych z Zespołu Elektrociepłowni Bydgoszcz (ECII), zostały wykonane badania wód podziemnych w 8 piezometrach przy ul. Toruńskiej i 5 piezometrach przy ulicy Nowotoruńskiej. Jakość tych wód jest sklasyfikowana w klasie II i III – wody średniej i niskiej jakości, z przewagą klasy niskiej. Na obniżenie jakości miały wpływ przede wszystkim: azotyny, ołów, glin (wskaźniki określone jako toksyczne) oraz azot amonowy i organiczny, fosforany, utlenialność, przewodnictwo, potas i żelazo.

■ Ujęcia wód podziemnych i ich strefy ochronne

Na terenie Bydgoszczy istnieje znaczna ilość wód podziemnych, wykorzystywanych zarówno dla potrzeb gospodarki komunalnej jak i dla przemysłu. Wykaz wszystkich ujęć (czynnych i używanych okresowo) przedstawiono w opracowaniu branżowym „Zaopatrzenie w wodę”.

Do najważniejszych ujęć wód podziemnych w Bydgoszczy należą:

- ujęcie „LAS GDAŃSKI” (zasoby 1750 m³/h), dla którego decyzją Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 lutego 1999r. znak OS.II.6214-1/99 ustanowiono strefę ochrony pośredniej wewnętrznej oraz decyzją Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 07.01.2000r. znak OS.II.6214/9267/01/00 ustanowiono strefę ochrony pośredniej zewnętrznej

- nej ujęcia „Las Gdański” oraz ochrony pośredniej zewnętrznej cieków powierzchniowych ujęcia „Las Gdański” w Bydgoszczy (spływających ze Skarpy Myślecińskiej),
- ujęcie wody pitnej „S” ZAKŁADÓW CHEMICZNYCH „ORGANIKA – ZACHEM” (zasoby 300 m³/h), dla którego decyzją Wojewody Bydgoskiego z dnia 18.11.1996r. znak ROŚ-oś-XI.6214/5857/7/96, ustanowiono strefę ochrony pośredniej ujęcia wody,
- osiedlowe ujęcia (studnie) awaryjne (zasoby 521 m³/h),
- ujęcia zakładowe (zasoby 1309 m³/h),
- studnie publiczne (zasoby 768 m³/h),
- studnie prywatne,
- studnie ADM.

■ **Ochrona wód podziemnych**

Na terenie Bydgoszczy ochrona jakości i zasobów wód podziemnych realizowana jest poprzez:

- ochronę głównych zbiorników wód podziemnych prowadzonych w ramach programu ogólnokrajowego,
- monitoring jakości wód podziemnych w sieci krajowej prowadzony przez Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska i Państwowy Instytut Geologiczny,
- ustanawianie stref ochronnych wokół czynnych ujęć wód podziemnych zaopatrujących ludność w wodę do picia,
- monitorowanie jakości wód podziemnych w rejonie zinwentaryzowanych ognisk zanieczyszczenia,
- działania rekultywacyjne, polegające na usuwaniu zanieczyszczeń z gruntu (np. bariera poniżej obiektów „ZACHEMU”),
- stopniową zmianę w strukturze wykorzystania wód podziemnych polegającą na ograniczaniu poboru wód podziemnych przez zakłady przemysłowe na korzyść gospodarki komunalnej.

3.1.4 Rozpoznanie i ocena zasobów wód powierzchniowych.

Bydgoszcz jest położona na lewym brzegu rzeki Wisły, u ujścia rzeki Brdy. Przez teren miasta przebiega Kanał Bydgoski, a bezpośrednio na zachód od granic Bydgoszczy - wododział dorzecza Wisły i Odry. Fakty te wpływają w sposób istotny na jej rozwój gospodarczy i określają kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta stanowiącego ważny węzeł wodny.

■ **Zasoby wód powierzchniowych**

System wód powierzchniowych na terenie Bydgoszczy tworzą rzeki, kanały, naturalne i sztuczne zbiorniki wodne (jeziora, stawy, oczka), strugi oraz cieki wodne. Miasto należy do obszarów o najniższej rocznej sumie opadów (512 mm) w kraju, jednak ilość i różnorodność form środowisk wodnych odgrywa coraz większą rolę w kształtowaniu struktury przestrzennej i funkcjonalnej miasta, zwłaszcza jego krajobrazu.

Do głównych cieków powierzchniowych tworzących system hydrograficzny na terenie Bydgoszczy należą:

- Rzeka Wisła,
- Rzeka Brda (jej ujściowy odcinek),
- Kanał Bydgoski,
- Stary Kanał Bydgoski,

- Struga Flis i Struga Młyńska,
- inne ciek i zbiorniki wodne.

Wisła – (od km 768,3 do 782) płynie szerokim meandrem, wzdłuż wschodnich obrzeży miasta, wyznaczając na odcinku kilkunastu kilometrów jego administracyjną granicę. Średni przepływ w rzece $Q_{sr} = 981 \text{ m}^3/\text{s}$.

Brda -jest głównym ciekim powierzchniowym na obszarze Bydgoszczy. Długość ujściowego odcinka Brdy pozostającego w obrębie miasta przekracza 30 km. Średni przepływ w rzece $Q_{sr} = 26,39 \text{ m}^3/\text{s}$. Rzeka przepływa początkowo z północy na południe przez osiedla Oplawiec, Piaski, Jachcice, a następnie w układzie równoleżnikowym przez centrum Bydgoszczy (Stare Miasto) ku jej wschodnim granicom, gdzie w dzielnicy Brdyujście wpada do Wisły. Rzeka Brda jest zabudowana stopniami piętrzącymi, śluzami oraz obiektami hydroenergetycznymi. Należą do nich Zespół Elektrowni Wodnych Koronowo-Tryszczyn-Smukała (Smukała w granicach miasta), śluza Miejska, jaz ulgowy, jaz Farny (Brda Młyńska), jaz walcowy Czersko Polskie, śluza Brdyujście, śluza żeglugowa Czerska Polskie, przelew boczny Czersko Polskie z elektrownią wodną.

Kanał Bydgoski -jako jeden ze sztucznych odcinków sieci hydrograficznej krajowej żeglugi śródlądowej łączy dorzecza Odry i Wisły, poprzez Noteć w okolicach Nakła oraz Brdę, przepływającą przez Bydgoszcz. Długość kanału to 24,7 km, w granicach Bydgoszczy znajduje się około 7 km. Średni przepływ $Q_{sr} = 0,486 \text{ m}^3/\text{s}$. Z Brdą kanał łączy się w zachodniej części miasta. Różnicę wysokości (31 m) skomunikowanych za jego pośrednictwem rzek pokonuje poprzez sześć śluz, w tym na terenie miasta: śluza Osowa Góra, śluza Prądy, śluza Czyżkówko i śluza Okole. W okolicach Bydgoszczy Kanał przekracza wododział Wisła-Odra. Na wyłączonym z żeglugi Starym Kanale Bydgoskim znajdują się śluzy nr IV, V, VI.

Struga Flis wypływa z okolic wsi Pawłówek tuż za zachodnią granicą Bydgoszczy, z wysokości 57,3 m n.p.m. Płynie z zachodu na wschód wzdłuż kanału Bydgoskiego po jego północnej stronie. Wpada do niego około 600 m powyżej Brdy.

Struga Młyńska wpływa do zachodniej części miasta od strony gminy Białe Błota gdzie odbiera ścieki z oczyszczalni komunalnej. W dzielnicy Miedzyń wpada do Kanału Bydgoskiego.

Sieć hydrograficzną uzupełniają niewielkie **cieki wodne spływające ze skarp** zwłaszcza Skarpy Północnej (Myślęcinek, Zamczysko, Las Gdański, Fordon) oraz **niewielkie zbiorniki wód stojących**, do których należą:

Nr na mapie	Lokalizacja zbiornika	Aktualna funkcja zbiornika	Wskazana funkcja zbiornika
1	Głębinowa-Osowa Góra-2 zbiorniki	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Przyrodniczo-ochronno-rekreacyjna
2	Kolbego - Osowa Góra	Rekreacyjna - zbiornik parkowy	Rekreacyjna
3	Rekinowa - Osowa Góra	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Rekreacyjna - zbiornik parkowy
4	Przystaniowa - Osowa Góra	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Przyrodniczo-ochronno-rekreacyjna
5	Łowiskowa - Osowa Góra	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Rekreacyjna - zbiornik parkowy
6	Płanktonowa - Osowa Góra	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Rekreacyjna - zbiornik parkowy

7	Lisia - Prądy	Rekreacyjno - gospodarcza (hodowla ryb)	Rekreacyjna - zbiornik parkowy
8	Oczyszczalnia ścieków Prądy	Gospodarcza - osadnik ścieków	Gospodarcza
9	Trentowskiego - Miedzyń	Rekreacyjna - teren prywatny	Rekreacyjna
10	Palmowa - Smukała	Rekreacyjna - teren prywatny	Rekreacyjna
11	Oplawiecka - Oplawiec	Gospodarcza - hodowla ryb	Gospodarcza, ew. przyrodnicza
12	Oplawiecka - Oplawiec	Gospodarcza - hodowla ryb	Gospodarcza, ew. przyrodnicza
13	Saperów - Jachcice	Przyrodnicza	Przyrodnicza
14	Siedlecka 10 - Czyżkówko	Przyrodnicza	Przyrodnicza
15	Siedlecka 10 b	Przyrodnicza	Rekreacyjna
16	Siedlecka 22 - Czyżkówko	Przyrodnicza	Rekreacyjna
17	Nadrzeczna - Okole	Rekreacyjna - kąpielisko nieurządzone	Rekreacyjna - kąpielisko
18	Skwarna - Jary	Rekreacyjna - teren prywatny	Rekreacyjna
19	Nasypowa - Jary	Przyrodnicza - teren nieurządzony	Rekreacyjna - zbiornik parkowy
20	Słoneczna - Jary	Rekreacyjna	Rekreacyjna - zbiornik parkowy
21	Orla - Szwederowo	Przyrodnicza	Rekreacyjna - zbiorniki parkowe
22	Nowotoruńska - Czersko Polskie	Przyrodniczo - rekreacyjna - kąpielisko nieurządzone	Rekreacyjna - kąpielisko
23	Toruńska Spadzista - Zimne Wody	Przyrodnicza	Przyrodnicza
24	Plątnowska, Toruńska - Łęgnowo Port drzewny	Przyrodnicza	Rekreacyjna
25	Port drzewny	Przyrodnicza	Rekreacyjna
26	Chemiczna, Hutnicza, Kapuściska - Łęgnowo	Gospodarcza - odbiornik ścieków	Gospodarcza
27	Fordońska - Stary Fordon	Rekreacyjna - teren nieurządzony	Rekreacyjna
28	Starorzecze Wisły	Gospodarcza - odстойnik ścieków	Przyrodnicza
29	Szybowników - Fordon	Przyrodnicza	Rekreacyjna
30	Rejewskiego - Fordon	Przyrodnicza	Rekreacyjna
31	Witebska - Fordon	Rekreacyjno - gospodarcza (tor regatowy)	Rekreacyjno - gospodarcza
32	Skłodowska C. - Bartodzieje	Rekreacyjna	Rekreacyjna
33	Kujawska - Glinki	Gospodarcza	Gospodarcza
34	Chodkiewicza - Bocianowo	Przyrodnicza	Rekreacyjna
35	Niemcewiczka - Śródmieście	Rekreacyjna	Rekreacyjna
36	Park Jana Kazimierza	Rekreacyjna	Rekreacyjna
37	Zbiornik główny LPKiW - Myślęcinek	Rekreacyjna	Rekreacyjna
38	Zbiornik - Łęgnowo	Gospodarcza - odbiornik ścieków	Gospodarcza
39	Zbiornik - Łęgnowo	Gospodarcza - odbiornik ścieków	Gospodarcza
40	Źródło Zacisze LPKiW - Myślęcinek	Rekreacyjna	Rekreacyjna
41	Kaskada Strugi Myślęcinek	Rekreacyjna	Rekreacyjna

42	Zbiorniki Ogrodu Fauny Polskiej i Ogrodów Działkowych - Myślęcinek	Rekreacyjna	Rekreacyjna
43	Grunwaldzka - Okole	Gospodarcza - stawy rybne	Rekreacyjna

Obecny układ i charakter sieci wód powierzchniowych jest wynikiem jego przystosowania do pełnienia funkcji:

- środowiskowych - przyrodniczych
utrzymanie piętrzenia na budowach hydrotechnicznych – stabilizacja zwierciadła wód gruntowych w obszarze zlewni – wymuszanie rozwiązań w infrastrukturze miasta – wpływ na klimat i rozwój roślinności przyrodnej,
- gospodarczych
dostarczanie wody pitnej i bytowej (ujęcie wody powierzchniowej Czyżkówko) – produkcja energii elektrycznej (elektrownia wodna Smukała, elektrownia na jazie walcowym w Czersku Polskim, kaszarnia) – dostarczanie wody technologicznej dla zakładów przemysłowych i do nawodnień – są odbiornikami ścieków deszczowych i sanitarnych – pełnią funkcje żeglugowe,
- rekreacyjnych
w strefie przyrodnej (spacery wzdłuż bulwarów, wędkowanie) – sporty wodne – turystyka wodna

W istniejącym systemie wodno – gospodarczym występuje szereg niekorzystnych zjawisk ograniczających jego funkcje. Należą do nich

- wyczerpane możliwości Kanału Bydgoskiego jako odbiornika ścieków deszczowych i oczyszczonych ścieków sanitarnych,
- częsta zmiana przepływów w korycie rz. Brdy spowodowana podszczytową pracą Zespołu Elektrowni Wodnych Koronowo – Trzszczyn – Smukała,
- niewykorzystane możliwości stworzenia bazy rekreacyjnej w strefie przyrodnej,
- zła jakość zasobów wodnych,
- niewłaściwe parametry zabudowy cieków ograniczające rozwój żeglugi,
- nie wykorzystanie istniejącej, choć niedoskonałej drogi wodnej dla potrzeb komunalnego transportu oraz turystyki wodnej.

Rozwiązanie powyższych problemów można osiągnąć poprzez realizację następujących zamierzeń:

- budowę stopnia piętrzącego w rejonie Czyżkówka,
- regulację rz. Brdy na odcinku 13 + 300 do km 15 + 880,
- regulację rz. Brdy Młyńskiej od Jazu Farnego w km 10 + 900 do 11 + 720,
- regulację rz. Brdy w jej ujściowym odcinku od km 2 + 000 do 6 + 500,
- likwidację wylotów nieoczyszczonych ścieków sanitarnych i skierowanie ich na oczyszczalnię Fordon lub Kapuściska,
- likwidację oczyszczalni Osowa Góra,
- likwidację ograniczeń żeglugowych limitujących dalszy rozwój żeglugi (podniesienie światła pionowego mostu kolejowego w Łęgnowie, wyeliminowanie źródeł zamulania koryta.

■ Zagrożenia powodziowe

- zagrożenia powodziowe ze strony rzeki Wisły
przepływ $Q_{1\%} = 9190 \text{ m}^3/\text{s}$ zagrożenie dla terenów:
 - Nizina Łęgnowo – Otorowo,
 - ujście Brdy do Wisły z terenami przyległymi,
 - nieobwałowana część doliny Łoskoń – Strzelce.

- zagrożenia powodziowe ze strony rzeki Brdy przepływy:

$$Q_{1\%} = 92 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$Q_{0,1\%} = 109 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$Q_{0,5\%} = 95,6 \text{ m}^3/\text{s}$$

Możliwości retencyjne jezior w górnym biegu rzeki Brdy oraz zbiorniki elektrowni wodnych powodują, że zagrożenie powodziowe jest znacznie ograniczone. Koryto Brdy przystosowane jest do bezpiecznego przepuszczenia przepływów o wielkości $75,8 \text{ m}^3/\text{s}$, co odpowiada przepływowi $Q_{2\%}$ ($75,58 \text{ m}^3/\text{s}$). Na zalanie narażone są tereny ujściowe odcinka rz. Brdy w okresie wezbrań Wisły – tzw. cofka Wisły. Nie można jednak wykluczyć spiętrzeń powodziowych na rzece Brdzie spowodowanych np. zatorami lodowosryżowymi (1981 r.).

W celu ograniczenia potencjalnego zagrożenia powodziowego nie należy dopuszczać do rozbudowy infrastruktury przemysłowej w dolnym odcinku Brdy (km 0,00 ÷ 12,00).

■ Jakość wód powierzchniowych

Stan czystości rzek i zbiorników na terenie miasta jest znacznie zróżnicowany. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki, których w roku 2003r. odprowadzono z miasta łącznie $26\,790\,315 \text{ m}^3$. W ogólnej ilości ścieki oczyszczone stanowiły $24\,874\,196 \text{ m}^3$, tj. 92,8%. Bez oczyszczenia odprowadzono $1\,916\,119 \text{ m}^3$, co stanowiło 7,2%.

Odbiornikami ścieków z miasta są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski.

W 2003r. systemem kanalizacji miejskiej, eksploatowanej przez MWiK odprowadzono do tych odbiorników następujące ilości ścieków:

Brda	$2\,026\,458 \text{ m}^3$, tj. $5\,551,9 \text{ m}^3/\text{d}$,
Wisła	$5\,105\,987 \text{ m}^3$, tj. $13\,989,0 \text{ m}^3/\text{d}$,
Kanał Bydgoski	$1\,559\,807 \text{ m}^3$, tj. $4\,273,4 \text{ m}^3/\text{d}$.

Do Wisły były odprowadzane również ścieki z oczyszczalni „Kapuściska” w ilości $18\,098\,000 \text{ m}^3$, tj. $49\,583,6 \text{ m}^3/\text{d}$, w tym:

z Bydgoszczy	$15\,625\,000 \text{ m}^3$, tj. $42\,808,2 \text{ m}^3/\text{d}$,
z gminy Solec Kujawski	$969\,000 \text{ m}^3$, tj. $2\,654,8 \text{ m}^3/\text{d}$.

Stan czystości wód **Wisły**, badano na dwóch stanowiskach: w Łęgnowie 769,1 km tj. powyżej ujścia Brdy oraz w Fordonie 774,9 km, tj. poniżej ujścia Brdy. Na stanowisku w Łęgnowie w 2002r. jakość wód pod względem fizykochemicznym, bakteriologicznym i hydrobiologicznym, odpowiada III klasie czystości. Na stanowisku w Fordonie, stan czystości wód Wisły sklasyfikowano w grupie wód ponadnormatywnie zanieczyszczonych, o czym zdecydowało podobnie jak w 2001 r. stężenie chlorofilu „a” oraz skażenie bakteriologiczne.

Stan czystości rzeki **Brdy** w granicach miasta kontrolowany był na trzech stanowiskach, tj. poniżej zalewu w Smukale, na ujęciu wody „Czyżkówko” oraz w rejonie ujścia do Wisły – na wysokości jazy Czersko Polskie.

Brda wpływając na teren miasta prowadzi wody mieszczące się w II klasie czystości, aż do połączenia z wodami Kanału Bydgoskiego. Poniżej Kanału wody Brdy zostały zaliczone do wód ponadnormatywnie zanieczyszczonych. Na stanowisku w rejonie ujścia do Wisły, w grupie wskaźników fizykochemicznych o pozaklasowym charakterze wód zdecydowała zawartość tlenu rozpuszczonego oraz azotu azotanowego.

Kanał Bydgoski wykazuje silne zanieczyszczenie. Badania przeprowadzono na stanowisku zlokalizowanym w odległości 0,2 km od połączenia Kanału z Brdą. Niezmiennie od szeregu lat wody Kanału oznaczają się dużym zasoleniem (stężenia chlorków oraz sodu na poziomie odpowiadającym II klasie czystości), co jest efektem jego zasilania wodami Kanału Górnonoteckiego. Pod względem bakteriologicznym wody kanału na terenie Bydgoszczy nie odpowiadają normom.

Struga Flis jest odbiornikiem ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych z terenu Bydgoszczy. Ciek wpływając w granice miasta wykazuje przekroczenie norm zawartości związków fosforu, również w rejonie ujścia nie spełnia norm sanitarnych określonych dla wód powierzchniowych.

Jakość wód **Strugi Młyńskiej** kształtują oczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane z oczyszczalni w gminie Białe Błota. Stan sanitarny cieku wskazuje na III klasę czystości.

Niepokojącym zjawiskiem zaobserwowanym w wodach rowów znajdujących się w strefach ochronnych ujęcia wody „Las Gdański” i „Czyżkówko” są niskie wartości miano Coli świadczące o ich złym stanie sanitarnym. Wskaźnik ten ma kluczowe znaczenie dla przestrzegania rygorów obowiązujących na terenie stref ochronnych ujęć wody.

Jakość wód zbiorników na terenie Bydgoszczy jest zróżnicowana i zależy m.in. od charakteru utworów powierzchniowych, w których zbiorniki te powstały, sposobu zasilania wodami oraz stopnia antropopresji. Wyniki analiz pobranych próbek wskazują najczęściej na przekroczenia wartości przewodnictwa będącego miarą ilości rozpuszczonych w wodzie związków mineralnych. Kolejnym parametrem, który najczęściej nie odpowiadał normom była koncentracja chlorofilu „a”, świadcząca o stopniu żyzności wód. Z kolei miano Coli, które ma znaczenie weryfikujące wszystkie oznaczenia służące ocenie jakości wód stojących, w żadnym z badanych zbiorników nie wskazywało na fakt zanieczyszczenia ściekami pochodzenia bytowego.

■ **Ujęcia wód powierzchniowych i ich strefy ochronne**

Ujęcie wód powierzchniowych „Czyżkówko”.

Decyzją Wojewody Bydgoskiego znak ROŚ-oś-X-6210/1381/11/97 z dnia 19.08.1997r. ustanowiono strefy ochronne komunalnego ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Brdy „Czyżkówko” w Bydgoszczy, na które składają się: teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody oraz wewnętrzny teren ochrony pośredniej ujęcia wody. Ponadto decyzją Wojewody Bydgoskiego znak OŚ-X-6210/104/98 z dnia 14.12.1998r. ustanowiono strefę ochronną pośrednią zewnętrzną komunalnego ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Brdy „Czyżkówko” w Bydgoszczy.

PDF - U_2 - MAPA WARUNKÓW WODNYCH
[PDF_uwar\PDF_U_2.pdf](#)

3.1.5 Powietrze atmosferyczne

■ Bilans emisji

W województwie kujawsko-pomorskim Bydgoszcz to aglomeracja, gdzie koncentruje się duży potencjał przemysłowy. W roczniku statystycznym GUS (2002r.) została sklasyfikowana na 21 miejscu wśród 149 miast o dużej skali zagrożenia środowiska emisją zanieczyszczeń powietrza (w 2001 r. zajmowała 24 miejsce). Udział Bydgoszczy w ogólnej emisji zanieczyszczeń województwa w 2003 r. wyniósł 21,1 % (w 2002 r. – 19,0 %).

Emisja zanieczyszczeń ogółem (pyły i gazy) z terenu miasta w roku 2003 w porównaniu z rokiem 2002 wzrosła o 8,5% i wyniosła łącznie 17,8 tys. Mg (w 2002 r. – 16,4 tys. Mg), w tym było 2,2 tys. Mg pyłów (w 2002 r. – 2,0 tys. Mg) i 15,6 Mg tys. gazów (w 2002 r. – 14,4 tys. Mg).

.W porównaniu z rokiem 2002 zwiększyła się emisja pyłów o 10%, a gazów o 8,3%.

W globalnej emisji zanieczyszczeń stale największy udział mają elektrociepłownie zlokalizowane na terenie miasta. Energetyka zawodowa wnosi 83,1% (tj. 14,8 tys. Mg) wszystkich zanieczyszczeń, w tym 1,6 tys. Mg pyłów (72,7%) i 13,2 tys. Mg gazów (84,6%).

W emisji gazów dominuje dwutlenek siarki – 57,7% (w 2002 r. – 64,8%) i dwutlenek azotu – 22,4 % (w 2002 r. – 24,6%). Wzrost wielkości wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w 2003 r. (o 8% w stosunku do 2002 r.) spowodowany był większą produkcją ciepła w porównaniu z 2002 r.

Z 31 ewidencjonowanych jednostek gospodarczych w 6 przypadkach wzrosła ogólna emisja zanieczyszczeń. Powodem tego był wzrost produkcji oraz spalanie większej ilości paliwa. Poza tym, w bilansie emisji ujęto nowe zakłady. W 10 przypadkach wielkość strumienia emisji zmalała, a w pozostałych zakładach emisja zanieczyszczeń utrzymała się na poziomie 2002 r.

Mniejsza ilość wyemitowanych zanieczyszczeń wynika przede wszystkim ze spadku produkcji, spalania mniejszej ilości paliwa o lepszej jakości, większej sprawności urządzeń oczyszczających i całkowitej likwidacji produkcji proszków detergentowych w „UNI-LEVER” S.A.

Bilans emisji zanieczyszczeń w Bydgoszczy w latach 1996 – 2003

Rok	Emisja zanieczyszczeń w tys. Mg		
	pyły	gazy	łącznie
1996	4,5	20,5	25,0
1997	3,5	18,1	21,6
1998	2,7	16,5	19,2
1999	2,0	14,8	16,8
2000	1,8	13,0	14,8
2001	1,9	12,6	14,5
2002	2,0	14,4	16,4
2003	2,2	15,6	17,8

Porównując powyższe wielkości, zauważa się od dwóch lat wzrost emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Jednak w porównaniu z 1996 r. emisja sumaryczna zmalała o 28,8%, w tym:

- pyłów o 51,1% (2,3 tys. Mg),
- gazów o 23,9 % (4,9 tys. Mg).

■ Monitoring powietrza

Podstawowym czynnikiem determinującym jakość powietrza jest emisja zanieczyszczeń – jej wielkość, rozkład przestrzenny i wysokość źródeł.

Ocenę jakości powietrza w Bydgoszczy w 2003r. ograniczono do zanieczyszczeń powszechnie występujących w atmosferze, dla których nowe prawo polskie oraz przepisy UE określają wartości dopuszczalnych stężeń. Do grupy tej należą: dwutlenek siarki SO₂, dwutlenek azotu NO₂, pył PM 10, ołów, tlenek węgla, benzen oraz ozon.

Pomiary pyłu zawieszonego wykazały, że wartości średnioroczne znalazły się w przedziale od 12,8 do 58,0 µg/m³. Najwyższe stężenie zanotowano przy ul. Warszawskiej (58,0 µg/m³) oraz przy ul. Wincentego Pola (43,2 µg/m³). W obu przypadkach wartości te wzrosły w porównaniu z 2002 r. i przekraczały dopuszczalny poziom (40 µg/m³) kolejno o 45 % i 8%.

Poza tym wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pomiarów średniodobowych przy ul. Morskiej na os. Bartodzieje. Najniższe stężenie, podobnie jak w 2002 r., określono w dzielnicy Fordon przy ul. Kaliskiego 7.

Dwutlenek siarki – na 7 stacji monitoringowych w 4 przypadkach stężenia średnioroczne zmalały, a w 3 przypadkach wzrosły. Wzrost stężeń dotyczył osiedli: Wilczak o 66,7%, Bartodzieje o 18,2% oraz Centrum przy ul. Jagiellońskiej o 5,5%.

Poziomy dopuszczalne dla stężeń 1 – godzinnych (350 µg/m³) i 24 – godzinnych (150 µg/m³) nie zostały przekroczone w żadnym punkcie pomiarowym.

W rozkładzie miesięcznym wyższy poziom tego zanieczyszczenia notowano w okresie zimowym, a niższy latem. Szczególnie było to widoczne w rejonach o dużej liczbie lokalnych źródeł emisji w centrum miasta.

Dwutlenek azotu – stężenia średnioroczne tego zanieczyszczenia znalazły się w przedziale od 12,8 do 25,3 µg/m³, przy normie D_a = 40 µg/m³. Wartość normatywna nigdzie nie została przekroczona, choć w 6 stacjach pomiarowych (na 8) nastąpił wzrost stężeń średniorocznych NO₂, a maksymalna wartość miała miejsce w rejonie ul. Warszawskiej i stanowiła 63,3% poziomu dopuszczalnego. Wyniki pomiarów stężeń 1 – godzinnych (z 2 stacji pomiarowych) nie wykazały przekroczeń dopuszczalnego poziomu wynoszącego 200 µg/m³.

Roczny rozkład stężeń jest mniej zróżnicowany sezonowo, niż ma to miejsce w przypadku dwutlenku siarki. Wpływ na to ma oddziaływanie emisji zanieczyszczeń ze spalin samochodowych, które są drugim po przemyśle źródłem emisji tego zanieczyszczenia. Jest to zależność, która dotyczy zwłaszcza większych miast, gdzie ilość pojazdów z każdym rokiem wzrasta.

Tlenek węgla – mierzony był tylko przy ul. Warszawskiej i wartość średnioroczna 593 µg/m³ była nieco wyższa od wartości z 2002 r. (576 µg/m³). Maksymalna średnia ośmiogodzinna spośród średnich kroczących wynosiła 4300 µg/m³ i nie przekroczyła poziomu dopuszczalnego, który wynosi 10 000 µg/m³. W stacjach – przy ul. Warszawskiej i przy ul. Ujejskiego (szpital Bizuela) oznaczone stężenia *ołowiu* nie przekroczyły dopuszczalnego poziomu dla roku kalendarzowego – 0,5 µg/m³. W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosło stężenie ołowiu o 23,1% przy ul. Warszawskiej, a zmalało w rejonie szpitala Bizuela o 25%.

Benzen – w 2003r. badany był w 6 stacjach monitoringowych. Stężenie roczne (5,0 µg/m³) nie było przekroczone w żadnym punkcie kontrolnym i kształtowało się w granicach od 0,2 µg/m³ (Fordon) do 2,9 µg/m³ (OPSIS). Trzeba zaznaczyć, że w 5 stacjach pomiarowych odnotowano znaczny spadek stężeń tego zanieczyszczenia, a tylko przy ul. Jagiellońskiej poziom stężenia benzenu wzrósł.

Ozon – w 2003 r. prowadzono pomiary stężeń ozonu przy ul. Jagiellońskiej (ze względu na ochronę zdrowia) i w Kujawsko - Pomorskim Centrum Edukacji Ekologicznej w Myśliczku (ze względu na ochronę roślin). Maksymalna wartość średnia ośmiogod-

dzinna ze stacji OPIS wyniosła 94,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i nie przekraczała poziomu dopuszczanego wynoszącego 120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

W KPCEE w Myślęcinku stężenie ozonu z okresu wegetacyjnego (od 1 V do 31 VII) osiągnęło wartość 10052 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i było znacznie niższe niż wartość dopuszczalna – 24000 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Oprócz ww. pomiarów zanieczyszczeń normowanych, prowadzono jeszcze badania stężeń substancji charakterystycznych dla danego rejonu, które można porównać jedynie z wartościami ubiegłorocznymi lub z wartościami odniesienia zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. Należą do nich:

Formaldehyd – pomiary prowadzone w 5 punktach wykazały we wszystkich stacjach zwiększenie stężeń formaldehydu w porównaniu z rokiem ubiegłym. Najwyższą wartość stwierdzono na Bartodziejach w rejonie ul. Morskiej. Podobną wartość stwierdzono na osiedlu Wilczak.

W porównaniu z 2002 r. zanotowano także wyższe stężenia *benzo(a)pirenu* jako wskaźnika wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) przy ul. Ujejskiego 75 (szpital im. Bizuela).

Fluor – na terenie miasta badany był przy ul. Ujejskiego i wartość średnioroczna była prawie o 28 % wyższa niż w 2002 r.

Chlor – pomiary stężeń chloru wykonano w Bydgoszczy w 3 stacjach pomiarowych. W porównaniu z 2002 rokiem, w dwóch przypadkach zanotowano większe stężenia tej substancji, a w jednym spadek.

Chlorowodór – pomiary prowadzono w tych samych stacjach monitoringowych co chloru i wszędzie wykazały zmniejszenie stężeń.

Kwas siarkowy – pomiary stężeń kwasu siarkowego wykonano na 2 stanowiskach należących do Zachemu. Przy ul. Hutniczej zanotowano wzrost stężeń rocznych.

Toluen – badano przy ul. Wojska Polskiego (Przychodnia Rejonowa) i ul. Jagiellońskiej. Wzrost stężeń tego medium wystąpił w rejonie ul. Wojska Polskiego, a zmalał przy ul. Jagiellońskiej.

Fosgen – mierzony jest w zautomatyzowanej stacji pomiarowej, zlokalizowanej w Przychodni Rejonowej przy ul. Wojska Polskiego i jego wartość średnioroczna (0,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) była 3-krotnie mniejsza niż w 2002 r. (1,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$).

NMHC – stężenia węglowodorów niemetanowych w stosunku do roku 2002 w znaczny sposób zmalały – aż o 97 %.

W 2003 r. oznaczany **opad pyłu** zwiększył się o 15 % i jego maksymalna wartość (97,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3/\text{rok}$), podobnie jak w poprzednim roku, miała miejsce przy ul. Chodkiewicza. Minimalny roczny opad (36,2 $\text{g}/\text{m}^2/\text{rok}$) zarejestrowano przy ul. Szpitalnej.

Opad ołowiu – średnia wartość utrzymała się na poziomie z 2002 r. (0,04 $\text{g}/\text{m}^2/\text{rok}$), a maksymalną wartość (0,12 $\text{g}/\text{m}^2/\text{rok}$) stwierdzono przy ul. Wojska Polskiego – ul. Chemicznej.

Opad kadmu w porównaniu z 2002 r. wzrósł. Wartość średnia wyniosła 0,0002 $\text{g}/\text{m}^2/\text{rok}$, a maksimum (0,0010 $\text{g}/\text{m}^2/\text{rok}$) wystąpiło przy ul. Ujejskiego.

Poza tym na terenie miasta Bydgoszczy w 2003r. (I półrocze) prowadzone były metodą pasywną w 18 punktach pomiary stężeń **dwutlenku siarki i dwutlenku azotu** oraz w 4 punktach benzenu. Najniższe stężenia średnie roczne obu zanieczyszczeń zanotowano w Fordonie na os. Przylesie ($\text{SO}_2 - 6,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$; $\text{NO}_2 - 11,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Najwyższe stężenie SO_2 wystąpiło w dzielnicy Bocianowo ($19,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$), a NO_2 przy trasach komunikacyjnych na ul. Toruńskiej ($47,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ – powyżej wartości normowanej wynoszącej $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i ul. Fordońskiej $37,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Poziom stężenie benzenu w poszczególnych punktach był bardzo zbliżony i kształtował się w granicach od 1,12 do $1,24 \mu\text{g}/\text{m}^3$ przy normie $5,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Przeprowadzono także pomiary z wykorzystaniem laboratorium mobilnego w rejonie Centrum Onkologii oraz z uwagi na częste interwencje mieszkańców w pobliżu zakładu „ORTIS” S.A.

Uzyskane wyniki z pomiarów w rejonie RCO nie wykazały żadnych przekroczeń dopuszczalnych norm. Należy jednak zaznaczyć, że stwierdzone stężenia większości badanych parametrów (tlenku azotu, dwutlenku azotu, ołowiu, kadmu, rtęci, benzenu, toluenu i ksyłenu) były wyższe niż w 2002 r. Nieznacznie obniżył się poziom dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10 i fluoru.

Przeprowadzone pomiary w rejonie zakładu „ORTIS” S.A. nie wykazały przekroczeń stężeń 24-godzinnych dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego. Zanotowano jednak wyższe wyniki niż dopuszczalna norma dla pomiarów 1-godzinnych i wartości średniorocznych w przypadku dwutlenku azotu, a także wyższe stężenia średnioroczne toluenu i ksyłenu niż wartości odniesienia dla tych substancji.

W 2003 r. na terenie miasta prowadzone były także mikrobiologiczne badania powietrza w 7 stałych punktach pomiarowych:

- st. 1 w centralnej części miasta, Stary Rynek,
- st. 2 w rejonie ujęcia wody, Las Gdański,
- st. 3, st.4, st.5 w rejonie Oczyszczalni Kapuściska (przy głównej drodze dojazdowej do oczyszczalni, ul. Wypaleniska 9 i przy rozwidleniu dróg z ul. Łęgnowską),
- st.6 i st.7 na terenie pól irygacyjnych Miejskich Wodociągów i Kanalizacji przy ul. Chemicznej.

Na podstawie tych badań oceniono powietrze w przeważającej części przypadków jako czyste i średnio zanieczyszczone. W jednostkowych przypadkach powietrze oznaczono jako silnie zanieczyszczone, z uwagi na przekroczenie wartości normatywnych, w zakresie ogólnej liczby bakterii i grzybów. Sytuację taką odnotowano na stanowiskach: w centrum miasta, w rejonie Oczyszczalni Kapuściska na ul. Łęgnowskiej oraz na polach irygacyjnych w Łęgnowie.

Analiza porównawcza punktów pomiarowych, zróżnicowanych pod względem źródeł emisji zanieczyszczeń wskazuje, że poziom mikrobiologicznego zanieczyszczenia w centrum miasta oraz w rejonie obiektów komunalnych jest porównywalny.

W 2003 r. dokonano po raz drugi **oceny rocznej** dla 23 stref, wśród których jest jedna aglomeracja, czyli miasto Bydgoszcz. Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia, na podstawie wyników pomiarów, Bydgoszcz w 2003 r. (podobnie jak w roku 2002) **zaliczono do klasy B**. O tej klasie zdecydowały przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 (ponadnormatywne wartości średnioroczne zanotowano przy ul. Warszawskiej i ul. Wincentego Pola) oraz zawyżone stężenia średniodobowe na os. Bartodzieje.

3.1.6 Hałas i drgania

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie oraz zmniejszenie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany. Podstawowe źródło uciążliwości w miastach, pomimo ogromnego postępu, jaki dokonał się w ostatnich latach zwłaszcza w redukcji hałaśliwości pojazdów, stanowi niezmiennie **hałas komunikacyjny** (kołowy, szynowy, lotniczy). Wzrostowi natężenia ruchu oraz szybkości pojazdów towarzyszy systematyczne narastanie głośności hałasu ulicznego, dochodzącego już do granicy tolerancji przeciętnego mieszkańca. Towarzysząc arteriom komunikacyjnym, hałas rozprzestrzenia się na duże obszary miasta, wkraczając także na tereny mieszkaniowe. Wyniki pomiarów zebrano w tabeli.

Tabela. Wyniki pomiarów hałasu drogowego w Bydgoszczy w 2003 .r

Lp	Nazwa ulicy	Okres pomiarowy: maj – wrzesień 2003 r.					
		Odległość punktu od jezdni w m	Wartość dopuszczalna dB	Średni poziom hałasu L dB	Wysokość przekroczenia	Natężenie ruchu	
						Ogółem poj./h	% udział pojazdów ciężkich
1	Żeglarska 47	1,0	55	69,5	14,5	705	7
2		3,5		67,0			
3	Ludwikowo 19	1,0	55	68,7	13,7	262	18
4		3,5		65,1			
5	Ludwikowo 24	1,0	55	70,2	15,2	464	16
6		5,7		64,8			
7	Nad Torem 97	1,0	60	69,6	9,6	653	15
8		8,3		63,8			
9	Chodkiewicza skrzyżowanie z ul. Sułkowskiego	1,0	60	68,0	8,0	285	11
10		7,2		66,3			
11	Kamiennej przy ul. Granitowej	1,0	60	74,4	14,4	1580	11
12		15,7		64,3			
13	Twardzickiego za ul. Łochowskiego	1,0	60	70,4	10,4	704	12
14		26,5		58,3			
15	Twardzickiego za ul. Rataja	1,0	60	69,9	9,9	753	12
16		17,5		59,5			
17	Wyzwolenia 16 (szkoła)	1,0	55	69,9	14,9	262	10
18		7,5		65,2			
19	Perłowa 1	18,0	60	63,0	3,0	943	17
20	Perłowa 1	43,0		58,6			

W Bydgoszczy, w 2003r. w ramach monitoringu hałasu drogowego wykonywano pomiary poziomu dźwięku, w okresie od maja do września, w 9 punktach miasta zlokalizowanych w odległości 1m od jezdni oraz w 11 punktach na wysokości linii zabudowy, przy ulicach: Żeglarskiej, Ludwikowo, Nad Torem, Perłowej, Chodkiewicza, Kamiennej, Twardzickiego oraz Wyzwolenia. Badania na linii zabudowy określają oddziaływanie hałasu drogowego na wybrane obiekty chronione (budynki mieszkalne, szkoły). Równolegle

z pomiarami poziomu hałasu prowadzono rejestrację natężenia ruchu, ze szczególnym uwzględnieniem pojazdów transportu ciężkiego.

Na wszystkich przebadanych aktualnie pod względem akustycznym odcinkach ulic poziom równoważny hałasu przekraczał wartość 65 dB (w odległości 1m od krawędzi jezdni). Natomiast brak przekroczeń wiąże się ze znacznym oddaleniem budynków od jezdni. Najwyższą wartość równoważnego poziomu dźwięku A, wynoszącą 74,4 dB zarejestrowano przy ul. Kamiennej (na wysokości ul. Granitowej), co związane jest z dużym natężeniem ruchu pojazdów (1580 poj./h). Wysoki poziom dźwięku powodują przede wszystkim pojazdy poruszające się z nadmierną prędkością, pomimo znaków obligujących do wolniejszej jazdy. W dzielnicy Fordon pomiary hałasu w odległości 1,5 m od elewacji budynku wykazały dotrzymanie obowiązujących norm, z wyjątkiem punktu przy ul. Wyzwolenia 16, gdzie przekroczenia spowodowane są przejazdami samochodów z nadmierną prędkością ulicą wyłożoną kostką brukową. W tym punkcie odnotowano poziom dźwięku zbliżony do wartości progowej, tj. wartości 65 dB, dla terenów zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytom dzieci i młodzieży, której przekroczenie powoduje zaliczenie obszaru do kategorii terenów zagrożonych hałasem. Ulice, gdzie budynki są zlokalizowane w niewielkiej odległości od krawędzi jezdni, narażone są na nadmierny poziom dźwięku, zarówno przy jezdni, jak i na wysokości linii zabudowy. Znaczne przekroczenia norm rejestruje się przy ulicach: Żeglarskiej i Ludwikowo (od 9,8 dB do 12,0 dB – na wysokości linii zabudowy). Ze względu na występującą tam zabudowę jednorodziną równoważny poziom dźwięku nie powinien przekraczać 55 dB.

■ Hałas komunikacyjny tramwajowy

Hałas emitowany przez tramwaje jest na ogół oceniany łącznie z hałasem samochodowym. Powoduje to fakt, iż torowiska tramwajowe są najczęściej sytuowane wzdłuż jezdni, w środkowej jej części. Pomiary poziomu dźwięku przeprowadzono od linii tramwajowej biegnącej wzdłuż całej ul. Gdańskiej na odcinku od ul. Jagiellońskiej do ul. Modrzewiowej. Zastosowano metodę pomiarów pojedynczych zdarzeń akustycznych, na podstawie, których obliczono normowany równoważny poziom dźwięku, dla czasu odniesienia 16 godzin, dla pory dnia. Punkty pomiarowe zlokalizowano w odległości 1 m od torów (3 punkty pomiarowe), 4,0 m od torów (2 punkty) oraz 1,5 m od linii zabudowy (5 punktów).

Zmierzone wartości równoważnego poziomu dźwięku L_{Aeq} oscylują w granicach od 60,7 do 74,0 dB. Największe przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu zaobserwowano przy ul. Gdańskiej na odcinku za ul. Chodkiewicza, gdzie mimo złego stanu torowisk tramwaje rozwijają duże prędkości.

Analiza pomiarów wykazała, że na ul. Gdańskiej na odcinku:

- od ul. Jagiellońskiej do ul. Śniadeckich – przekroczenia poziomu hałasu na wysokości I linii zabudowy mają miejsce przy prędkości tramwaju ponad 25 km/h,
- od ul. Śniadeckich do ul. Mickiewicza – znaczące przekroczenia poziomu hałasu na wysokości I linii zabudowy mają miejsce przy prędkości tramwaju ponad 25 km/h,
- od ul. Mickiewicza do ul. Chodkiewicza – nie obserwuje się znacznych przekroczeń dopuszczalnego poziomu dźwięku,
- od ul. Chodkiewicza do ul. Kamiennej – przekroczenia poziomu hałasu mają miejsce przy prędkości tramwaju ponad 20 km/h,
- od ul. Kamiennej do ul. Modrzewiowej – przekroczenia poziomu hałasu mają miejsce przy prędkości tramwaju ponad 30 km/h,

Podstawowy wpływ na emisję do środowiska hałasu powodowanego przez ruch tramwajowy ma jakość taboru oraz rodzaj i stan infrastruktury. Wadą konstrukcji typu tor z podkładami na podsypce z tłuczni kamiennego jest stosunkowo szybka utrata właściwości sprężystych posypki i w efekcie narastanie odkształceń geometrycznych toru. Prowadzi

to do zwiększenia dynamiki oddziaływania koło-szyna, degradacji konstrukcji toru i w efekcie do zwiększenia emisji hałasu do otoczenia.

■ Hałas kolejowy

Przeprowadzone pomiary hałasu kolejowego miały charakter monitoringowy, służący wytypowaniu punktów „szczególnej uciążliwości”. Zastosowana metodyka pomiarów była identyczna jak w przypadku pomiarów od linii tramwajowych. Pomiary poziomów ekspozycyjnych wykonano w 5 punktach na terenie Bydgoszczy, w trzech transektach w odległościach: 10 m, 50 m oraz 100 m od torów w celu wyznaczenia zasięgu oddziaływania hałasu kolejowego. Badania przeprowadzono dla trzech grup pociągów, tj. osobowych, dalekobieżnych, osobowych lokalnych oraz towarowych. W obliczeniach posłużono się danymi dotyczącymi natężenia ruchu pociągów udostępnionymi przez Polskie Koleje Państwowe. Średni równoważny poziom dźwięku w odległości 50 m od torów waha się w granicach od 48,8 dB do 59,2 dB, a odległości 100 m w zakresie od 43,3 dB do 54,9 dB. W związku z obserwowaną stagnacją w zakresie przewozów kolejowych, likwidacją wielu linii kolejowych o charakterze drugorzędnym, a także ograniczeniami ruchu kolejowego na liniach dotychczas użytkowanych, hałas kolejowy nie stanowi obecnie przy aktualnie przebadanych odcinkach tras uciążliwości dla mieszkańców.

■ Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy ze względu na charakter lokalny nie stanowi tak poważnej uciążliwości. W 2003 roku kontrolą w zakresie ochrony przed hałasem i przestrzeganiem wymogów korzystania ze środowiska w tej dziedzinie, objętych zostało w Bydgoszczy 21 jednostek i podmiotów gospodarczych. Generalnie większość kontrolowanych zakładów spełnia wymagane normy w zakresie emisji hałasu do środowiska. W kilku przypadkach hałas emitowany przez zakłady jest nierozróżnialny z tłem akustycznym, wobec powyższego nie można określić, czy zakład przekracza dopuszczalne normy emisji hałasu do środowiska. Są też zakłady, które przekraczają, zwłaszcza w porze nocnej, dopuszczalne normy emisji hałasu do środowiska, co wymaga podjęcia określonych czynności administracyjnych, a w konsekwencji działań o charakterze technicznym lub organizacyjnym ze strony sprawcy.

PDF- U_3 _MAPA - HAŁAS I DRGANIA 2002R.

[PDF_uwar\PDF_U_3.pdf](#)

3.1.7 Promieniowanie (maszyny i inne)

Naturalne pola elektromagnetyczne, takie jak pole magnetyczne Ziemi, pola związane ze zjawiskami zachodzącymi w atmosferze Ziemi (np. burze) oraz pola pochodzące z przestrzeni pozaziemskej (promieniowanie kosmiczne) w środowisku są obecne od początku istnienia życia. Nowym czynnikiem występującym w środowisku naturalnym jest pole elektromagnetyczne (PEM) wytwarzane sztucznie. Pola te, a zwłaszcza tzw. smog elektromagnetyczny, stają się jednym z najbardziej powszechnych zjawisk towarzyszących człowiekowi. Pole elektromagnetyczne jest wytwarzane przez powszechne urządzenia używane bezpośrednio przez człowieka (np. telefony komórkowe, golarki, pralki, kuchenki mikrofalowe), jak również inne instalacje służące do komunikacji za pomocą fal (stacje telefonii komórkowej, anteny radiowo – telewizyjne, stacje radarowe, radiolinie itp.).

Szkodliwość fal elektromagnetycznych zależy od ich częstotliwości i dotyczy zarówno fal ultrakrótkich (UV) jak i najdłuższych. Od zakresu częstotliwości pola elektromagnetycznego zależy na ogół tylko poziom reakcji biologicznej, związany przede wszystkim z głębokością wnikania energii promieniowania do tkanek.

Bardzo ważnym czynnikiem decydującym o szkodliwości pola elektromagnetycznego jest jego natężenie oraz czas narażenia, bowiem działanie pola elektromagnetycznego wykazuje cechy kumulacji. Oddziaływanie biologiczne PEM na człowieka jest różnorodne i wiąże się z efektem termicznym i nietermicznym.

Zgodnie z treścią prawa ochrony środowiska są dwie grupy istotnych źródeł promieniowania elektromagnetycznego.

■ Linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110kV lub wyższym.

Na terenie Bydgoszczy głównymi elementami sieci elektroenergetycznej są: linia 220kV wprowadzone do stacji 220kV/110kV zlokalizowanych przy ul. Jasinieckiej GPZ – Jasieniec oraz sieć napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV wraz ze stacjami 110kV/15kV (GPZ Jachcie, Śródmieście, Błonie, Osowa Góra, Bydgoszcz Północ, Rupienica, Bydgoszcz Wschód, Romet, Bydgoszcz Południe, Fordon, Kauczuk, EC II, Zachem, Zachem II oraz projektowane Czyżkówko, Glinki, Fordon ATR, Fordon 2, Fordon 3).

■ Instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne,

których równoważna moc promieniowana jest równa 15 W lub wyższa, emituje pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0,03 MHz do 300.000 MHz.

W tej grupie znajdują się m.in. urządzenia radionadawcze i telewizyjne, stacje naprowadzania lotów cywilnych i wojskowych, radiolokacyjne urządzenia na lotnisku oraz stacje przekaźnikowe. Najwięcej jednak emocji społecznych wzbudzają stacje bazowe telefonii komórkowych (wykaz stacji na terenie miasta na końcu rozdziału).

Jak wynika z dotychczasowych badań Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, na terenie Bydgoszczy nie ma obszarów ograniczonego przebywania ludzi wokół obiektów będących źródłami pól elektromagnetycznych w odniesieniu do obowiązujących norm.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych na poziomie nieprzekraczającym dopuszczalnego, a w przypadku ich przekroczenia – na obniżeniu wartości tych pól przynajmniej do poziomu dopuszczalnego.

Będzie to realizowane poprzez:

- badanie poziomów pól elektromagnetycznych i ich ocenę;
- lokalizację i realizację obiektów – źródeł promieniowania elektromagnetycznego, zgodnie z obowiązującą procedurą, której istotnym elementem jest postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć;
- jeśli zajdzie potrzeba wyznaczenia i realizacji obszaru ograniczonego oddziaływania, jest możliwość objęcia źródeł promieniowania elektromagnetycznego (stacji radionawigacyjnych, radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych oraz linii stacji elektromagnetycznych) obszarami ograniczonego użytkowania, gdzie dopuszcza się przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych; w zależności od rodzaju inwestycji, obszary te określa wojewoda bądź rada powiatu;
- egzekucję posiadania przez ww. źródła wymaganych prawem pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych; brak pozwoleń praktycznie wyklucza ich funkcjonowanie.

Stacje bazowe na terenie miasta Bydgoszczy o mocy powyżej 15 W

L.p.	Lokalizacja	Współrzędne		Moc [W]	Moc promieniowana [dBW]	Wys. anteny n.p.z	Częstotliwości
		Długość	Szerokość				
1	BYDGOSZCZ, ul. Al. Jana Pawła II 158 Iotnisko	17E57'11"	53N05'41"	15,0	--	--	109,1 MHz
2	BYDGOSZCZ, ul. Al. Jana Pawła II 158 Iotnisko	17E59'31"	53N05'49"	100,0	--	--	989 MHz
3	BYDGOSZCZ, ul. Biedaszkowo Iotnisko Szwederowo	17E58'00"	53N05'00"	50,0	--	--	129,250 MHz
4	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 61	18E02'00"	53N08'00"	50,0	--	71	159,500 MHz; 159,700 MHz
5	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 61	18E02'06"	53N08'00"	50,0	--	80	159,450 MHz; 159,650 MHz
6	BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 3	18E00'32"	53N07'26"	20,0	--	40	872,530 MHz; 873,780 MHz
9	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 7, kościół	18E01'00"	53N07'00"	200,0	--	37	88,500 MHz
11	BYDGOSZCZ, ul. Osiedlowa 3	18E09'49"	53N09'19"	20,0	--	33	GSM 900 MHz
12	BYDGOSZCZ, ul. Marszałka Focha 16	18E00'10"	53N07'35"	20,0	--	33	GSM 900 MHz
13	BYDGOSZCZ, ul. Iżerska 19	18E03'40"	53N10'15"	20,0	--	48	GSM 900 MHz
14	BYDGOSZCZ, ul. Piękna 13	17E58'57"	53N07'04"	20,0	--	70	GSM 900 MHz
15	BYDGOSZCZ, ul. Sandomierska 39	18E03'45"	53N06'30"	--	3 ant. x 21,0	39	GSM 900 MHz
16	BYDGOSZCZ, ul. Jasieniecka (st. energ)	18E06'36"	53N08'12"	20,0	--	35	GSM 900 MHz
17	BYDGOSZCZ, ul. Warmińskiego 8	17E52'41"	53N05'09"	20,0	--	48	GSM 900 MHz
18	BYDGOSZCZ, ul. Ołowiana 18	17E54'04"	53N08'52"	--	3 ant. x 23,0	44	GSM 900 MHz
19	BYDGOSZCZ, ul. B. Żeleńskiego 1	18E01'24"	53N06'34"	--	3 ant. x 23,0	17	GSM 900 MHz
20	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 96	17E57'18"	53N09'43"	--	3 ant. x 23,0	35	GSM 900 MHz
21	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 77	18E03'21"	53N07'26"	20,0	--	39	GSM 900 MHz
22	BYDGOSZCZ, ul. Jamikowska 19	18E00'58"	53N06'33"	--	3 ant. x 27,0	75	GSM 900 MHz
23	BYDGOSZCZ, ul. Altanowa 4	18E10'50"	53N09'09"	--	2 ant. x 26,0 + 1 ant. x 30,0	28	GSM 900 MHz
24	BYDGOSZCZ, ul. Grunwaldzka 229	17E56'50"	53N08'19"	--	3 ant. x 23,0	50	GSM 900 MHz
25	BYDGOSZCZ, ul. Kapielowa 6	17E58'49"	53N08'14"	--	3 ant. x 23,0	44	GSM 900 MHz
26	BYDGOSZCZ, ul. Ks. Schulza	17E57'17"	53N07'04"	--	3 ant. x 23,0	60	GSM 900 MHz
27	BYDGOSZCZ, ul. Wielorybia 100	17E55'00"	53N09'30"	--	3 ant. x 23,0	64	GSM 900 MHz
28	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 96	17E57'19"	53N09'38"	--	1 ant. x 27,0 + 1 ant. x 23,0	42	GSM 900 MHz
29	BYDGOSZCZ, ul. Piękna 13	17E58'56"	53N07'05"	--	3 ant. x 23,0	38	GSM 900 MHz
30	BYDGOSZCZ, ul. Lenartowicza 33/35	18E00'12"	53N06'47"	--	3 ant. x 20,0	38	GSM 900 MHz
31	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 44	18E02'56"	53N07'12"	--	3 ant. x 23,0	18	GSM 900 MHz
32	BYDGOSZCZ, ul. Szpitalna 19	18E02'45"	53N06'08"	--	2 ant. x 22,0 + 1 ant. x 23,0	25	GSM 900 MHz
33	BYDGOSZCZ, ul. Gen. Andersa dz. nr 21	18E08'41"	53N09'01"	--	2 ant. x 21,0 + 1 ant. x 14,0	29	GSM 900 MHz
34	BYDGOSZCZ, ul. Ujejskiego 75	18E01'36"	53N06'55"	--	3 ant. x 23,0	31	GSM 900 MHz
35	BYDGOSZCZ, ul. Ugory 16	17E59'33"	53N06'59"	--	2 ant. x 21,0 + 1 ant. x 19,0	32	GSM 900 MHz
36	BYDGOSZCZ, ul. Szpitalna 19	18E02'44"	53N06'01"	--	2 ant. x 21,0	24	GSM 900 MHz
37	BYDGOSZCZ, ul. Sulkowskiego 61	18E01'47"	53N08'28"	--	3 ant. x 21,0	34	GSM 900 MHz
38	BYDGOSZCZ, ul. Oplawiec 154	17E57'52"	53N11'28"	--	2 ant. x 21,0	16	GSM 900 MHz

Stacje bazowe na terenie miasta Bydgoszczy o mocy powyżej 15 W

L.p.	Lokalizacja	Współrzędne		Moc [W]	Moc promieniowana [dBW]	Wys. anteny n.p.z.	Częstotliwości
		Długość	Szerokość				
39	BYDGOSZCZ, ul. Łęczycka 6 dz. nr 73/40	18E03'26"	53N07'23"	--	3 ant. x 21,0	22	GSM 900 MHz
40	BYDGOSZCZ, ul. Gajowa 76	18E02'34"	53N07'48"	--	3 ant. x 21,0	21	GSM 900 MHz
41	BYDGOSZCZ, ul. Kościuszki 27	18E00'28"	53N08'10"	--	3 ant. x 19,0	35	GSM 900 MHz
42	BYDGOSZCZ, ul. Bołtucia 5	18E08'08"	53N09'19"	--	2 ant. x 21,0	28	GSM 900 MHz
43	BYDGOSZCZ, ul. Gdańska 42	18E00'58"	53N08'50"	--	3 ant. x 19,0	13	GSM 900 MHz
44	BYDGOSZCZ, ul. Słoneczna 26	17E57'37"	53N07'31"	--	3 ant. x 28,0	27	GSM 900 MHz
45	BYDGOSZCZ, ul. Objazdowa 1	18E05'53"	53N06'31"	--	3 ant. x 27,0	25	GSM 900 MHz
46	BYDGOSZCZ, ul. Kaliskiego 7	18E07'55"	53N08'41"	--	1 ant. x 28,0	30	GSM 900 MHz
47	BYDGOSZCZ, ul. Wyzwolenia 122c	18E09'56"	53N10'16"	--	2 ant. x 10,0 + 1 ant. 27,0	37	GSM 900 MHz
48	BYDGOSZCZ, ul. Al. Jana Pawła II 123	18E00'47"	53N06'13"	--	1 ant. x 9,0 + 1 ant. x 21,0	11	GSM 900 MHz
49	BYDGOSZCZ, ul. Cieplicka 5	17E55'10"	53N08'03"	--	3 ant. x 23,0	22	GSM 900 MHz
50	BYDGOSZCZ, ul. Toruńska 151	18E05'04"	53N07'07"	--	3 ant. x 23,0	24	GSM 900 MHz
51	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 1	18E00'31"	53N06'57"	--	2 ant. x 21,0	28	GSM 900 MHz
52	BYDGOSZCZ, ul. G. Siedleckiego 11	18E02'02"	53N06'39"	--	3 ant. x 23,0	17	GSM 900 MHz
53	BYDGOSZCZ, ul. Magazynowa 13	18E08'55"	53N08'43"	--	3 ant. x 23,0	18	GSM 900 MHz
54	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 44	18E01'36"	53N07'52"	--	3 ant. x 23,0	15	GSM 900 MHz
55	BYDGOSZCZ, ul. Wielorybia dz. 1/3	17E54'52"	53N09'44"	--	2 ant. x 26,0 + 1 ant. x 24,0	40	GSM 900 MHz
56	BYDGOSZCZ, ul. Głowackiego 20	18E02'49"	53N07'49"	--	3 ant. x 21,0	24	GSM 900 MHz
57	BYDGOSZCZ, ul. Kopernika 1	18E00'43"	53N07'47"	--	3 ant. x 21,0	28	GSM 900 MHz
58	BYDGOSZCZ, ul. Gdańska	18E00'20"	53N07'37"	--	3 ant. x 23,0	23	GSM 900 MHz
59	BYDGOSZCZ, ul. Powstańców Warszawy 5	18E00'56"	53N08'32"	--	2 ant. x 25,0 + 1 ant. x 24,0	37	GSM 900 MHz
60	BYDGOSZCZ, ul. Glinki 146	18E02'40"	53N05'28"	--	3 ant. x 23,0	28	GSM 900 MHz
61	BYDGOSZCZ, ul. Parafia NMP Matki Kościoła	17E58'28"	53N06'46"	--	3 ant. x 23,0	19	GSM 900 MHz
62	BYDGOSZCZ, ul. Słoneczna 26 (SP nr 13)	17E57'41"	53N07'31"	--	3 ant. x 23,0	22	GSM 900 MHz
63	BYDGOSZCZ, ul. Słowackiego 22	18E49'14"	52N32'01"	--	1 ant. x 28,0 + 2 ant. x 26,0	42	GSM 900 MHz
64	BYDGOSZCZ, ul. Roztoczańska dz. 1/3	18E03'36"	53N10'10"	--	1 ant. x 23,0 + 2 ant. x 26,0	38	GSM 900 MHz
65	BYDGOSZCZ, ul. Inowrocławska 11	17E59'04"	53N06'25"	--	1 ant. x 27,0 + 2 ant. x 26,0	22	GSM 900 MHz
66	BYDGOSZCZ, ul. Grzymali Siedleckiego 11	18E02'04"	53N06'39"	--	1 ant. x 21,0 + 2 ant. x 23,0	23	GSM 900 MHz
67	BYDGOSZCZ, ul. Wielorybia 1/3	17E54'50"	53N09'45"	--	3 ant. x 23,0	40	GSM 900 MHz
68	BYDGOSZCZ, ul. Inowrocławska 1	17E59'24"	53N06'26"	--	3 ant. x 23,0	13	GSM 900 MHz
69	BYDGOSZCZ, ul. Łochowska 69	17E53'49"	53N07'16"	--	3 ant. x 23,0	45	GSM 900 MHz
70	BYDGOSZCZ, ul. Marszałka Focha 16	18E00'01"	53N07'30"	--	3 ant. x 23,0	20	GSM 900 MHz
71	BYDGOSZCZ, ul. Osiedlowa 3 (Dom studenta nr 1)	18E09'50"	53N09'20"	--	3 ant. x 23,0	32	GSM 900 MHz

Stacje bazowe na terenie miasta Bydgoszczy o mocy powyżej 15 W

L.p.	Lokalizacja	Współrzędne		Moc [W]	Moc promieniowana [dbW]	Wys. anteny n.p.z	Częstotliwości
		Długość	Szerokość				
72	BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 17	18E00'36"	53N07'27"	--	3 ant. x 23,0	45	GSM 900 MHz
73	BYDGOSZCZ, Plac Piastowski 5	17E59'55"	53N07'55"	--	3 ant. x 23,0	22	GSM 900 MHz
74	BYDGOSZCZ, Stary Rynek 15/21	18E00'02"	53N07'19"	--	1 ant. X 19,0	12	GSM 900 MHz
75	BYDGOSZCZ, ul. Kanatowa 6	17E58'38"	53N07'44"	--	3 ant. x 21,0	26	GSM 900 MHz
76	BYDGOSZCZ, ul. Kościuszki 27	18E00'33"	53N08'04"	--	3 ant. x 27,0	30	GSM 1800 MHz
77	BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 109	18E01'50"	53N07'18"	--	3 ant. x 27,0	33	GSM 1800 MHz
78	BYDGOSZCZ, ul. Słoneczna 26	17E57'37"	53N07'31"	--	3 ant. x 27,0	23	GSM 1800 MHz
79	BYDGOSZCZ, ul. Spacerowa 69	17E55'53"	53N08'09"	--	3 ant. x 27,0	18	GSM 1800 MHz
80	BYDGOSZCZ, ul. Leśna 11/19	18E01'27"	53N08'16"	--	3 ant. x 27,0	24	GSM 1800 MHz
81	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 1	18E00'33"	53N06'57"	--	3 ant. x 27,0	29	GSM 1800 MHz
82	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 14	17E57'47"	53N08'16"	--	3 ant. x 27,0	34	GSM 1800 MHz
83	BYDGOSZCZ, ul. Wyzwolenia 2 (Kościół)	18E10'26"	53N08'58"	--	3 ant. x 27,0	27	GSM 1800 MHz
84	BYDGOSZCZ, ul. Boltucia 5	18E08'04"	53N09'14"	--	3 ant. x 27,0	26	GSM 1800 MHz
85	BYDGOSZCZ, ul. Rataja 7	18E09'13"	53N09'34"	--	3 ant. x 27,0	24	GSM 1800 MHz
86	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 96	17E57'13"	53N09'41"	--	2 ant. x 27,0	43	GSM 1800 MHz
87	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 44	18E02'55"	53N07'13"	--	3 ant. x 27,0	24	GSM 1800 MHz
88	BYDGOSZCZ, ul. Dworcowa 81	17E59'37"	53N07'59"	--	3 ant. x 27,0	40	GSM 1800 MHz
89	BYDGOSZCZ, ul. B. Zeleńskiego 1	18E01'16"	53N06'32"	--	3 ant. x 27,0	22	GSM 1800 MHz
90	BYDGOSZCZ, ul. Kaliskiego	18E08'04"	53N08'34"	--	3 ant. x 27,0	42	GSM 1800 MHz
91	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 20a	18E02'29"	53N06'19"	--	3 ant. x 27,0	26	GSM 1800 MHz
92	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 243	18E07'01"	53N07'59"	--	2 ant. x 27,0	38	GSM 1800 MHz
93	BYDGOSZCZ, ul. Kobaltowa 9	17E54'14"	53N08'38"	--	3 ant. x 27,0	50	GSM 1800 MHz
94	BYDGOSZCZ, ul. Piękna 13	17E58'50"	53N07'05"	--	3 ant. x 27,0	44	GSM 1800 MHz
95	BYDGOSZCZ, Plac Wolności	18E00'21"	53N07'35"	--	3 ant. x 27,0	92	GSM 1800 MHz
96	BYDGOSZCZ, ul. Powstańców Wilkp. 10	18E01'07"	53N07'46"	--	3 ant. x 27,0	27	GSM 1800 MHz
97	BYDGOSZCZ, ul. Bartosza Głowackiego 20	18E02'48"	53N07'50"	--	3 ant. x 27,0	24	GSM 1800 MHz
98	BYDGOSZCZ, ul. Toruńska 282	18E04'23"	53N07'03"	--	3 ant. x 27,0	23	GSM 1800 MHz
99	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 61	18E01'50"	53N07'59"	--	3 ant. x 27,0	48	GSM 1800 MHz
100	BYDGOSZCZ, ul. Roztoczańska 2	18E03'42"	53N10'10"	--	3 ant. x 27,0	55	GSM 1800 MHz

sporządził: specjalista WKT Krzysztof Frydrych
k.frydrych@urtip.gov.pl

Stacje bazowe na terenie miasta Bydgoszczy o mocy powyżej 15 W

L.p.	Lokalizacja	Współrzędne		Moc [W]	Moc promieniowana [dBW]	Wys. anteny n.p.z	Częstotliwości
		Długość	Szerokość				
101	BYDGOSZCZ, ul. Ks. Schulza 5	17E57'26"	53N06'56"	--	3 ant. x 27,0	44	GSM 1800 MHz
102	BYDGOSZCZ, ul. Inowrocławska	17E59'12"	53N06'27"	--	2 ant. x 27,0	9	GSM 1800 MHz
103	BYDGOSZCZ, ul. Oplawiec 160	17E58'05"	53N11'41"	--	3 ant. x 27,0	26	GSM 1800 MHz
104	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 402	18E09'04"	53N08'22"	--	2 ant. x 27,0	48	GSM 1800 MHz
105	BYDGOSZCZ, Plac Kościeleckich 7	18E00'15"	53N07'15"	--	3 ant. x 27,0	30	GSM 1800 MHz
106	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 65	18E04'42"	53N06'06"	--	3 ant. x 27,0	49	GSM 1800 MHz
107	BYDGOSZCZ, ul. Św. Trójcy 26	17E59'39"	53N07'29"	--	3 ant. x 27,0	32	GSM 1800 MHz
108	BYDGOSZCZ, ul. Ugory 16	17E59'47"	53N06'59"	--	3 ant. x 27,0	33	GSM 1800 MHz
109	BYDGOSZCZ, ul. Łęczyska 6	18E03'35"	53N07'23"	--	3 ant. x 27,0	25	GSM 1800 MHz
110	BYDGOSZCZ, ul. Piotrowskiego 12/14	18E01'10"	53N07'28"	--	3 ant. x 27,0	30	GSM 1800 MHz
111	BYDGOSZCZ, ul. Kaszubska 25	18E00'19"	53N08'08"	--	3 ant. x 24,0	40	GSM 1800 MHz
112	BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 17	18E00'32"	53N07'23"	--	1 ant. x 24,0 + 2 ant. x 25,0	40	GSM 1800 MHz
113	BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 103	18E01'45"	53N07'19"	--	3 ant. x 24,0	39	GSM 1800 MHz
114	BYDGOSZCZ, ul. Kopernika 1 (ZS "Copernicanum")	18E00'43"	53N07'47"	--	3 ant. x 18,0	28	GSM 1800 MHz
115	BYDGOSZCZ, ul. Słoneczna 26	17E57'41"	53N07'31"	--	3 ant. x 23,0	22	GSM 1800 MHz
116	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 7	18E00'56"	53N06'56"	--	3 ant. x 23,0	27	GSM 900 MHz
117	BYDGOSZCZ, ul. Gen. Mikołaja Bortucia 5	18E08'05"	53N09'14"	--	3 ant. x 23,0	27	GSM 900 MHz
118	BYDGOSZCZ, ul. Skarżyńskiego 4	18E09'23"	53N09'19"	--	3 ant. x 23,0	24	GSM 900 MHz
119	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 61	18E01'44"	53N07'58"	--	3 ant. x 22,0	53	GSM 1800 MHz
120	BYDGOSZCZ, ul. Piękna 13	17E58'56"	53N07'05"	--	1 ant. x 22,0 + 2 ant. x 24,0	39	GSM 1800 MHz
121	BYDGOSZCZ, ul. Andersa dz. 21	18E08'41"	53N09'01"	--	3 ant. x 23,0	38	GSM 1800 MHz
122	BYDGOSZCZ, ul. Bartosza Głowackiego 20	18E02'56"	53N07'51"	--	1 ant. x 22,5	27	GSM 1800 MHz
123	BYDGOSZCZ, ul. Bartosza Głowackiego 20	18E02'56"	53N07'51"	--	1 ant. x 24,0	27	GSM 1800 MHz
124	BYDGOSZCZ, ul. Siedleckiego 24	18E02'17"	53N06'32"	--	3 ant. x 27,0	16	GSM 1800 MHz
125	BYDGOSZCZ, ul. Taidykina 1	18E08'46"	53N09'11"	--	3 ant. x 27,0	21	GSM 1800 MHz
126	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 14	17E57'54"	53N08'18"	--	1 ant. x 27,0	34	GSM 1800 MHz
127	BYDGOSZCZ, ul. Kwiatowa 7-15	18E00'18"	53N07'55"	--	3 ant. x 27,0	20	GSM 1800 MHz
128	BYDGOSZCZ, ul. Powstańców Warszawy 5	18E01'03"	53N08'32"	--	2 ant. x 27,0	33	GSM 1800 MHz
129	BYDGOSZCZ, ul. Przemysłowa 8	18E06'04"	53N07'31"	--	3 ant. x 27,0	30	GSM 1800 MHz

04 czerwca 2004r.

-4-

sporządził: specjalista WKT Krzysztof Frydrych
k.frydrych@urtip.gov.pl

Stacje bazowe na terenie miasta Bydgoszczy o mocy powyżej 15 W

L.p.	Lokalizacja	Współrzędne		Moc [W]	Moc promieniowana [dBW]	Wys. anteny n.p.z	Częstotliwości
		Długość	Szerokość				
130	BYDGOSZCZ, ul. Grunwaldzka 229	17E57'01"	53N08'22"	--	3 ant. x 27,0	30	GSM 1800 MHz
131	BYDGOSZCZ, ul. Wyzwolenia 122c	18E10'05"	53N10'17"	--	1 ant. x 27,0	38	GSM 1800 MHz
132	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 30	18E02'37"	53N07'13"	--	3 ant. x 26,0	18	GSM 900 MHz
133	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego dz. 1/32	18E05'35"	53N04'06"	--	2 ant. x 27,0	46	GSM 900 MHz
134	BYDGOSZCZ, ul. Średnia 98	17E58'33"	53N08'44"	--	3 ant. x 27,0	20	GSM 1800 MHz
135	BYDGOSZCZ, ul. Dworcowa 81	17E59'36"	53N07'59"	--	1 ant. x 24,0 + 2 ant. x 23,0	42	GSM 900 MHz
136	BYDGOSZCZ, ul. Dworcowa 81	17E59'36"	53N07'59"	--	1 ant. x 23,0 + 2 ant. x 22,0	42	GSM 1800 MHz
137	BYDGOSZCZ, ul. Ks. Schulza 5	17E57'19"	53N06'55"	--	1 ant. x 25,0 + 2 ant. x 22,0	43	GSM 900 MHz
138	BYDGOSZCZ, ul. Cieplicka CENTROWET 2	17E55'18"	53N08'05"	--	3 ant. x 25,0	36	GSM 900 MHz
139	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 14	18E57'54"	53N08'18"	--	2 ant. x 27,0	34	GSM 900 MHz
140	BYDGOSZCZ, ul. Baczyńskiego 15	18E03'42"	53N06'24"	--	3 ant. x 25,5	38	GSM 900 MHz
141	BYDGOSZCZ, ul. Gdańska	18E00'28"	53N07'37"	--	3 ant. x 22,0	32	GSM 900 MHz
142	BYDGOSZCZ, ul. Fordońska 243	18E07'07"	53N07'59"	--	1 ant. x 23,5 + 2 ant. x 25,0	38	GSM 900 MHz
143	BYDGOSZCZ, ul. Glinki 146	18E02'49"	53N05'28"	--	3 ant. x 27,0	29	GSM 900 MHz
144	BYDGOSZCZ, ul. Wyzwolenia 122c	18E10'05"	53N10'17"	--	2 ant. x 27,0	38	GSM 900 MHz
145	BYDGOSZCZ, ul. Koronowska 96	17E57'21"	53N09'42"	--	1 ant. x 27,0	38	GSM 900 MHz
146	BYDGOSZCZ, ul. Kaliskiego	18E08'12"	53N08'36"	--	1 ant. x 25,5	40	GSM 900 MHz
147	BYDGOSZCZ, ul. Zakłady Chemiczne ORGANIKA	18E06'55"	53N05'01"	--	3 ant. x 27,0	60	GSM 900 MHz
148	BYDGOSZCZ, ul. Roztoczańska 2	18E03'42"	53N10'10"	--	3 ant. x 27,0	65	GSM 900 MHz
149	BYDGOSZCZ, ul. Glinki 86	18E02'05"	53N06'03"	--	3 ant. x 25,5	15	GSM 900 MHz
150	BYDGOSZCZ, ul. Kobaltowa 9	17E54'21"	53N08'39"	--	1 ant. x 27,0 + 2 ant. x 25,0	63	GSM 900 MHz
151	BYDGOSZCZ, ul. Sucha 30, dz. 69	18E07'35"	53N08'32"	--	3 ant. x 23,0	25	GSM 900 MHz
152	BYDGOSZCZ, ul. Wojska Polskiego 65	18E06'49"	53N04'59"	--	3 ant. x 25,0	56	GSM 900 MHz
153	BYDGOSZCZ, ul. Inwalidów 1	18E03'21"	53N07'59"	--	3 ant. x 23,0	22	GSM 900 MHz
154	BYDGOSZCZ, ul. Długa 5	17E59'49"	53N07'18"	--	1 ant. x 23,0	12	GSM 900 MHz
155	BYDGOSZCZ, ul. Gdańska 42	18E00'27"	53N07'45"	--	2 ant. x 23,0	17	GSM 900 MHz
156	BYDGOSZCZ, ul. Drzycimska 7	17E58'05"	53N10'16"	--	3 ant. x 23,0	13	GSM 900 MHz
157	BYDGOSZCZ, ul. Garbary 5	17E59'31"	53N07'36"	--	3 ant. x 23,0	19	GSM 900 MHz
158	BYDGOSZCZ, ul. Chodkiewicza 61	18E01'44"	53N07'58"	--	1 ant. x 24,0 + 2 ant. x 22,0	53	GSM 900 MHz

sporządził: specjalista WKT Krzysztof Frydrych
k.frydrych@urlop.gov.pl

3.1.8 Obszary chronione

Tereny wyróżniające się w granicach miasta Bydgoszczy ze względu na wartości przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe a także zróżnicowanie ekosystemów oraz potrzeby związane z masową turystyką i wypoczynkiem zostały objęte ochroną prawną.

■ Głównymi obszarami przyrodniczymi prawnie chronionymi są:

Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego

ustanowiony pierwotnie jako Zespół Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych rozporządzeniem Nr 142/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 6 maja 1993r. (Dz.Urz.Woj.Bydg. Nr 11, poz.143). Przez następne lata modyfikowany, aż do obecnej postaci i nazwy, którego podstawą utworzenia było Zarządzenie Nr 144/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego. Park obejmuje środkowy fragment doliny dolnej Wisły od Ostromecka koło Bydgoszczy po Kozielec w gminie Nowe. Jego całkowita powierzchnia wynosi 55642,5 ha. Położony jest na terenie 16 gmin: Bydgoszcz, Osielsko, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Unisław, Kijewo Królewskie, Pruszcz Pomorski, Świecie n/Wisłą, Chełmno, miasto Chełmno, Stolno, Jeżewo, Dragacz, Grudziądz, Warlubie i Nowe.

Ochroną został objęty naturalny krajobraz doliny Wisły ze względu na zachowane naturalne ekosystemy z przylegającymi do brzegów rzeki łąkami, starorzeczami, lasami łągowymi oraz stromymi, aktywnymi geologicznie zboczami, dolinkami erozyjnymi, wąwozami porośniętymi grądami zboczowymi, roślinnością kserotermiczną i zbiorowiskami zaroślowymi. Dno doliny zajmują w większości żyzne pola uprawne, które powstały na terenach zalewowych. Występują tu również wydmy utworzone z piasków dolinnych (np. okolice miejscowości Kokocko, Bruki, Kolno). Na terenie parku stwierdzono ponad tysiąc gatunków roślin. Wśród nich około 50 gatunków znajduje się pod ochroną całkowitą: rośliny kserotermiczne (ostnica włosata i ostnica Jana, miłek wiosenny, wężymord stepowy), lilie złotogłów, listerę jajowatą, śnieżynkę przebiśnieg, i len austriacki. Z gatunków fauny wspomnieć należy o minogiu rzeczonym i strumieniowym, rybitwie, zimorodku i krwawodziobie.

Na terenie parku istnieje 14 rezerwatów przyrody, jednak żaden z nich nie leży w granicach Bydgoszczy.

Park w granicach miasta związany jest z przebiegiem Skarpy Północnej oraz korytem rzeki Wisły i zajmuje powierzchnie ok. 1486,0 ha. Zakres nakazów i zakazów obowiązujących w Parku zawarty został w zarządzeniu o jego utworzeniu. Generalnie wszelkie obiekty i urządzenia lokalizowane na obszarze Parku nie mogą wpływać ujemnie na jego walory przyrodnicze i krajobrazowe, nie mogą również prowadzić do degradacji wód, powietrza, gleb i szaty roślinnej oraz zmian stosunków wodnych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego

utworzony na mocy Rozporządzenia Nr 9/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 czerwca 1991r. (Dz.Urz.Woj.Bydg. Nr 17, poz. 127 z późn. zm.) zasadnicza część znajduje się na terenie gminy Koronowo. Powierzchnia obszaru wynosi 28 787,0 ha. Zalew Koronowski jest częścią wodnego turystycznego szlaku rzeki Brdy. Powstał on poprzez spiętrzenie wody na wysokość 20 m. Poza Doliną Brdy i samym Zbiornikiem Koronowskim, wyróżnia się znaczną ilością jezior, lasów oraz urozmaiconym ukształtowaniem powierzchni terenu.

Ze względu na dużą ilość obszarów bagiennych i podmokłych przylegających do Zalewu Koronowskiego znajdują się tam liczne miejsca będące ostoją ptaków wodnych. Oprócz popularnych w Polsce krzyżówek, łysek i kormoranów natrafić tu można na okazy kaczek czernic i żurawi.

Południowy fragment obszaru chronionego krajobrazu wkracza na teren miasta Bydgoszczy (ok. 889,87 ha) obejmując m.in. Opławiec i Smukałę.

Obszar Chronionego Krajobrazu Północnego Pasa Rekreacyjnego miasta Bydgoszczy

utworzony na mocy Rozporządzenia Nr 9/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 czerwca 1991r. (Dz.Urz.Woj.Bydg. Nr 17, poz. 127 z późn. zm.) na pograniczu Bydgoszczy i gminy Osielsko ze względu na duże walory estetyczne i krajobrazowe, a także przyrodnicze stref krawędziowych opadających na wschód ku dolinie Wisły i na południe - ku Pradolinie Wisły. Obejmuje krawędź Skarpy Północnej, Las Gdański z ujęciami wód podziemnych, Leśny Park Kultury i Wypoczynku oraz Górny Taras Fordonu. Powstanie Parku Krajobrazowego na Skarpie Północnej spowodowało ograniczenie powierzchni Obszaru Chronionego Krajobrazu i jego porozczinanie na kilka części.

Obszar Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko – Bydgoskiej

utworzony na mocy Rozporządzenia Nr 9/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 czerwca 1991r. (Dz.Urz.Woj.Bydg. Nr 17, poz. 127 z późn. zm.) położony na odcinku Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, wkracza na teren Bydgoszczy w okolicy lasów położonych na południe od Zakładów Chemicznych „Zachem”. Jego obszar pokrywają zwarte kompleksy borów świeżych (z dominującą sosną) oraz jedne z największych w Polsce śródlądowe pola wydmowe.

Użytek ekologiczny Osowa Góra

Utworzony na mocy Rozporządzenia Nr 64/97 Wojewody Bydgoskiego z dnia 30 października 1997r., Położony w zachodniej części Bydgoszczy. Jest to torfowisko o powierzchni ok. 3 ha.

Pomniki przyrody

Ogółem na terenie miasta Bydgoszczy znajdują się 103 pomniki przyrody, z czego 98 to pomniki przyrody ożywionej (pojedyncze drzewa, grupy drzew, aleja), a 5 przyrody nieożywionej (głazy narzutowe, źródełko).

Rezerваты przyrody

Bezpośrednio na terenie Bydgoszczy nie ma rezerwatów przyrody, natomiast na prawym brzegu Wisły za wschodnimi granicami miasta znajduje się kilka rezerwatów leżących w obrębie Pojezierza Chełmińskiego, połączonych szlakiem turystycznym (Szlak Rezerwatów Chełmińskich) biegnącym z Bydgoszczy do Chełmna. Są to: rezerwat leśny Wielka Kępa Ostromecka założony tuż przy korycie Wisły, w bliskim sąsiedztwie dzielnicy Fordon oraz położone nieco dalej na północny wschód w kierunku Unisławia - rezerwat leśny Las Mariański, rezerwat ornitologiczny Reptowo (kolonia czapli siwej) i rezerwat florystyczny Linie (śródleśne torfowisko). Wymienione rezerваты położone są na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska, w nadleśnictwie Toruń.

Kompleksy leśne

Lasy i zadrzewienia na terenie Bydgoszczy zajmują ok. 4 024 ha, co stanowi 24 % powierzchni miasta.

Duże znaczenie dla rozwoju turystyki i rekreacji jak również dla codziennego i sobotnio-niedzielnego wypoczynku mieszkańców Bydgoszczy, mają tereny okalające miasto. Należy do nich wymieniony już obszar parku krajobrazowego i obszary chronionego krajobrazu jak również kompleksy leśne: Puszcza Bydgoska, Las Jastrzębie, Las Gdański oraz Las Rynkowo.

Puszcza Bydgoska (gmina Solec Kujawski): wyróżnia się dużym bogactwem przyrodniczym. Jej powierzchnia wynosi ponad 60 tys. ha. Kompleks ten położony na południowy wschód od Bydgoszczy w Kotlinie Toruńskiej, zajmuje płaski, miejscami falisty obszar między Notecią a Wisłą. W drzewostanie dominuje sosna z domieszką dębu, brzozy i grabu. W faunie m.in.: jelenie, sarny i dziki. Teren Puszczy jest terenem wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców Bydgoszczy i Torunia.

PDF_U_4_mapa - Przyrodnicze obiekty i obszary chronione
[PDF_uwar\PDF_U_4.pdf](#)

3.1.9 Obszary wymagające rekultywacji

Ochrona powierzchni ziemi polega na:

zapewnieniu jak najlepszej jej jakości, w szczególności poprzez:

- racjonalne gospodarowanie,
- zachowanie wartości przyrodniczych,
- zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania,
- utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
- doprowadzenie jakości gleby i ziemi, co najmniej do wymaganych standardów, gdy nie są one dotrzymane,
- zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem archeologicznych zabytków,
- zapobieganiu ruchom masowym ziemi i ich skutkom.

W związku z występowaniem zanieczyszczenia gleby lub ziemi albo niekorzystnym przekształceniem naturalnego ukształtowania terenu, wymagane jest przeprowadzenie ich rekultywacji.

Rekultywacja w związku z niekorzystnym przekształceniem naturalnego ukształtowania terenu polega na jego przywróceniu do stanu poprzedniego.

Rekultywacja zanieczyszczonej gleby lub ziemi polega na ich przywróceniu do stanu wymaganego standardami jakości.

Na terenie miasta Bydgoszczy znajduje się kilka terenów zdegradowanych, gdzie skażenie gruntów i wód podziemnych zostało udokumentowane i dla których wymagane jest przeprowadzenie rekultywacji.

Do terenów tych należą:

Pola irygacyjne przy ul. Chemicznej i Hutniczej, o powierzchni ok. 137 ha, które do końca 2002r. stanowiły element miejskiego systemu oczyszczania ścieków. Zanieczyszczone osady antropogeniczne – ściekowe, powodujące skażenie powierzchni terenu w obrębie pól irygacyjnych podzielono na: osady ze zbiorczej kanalizacji na poletkach irygacyjnych (ok. 53000 m³), osady z kanalizacji zgromadzone na groblach (ok. 6790 m³), osady z wozów asenizacyjnych w zbiornikach ziemnych (ok. 22676 m³) oraz osady przemysłowe: żużle, popioły, itp.

Na obszarze zdegradowanym stwierdzono skażenie gruntu metalami ciężkimi (kadm, chrom, bar, ołów, cynk) pestycydami (HCH,DDE,DDD), oraz skażenie biologiczne osadów, gleb, gruntów, wód podziemnych i powierzchniowych, głównie bakteriami *Escherichia Coli*.

Wody gruntowe przekraczają tło hydrogeochemiczne najniższego poziomu w zakresie związków azotowych, fosforu, żelaza, manganu i metali ciężkich. W wodach tych nie stwierdzono pestycydów, WWA, polichlorowanych bifenyli, jaj pasożytów: *Salmonella*, *Trichiuris* i *Ascaris*.

Na podstawie przeprowadzonych prac terenowych i badań, Miejskie Wodociągi i Kanalizacja przyjęły następujące założenia rekultywacji:

- ochrona głębszych partii gruntu przed migracją zanieczyszczeń z osadów, gleb i gruntów przypowierzchniowych poprzez wywiezienie osadów z osadników ziem-

nych i częściowo stawów, związanie zanieczyszczeń poprzez zmianę struktury gruntu przy zastosowaniu minerałów ilastych, bioremediację zanieczyszczeń przy wykorzystaniu wybranych gatunków roślin o długich korzeniach absorbujących zanieczyszczenia i o wysokiej kaloryczności dla docelowego wykorzystania na cele grzewcze (wierzba energetyczna, konopie, trawy lokalne);

- uniemożliwienie przemieszczenia się zanieczyszczeń poza granice pól irygacyjnych (wywiewanie przesuszonego osadu i odpływ zanieczyszczonych wód gruntowych) poprzez dodanie minerałów ilastych do najbardziej zanieczyszczonych gruntów, obsianie roślinnością o długich korzeniach dla stabilizacji gleb, monitoring w sieci piezometrów i budowa bariery ochronnej z 3 studni przejmującej zanieczyszczone wody podziemne;
- koordynacja prac z innymi użytkownikami terenu: EC-II w zakresie eksploatacji zbiornika popiołów po hydrotransporcie i spalania roślin użytych do rekultywacji oraz z zakładami „Zachem” w zakresie monitoringu terenu.

Całkowity czas realizacji rekultywacji przyjęto na 10 lat.

Teren bazy magazynowej nr 62 PKN ORLEN przy ul. Flisackiej 19

Obszar zanieczyszczony związkami ropopochodnymi zajmuje powierzchnię około 3100 m². Zdegradowane są zarówno grunt jak i wody podziemne, co ma istotne znaczenie ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo ww. obszaru z Kanałem Bydgoskim. Wymagane jest ustalenie zakresu rekultywacji terenu z uwzględnieniem istniejących zbiorników podziemnych

Teren byłych Zakładów Gazowniczych przy ul. Przemysłowej

Obszar zanieczyszczony związkami ropopochodnymi zajmuje powierzchnię około 4825 m². Niezależnie od stwierdzonego skażenia gruntów, na terenie znajdują się konstrukcje i części obiektów budowlanych wymagające rozbiórki.

Teren Zakładów Unilever Polska S.A. przy ul. Kraszewskiego

Obszar zanieczyszczony związkami ropopochodnymi zajmuje powierzchnię około 500 m².

Teren Zakładów Gazowniczych przy ul. Jagiellońskiej 42

Obszar zanieczyszczony związkami ropopochodnymi zajmuje powierzchnię około 1000 m².

Teren Lucent Technologies przy ul. Pilickiej

Obszar zanieczyszczony TRI-trichloroetenem zajmuje powierzchnię około 10 ha.

Ponadto w związku z niekorzystnym przekształceniem naturalnego ukształtowania terenu, rekultywacji polegającej na jego przywróceniu do stanu poprzedniego będzie podlegał **obszar wyrobiska powstałego w wyniku eksploatacji ilów ceramicznych w Fordonie przy ul. Rejewskiego.**

Poza terenami, dla których już udokumentowano skażenie gruntów i wód podziemnych, rekultywacji mogą również wymagać:

- obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków Osowa Góra - po jej likwidacji;
- obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków Piaski - po jej likwidacji;
- pozostałe konstrukcje i teren po oczyszczalni ścieków Oplawiec-Sanatorium;
- fragment starorzecza rzeki Wisły w Łoskoniu zaadaptowany na osadnik zawiesziny łatwo opadającej eksploatowany przed wybudowaniem oczyszczalni w Fordonie; rekultywacja będzie polegać na wyeliminowaniu niekorzystnego przekształcenia terenu i usunięciu zanieczyszczeń oraz najprawdopodobniej na zalądowaniu

osadnika po odkażeniu osadów, odwodnieniu i skomprimowaniu (osady są skażone mikrobiologicznie a wody podziemne zanieczyszczone amoniakiem);

- obiekty i tereny w granicach Zakładów Chemicznych „Zachem” – po ich wskazaniu;
- tereny nieczynnych wysypisk śmieci, wyrobisk poeksploatacyjnych i oczek wodnych;
- niektóre tereny przemysłowe.

PDF_U_5_ Obszary wymagające rekultywacji
[PDF_uwar\PDF_U_5.pdf](#)

3.2 Demografia

3.2.1 Stan istniejący

Dotychczasowe uwarunkowania demograficzne rozwoju miasta

Największy rozwój demograficzny Bydgoszczy dokonał się w latach 1950-1970. Niezniszczone w czasie wojny zakłady pracy i budynki mieszkalne ściągały liczne rzesze imigrantów zarówno ze wsi jak i z sąsiednich miast. Ponadto Bydgoszcz podobnie jak Toruń przyjęła imigrantów z byłych polskich terenów wschodnich. Napływ ludności był tak duży, że w roku 1970, zarówno powierzchnia miasta jak i liczba jego mieszkańców były już dwukrotnie większe niż w okresie bezpośrednio powojennym. W odniesieniu do stanu z 1950 r. podwojenie liczby ludności nastąpiło około 1980 r. Rozwój demograficzny miasta do połowy lat osiemdziesiątych stymulowany był rozwojem przemysłu i budownictwa. Duże zapotrzebowanie na mieszkania sprawiło, że miasto rozrastało się głównie poprzez ekspansję nowych terenów, czego charakterystycznym przykładem jest przeznaczenie około 3 tys. hektarów pod budowę nowej 150 tys. dzielnicy Fordon.

BYDGOSZCZ. DYNAMIKA PRZYROSTU LUDNOŚCI W LATACH 1950-2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1950	1960	1970 (NSP)	1978 (NSP)	1980	1988 (NSP)	1990	2000	2002
Liczba mieszkańców	168.470	239.900	281.000	338.300	345.940	377.800	381.750	.	372.100
Dynamika rok 1950=100	100	142	167	x	205	x	226	.	221
Poprzednie dziesięciolecie=100	100	142	117	x	123	x	110	.	97

Źródło: Rocznik statystyczny demografii GUS – 1996, roczniki GUS i US w Bydgoszczy, publikacje NSP

W okresie ostatnich 15 lat, trzy zjawiska zdecydowanie zmieniły obraz demograficzny miasta; urynkowanie gospodarki, spadek przyrostu naturalnego i przewaga emigracji nad imigracją, w tym przeniesienie miejsca zamieszkania do gmin ościennych. Efektem tych zjawisk jest spadek a nie przyrost liczby mieszkańców. W 2002 r. liczba ludności była analogiczna jak w 1987 r., popyt na rynku pracy wyrażał się liczbą 147,4 tys. pracujących a rezerwa niewykorzystanej siły roboczej w postaci bezrobotnych wyniosła 21,3 tys.

MIGRACJE W BYDGOSZCZY W LATACH 1980-2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ				Odływ				Saldo migracji
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bydgoszcz 1980	6.828	3.094	3.711	23	5.122	2.971	2.121	30	+1.706
1988	4.427	1.918	2.499	10	3.220	1.847	1.373	-	+1.207
1990	3.686	1.690	1.979	17	3.133	1.570	1.255	308	553
2000	2.736	1.557	1.178	1	3.168	1.183	1.698	287	-432
2002	2.691	1.591	1.062	38	3.637	1.347	2.111	179	-946

Źródło: Roczniki Statystyczne Urzędów Statystycznych w Bydgoszczy i Toruniu.

LUDNOŚĆ W BYDGOSZCZY I W GM. OŚCIENNYCH W LATACH 1980-2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1980	1988 (NSP)	1990	2002	Przyrost ludności między spisami 1988-2002	
					liczba	dynamika
BYDGOSZCZ	348.630	377.800	381.530	372.100	- 5.700	98
GMINY						
1. Białe Błota	7.490	8.520	8.670	11.530	3.010	135
2. Dąbrowa Chełmińska	6.380	6.400	6.440	6.850	450	107
3. Dobrcz	8.690	8.580	8.520	7.170	-1.410	84
4. Koronowo	20.960	22.060	22.140	23.060	1.000	105
4.1. miasto	8.900	9.860	10.040	10.850	990	110
4.2. obszar wiejski	12.060	12.200	12.100	12.210	10	100
5. Nowa Wieś Wielka	5.770	5.940	6.040	7.540	1.600	127
6. Osielsko	5.220	5.300	5.350	7.170	1.870	135
7. Sicienko	7.270	7.600	7.660	8.530	930	112
8. Solec Kujawski	13.410	13.460	14.560	15.740	2.280	117
8.1. miasto	12.210	13.430	13.810	14.770	1.340	110
8.2. obszar wiejski	1.200	1.090	750	970	-120	89
9. Zła Wieś (powiat toruński)	8.390	8.970	9.070	10.361	1.391	116

Źródło: Dane NSP, publikacje US w Bydgoszczy.

Z analizy napływów i odpływów w Bydgoszczy i gminach ościennych wynika, że w tym samym czasie, w którym ubywało mieszkańców Bydgoszczy, przybywało ich tuż za granicami miasta. Najwięcej na terenie gminy Białe Błota i Osielsko a także w gminie Nowa Wieś Wielka – szczególnie w Brzozie. Gminy uruchomiły atrakcyjne tereny budownictwa mieszkaniowego, z których w większości skorzystali mieszkańcy Bydgoszczy. Przyciągały przede wszystkim: cena działki, dogodny dojazd do pracy w mieście i środowisko.

Szacuje się, że od 1989 r. tj. od początku transformacji, w strefie podmiejskiej, za którą uznaje się obszar pozostający w 20 min. (15 km) izochronie dojazdów samochodem osobowym do Centrum, osiedliło się około 15 tys. mieszkańców Bydgoszczy. Proces ten będzie kontynuowany, ponieważ gminy ościenne nadal oferują atrakcyjne tereny dla budownictwa jednorodzinne.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego w grudniu 2002 r. Bydgoszcz miała 372,1 tys. mieszkańców, o 5,7 tys. mniej niż w momencie poprzedniego Spisu z 1988 r. Spadek jest efektem drugiej od 1950 r. a rozpoczętej w roku 1996 recesji demograficznej miasta. Pierwszy moment recesji miał miejsce w 1992 r. analogicznie do miast w kraju.

BYDGOSZCZ. STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W LATACH 1988 I 2002

WIEK a - % z ogółem	1988	2002
1. Przedprodukcyjny 0-17 lat	104.360	72.510
a	27,6	19,5
2. Produkcyjny 18-59 lat K/64 M	227.620	240.150
a	60,2	64,5
3. Poprodukcyjny 60/65 i więcej lat	45.620	59.440
a	12,1	16,0

Źródło: Oprac. na podstawie publikacji NSP, Ludność warunki mieszkaniowe – Bydgoszcz GUS 1990 r. oraz tabulogramu NSP – 2002r.

Obserwuje się dalszy wzrost liczebności kobiet w odniesieniu do liczby mężczyzn. Do 1991 r. na 100 mężczyzn przypadało 110-111 kobiet. Od 1992 r. wskaźnik feminizacji utrzymywał się na poziomie 112. Ostatni spis powszechny wykazał, że w roku 2002 dysproporcja płci jest jeszcze większa, gdyż na 100 mężczyzn przypada 112,9 kobiet. Trwający od 1984 r. spadek liczby urodzeń oraz nasilenie procesów migracyjnych, spowodowały dość istotne zmiany proporcji w ekonomicznych grupach wieku.

Cały ubytek liczby ludności dokonał się w przedprodukcyjnej grupie wieku – aż 31.850 osób. Mimo spadku ogólnej liczby mieszkańców, o 12.530 wzrosła liczba osób w wieku produkcyjnym. Jeszcze bardziej wzrosła liczba ludności w wieku poprodukcyjnym – emerytalnym – o 13.820 osób.

Zmiany relacji ekonomicznych grup wieku spowodowały, że zmniejszył się współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym. O ile w 1988 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 603 w wieku nieprodukcyjnym, to w 2002 roku wskaźnik ten wynosił 550. Ponieważ potencjał ludzki jest zasobem, należałoby uznać, że nastąpiła korzystna zmiana w strukturze ekonomicznej ludności – zwiększyły się potencjalne zasoby pracy. Są one niestety niewykorzystane ze względu na wysoki udział bezrobotnych w grupie ludności aktywnej zawodowo.

Dotychczasowy rozwój Bydgoszczy, podobnie jak wielu miast w kraju, w zasadzie sprowadzał się do wzrostu ilościowego, wymuszanego wysoką dynamiką przyrostu ludności.

Bydgoszcz od około 100 lat znajduje się w pierwszej dziesiątce największych miast w kraju. Jak wykazują spisy powszechne w 1978 r. zajmowała dziesiąte miejsce w kraju, w 1988 r. ósme i tę pozycję utrzymuje do chwili obecnej, mimo dość znacznego – w porównaniu ze stanem z 1988 r. - spadku liczby mieszkańców.

BYDGOSZCZ. WAŻNIEJSZE DANE O LUDNOŚCI 1988-2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	
		Bydgoszcz	miasta w kraju
LUDNOŚĆ OGÓŁEM	377.810	372.100	x
Na 100 mężczyzn przypada kobiet	111	112,9	110,2
Ludność według ekonomicznych grup wieku w %	100,0	100,0	100,0
przedprodukcyjny	27,6	19,6	21,8
produkcyjny	60,2	64,5	64,0
mobilny (18-44)	41,6	40,1	40,4
niemobilny (mężczyźni 45-64, kobiety 45-59)	18,6	24,4	23,6
poprodukcyjny	12,2	15,9	14,2
Ludność w wieku 15 lat i więcej	290.890	315.800	x
Aktywni zawodowo (%) ¹⁾	60,6	55,0	55,9
Pracujący ²⁾	169.000	147.400	x
Bezrobotni	.	21.300	x

¹⁾ Ludność w wieku 15 lat i więcej = 100

²⁾ Liczby szacunkowe.

Stopa bezrobocia	x	12,5	11,5
Struktura gospodarstw domowych w %:			
1 – osobowe	19,6	27,1	27,7
2 – osobowe	24,8	26,4	24,7
3 – 4 osobowe	46,2	39,1	38,6
5 i więcej osobowe	9,4	7,4	9,0
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,82	2,54	2,60
Niepełnosprawni / 1000 mieszkańców	113	158	136

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych NSP 1988 i 2002 oraz Biuletynu Statystycznego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2002 r

BYDGOSZCZ. LUDNOŚĆ NA TLE MIAST WOJEWÓDZKICH
– według danych Narodowego Spisu Powszechnego – stan w dniu 31 XII 2002r.

Lp.	MIASTA	1978	1988	2002		Dynamika przyrostu ludności rok 1988=100
				liczba	kobiet/ /100 męż- czyzn	
	LUDNOŚĆ OGÓŁEM W MIASTACH W KRAJU	20.150.420	23.175.080	23.571.230	110,2	101,7
1.	Warszawa	1.555.400	1.655.270	1.688.190	116,2	102,0
2.	Łódź	835.790	854.260	785.130	118,9	91,9
3.	Kraków	693.580	746.630	757.550	113,4	101,5
4.	Wrocław	597.830	638.990	639.150	113,0	100,0
5.	Poznań	537.150	587.970	577.120	114,6	98,1
6.	Gdańsk	442.120	464.310	461.650	110,2	99,4
7.	Szczecin	384.950	410.330	415.120	109,8	101,2
8.	Bydgoszcz	338.010	377.810	372.100	112,9	98,5
9.	Lublin	290.420	339.900	358.350	116,0	105,4
10.	Katowice	348.540	367.010	325.050	111,1	88,6
11.	Białystok	211.180	263.880	291.660	123,3	110,0
12.	Kielce	163.180	210.700	211.810	110,4	100,5
13.	Olsztyn	126.600	158.870	172.470	114,0	108,6
14.	Rzeszów	112.680	148.560	159.790	111,7	107,6
15.	Opole	111.270	126.400	129.340	112,9	102,3
16.	Gorzów Wielkopolski	98.700	121.550	125.470	109,3	103,2
17.	Zielona Góra	94.310	111.910	118.360	112,6	105,8
	Toruń	165.290	199.530	210.700	115,0	105,6

Źródło: Ludność według poci, wieku, województw i podregionów, powiatów miast i gmin, stan w dniu 31 XII 2002 r., Roczniki statystyczne GUS i US

■ Demograficzne uwarunkowania rozwoju miasta w latach 2003-2015

Szczegółowe informacje dotyczące prognozy demograficznej oraz analizy i oceny dotychczasowego rozwoju demograficznego miasta szczególnie w okresie ostatnich 14 lat od poprzedniego Narodowego Spisu Powszechnego zawarte są w sporządzonym na potrzeby niniejszego studium opracowaniu pt. „Demografia. Rozwój ludności do 2002. – Prognoza 2010 i 2015”.

Nowa prognoza dla Bydgoszczy opracowana została w dwóch przekrojach czasowych; 2002-2010 i 2002-2015. Prognoza na lata 2002-2010 opracowana została w dwóch wersjach. Są nimi prognoza biologiczna i prognoza pomigracyjna. Prognozę pomigracyjną na 2015 rok opracowano w dwóch wariantach regresywnym i optymistycznym. W wariantcie regresywnym liczba ludności miasta zmniejszy się z 372,1 tys. w 2002 roku do 355,5 tys. w 2015 roku (spadek o 16,6 tys.). W wariantcie optymistycznym, (w którym zakłada się po roku 2010 dodatnie saldo migracji) w 2015 roku Bydgoszcz może osiągnąć liczbę 361,2 tys. (spadek o 10,6 tys.).

W obu wariantach wyraźnie wzrasta liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (w wariantcie regresywnym o 20,7 tys., w wariantcie optymistycznym o 20,4 tys.) i wyraźnie spada liczba dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym (w wariantcie regresywnym o 16,4 tys., w wariantcie optymistycznym o 14,7 tys.).

Również zmniejsza się w obu wariantach ogólna liczba produkcyjnej grupy wieku; w wariantcie regresywnym – o 20,9 tys., w wariantcie optymistycznym – o 16,2 tys. Uwagę zwraca jednak dość znacznie rosnąca podgrupa mobilna 25-44 lat, która zwiększy się o 7,7 tys. w wariantcie regresywnym i o 11,5 tys. w wariantcie optymistycznym. Mobilna grupa wieku jest najbardziej skłonna zmieniać pracę, zawód, miejsce zamieszkania.

Na podstawie obserwacji dotychczasowych procesów demograficznych w kraju i Europie oraz lokalnych zjawisk społecznych, jako bardziej realny uznano wariant regresywny. Wariant optymistyczny jest możliwy w przypadku wyraźnej aktywizacji rynku pracy i utrwalenia się roli Bydgoszczy jako wielofunkcyjnego ośrodka w układzie aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej. Ze względu na niewielkie różnice w prognozowanych liczbach, do dalszych rozważań i analiz niniejszego studium przyjęto dane wg wariantu optymistycznego gwarantującego dynamiczny rozwój miasta.

3.2.2 Prognoza

PROGNOZA POMIGRACYJNA LUDNOŚCI BYDGOSZCZY NA LATA 2002-2015
WEDŁUG SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU – WARIANT OPTYMI-
STYCZNY

GRUPA	Rok								
	2002	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓLEM	372104	369164	365671	364185	363663	362883	362525	361994	361232
Żłobkowa:									
0-2	9149	9675	9582	9832	10055	9847	9822	9765	9619
Przedszkolna:									
3-6	13158	12109	12530	12783	12763	13077	13336	13537	13689
3-5	9690	9018	9555	9593	9558	9867	10139	10361	10157
6	3468	3091	2975	3191	3205	3209	3196	3176	3532
Szkoły podstawowej:									
7-12	24771	21507	19027	18452	18400	18532	18798	18983	19198
Gimnazjalna:									
13-15	14116	13180	11485	10233	9956	9595	9304	9089	8995
13-14	9255	8600	7407	6701	6515	6334	6050	6006	6024
15	4861	4580	4078	3532	3440	3262	3254	3083	2971
Liceum, szkoły zawodo- wej:									
16-18	174 71	140 96	131 62	120 64	114 76	108 41	102 31	995 3	959 5
16-17	11321	9242	8588	7947	7402	6971	6700	6514	6335
18	6150	4854	4573	4117	4074	3870	3530	3439	3260
Studencka:									
19-24	40116	37464	30895	28213	27215	26560	25941	25102	24074
Przedprodukcyjna:									
0-17	72515	65713	61212	59248	58576	58022	57961	57889	57835
Produkcyjna:									
18-59K/64M	240154	242107	238329	235739	233690	231357	228919	226229	223532
25-44	101924	103187	108069	110759	111823	112266	112750	113175	113443
45-59/64	91964	96602	94791	92649	90578	88660	86698	84513	82756
Poprodukcyjna:									
60/65 i więcej	59435	61344	66130	69198	71397	73504	75645	77876	79865

STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI WEDŁUG PROGNOZY POMIGRACYJNEJ 2002-2015 (%) – WARIANT OPTYMISTYCZNY

ROK	2002	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
3-6	3,5	3,3	3,4	3,5	3,5	3,6	3,7	3,7	3,8
3-5	2,6	2,4	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	2,8
6	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
7-12	6,7	5,8	5,2	5,1	5,1	5,1	5,2	5,2	5,3
13-15	3,8	3,6	3,1	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5
13-14	2,5	2,3	2,0	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7
15	1,3	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
16-18	4,7	3,8	3,6	3,3	3,2	3,0	2,8	2,7	2,7
16-17	3,0	2,5	2,3	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8
18	1,7	1,3	1,3	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9
19-24	10,8	10,1	8,4	7,7	7,5	7,3	7,2	6,9	6,7
0-17	19,5	17,8	16,7	16,3	16,1	16,0	16,0	16,0	16,0
18-59K/64M	64,5	65,6	65,2	64,7	64,3	63,8	63,1	62,5	61,9
25-44	27,4	28,0	29,6	30,4	30,7	30,9	31,1	31,3	31,4
45-59/64	24,7	26,2	25,9	25,4	24,9	24,4	23,9	23,3	22,9
60/65 i więcej	16,0	16,6	18,1	19,0	19,6	20,3	20,9	21,5	22,1

DYNAMIKA ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI W BYDGOSZCZY WEDŁUG PROGNOZY POMIGRACYJNEJ 2002-2015 – WARIANT OPTYMISTYCZNY

ROK	2002	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	100,0	99,2	98,3	97,9	97,7	97,5	97,4	97,3	97,1
0-17	100,0	90,6	84,4	81,7	80,8	80,0	79,9	79,8	79,8
7-17	100,0	87,5	77,9	73,0	71,2	69,9	69,3	68,9	68,8
18-59/64	100,0	100,8	99,2	98,2	97,3	96,3	95,3	94,2	93,1
60/65 i więcej	100,0	103,2	111,3	116,4	120,1	123,7	127,3	131,0	134,4

■ WNIOSKI

- Uwarunkowania rozwoju miasta rodzą się zarówno jako rezultat głębokich przeobrażeń społeczno-gospodarczych jak i zmieniających się procesów demograficznych, których konsekwencją jest prognozowane zmniejszenie liczby mieszkańców o około 10 tys. w okresie do 2010 r. i w granicach 10-16 tys. w okresie do 2015 r.
- Zmniejszenie się liczby ludności oraz wyhamowanie dynamiki rozwoju przemysłu na rzecz szeroko rozumianej sfery usług, sugerują, że obecnie rozwój miasta nie musi dokonywać się drogą przyrostu ilościowego, lecz może ewoluować w kierunku rozwoju jakościowego. W kategoriach społecznych oznacza to możliwość polepszenia warunków życia, zaś w kategoriach przestrzennych możliwość restrukturyzacji i rewaloryzacji obecnego obszaru bez konieczności „uruchamiania” dużych nowych terenów zainwestowania miejskiego.
- Zarówno zachodzące w poprzednim okresie, jak i prognozowane wielokierunkowe zmiany zjawisk i struktur demograficznych, z różną siłą oddziaływać będą na sy-

tuację społeczno-gospodarczą miasta, wymagając odpowiednio wyprzedzających programów i działań w zakresie lokalnej polityki społecznej.

- Rezultatem spadku liczby dzieci i młodzieży we wszystkich grupach wieku przedprodukcyjnego (0-17 lat) w sumie o 17 tys., może być polepszenie warunków opieki żłobkowej, przedszkolnej oraz warunków funkcjonowania szkół.
- Zasoby siły roboczej są w stanie zaspokoić zapotrzebowanie rynku pracy pod warunkiem podniesienia poziomu kształcenia i dostosowania programów kształcenia do jego potrzeb. Obecnie prawie połowa mieszkańców w wieku 15 lat i więcej ma tylko wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe. Osoby te w około 70 % rejestrowane są w statystykach bezrobocia jako długotrwale bezrobotne.
- Lokalny rynek pracy zasili liczna najbardziej mobilna zawodowo, grupa ludzi młodych w wieku 25-44 lat, która wzrośnie prawie o 8 tys. w tym 5,3 tys. mężczyzn do 2010 r. i w granicach 8-11 tys. do 2015 r.
- Brak miejsc pracy spowodować może drenażową emigrację ludzi młodych z wykształceniem wyższym i odpowiednim przygotowaniem zawodowym. Emigracja ludzi młodych pogłębiłaby proces starzenia się mieszkańców miasta.
- Poprawa stopy życiowej niektórych grup społecznych, lepsza komunikacja i atrakcyjna oferta terenów zabudowy mieszkaniowej w gminach ościennych powodować mogą rozpoczętą już wcześniej dekoncentrację ludności miasta.
- Wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności oraz osób młodych w wieku 25-44 lat a także tendencje osób młodych do usamodzielnienia się spowodują wzrost liczby gospodarstw domowych jedno- i dwuosobowych. Do tych osób i rodzin powinna być skierowana odpowiednia oferta mieszkaniowa.
- Jako jedno z następstw cywilizacji rośnie liczba osób niepełnosprawnych. W Bydgoszczy liczba ta wzrosła z 42,5 tys. w 1988 r. do 58,9 tys. w 2002 r. (o 16,4 tys.), co stanowi prawie 16 % ogółu mieszkańców miasta. Natężenie niepełnosprawności rośnie wraz z wiekiem – około 60 % zbiorowości stanowią osoby w wieku 55 lat i więcej.
- Spodziewany – w związku z nową ustawą lokalową - duży przyrost ludności w trudnej sytuacji życiowej wymagać będzie odpowiedniej oferty tanich mieszkań czynszowych i socjalnych.
- Prognozowany znaczny przyrost osób w wieku starszym w dużej części niepełnosprawnych lub niezaradnych życiowo, wymagać będzie odpowiedniej ilości kadry zawodowej przygotowanej do pracy w placówkach ochrony zdrowia i pomocy społecznej, oferty mieszkaniowej w domach - pensjonatach oraz rozwijania bazy materialnej infrastruktury socjalnej, do której należą: ośrodki rehabilitacji osób niepełnosprawnych, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci, ośrodki adopcyjno- opiekuńcze, ośrodki poradnictwa rodzinnego i interwencji kryzysowej, domy pomocy dla samotnej matki, świetlice środowiskowe, domy dziennego pobytu dla osób starszych, domy pomocy społecznej dla osób z chorobą Alzheimera, noclegownie dla bezdomnych, ośrodki wsparcia itp..

3.2.3 Rynek pracy

Rozwój społeczno-gospodarczy ostatnich lat objawia się między innymi wyraźną zmianą wzajemnych relacji między sektorami ekonomicznymi gospodarki narodowej.

- **I rolniczym** (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybołówstwo i rybactwo),
- **II przemysłowym** (przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, górnictwo i kopalnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę),
- **III usługowym** (pozostałe działy szeroko pojętej działalności usługowej).

Na lokalnym rynku sektor pierwszy - rolniczy nie ma większego znaczenia. Główne zmiany dokonują się w ramach i między sektorami – drugim i trzecim.

Rozwój Bydgoszczy stymulowały dziedziny gospodarki należące do sektora drugiego utrwalając jego funkcje produkcyjne.

Pierwsze zakłady o charakterze przemysłowym powstały w mieście już w latach 1772-1820. Uruchomiono wtedy tartaki, „Młyny królewskie” (1772 r.), składnice odlewów żelaznych i wyrobów blaszanych (1776 r.), rafinerię cukru (1787 r.), powstał też przemysł sukienniczy.

Przyśpieszony rozwój przemysłu i budownictwa datuje się jednak od połowy XIX wieku, do czego w znacznym stopniu przyczyniły się rozwój komunikacji kolejowej i wodnej (Kanał Bydgoski).

Największy rozwój i najbardziej spektakularne zmiany w przemyśle bydgoskim dokonały się w okresie powojennym w latach siedemdziesiątych. Rozbudowano i zmodernizowano istniejące zakłady oraz budowano nowe. Dominował przemysł chemiczny, elektrotechniczny i elektroniczny. Wartość produkcji tych gałęzi przemysłu stanowiła ponad 40 % wartości produkcji w mieście.

Efektom rozbudowy i modernizacji przemysłu, był znaczny przyrost miejsc pracy. W 1970 r. wskaźnik zatrudnienia w przemyśle na 1 tys. mieszkańców kształtował się na poziomie 270 – niemal dwukrotnie wyższym niż średnio w kraju (147). Na podobnym poziomie utrzymywał się mniej więcej do połowy lat siedemdziesiątych. W latach osiemdziesiątych zaczął się dość wyraźnie obniżać do poziomu około 200 zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców. Przemysł rozwijał się przy znacznym niedoinwestowaniu usług.

Spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego w latach osiemdziesiątych oraz zapoczątkowana w 1989 r. transformacja polityczna i ekonomiczna spowodowały zasadnicze zmiany w gospodarce zasobami pracy.

Pogorszenie ekonomiczno-finansowych warunków funkcjonowania wszystkich działów gospodarki, spadek popytu na rynku krajowym i zagranicznym, szybko rosnąca konkurencja produkcji importowej, wzrost kosztów własnych przedsiębiorstw, ograniczony popyt inwestycyjny w budownictwie, wymusiły po 1989 roku dostosowywanie poziomu zatrudnienia do wielkości produkcji. Zmiany strukturalne, jakie dokonywały się w gospodarce kraju dotyczyły głównie własności podmiotów gospodarczych i przemieszczeń w poszczególnych działach gospodarki.

Byłe województwo bydgoskie należało do tych, w których prywatyzacja przebiegała stosunkowo najszybciej, co miało bezpośredni wpływ na wielkość i strukturę zatrudnienia. W 1995 r. w Bydgoszczy zatrudnienie spadło do 118,8 tys., w tym w przemyśle do 46,1 tys. i 8,3 tys. w budownictwie.

Dość stabilny i wysoki rozwój gospodarczy lat 1994-1997 zaowocował w 1998 r. wzrostem zatrudnienia do 128,5 tys., ale sytuacja na rynku pracy nie uległa znaczącej poprawie. Sektor prywatny wchłonił tylko część zwalnianych pracowników z przedsiębiorstw państwowych.

W nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, rynek pracy Bydgoszczy podobnie jak rynek krajowy i regionalny przeżywa przyspieszony proces adaptacji. Pojawił się nowy podział pracy, który zaowocował zmianą struktury zatrudnienia.

Liczba pracujących w Bydgoszczy oraz struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych kształtowała się w latach 1999-2002 następująco:

BYDGOSZCZ PRACUJĄCY WEDŁUG SEKTORÓW EKONOMICZNYCH W LATACH 1999-2000

SEKTOR a = %	1999	2000	2001	2002	Dynamika rok 1999 =100
I Rolniczy	615	700	610	650	105
a	0,5	0,6	0,5	0,6	x
II Przemysłowy	51635	48640	44270	41020	79
a	41,1	40,7	38,2	36,8	x
w tym budownictwo	9100	8390	7700	7770	85
a	7,2	7,0	6,6	7,0	x
III Usługowy	73410	70260	70970	69950	95
a	58,4	58,7	61,3	62,6	x
OGÓŁEM	125660	119600	115850	111620	89
a					

Ź r ó d ł o : Pracujący w gospodarce narodowej w 2002 r. GUS Warszawa 2003 r., Biuletyn województwa kujawsko-pomorskiego nr 6/99 (1999 r. roczniki statystyczne US w Bydgoszczy „Pracujący w gospodarce narodowej w 2002 r. GUS); US w Bydgoszczy 2003 r.

a - Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, z pracującymi w rolnictwie indywidualnym, według faktycznego miejsca pracy

W ciągu czterech lat (1999-2002) liczba pracujących w gospodarce narodowej w mieście zmniejszyła się prawie o 14 tys. Wskaźnik dynamiki spadku zatrudnienia kształtował się na poziomie 89. W sektorze pierwszym zatrudnienie było niewielkie i przez cały okres kształtowało się na poziomie 600-700 osób.

Również w sektorze trzecim w ostatnich trzech latach (2000-2002) utrzymywało się na poziomie zbliżonym do 70 tys.a więc niemal cały spadek liczby pracujących dokonał się w drugim sektorze – przemysłowym.

Choć tak duży deficyt miejsc pracy jak obecnie jest zjawiskiem zdecydowanie negatywnym, to jednak zmiany proporcji zatrudnienia między sektorami są zjawiskiem korzystnym. Są potwierdzeniem prawidłowości ewolucji struktur, jakie znacznie wcześniej rozpoczęły się w krajach wysokorozwiniętych; zmniejsza się udział pracujących w rolnictwie i przemyśle na rzecz wzrostu pracujących w szeroko pojętych usługach.

Miernikiem zaangażowania ludności w proces pracy jest liczba zatrudnionych. Ogólnie przyjmuje się, że pełne zatrudnienie jest wtedy, gdy istnieje względna równowaga między stroną podażową i stroną popytową zatrudnienia. Niepełne wykorzystanie siły ro-

boczej oznacza przewagę podażowej strony zatrudnienia, co objawia się zjawiskiem bezrobocia.

Bezrobocie jest immanentną cechą gospodarki rynkowej i do pewnych granic traktowane jest jako zjawisko normalne. Mówi się wtedy o naturalnej stopie bezrobocia. Wielkość naturalnej stopy bezrobocia traktowana jest różnie w różnych krajach, na ogół jednak nie powinna przekraczać granicy 5 %. Taką lub zbliżoną stopę bezrobocia udaje się utrzymać w Stanach Zjednoczonych.

Po 1989 r. w Polsce bezrobocie wystąpiło w niespotykanej dotąd skali. Powstało w wyniku zmian politycznych i braku koncepcji rozwiązywania kwestii społecznych. Tempo przyrostu osób pozbawionych pracy i stopa bezrobocia nie miały odpowiednika w żadnym kraju z gospodarką rynkową.

Bezrobocie, które nazwano strukturalnym, tylko częściowo odpowiada tej nazwie, gdyż nie zmieniła się struktura gospodarki narodowej, a nastąpił jej upadek. Bezrobocie ogarnęło przede wszystkim rejony rolnicze i przemysłowe, wśród których znalazł się region kujawsko-pomorski z Bydgoszczą jako największym ośrodkiem koncentracji miejsc pracy.

Niezależnie od czynników ekonomicznych i niektórych błędnych decyzji politycznych, skalę bezrobocia w kraju pogłębił wyż demograficzny ludzi młodych (urodzonych w latach 1977-1983) wchodzących obecnie w wiek produkcyjny.

Zmiany w poziomie i strukturze bezrobocia w Bydgoszczy przebiegają analogicznie do zmian w kraju, choć w proporcji do ogólnej liczby ludności w wieku produkcyjnym, liczba bezrobotnych jest niższa. W ostatnich sześciu latach (1988-2003) stopa bezrobocia w kraju wzrosła z 10,4 % do 20,0 % w województwie kujawsko-pomorskim z 16,9 % do 22,8 % a w Bydgoszczy z około 7 % do 12,8 %.

Liczba bezrobotnych w mieście wzrosła w tym czasie z 10,4 tys. do 21,5 tys. a więc przeszło dwukrotnie.

Wskaźnik zatrudnienia w najzamożniejszym kraju świata – USA, w 1997 r. wynosił 74 %, zaś średnio w krajach Unii Europejskiej – 60,5 %, podczas gdy w Polsce – 58 %. Stopa bezrobocia w krajach Unii Europejskiej w 1997 r. kształtowała się na poziomie 10,5 % i podobna była w Polsce.

W krajach Unii stopa bezrobocia w tym czasie obniżyła się do 7,8 %. Najniższa była w Danii (4,4 %), w Austrii (4,5 %) i Szwecji (4,9 %). Najwyższa w Hiszpanii (11,0 %), Francji (9,2 %) i Niemczech (8,5 %).

Bydgoszcz pod względem poziomu bezrobocia w 2002 r. i w 2003 r. znajdowała się na ósmej pozycji wśród miast wojewódzkich. Najniższe stopy bezrobocia w ostatnich latach mają Warszawa, Poznań i Katowice, najwyższe Łódź, Gorzów Wielkopolski i Kielce.

Szczegółowe informacje dotyczące problematyki zatrudnienia w Bydgoszczy zawarte są w odrębnym opracowaniu sporządzonym w 2004 roku na potrzeby niniejszego Studium pt. "Rynek pracy".

■ Wnioski

Jeżeli przyjąć, że celem perspektywicznym polityki samorządowej jest równoważenie rynku pracy, to dla zobrazowania skali potrzeb w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy można przyjąć, że wskaźnik zatrudnienia kształtować się będzie na poziomie minimum 60,0 % i optimum 65,0 %. W takim przypadku globalna liczba osób wymagających zatrudnienia byłaby w odniesieniu do prognozy ludności w wieku aktywności zawodowej, następująca:

	Wariant minimum (wskaźnik zatrudnienia 60 %)	Wariant optimum (wskaźnik zatrudnienia 65 %)
w latach 2002-2007	190 tys.	206 tys.
w latach 2007-2013	189 tys.	205 tys.
w latach 2013-2015	189 tys.	204 tys.

Obecnie według statystyki GUS w Bydgoszczy pracuje około 138 tys. osób a więc w optymalnych warunkach zatrudnienie w mieście powinno wzrosnąć w granicach 52-67 tys.

Istotą rynku pracy jest integracja działalności gospodarczej (w tym inwestycyjnej) i podaży siły roboczej.

Działaniom na rzecz aktywizacji rynku pracy powinna towarzyszyć świadomość, że pozostaje on w układzie synergicznym z przestrzenią i estetyką miasta a stan równowagi tych elementów zwiększa atrakcyjność miasta jako miejsca pracy i zamieszkania.

Bydgoszcz dysponuje znacznym potencjałem atrakcyjności sprzyjającym rozwojowi rynku pracy, są to m.in:

- wola polityczna kolejnych kadencji władz samorządowych oraz wszystkich partnerów rynku pracy, do konstruktywnych i permanentnych działań na rzecz aktywizacji rynku pracy i powiększania atrakcyjności miasta jako miejsca pracy i zamieszkania,
- potencjał społeczno-gospodarczy miasta stawiający je w randze największych – opartych na starych tradycjach – ośrodków przemysłowych kraju,
- położenie miasta w szczególnie dogodnych warunkach, na które składają się: skrzyżowanie ważnych dróg lądowych i wodnych – możliwość kooperacji z innymi ośrodkami między innymi z Toruniem, Grudziądem, Włocławkiem (aglomeracja Dolnej Wisły), względnie swobodne gospodarowanie zasobami wody,
- posiadanie terenów przemysłowo-składowych (Brdyujście, Bydgoszcz Wschód, Zimne Wody, Siernieczek, Łęgnowo) opartych o brzegi rzek Brdy i Wisły oraz portu w Brdyujściu,
- krystalizująca się specjalizacja funkcji miasta w ramach aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej,
- znaczące predyspozycje miasta do rozwoju ponadlokalnych funkcji wytwórczych, administracyjnych, usługowych: w zakresie ochrony zdrowia (chorób cywilizacyjnych), otoczenia biznesu,
- posiadanie nowoczesnego Portu Lotniczego o znaczeniu krajowym z predyspozycją do obsługi międzynarodowe,
- znaczna koncentracja firm budowlanych, montażowych oraz komplementarnych firm instalacyjnych, transportowych i handlowych,
- integrująca miasto kulturotwórcza rola uczelni humanistycznych, w tym Akademii Muzycznej i Akademii Bydgoskiej oraz Filharmonii Pomorskiej, Opery, Teatru Polskiego a także Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku w Myślęcinku,
- kontynuowanie cyklicznie organizowanych imprez o znaczeniu ponadlokalnym (kulturalnym: Festiwal Operowy, festiwale muzyczne, komercyjnym: targi krajowe i międzynarodowe, wystawy oraz sportowym),

- lansowanie konkurencyjnej pozycji miasta na krajowym rynku pracy poprzez tworzenie warunków dla rozwoju firm wysokiej technologii, budownictwa i otoczenia biznesu. /projekt utworzenia Bydgoskiego Parku Technologicznego na bazie majątku Zakładów Chemicznych „Zachem”/,
- stworzenie większej ilości miejsc pracy w dziedzinie porządkowania miasta i pielęgnacji terenów zielonych,
- wspieranie wszelkich możliwych form budownictwa mieszkaniowego,
- poprawa estetyki i atrakcyjności miasta jako miejsca pracy i zamieszkania poprzez wprowadzenie wysokich wymagań estetyczno-architektonicznych dla nowych inwestycji; ład przestrzenny, estetyka architektury, nowoczesność społecznego myślenia, to niezbędne atrybuty, które mogą uatrakcyjnić miasto (w podtekście miejsce pracy) i złagodzić niekorzyści wynikające z działalności przemysłowej,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej i transportowej, niezbędna dla rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii, szczególnie w obrębie aglomeracji.

3.3 Struktura własności

3.3.1 Stan istniejący

Struktura własności gruntów w Bydgoszczy (patrz mapka, tabele i wykresy na końcu rozdziału) przedstawiona i analizowana jest w dwóch formach:

- w formie zagregowanej do 4 podstawowych grup własności (Skarb Państwa, jednostki samorządowe, prywatne i komunalne) i w latach 1996 ÷ 2003,
- w formie szczegółowej do 9 rodzajów własności i w latach 2000 ÷ 2003.

Zarówno zagregowane jak i szczegółowe wykresy struktury własności wykonane zostały na podstawie dostępnych sprawozdań sporządzanych corocznie zgodnie z prowadzoną przez UM ewidencją gruntów. Szczegółowość przedstawienia form własności i zakresu czasowego poddanego analizie wynika ze sposobu i zasad sporządzania w/w sprawozdań.

Struktura własności jest wyjątkowo zróżnicowana w zależności od miejsca i sposobu użytkowania. Najbardziej jednorodnie pod wzgl. wielkości i własności są tereny zlokalizowane na obrzeżach miasta i dotyczą takich form użytkowania jak lasy, grunty rolne, zespoły zabudowy mieszkaniowej i działalności gospodarczej. Różnicowanie zwiększa się w miarę zbliżania się do obszaru Śródmieścia i Centrum.

Obecna struktura własności jest skutkiem trwających od 1990r. procesów i wynika | w szczególności z:

- zakończonego już praktycznie, rozpoczętego w 1990r. procesu komunalizacji i uwłaszczenia się poszczególnych użytkowników na majątku Skarbu Państwa,
- trwającego procesu zwrotu wywłaszczonych i wykupionych, lecz niezagospodarowanych nieruchomości,
- regulacji i zwrotu własności między Państwem a Kościołami i Związkami Wyznaniowymi,
- sprzedaży nieruchomości gminnych i państwowych,
- powstania w 1999r. powiatowych i wojewódzkich struktur samorządowych,
- oddawania w użytkowanie wieczyste obszarów ogródków działkowych,
- przekształcania i wykup wieczystego użytkowania na własność,

- trwającego obrotu nieruchomościami.

Analiza struktury własności gruntów w Bydgoszczy (zagregowana i szczegółowa) w latach 1996 ÷ 2003 pozwala wyciągnąć następujące wnioski i tendencje.

- wyraźnie spada ilość i udział gruntów Skarbu Państwa, w tym szczególnie gruntów występujących w zbiegu z użytkownikiem wieczystym (w użytkowaniu wieczystym),
- minimalnie rośnie ilość i udział gruntów komunalnych,
- systematycznie i wyraźnie rośnie ilość i udział gruntów prywatnych,
- wyraźnie spadła w latach 1996 ÷ 97 ilość gruntów gminnych będących w zbiegu z użytkownikiem wieczystym (użytkowaniu wieczystym) a od 1997r. podlega minimalnemu wzrostowi,
- na takim samym poziomie utrzymuje się ilość gruntów będących własnością Kościołów i Związków Wyznaniowych,
- wyraźnie wzrasta ilość gruntów będących własnością spółdzielni,
- powstają od 1999r. nowe formy własności i władania jak grunty powiatów i związków powiatów oraz grunty województw.

3.3.2 Tendencje przekształceń

Gmina w ramach i na podstawie posiadanego władztwa, wynikającego m. in. z: ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o gospodarce nieruchomościami, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz innych aktów prawnych, prowadzi stosowną politykę gruntami umożliwiającą realizację jej statutowych powinności. Podstawą gminnej polityki gruntami komunalnymi jest Uchwała Rady Miasta nr XXXVI 596/97 z 26.03.1997r. w sprawie kierunków gospodarowania mieniem komunalnym.

Nadrzędną zasadą polityki gospodarowania i przekształcania mienia komunalnego winno być doprowadzenie do takiej jego wielkości i proporcji w stosunku do innych własności, aby:

- gmina mogła w pełni realizować swoje statutowe zadania,
- obrót mieniem gminy był inspiracją do oczekiwanych i planowanych działań,
- utrzymanie jego było jak najmniej kosztowne,
- przynosiło jak największe dochody bezpośrednie i pośrednie,
- inspirowało korzystne tendencje i eliminował działania spekulacyjne w obrocie nieruchomościami,
- pobudzało procesy inwestycyjne,
- doprowadzało do powstawania strategicznych rezerw terenów budowlanych i pod inwestycje infrastrukturalne,
- stanowiło niezbędną rezerwę możliwą do sprzedaży w celu pokrycia nieprzewidywalnych niezbędnych wydatków.

Gospodarowanie i przekształcanie mienia komunalnego winno pobudzać i umożliwiać:

- zwiększanie zasobów gruntów komunalnych poprzez:
 - dalsze przejmowanie ich od Skarbu Państwa,
 - zakup i wywłaszczenie niezbędnych gruntów,
- wzajemnie korzystną wymianę gruntów,
- stosowanie celowych pierwokupów na obszarach strategicznych dla miasta i w sytuacjach, gdy są ekonomicznie uzasadnione,
- stanowienie ładu przestrzennego,
- komasację gruntów i tworzenie zwartych kompleksów terenów rozwojowych,

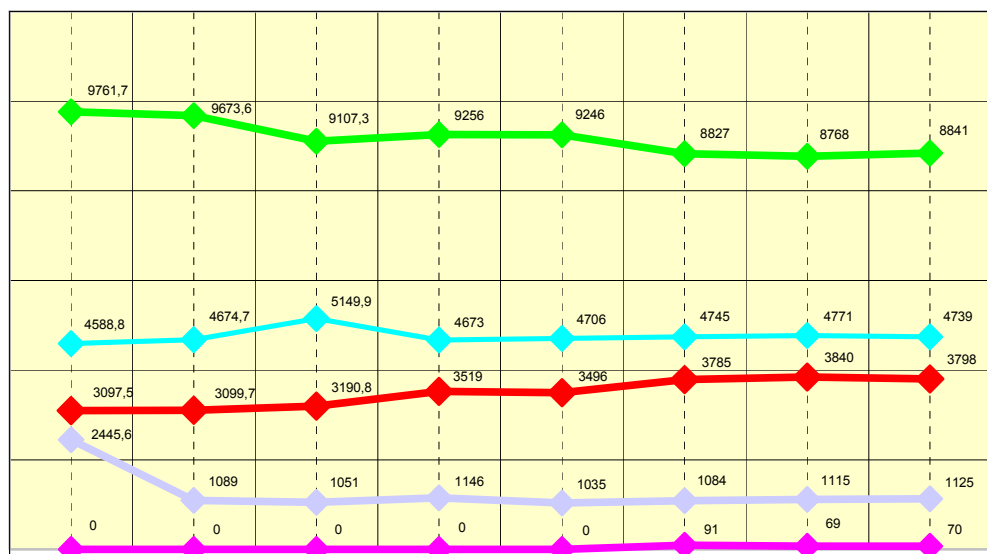
- utrzymanie i zwiększanie ilości gruntów przynoszących bezpośredni duży dochód z opłat za użytkowanie wieczyste, dzierżawy, zarząd i użytkowanie,
- zmniejszenie do możliwych i zasadnych wielkości gruntów stanowiących dla gminy obciążenie finansowe,
- zmianę użytkowania zabudowanych terenów mieszkaniowych z użytkowania wieczystego na własność, ,
- racjonalizację ilości gruntów gminy będących w gestii gminnych jednostek organizacyjnych,
- sprawne naliczanie i pełną ściągłość należnych opłat za korzystanie z gruntów gminy,
- pełną ściągłość należności gminy w postaci jednorazowej opłaty naliczanej od wzrostu wartości nieruchomości w związku z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania,

Strukturę użytkowania gruntów komunalnych w latach 2001 ÷ 2003, przedstawia załączona tabela i wykres. Tendencje są zgodne z kierunkami gospodarowania i przekształceń mienia komunalnego, gdyż:

- maleje udział powierzchni terenów gminnych w ogólnym bilansie terenów mieszkaniowych,
- maleje udział terenów niezabudowanych,
- zwiększa się udział powierzchni terenów przemysłowych, opłaty za użytkowanie wieczyste,
- zwiększa się powierzchnia terenów komunikacyjnych,
- zwiększa się powierzchnia terenów zabudowanych,
- zwiększa się powierzchnia terenów rekreacyjno - wypoczynkowych,
- minimalnie zmniejsza się powierzchnia użytków rolnych, które w części, z uwagi na niską bonitację, stanowią rezerwy terenów budowlanych,
- utrzymuje się areal gruntów leśnych i zadrzewionych.

Zagregowana struktura własności gruntów w Bydgoszczy od 31.12.1996 r. do 31.12.2003 r.

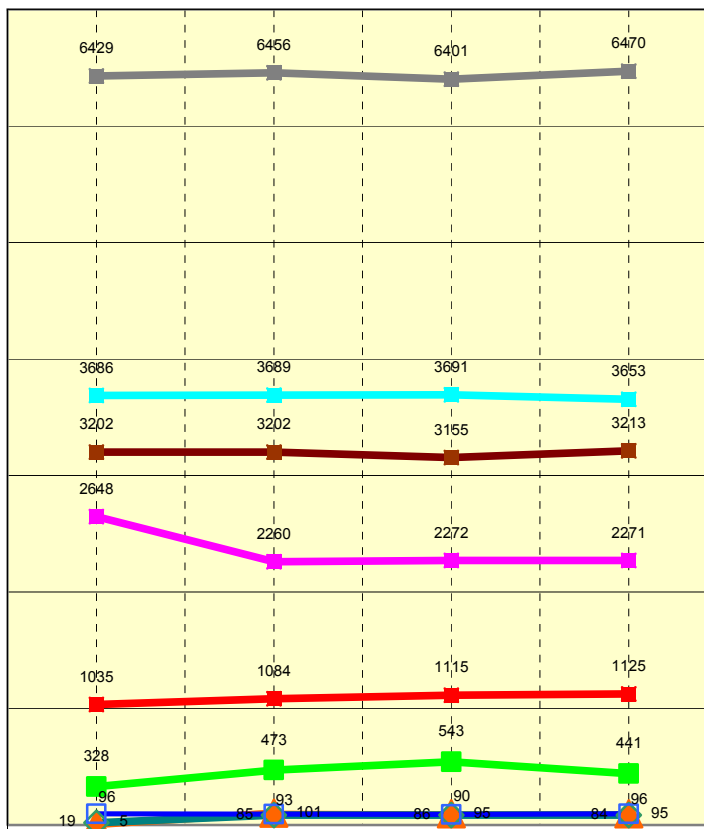
Własność	31.12.1996 r.		31.12.1997 r.		31.12.1998 r.		31.12.1999 r.		31.12.2000 r.		31.12.2001 r.		31.12.2002 r.		31.12.2003 r.	
	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%	po- w. ha	%
Pow. ogólna miasta w tym:	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100
Grunty Skarbu Państwa	9761	56	9673,6	55	9107,3	52	9256	53	9246	53	8827	51	8768	50,3	8841	50,60
Grunty jednostek samorządowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	91	0,5	69	0,4	70	0,4
Grunty prywatne	3097,5	18	3099,7	18	3190,8	18	3519	20	3496	20	3785	21	3840	22	3798	22
Grunty komunalne w tym:	4588,8	26	4674,7	22	5149,9	30	4673	27	4706	27	4745	27,5	4771	27,3	4739	27
Grunty oddane w użytkowanie wieczyste	2445,6	-	1089	-	1051	-	1146	-	1035	-	1084	-	1115	-	1125	-

Zestawienie sporządzono na podstawie rocznych wykazów, zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów.

Szczegółowa struktura własności gruntów Bydgoszczy wg wykazu zgodnego z ewidencją gruntów w latach 31.12.2000 - 31.12.2003 r.

rodzaj własności i władania	31.12.2000 r.		31.12.2001 r.		31.12.2002 r.		31.12.2003 r.	
	pow. ha	%	pow. ha	%	pow. ha	%	pow. ha	%
wł. Skarbu Państwa, jeżeli nie występuje w zbiegu z użytkownikiem wieczystym	6429	37	6456	37	6401	36,67	6470	37,08
wł. Skarbu Państwa, jeżeli występuje w zbiegu z użytkownikiem wieczystym	2648	15,17	2260	12,96	2272	13,02	2271	13,02
wł. jednoosobowych spółek Skarbu Państwa , przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	5	0,03	101	0,58	95	0,54	95	0,54
wł. gmin i związków międzygminnych, jeżeli nie występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi i jednoosobowych spółek samorządu terytorialnego (innych osób prawnych, których założycielem są organy gminy)	3686	21,12	3689	21,14	3691	21,15	3653	20,93
wł. gmin i związków międzygminnych, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	1035	6	1084	6,22	1115	6,40	1125	6,45
grunty osób fizycznych	3202	18,15	3202	18,36	3155	18,10	3213	18,42
grunty spółdzielni	19	0,10	85	0,49	86	0,49	84	0,48
grunty kościołów i związków wyznaniowych	96	0,55	93	0,53	90	0,52	96	0,55
inne: grunty wspólnot gruntowych, powiatów, związków powiatów i województw występujące i niewystępujące w zbiegu z użytkownikami wieczystymi oraz pozostających spółek prawa handlowego i innych nie wymienionych podmiotów	328	1,88	473	2,72	543	3,11	441	2,53
RAZEM	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100

Z uwagi na inną strukturę bilansowania i agregowania poszczególnych użytków w latach poprzednich, ich wykorzystanie i porównywanie jest niezasadne. Zestawienie sporządzono na podstawie corocznych wykazów i zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów.

PDF_u_6_MAPA - SZCZEGÓŁOWA STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW
[PDF_uwar\PDF_U_6.PDF](#)

3.4 Struktura przestrzenna i funkcjonalna miasta

3.4.1 Użytkowanie terenów

Przedstawione wielkości terenów o różnym sposobie użytkowania opracowane zostały na podstawie materiałów pozyskanych z dwóch źródeł:

- użytkowanie w/g stanu zapisanego w ewidencji gruntów,
- użytkowanie wg przeprowadzonej, zagregowanej do skali i problematyki studium, inwentaryzacji urbanistycznej.

Dane te nie mogą być porównywane, różni je odmienny sposób klasyfikacji wynikający z różnych potrzeb. Zestawienie użytkowania terenów sporządzone jest na podstawie prowadzonej ewidencji gruntów. Aktualizacja i weryfikacja zapisów w ewidencji gruntów przeprowadzana jest na bieżąco. Zmiany dotyczą zarówno użytkowania, własności gruntów jak i wielkości działek. Wielkości te w związku z tym przedstawiają stan wg zapisu a nie wg faktycznego użytkowania.

Bilans użytkowania sporządzony na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji urbanistycznej, z uwagi na jej skalę dostosowaną do problematyki studium, zawiera dane zagregowane do funkcji wiodącej danego obszaru, np. z włączeniem ulic o charakterze wewnętrznym itp.

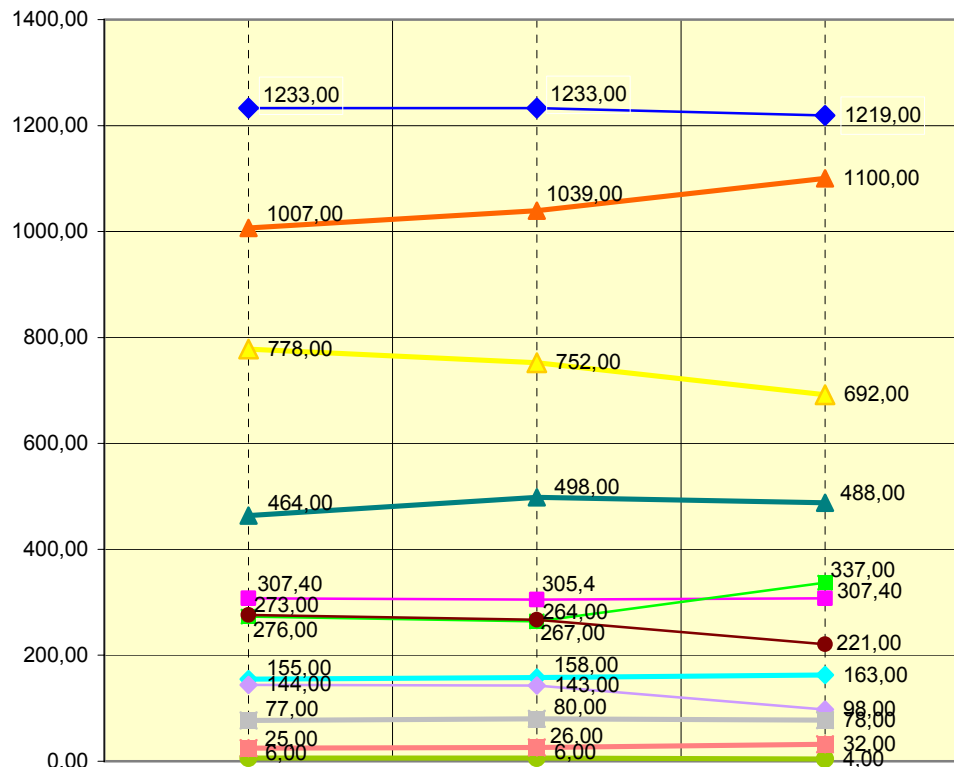
Zestawienie użytkowania gruntów sporządzone na podstawie w/w ewidencji oraz inwentaryzacji urbanistycznej, przedstawiają zamieszczone poniżej tabele i wykresy.

Użytkowanie terenów wg inwentaryzacji urbanistycznej sporządzonej dla celów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

RODZAJ ZABUDOWY:	POWIERZCHNIA [ha]	%
zabudowa mieszkaniowa:	Σ= 2221,6	12,732
jednorodzinna	1269,9	7,28
wielorodzinna	887,9	5,09
śródmiejska mieszkaniowo-usługowa	63,8	0,37
zabudowa usługowa:	Σ=1039,8	5,959
usługi	366,0	2,10
centralne funkcje miejskie	45,1	0,26
tereny wielkopowierzchniowych obiektów handlowych	44,3	0,25
tereny i obiekty administracji	7,4	0,04
tereny sportu i rekreacji	281,4	1,61
tereny szkolnictwa	179,3	1,03
tereny służby zdrowia	99,2	0,57
tereny kultu religijnego	17,1	0,10
tereny rolnicze:	Σ= 1647,3	9,441
tereny rolnicze, ogrodnictwo	1209,3	6,93
ogródki działkowe	438,0	2,51
zabudowa techniczno-produkcyjna:	Σ=1769,9	10,143
obiekty produkcyjne	1652,1	9,47
tereny składów	117,8	0,67
tereny zieleni i wód powierzchniowych:	Σ=8130,8	46,600
lasy	4743,1	27,18
zieleń urządzona	198,3	1,14
zieleń nieurzadzona	2471,3	14,16
cmentarze	74,0	0,42
wody powierzchniowe	644,1	3,69
tereny komunikacji:	Σ=1514,4	8,679
drogi publiczne	1065,0	6,10
tereny kolejowe	248,5	1,42
zespoły garaży i parkingi	114,1	0,65
tereny i obiekty obsługi komunikacji	86,8	0,50
tereny infrastruktury technicznej:	Σ=375,4	2,151
inne:	Σ=748,8	4,291
tereny wojskowe	690,8	3,96
tereny nieużytków	33,0	0,19
inne tereny o trudnej do określenia funkcji	25,0	0,14
SUMA:	Σ=17448,0	100

Użytkowanie gruntów komunalnych

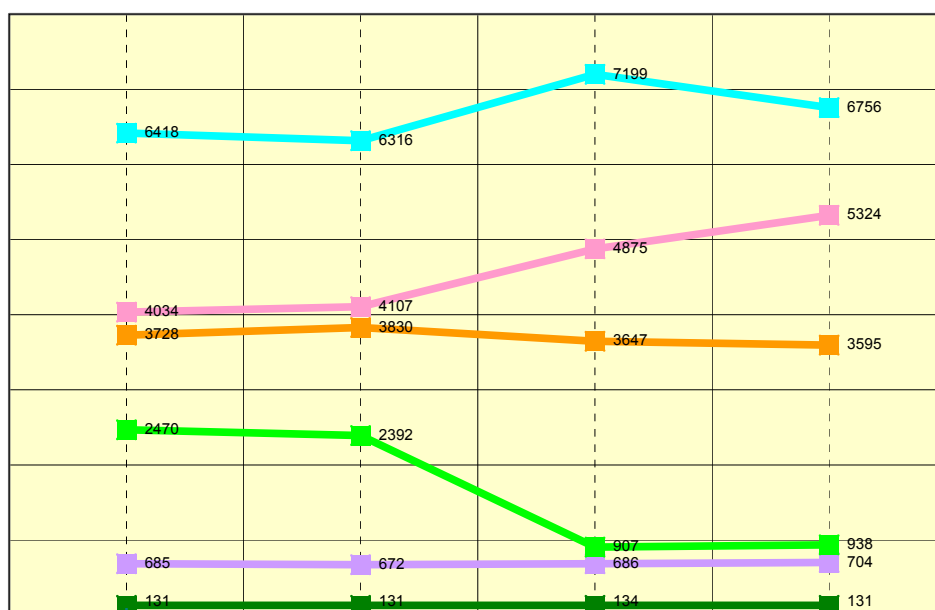
użytkowanie	31.12.2001 r.		31.12.2002 r.		31.12.2003 r.	
	pow. ha	%	pow. ha	%	pow. ha	%
użytki rolne, w tym:	1233,00	25,98	1233,00	25,84	1219,00	25,72
- grunty orne	957,00	20,17	959,00	20,10	957,00	20,19
- sady	4,00	0,08	4,00	0,08	4,00	0,08
- łąki	95,00	2,00	95,00	1,99	88,00	1,86
- pastwiska	177,00	3,73	175,00	3,67	170,00	3,59
grunty leśne, w tym:	307,40	6,48	305,4	6,40	307,40	6,49
- lasy	181,40	3,82	181,40	3,80	181,40	3,83
- grunty zadrzewione	126,00	2,66	124,00	2,60	126,00	2,66
grunty inne:						
- tereny mieszkaniowe	778,00	16,39	752,00	15,76	692,00	14,60
- tereny przemysłowe	155,00	3,27	158,00	3,31	163,00	3,44
- tereny zabudowane	273,00	5,75	264,00	5,53	337,00	7,11
- tereny niezabudowane	276,00	5,82	267,00	5,60	221,00	4,66
- tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	464,00	9,78	498,00	10,44	488,00	10,30
- użytki kopalne	6,00	0,13	6,00	0,13	4,00	0,08
- tereny komunikacyjne	1007,00	21,22	1039,00	21,78	1100,00	23,21
- tereny różne	144,00	3,03	143,00	3,00	98,00	2,07
- nieużytki	77,00	1,62	80,00	1,68	78,00	1,65
- wody	25,00	0,53	26,00	0,54	32,00	0,68
RAZEM	4745,40	106,48	5076,80	106,40	5046,80	106,49

Z uwagi na inną strukturę, bilansowania i agregowania poszczególnych użytków w latach poprzednich, ich porównanie jest niezasadne. Zestawienie sporządzono zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów, na podstawie corocznie sporządzanych wykazów.

Użytkowanie gruntów w Bydgoszczy wg wykazu zgodnego z ewidencją gruntów w latach 31.12.2000r. - 31.12.2003r.

użytkowanie	stan na 31.12.2000 r.		stan na 31.12.2001 r.		stan na 31.12.2002 r.		stan na 31.12.2003 r.	
	pow. ha	%	pow. ha	%	pow. ha	%	pow. ha	%
użytki rolne, w tym:	3728	21	3830	22	3647	21	3595	21
- grunty rolne, sady, łąki i pastwiska	3667	-	3617	-	3585	-	3542	-
- grunty rolne zabudowane, stawy i rowy	61	-	213	-	62	-	53	-
grunty leśne i zadrzewione, w tym:	4034	23	4107	23	4875	28	5324	30
- lasy	3921	-	3993	-	4761	-	5194	-
-grunty zadrzewione i zakrzewione	113	-	114	-	114	-	130	-
grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	6418	37	6316	36	7199	41	6756	39
- tereny mieszkaniowe, przemysłowe i inne zabudowane zurbanizowane i niezabudowane	4049	-	3969	-	4724	-	4260	-
- rekreacyjno- wypoczynkowe	617	-	610	-	629	-	615	-
- komunikacyjne	1732	-	1717	-	1826	-	1866	-
- użytki kopalne	20	-	20	-	20	-	15	-
grunty pod wodami, w tym:	685	4	672	4	686	4	704	4
- płynącymi	659	-	659	-	659	-	666	-
- stojącymi	26	-	13	-	27	-	38	-
nieużytki	131	1	131	1	134	1	131	1
tereny różne	2452	14	2392	14	907	5	938	5
RAZEM	17448	100	17448	100	17448	100	17448	100

Zestawienie sporządzono na podstawie corocznych wykazów i zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów.

PDF_u_7_INWENTARYZACJA
[PDF_UWAR\PDF_U_7.PDF](#)

3.4.2 Mieszkalnictwo

Mieszkalnictwo w ujęciu przestrzennym występuje jako podstawowa tkanka zabudowy miasta, zaś w ujęciu społecznym, jako główny element zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych człowieka.

Przestrzenny aspekt zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych sprawdza się do wskazania odpowiednich terenów pod nowe inwestycje oraz określenia zasad przebudowy i modernizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, w tym szczególnie przekształceń i rewitalizacji zabudowy staromiejskiej oraz substandardowych enklaw mieszkaniowych.

Aspekt społeczny mieszkalnictwa wyraża się poprzez zapewnienie – odpowiedniej do potrzeb – ilości mieszkań oraz jakości odpowiadającej wymaganiom współczesnej cywilizacji.

Obowiązki wobec potrzeb społeczności lokalnej precyzuje ustawa o samorządzie terytorialnym. W zakresie mieszkalnictwa łączy ona kilka dziedzin: ład przestrzenny, gospodarkę terenami i ochronę środowiska, pomoc społeczną oraz budownictwo komunalne (socjalne).

W nawiązaniu do ustawy kompetencyjnej oraz odpowiednio do misji Strategii rozwoju miasta podstawowym założeniem prognozy mieszkaniowej jest poprawa warunków mieszkaniowych.

Rozwinięciem tego założenia jest rozwój budownictwa mieszkaniowego i poprawa standardów zamieszkania.

Szczegółowe informacje dotyczące problematyki mieszkaniowej w Bydgoszczy zawarte są w sporządzonym na potrzeby niniejszego studium odrębnym opracowaniu pt. „Mieszkalnictwo. Stan w 2002 r. – Prognoza na 2010 i 2015 r.”.

3.4.2.1 Stan istniejący

Zarówno w statystyce jak i w planowaniu przestrzennym zasoby mieszkaniowe mierzone są liczbą mieszkań, powierzchnią użytkową i liczbą izb w mieszkaniu. GUS wyróżnia mieszkania zamieszkane (stałe i czasowo) oraz mieszkania niezamieszkane. Według danych NSP z maja 2002 r., w Bydgoszczy było ogółem 134.210 mieszkań. W skład tej liczby wchodzi:

- 128.630 (95,3 %) **mieszkań zamieszkanym** z tego:
 - 127.960 **zamieszkanym stałe**
 - 670 **zamieszkanym czasowo** - jako drugie mieszkanie
 - 5.580 (4,2 %) mieszkań **niezamieszkanym**

z tego: **rzeczywiste zasoby** mieszkaniowe miasta to **133.840 mieszkań**. Do rzeczywistych zasobów mieszkaniowych zalicza się wszystkie mieszkania zamieszkane oraz te spośród niezamieszkanym, które stanowią potencjalny zasób (w przyszłości mogą zasilić liczbę mieszkań zamieszkanym). Są to: mieszkania przeznaczone do stałego zamieszkania oraz mieszkania przeznaczone do czasowego przebywania (tzn. drugie mieszkania).

Zasoby zamieszkane w 2002 r. w Bydgoszczy według NSP to:

- 128.630 mieszkań,
- 7.331.920 m² powierzchni użytkowej.

BYDGOSZCZ. MIESZKANIA WEDŁUG ZAMIESZKANIA I PRZEZNACZENIA ORAZ RODZAJU PODMIOTÓW BĘDĄCYCH ICH WŁAŚCICIELAMI W 2002 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Zamieszka- kane stale	Przeznaczone do czasowego lub se- zonowego zamiesz- kania (jako drugie mieszkanie)		Wyko- rzysty- wane wyłącznie do pro- wa- dzenia działal- ności gospo- darczej	Niezamieszkane (wolne)	
			zamiesz- kane czasowo	nieza- miesz- kane		przeznaczone do stałego za- miesz- kania	przeznaczone do rozbiórki, opuszczone
OGÓŁEM	134.211	127.959	670	237	63	4.913	369
stanowiące własność:							
Osób fizycznych	46.544	43.143	321	146	46	2.665	223
Spółdzielni mieszka- niowych	63.945	62.037	270	77	14	1.516	31
Gminy	17.888	17.171	57	4	1	547	108
Skarbu Państwa	2.908	2.858	5	5	-	40	-
Zakładów pracy	2.071	1.978	15	3	2	67	6
Pozostałych podmiotów	855	772	2	2	-	78	1
Rzeczywiste zasoby mieszaniowe	133.842	127.959	670	237	63	4.913	-
struktura (ogółem = 100)							
Mieszkania stanowiące własność:							
Osób fizycznych	34,7	33,7	50,0	61,6	73,0	54,2	60,4
Spółdzielni mieszka- niowych	47,7	48,5	40,3	32,5	22,2	30,9	8,4
Gminy	13,3	13,4	8,5	1,7	1,6	11,1	29,3
Skarbu Państwa	2,2	2,2	0,7	2,1	-	0,8	-
Zakładów pracy	1,5	1,6	2,2	1,3	3,2	1,4	1,6
Pozostałych podmiotów	0,6	0,6	0,3	0,8	-	1,6	0,3

Ź r ó d ł o : Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – Bydgoszcz, US w Bydgoszczy – 2003 r

3.4.2.2 Wskaźniki i parametry

Wielkość mieszkań określona jest powierzchnią użytkową i liczbą izb. W 2002 roku przeciętne mieszkanie w Bydgoszczy miało powierzchnię 57,1 m² i 3,47 izb. W 1988 roku przeciętne mieszkanie miało powierzchnię 52,6 m² i 3,37 izb. W porównaniu z 1988 rokiem wielkość mieszkania wzrosła o 4,5 m² a liczba izb o 0,1.

Przeciętne mieszkanie w miastach w kraju było większe; miało 60,7 m² i 3,5 izb. W porównaniu z rokiem 1988 zwiększyło się o 6,9 m² i 0,2 izb.

Spośród miast wojewódzkich największe mieszkania mają: Poznań (63,0 m²), Opole (62,5 m²) i Rzeszów (60,3 m²), najmniejsze Łódź (52,1 m²), Warszawa (54,9 m²) i Kielce (56,3 m²).

Najmniejsze mieszkania w Bydgoszczy pochodzą z okresu 1945-1978 (51,3 – 51,4 m²). Od 1979 r. przeciętna wielkość mieszkań systematycznie wzrasta. Przeciętne mieszkanie wybudowane w latach 1979-1988 ma 60,0 m² a w latach 1989-2002 – 70,6 m². W ostatnich trzech latach (2000-2002) przeciętne budowane mieszkanie miało 78,1 m².

Warunki mieszkaniowe ludności oceniane w skali całego miasta ulegają ciągłej poprawie.

W latach 1989-2002 przybyło 17,3 tys. mieszkań i 1.2002.900 m² powierzchni użytkowej. Przyrost mieszkań oraz prawie niezmienną liczbą mieszkańców dały w efekcie dość wyraźną poprawę warunków zagęszczenia mieszkań, mierzoną powierzchnią użytkową na osobę oraz liczbą osób przypadających na 1 izbę.

W 1988 r. wskaźnik powierzchni użytkowej na 1 osobę w Bydgoszczy kształtował się na poziomie 16,1 m² i był o 0,7 m² niższy od wskaźnika dla miast w kraju.

W 2002 r. mimo wyraźnej poprawy wskaźnika w Bydgoszczy – do 19,8 m² na osobę, różnica in minus w stosunku do miast w kraju nadal wynosi 0,7 m². Zagęszczenie 1 izby w 1988 r. w Bydgoszczy było takie same jak w miastach w kraju i wynosiło 0,97 osób. W 2002 r. wskaźniki te są zbliżone, gdyż w Bydgoszczy przypadało 0,83 osób na izbę, a w kraju 0,84.

Wśród miast wojewódzkich najlepsze wskaźniki zasiedlenia mają: Opole, Poznań i Wrocław - w granicach 22,0 m² na osobę i 0,8 osób na izbę. Najniższe wskaźniki mają miasta Rzeszów, Toruń i Kielce - w granicach 19,5 m² na osobę i 0,85 osób na izbę. Wskaźniki zagęszczenia mieszkań w Bydgoszczy są zbliżone do tych w Gdańsku, Lublinie i Krakowie oraz do średnich dla miast w kraju.

Zagęszczenie mieszkań jest różne w zależności od wieku budynków. W zasadzie im starsze zasoby mieszkaniowe tym więcej osób mieszka w jednym mieszkaniu. W mieszkaniach sprzed 1918 r. na 1 izbę przypada 0,99 osób podobnie jest w kraju. W mieszkaniach z lat 1989-2002 w Bydgoszczy było 0,82 osób na izbę, w miastach w kraju 0,79. W zasobach z ostatnich trzech lat (2000-2002) zagęszczenie 1 izby kształtowało się na poziomie wskaźnika 0,73 w Bydgoszczy i 0,71 w miastach w kraju.

W Bydgoszczy jest więcej zasobów mieszkaniowych sprzed 1918 r. (13,3 %) i mieszka w nich więcej ludzi (14,2 %) niż w miastach w kraju. W miastach jest 11,1 % zasobów najstarszych i mieszka w nich 10,8 % ludzi.

BYDGOSZCZ. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI WARUNKÓW MIESZKANIOWYCH W LATACH 1988-2002 NA TLE MIAST W KRAJU

WSKAŹNIK a – miasta w kraju	W roku	
	1988	2002 ¹⁾
Powierzchnia użytkowa na mieszkanie	52,6	57,0
a	53,8	60,8
Powierzchnia użytkowa na osobę	16,1	19,8
a	16,8	20,6
Izb w 1 mieszkaniu	3,37	3,47
a	3,29	3,51
Osób w 1 mieszkaniu	3,27	2,87
a	3,20	2,95
Osób na izbę	0,97	0,83
a	0,97	0,84
Osób w 1 gospodarstwie domowym	2,82	2,54
a	2,87	2,60
Gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	1,16	1,13
a	1,12	1,14

Źródło: Miasta w liczbach GUS – 1999 „Warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych i rodzin” GUS – 2003

¹⁾ W mieszkaniach zamieszkałych stale.

* NSP i PSR 2002 mieszkania GUS

Nasylenie w mieszkania mierzone liczbą mieszkań przypadającą na 1 tys. mieszkańców ludności faktycznie zamieszkałej wynosi w Bydgoszczy 350 i jest to wskaźnik wyższy niż w miastach w kraju (339) oraz wyższy od przeciętnego w kraju (328). Jednak wskaźnik krajowy plasuje nas na jednym z przedostatnich miejsc wśród krajów Unii Europejskiej a także państw kandydujących wraz z Polską do Unii. Przykładowo we Francji jest 491 mieszkań na 1000 mieszkańców, w Austrii – 399, w Niemczech 452, w Szwajcarii 510, w Bułgarii 418, na Łotwie 391, na Litwie 353, w Republice Czeskiej 365.

W ostatnich trzech latach budowało się w Bydgoszczy 2-4 mieszkań na tysiąc mieszkańców.

W Polsce buduje się 2-3 mieszkań a przykładowo w Irlandii 8-13 mieszkań na tysiąc mieszkańców.

3.4.2.3 Zapotrzebowanie na mieszkania

Prognoza mieszkaniowa zawarta we wspomnianym w pkt 1.1.1 opracowaniu specjalistycznym sporządzona jest w dwóch przekrojach czasowych; 2002-2010 i 2002-2015 oraz czterech wariantach.

Odróżniają je trzy kryteria: poziom deficytu mieszkań, poziom likwidacji istniejących zasobów mieszkaniowych oraz liczba mieszkań stanowiących rezerwę miasta.

W wariantcie zachowawczym założono, że deficyt mieszkań pozostanie na poziomie zbliżonym do poziomu z 2002. Wariant ten aczkolwiek może się zdarzyć jest niezgodny z misją Strategii rozwoju miasta.

W wariantcie umiarkowanie progresywnym na 2010 zakłada się zmniejszenie deficytu mieszkań w związku z możliwą poprawą koniunktury gospodarczej kraju i zwiększeniem popytu na siłę roboczą na lokalnym rynku pracy.

Wariant progresywny na 2015 rok zakłada zdecydowaną, choć nie całkowitą likwidację deficytu mieszkań. Opracowany jest w dwóch wersjach: dla prognozy demograficznej regresywnej (355,5 tys. mieszkańców) i optymistycznej (361,2 tys. mieszkańców).

W obydwu wersjach przyjęto te same wskaźniki zagęszczenia mieszkań.

Wariant optymalny na rok 2015 zakłada całkowitą likwidację deficytu mieszkań i wyraźną poprawę wskaźników zagęszczenia. Odniesiony jest do optymistycznego wariantu prognozy demograficznej – 361,2 tys. mieszkańców. Określić go można jako cel, do którego należy dążyć i jak najszybciej osiągnąć.

Przy prognozowaniu zapotrzebowania na mieszkania należy uwzględnić konieczność niezbędnych wyburzeń i tworzenia rezerw.

Kryterium likwidacji istniejących zasobów mieszkaniowych obejmuje konieczność zaległych i do chwili obecnej niezrealizowanych wyburzeń budynków zagrażających życiu i mieniu, wyburzeń urbanistycznych związanych z modernizacją struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, w tym szczególnie substandardowych enklaw zabudowy mieszkaniowej.

Rezerwę stanowić powinna określona pula mieszkań (w zależności od wariantu przyjęto 0,5-1,0 %) wolnych na wypadek zdarzeń losowych, remontów kapitalnych, remontów mieszkań toksycznych oraz krótkookresowej bezdomności.

Uwzględniając takie procesy zachodzące w strukturze demograficznej jak: długookresowa tendencja do wzrostu udziału małych gospodarstw domowych i spadku dużych, znaczny wzrost udziału osób starszych oraz wzrost zapotrzebowania na mieszkania wśród ludzi młodych niewchodzących w związki małżeńskie – założono, że nadal trwać będzie duży potencjalny popyt na małe mieszkania w zabudowie wielorodzinnej. Przyjęto, że w latach 2002-2010 przeciętne nowe mieszkanie w zabudowie wielorodzinnej zbliżone będzie do realizowanego w latach 1999-2003 i wyniesie 52,0-52,5 m². W okresie do 2015 roku utrzyma się zapotrzebowanie na małe mieszkania, gdyż nadal w strukturze gospodarstw domowych wzrastać będzie udział gospodarstw 1- i 2-osobowych. Przewiduje się, że udział ten wzrośnie z 53,5 % w 2002 r. do 60 % w 2015 r. a udział gospodarstw domowych 5 i więcej osobowych obniży się z 7,4 % do 6,0 %.

Również wielkość przeciętnego mieszkania realizowanego w okresie do 2010 roku w zabudowie jednorodzinnej będzie zbliżona do przeciętnego realizowanego w ostatnich latach, tj. około 150 m².

Jednak prawdopodobny wzrost budżetów domowych po 2010 r. wywoła zapotrzebowanie na zwiększoną przestrzeń życiową w związku z tym założono, że przeciętne mieszkanie realizowane w zabudowie wielorodzinnej wyniesie 63,0 m², a w zabudowie jednorodzinnej 160 m².

Udział budownictwa jednorodzinnego w ogólnej puli realizowanych mieszkań w okresie do 2010 r. będzie prawdopodobnie zbliżony do przeciętnego z lat 1998-2002, i wyniesie około 11-12 %. W okresie do 2015 roku założono, że zwiększy się do 15 %. Przekroczenie tego odsetka wydaje się być mało prawdopodobne ze względu na dużą ofertę atrakcyjnych terenów mieszkaniowych w gminach ościennych, do których od szeregu lat przenoszą się mieszkańcy Bydgoszczy.

Do chwili obecnej mimo wyraźnej poprawy warunków mieszkaniowych, tempo przyrostu mieszkań nie nadążało za tempem przyrostu gospodarstw domowych.

Aby utrzymać do 2010 roku obecny wskaźnik 113 gospodarstw domowych na 100 mieszkań liczba mieszkań musiałaby wzrastać corocznie o 1,2 tys., co dałoby przyrost

w ciągu całego okresu 10,0 tys. nie licząc potrzeb uzupełniania ubytków i utrzymania rezerwy wolnych mieszkań.

W wariantcie optymalnym prognozy na 2015 rok założono ubytki 6.430 mieszkań tj. w granicach 7,5 % zasobów zbudowanych do 1978 r..

Wobec zagrożeń eksmisyjnych, perspektywy wzrostu znacznej liczby osób starszych o bardzo niskich dochodach, konieczności likwidacji mieszkań substandardowych i niezbędnych remontów, miasto powinno mieć w granicach 6,5-7,0 tys. mieszkań typu socjalnego i zamiennych dla około 7 tys. gospodarstw domowych i blisko 20 tys. mieszkańców.

W przypadku założenia, że deficyt mieszkań zostanie zlikwidowany do 2015 roku, przy czym miasto stać będzie na niezbędne wyburzenia oraz utrzymywania rezerwy wolnych mieszkań, liczba mieszkań powinna wzrastać corocznie o 2,9 tys., co dałoby przyrost w ciągu całego okresu 34,7 tys. mieszkań (wariant optymalny prognozy mieszkaniowej).

Kierując się obserwacjami własnymi i wynikami znanych wywiadów ankietowych na temat preferowanego typu zabudowy stwierdzić można, że na rynku mieszkaniowym nie będzie zapotrzebowania na wysokie budownictwo wielorodzinne, przekraczające 5 kondygnacji. Ludzie wolą mieszkać w domach małych, w których łatwiej wytwarza się więź społeczna. Istnieje też pewne zainteresowanie małymi domami mieszkalnymi 3-5 rodzinnymi.

3.4.2.4 Budownictwo mieszkaniowe mieszkańców Bydgoszczy na obszarze podmiejskim

Na podstawie wydawanych przez urzędy gmin pozwoleń budowlanych, widoczny jest od połowy lat dziewięćdziesiątych na obszarze powiatu bydgoskiego dynamiczny rozwój budownictwa. Świadczy o tym przede wszystkim zwiększająca się z roku na rok liczba wydawanych decyzji na budowę domów mieszkalnych, budynków produkcyjnych i usługowych, przyłączy wodno-kanalizacyjnych (tab.1).

Tab.1 Pozwolenia budowlane wydane przez UG na obszarze powiatu bydgoskiego latach 1988 – 2002

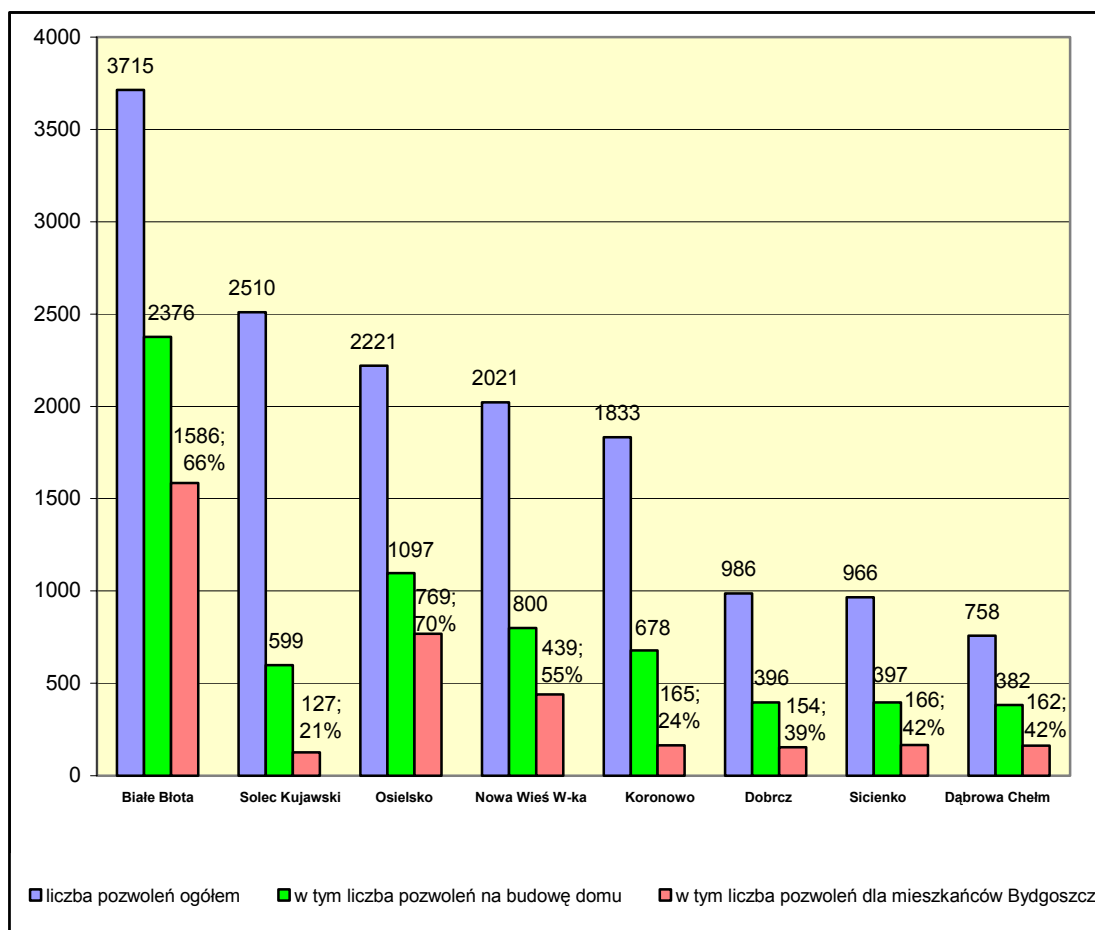
Gmina	1988	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002	ogółem	1988 - 2002	
											w tym bud. mieszk.	
											w tym budow. mieszk. w Bydg.	
Białe Błota	131	116	119	140	208	304	425	534	407	3715	2376	1586 (66%)
Solec Kujawski	247	182	136	88	150	227	202	221	158	2510	599	127 (21%)
Osielsko	56	79	78	114	145	166	254	341	290	2221	1097	769 (70%)
Nowa Wieś Wielka	68	90	76	121	97	145	274	266	212	2021	800	439 (55%)
Koronowo	106	130	86	90	109	143	177	180	158	1833	678	165 (24%)
Dobrcz	29	39	36	74	49	66	126	174	72	986	396	154 (39%)
Siecienko	23	23	19	19	34	114	172	159	136	966	397	166 (42%)

Dąbrowa Chelmińska	50	27	17	30	39	45	87	104	70	758	383	162 (42%)
razem										15010	6726	3568 (53%)
Bydgoszcz ogółem w tym:(bud. jednorodz.)	1998	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002			
	396	463	1109	842	1608	1934	2644	2563	2302			
	212	156	116	201	174	140	100	87	51	21274	2227	-

Źródło: Rejestry pozwoleń budowlanych z lat 1988 – 2002. /opracowanie Rafał Gotowski/

W 1988 roku Urząd Gminy Białe Błota wydał 131 pozwoleń budowlanych, w 1996 roku 208, natomiast sześć lat później 407. W gminie Osielsko liczba wydanych decyzji wzrosła z 56 w 1988 roku, do 290 w 2002r. Podobna sytuacja wystąpiła w pozostałych gminach powiatu bydgoskiego, które również zanotowały zwiększoną aktywność budowlaną na swoim terenie, zgodnie z powyższą tabelą.

Pod względem struktury, ruch budowlany wokół Bydgoszczy odznacza się znacznym udziałem budownictwa mieszkaniowego, a przede wszystkim budownictwa jednorodzinnego, co jest również typowym zjawiskiem rozwoju budownictwa wokół innych dużych miast Polski.

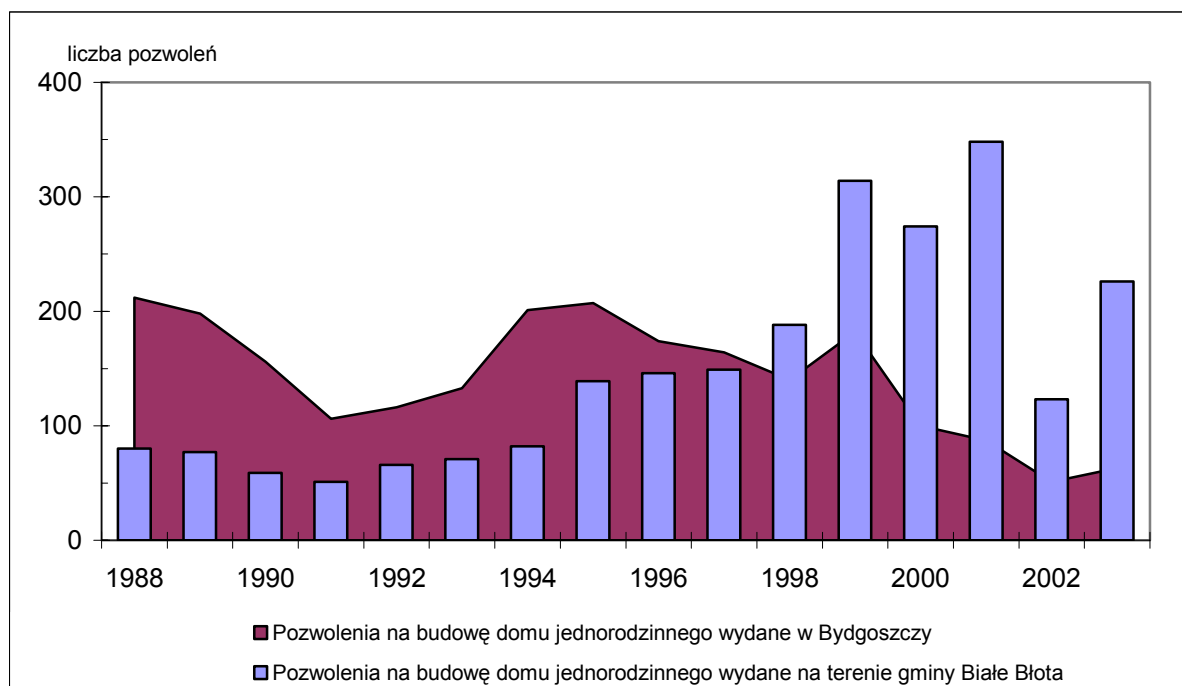

2 Udział pozwoleń na budowę domu mieszkalnego w decyzjach wydanych w latach 1988-2002. /opracowanie Rafał Gotowski/

W gminie Białe Błota udział pozwoleń na budowę domu mieszkalnego jednorodzinnego wśród wszystkich wydanych decyzji wyniósł 64%, w Dąbrowie Chelmińskiej 50,5%, Osielsku 49,4%, Sicienku 41,1%, Dobrczu 40,2%, Nowej Wsi Wielkiej 39,6%. Gminy

miejsko-wiejskie odznaczały się stosunkowo niskim wskaźnikiem, który dla Koronowa wyniósł 37%, a dla Solca Kujawskiego 23,9%. Jednak w tych gminach duży udział wśród pozwoleń miały przede wszystkim decyzje związane z rozwojem infrastruktury komunalnej.

Cechą budownictwa na tym obszarze jest wzrost liczby wydawanych pozwoleń na budowę domów jednorodzinnych w gminach wiejskich powiatu bydgoskiego, przy spadku tego typu budownictwa w Bydgoszczy. Generalnie coraz mniej osób występuje o pozwolenie na budowę domu mieszkalnego jednorodzinnego w mieście.

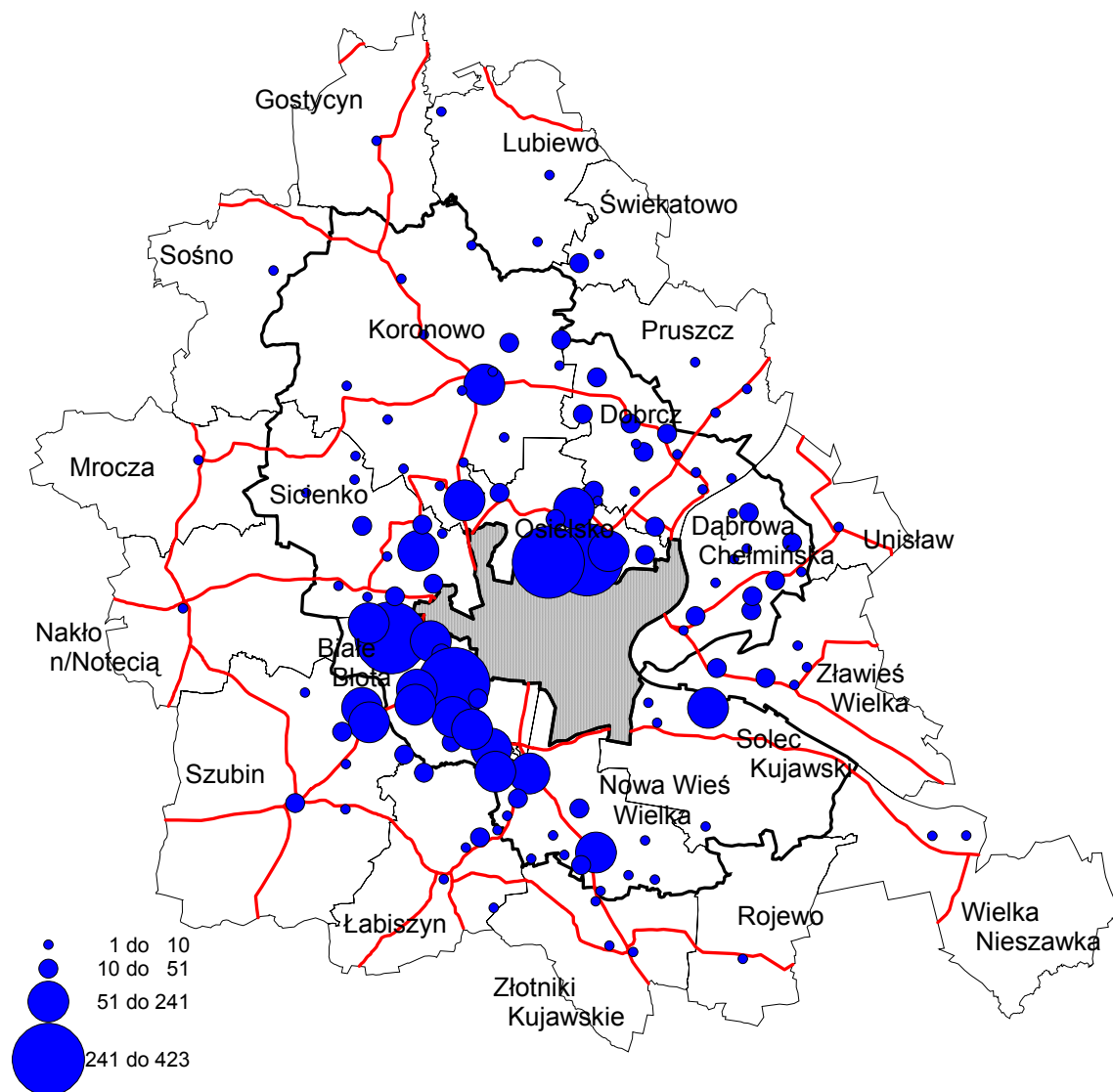

Ryc. 3 Pozwolenia budowlane wydane w latach 1988-2003 na obszarze Bydgoszczy i gminy Białe Błota. /opracowanie Rafał Gotowski/

Sytuacja ta spowodowana jest z jednej strony ograniczoną powierzchnią terenów przeznaczonych pod zabudowę jednorodzinną w Bydgoszczy, z drugiej strony wpływa na to cena działek budowlanych. Kształtuje się ona na terenie miasta w przedziale 80 - 120 zł za 1m², natomiast w gminie Białe Błota waha się od 10 do 30 zł za 1 m², w zależności od położenia oraz uzbrojenia terenu.

Pod względem rozmieszczenia przestrzennego budownictwa mieszkaniowego wokół Bydgoszczy skupione jest ono na określonym obszarze. W całym badanym okresie najczęściej pozwoleń budowlanych na budowę domu mieszkalnego jednorodzinnego wydano w trzech gminach, tj. w Białych Błotach 2379, Osielsku 1097, oraz Nowej Wsi Wielkiej 800 decyzji. Gminy te przyciągnęły 80,5% wszystkich pozwoleń na budowę jednorodzinny domu mieszkalnego, o które wystąpiono w latach 1988 – 2002 na obszarze całego powiatu bydgoskiego.

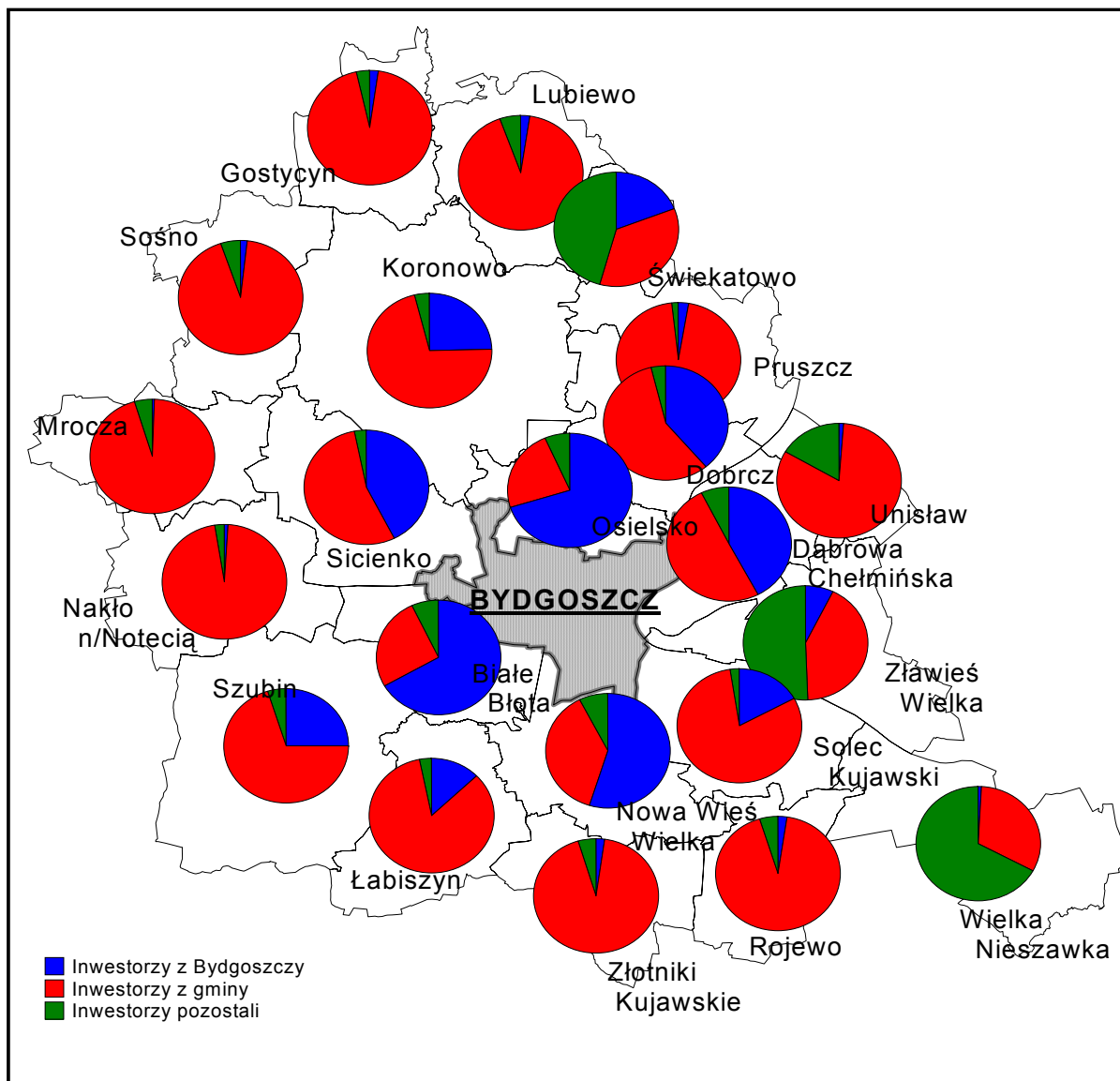
Jeżeli chodzi o poszczególne miejscowości, to charakterystyczne jest ulokowanie budownictwa we wsiach położonych wzdłuż niektórych ciągów komunikacyjnych, tj. obwodnicy bydgoskiej i trasy **Bydgoszcz – Nakło** na obszarze gminy Białe Błota, trasy **Bydgoszcz – Gdańsk** w gminie Nowa Wieś Wielka, oraz wzdłuż trasy **Bydgoszcz – Szczecin** w gminie Sicienko.

Ryc. 4 Miejsca otrzymania pozwoleń na budowę domu mieszkalnego przez inwestorów z Bydgoszczy w latach 1988-2002. /opracowanie Rafał Gotowski/

Strefa intensywnego budownictwa mieszkaniowego zamyka się w obrębie linii łączącej **Solec Kujawski – Zławieś Wielka – Dąbrowa Chełmińska – Dobrcz – Koronowo – Sicienka – Rynarzewo**, czyli w większości w obrębie powiatu bydgoskiego, z wyjątkiem jego północnej części powyżej Koronowa.

Inną ważną cechą rozwijającego się budownictwa jest struktura inwestorów, która odznacza się przeważającym udziałem w budownictwie mieszkaniowym inwestorów z miasta, ale tylko w gminach i miejscowościach położonych najbliżej Bydgoszczy. Najwięcej pozwoleń na budowę domu mieszkalnego dla inwestorów z Bydgoszczy wydano w gminach Biały Błota 1586 (66,6%), Osielesko 769 (70,1%), oraz Nowa Wieś Wielka 439 (54,7%). Dla przykładu liczba pozwoleń budowlanych wydanych mieszkańcom gminy Biały Błota w latach 1988-2002 była ponad dwukrotnie niższa (626 decyzji) niż liczba pozwoleń wydanych bydgoszczanom.

Ryc. 5 Struktura inwestorów w budownictwie mieszkaniowym na obszarze powiatu bydgoskiego i sąsiednich gmin /opracowanie Rafał Gotowski/

Przyczyną tego stanu rzeczy nie były ograniczenia lub uregulowania prawne, co do inwestora, lecz przede wszystkim możliwości finansowe osób występujących o pozwolenie. Właściciele działek budowlanych pochodzący z Bydgoszczy dysponowali przeważnie większymi zasobami niż ludność miejscowa, która najczęściej budowę realizowała z własnych oszczędności, bez zaciągania kredytów bankowych, nierzadko przy pomocy krewnych, nawet przez kilkanaście lat.

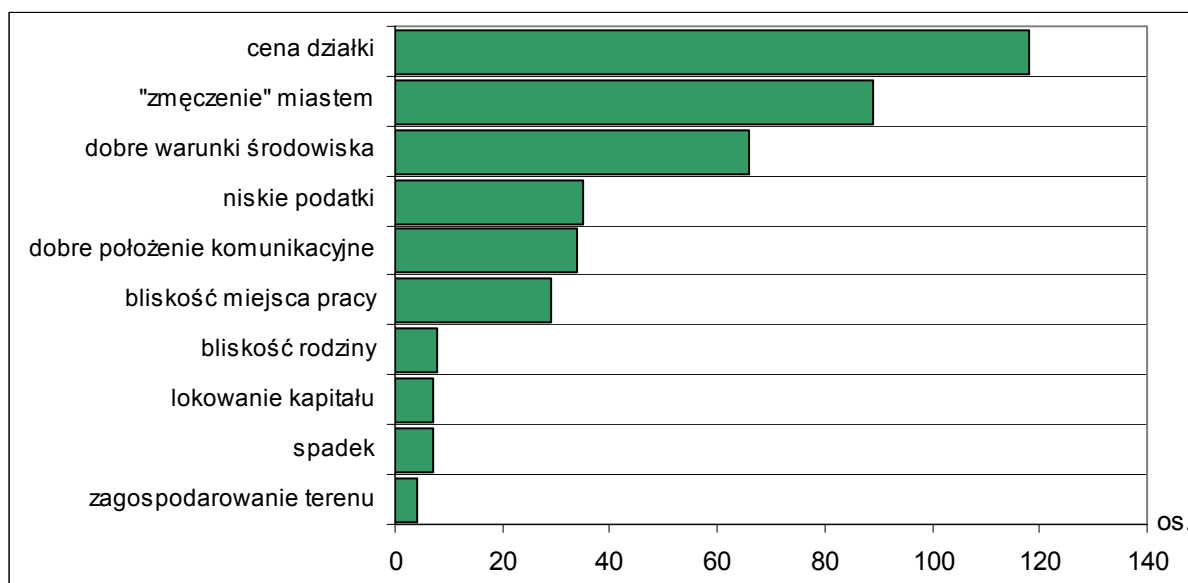
Fakt ten potwierdziło określenie czasu trwania budowy domu, od momentu otrzymania pozwolenia do jej zakończenia. Średni czas budowy dla inwestorów z Bydgoszczy wyniósł 4 lata, przy czym dosyć dużo budynków ukończono w ciągu 2 lat. Natomiast dla inwestorów z gminy Białe Błota czas budowy wyniósł 8 lat, a zdarzały się także okresy 12-15 letnie. Inwestorzy spoza powiatu m.in. z Warszawy, Łodzi, Torunia, Nakła, oddawali swoje budynki do użytku średnio po około 5 latach.

Zróżnicowanie możliwości finansowych poszczególnych grup inwestorów przedstawia także liczba budynków przekazanych do użytku w latach 1995-2001 na obszarze gminy Białe Błota. W tym okresie oddano do użytku 385 domy jednorodzinne, z czego 226 oddały do użytku osoby pochodzące z Bydgoszczy, 132 mieszkańcy gminy, a 27 inwestorzy spoza powiatu.

Pod względem parametrów technicznych nie zauważono znaczących różnic w budynkach pomiędzy poszczególnymi inwestorami. Dla przykładu średnia powierzchnia zabudowy budynku oddanego do użytku przez mieszkańców Bydgoszczy wyniosła 130,6 m² przy kubaturze 634,8 m³, natomiast dla mieszkańców gminy Białe Błota 129,9 m² przy kubaturze 607,4 m³. Świadczy to o zastosowaniu podobnych technologii budowlanych i projektów architektonicznych, które często były zamawiane w tych samych biurach projektowych.

Mniejszy wpływ bydgoszczan na budownictwo w gminach oraz miejscowościach dalej położonych, związany jest z odległością od centrum, która warunkuje m.in. czas dojazdu do pracy. Tereny położone powyżej 25 – 30 km odznaczają się mniejszym zainteresowaniem inwestorów z Bydgoszczy, chyba, że są one atrakcyjne dla wypoczynku i rekreacji, np. Świekatowo, Jania Góra, Pieczyska, Sokole-Kuźnica.

Wśród przyczyn, które zadecydowały o lokowaniu budownictwa mieszkaniowego na tym obszarze na pierwszy plan wysunęły się trzy czynniki: cena działek, „zmęczenie” miastem oraz dobre warunki środowiska. Na kolejnych pozycjach znalazły się bliskość do miejsca pracy, niższe podatki. Najmniejsze znaczenie posiadało lokowanie kapitału, bliskość rodziny i słabe zagospodarowanie infrastrukturalne. Potwierdza to wniosek, że na obszar strefy podmiejskiej przenosi się ludność miejska, która posiada środki na zakup działki i rozpoczęcie budowy, a dla której warunki życia w mieście stają się zbyt uciążliwe.

Ryc.7. Czynniki decydujące o zakupie działki budowlanej na obszarze gminy Białe Błota

- Obszary otaczające Bydgoszcz są obecnie terenem intensywnego budownictwa mieszkaniowego, przy spadku tegoż samego budownictwa w Bydgoszczy.
- Głównymi inwestorami w budownictwie mieszkaniowym wokół miasta są mieszkańcy Bydgoszczy, którzy jednak skupiają się w miejscowościach położonych najbliżej miasta.
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego na obszarze powiatu bydgoskiego powoduje znaczące zmiany w strukturze użytkowania gruntów. Zwiększa się powierzchnia terenów mieszkaniowych i komunikacyjnych, maleje powierzchnia gruntów rolnych.
- Wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych następuje rozwój miejscowości, które przekształcają się w rezydencjonalne osiedla domków jednorodzinnych, zamieszkałe w większości przez osoby pochodzące z Bydgoszczy, obszary o typowym podmiejskim charakterze.

- Na obszarze otaczającym Bydgoszcz widoczny jest proces osiedlania się ludności, która migruje z centralnych obszarów miasta, m.in. Śródmieścia.
- Ludność osiedlająca się na obszarze gmin powiatu bydgoskiego charakteryzuje się przede wszystkim wykształceniem średnim i wyższym, a zawodowo jest nadal związana z miastem poprzez miejsca pracy w Bydgoszczy.
- Inwestorzy, którzy budują się (lub wybudowali się) na obszarze otaczającym Bydgoszcz, w swoim wyborze lokalizacji domu zwracają uwagę na cenę działki oraz stan środowiska. Dużą rolę odgrywa także czynnik zmęczenia miastem.
- Zasięg oddziaływania inwestorów Bydgoszczy w budownictwie mieszkaniowym zamyka się w promieniu ok. 30 km, co przekłada się na średni czas dojazdu do centrum miasta w granicach 40 minut. Jednak największy wpływ mieszkańców miasta na rozwój budownictwa mieszkaniowego widoczny jest w promieniu 15-20 km od centrum miasta.

3.4.3 Usługi

Do 1989 r., w wyniku gospodarki planowej na terenie miasta, można było zidentyfikować trójstopniowy system usług. Jakość oferowanych usług jest odrębnym zagadnieniem, ale większość osiedli posiadała niezbędne wyposażenie lub rezerwy terenowe dla lokalizacji podstawowych funkcji z zakresu usług oświaty, zdrowia, kultury, pomocy społecznej, handlu.

Przemiany ustrojowe nowe uwarunkowania społeczno – gospodarcze, brak odgórnych norm w zakresie planowania przestrzennego, spowodowały, że wiele obiektów utraciło swoją pierwotną funkcję, odstąpiono w wielu przypadkach od utrzymywania rezerw terenowych, jednocześnie powstawały nowe placówki handlowe w tym wielkopowierzchniowe obiekty handlowe, spółdzielnie lekarskie, prywatne praktyki lekarskie, szkoły i przedszkola, nie zawsze lokalizowane w sposób przemyślany.

Klarowny niegdyś układ jest trudny do identyfikacji a stosowane dawniej normatywy weryfikuje w znacznym stopniu wolny rynek.

Tym niemniej biorąc pod uwagę podstawowe zadania samorządu niezbędne jest stworzenie warunków dla lokalizacji podstawowych i ogólnomiejskich funkcji społecznych w zakresie oświaty i nauki, kultury, zdrowia, opieki społecznej, wypoczynku i rekreacji.

Na poziomie usług podstawowych najbliższych miejsca zamieszkania trzeba zabezpieczyć możliwość realizacji żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych, miejsc rekreacji i wypoczynku.

Na poziomie usług lokalnych niezbędna jest lokalizacja obiektów służby zdrowia, opieki społecznej, oświaty szczebla ponadpodstawowego, lokalnej administracji (poczta, policja), oraz usług integrujących lokalną społeczność tj. kultury oraz rekreacji i wypoczynku w tym parki o pow. 1 ha z urządzeniami sportu.

Na poziomie usług ogólnomiejskim wskazana jest lokalizacja usług regionalnych, centrów twórczych, podnoszących prestiż miasta ze szczególnym uwzględnieniem usług z zakresu kultury, oświaty, administracji, opieki społecznej, sportu, rekreacji i wypoczynku.

Zgodnie z inwentaryzacją urbanistyczną wykonaną na potrzeby niniejszego studium usługi w Bydgoszczy zajmują powierzchnię 1039,8 ha, co stanowi 12 % powierzchni miasta.

Są to usługi z zakresu:

centralne funkcje miejskie	45,1 ha	0,26% powierzchni miasta,
tereny i obiekty administracji	7,4 ha	0,04% p.m.,
tereny sportu i rekreacji	281,4 ha	1,61% p.m.,
tereny wielkopowierzchniowych obiektów handlowych	44,3 ha	0,25% p.m.,
tereny szkolnictwa	179,3 ha	1,03% p.m.
tereny służby zdrowia	99,2 ha	0,57% p.m.,

tereny kultu religijnego	17,1 ha	0,10% p.m.,
tereny usług innych	366,0 ha	0,26% p.m.

Obszary koncentracji usług w Bydgoszczy to:
strefa śródmiejska – w tym głównie usługi kultury, administracji, handlu, gastronomii, bankowości, turystyki

tereny wzdłuż głównych tras komunikacyjnych:

- ul. Fordońska,
- ul. Grunwaldzka na wysokości Okola i Czyżkówka,
- ul. Szubińska przy wylocie z miasta,
- Al. Jana Pawła II w rejonie Glinek,
- ul. Toruńska na wysokości Kapuścisk, Czerska Polskiego.

Ponadto szereg usług zlokalizowanych jest na terenach zabudowy mieszkaniowej w układzie rozproszonym oraz w dających się wyodrębnić centrach handlowo-usługowych poszczególnych osiedli mieszkaniowych, zwłaszcza w obszarach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

3.4.3.1 Zdrowie

Zgodnie z koncepcją reformy zdrowia organizowanie instytucji świadczących usługi, a także podejmowanie i realizowanie innych działań służących zdrowiu jest zadaniem samorządów terytorialnych. Działania samorządu w tej dziedzinie odbywają się na dwóch płaszczyznach profilaktyki i promocji zdrowia oraz usług zdrowia.

W zakresie profilaktyki Rada Miasta przyjęła bazowy dokument „Program promocji zdrowia na rok 1999 i lata następne”. Jednym ze strategicznych celów przenoszących się na płaszczyznę przestrzeni miejskiej jest zwiększenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Realizacja tego celu odbywać się może m.in. poprzez rozwój usług wypoczynku i sportu.

Natomiast pozostałe działania z zakresu opieki zdrowotnej mieszczą się w dziale usług zdrowia.

3.4.3.1.1. Stan istniejący - uwarunkowania

Na terenie Bydgoszczy wg stanu na dzień 1 stycznia 2004 opiekę zdrowotną w ramach ubezpieczenia zdrowotnego sprawuje:

- 9 placówek szpitalnych,
- 39 jednostek w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.
- 70 podmiotów ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej

Rozkład głównych obiektów służby zdrowia przedstawia załączona na końcu działu mapa.

■ Szpitale

Szpitale bydgoskie są wysoko wyspecjalizowanymi jednostkami pełniącymi usługi na rzecz mieszkańców miasta i regionu.

Placówki te łącznie leczą w 25 specjalnościach i dysponują 3570 łóżkami, co daje wskaźnik 104 osób przypadających na jedno łóżko. Wskaźnik dla kraju (rok 2002) dla szpitali ogólnych to 203,25. Z kolei dane porównawcze 10 największych miast Polski (z 2001) wskazują, że Bydgoszcz jest na dziewiątej pozycji, ze wskaźnikiem 136 przy średniej krajowej 124. Liczby te pozwalają ocenić wyposażenie miasta w tym względzie jako dobre w skali kraju i średnie względem średniej krajowej dla największych miast.

■ Specjalistyczne placówki opieki zdrowotnej

Do placówek opieki zdrowotnej o zasięgu ogólnomiejskim i regionalnym należą przychodnie specjalistyczne oraz zakłady opieki zdrowotnej takie jak Hospicjum, Regionalny Zespół Opieki Paliatywnej Dom Sue Ryder (wykaz na końcu rozdziału).

■ Podstawowa opieka zdrowotna

Do jednostek podstawowej opieki zdrowotnej należą przychodnie rejonowe - tj. samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej (wykaz na końcu rozdziału).

Sieć w/w zakładów uzupełniają prywatne praktyki, które najczęściej mieszczą się w istniejących obiektach usługowych jako jeden z podmiotów gospodarczych, lub jako funkcja wbudowana w zabudowie mieszkaniowej.

Na terenie Bydgoszczy jest zarejestrowane 1498 praktyk lekarskich (w tym 281 gabinetów stomatologicznych).

Rozpatrując pod względem przestrzennym sieć usług medycznych, zwraca uwagę słabe wyposażenie w obiekty podstawowej opieki medycznej (przychodnie) jednostek mieszkaniowych w zachodniej części miasta Osowa Góra, Miedzyń, Prądy, Flisy, Czyżkówko, Piaski, Jachcice oraz Fordonu. Tereny centralne tj. Śródmieście, Bocianowo, Bielawy, Skrzetusko, Bartodzieje są wyposażone bardzo dobrze zarówno w obiekty podstawowej opieki jak również tutaj koncentrują się lokalizacje placówek specjalistycznych. Wysoko specjalistyczne obiekty zlokalizowane są w centralnej części miasta oraz w wyodrębnionych ośrodkach (Fordon, Oplawiec).

Dane statystyczne dot. kraju wskazują, że średnio w miastach na 10000 mieszkańców przypada 2,24 zakładów opieki zdrowotnej, w Bydgoszczy liczba ta wynosi 1,04.

Na ocenę jakości usług medycznych wpływa też liczba personelu medycznego

personel	Liczba ludności przypadająca na 1 osobę personelu (dane 2002r.)	
	Bydgoszcz	Polska
Lekarze	293	434
Lekarze stomatolodzy	2215	3548
Farmaceuci	1114	1565
Pielęgniarki	141	206
Położne	979	1758

Biorąc pod uwagę bardzo dobry wskaźnik ilości personelu medycznego, dużą różnorodność specjalności, poziom obsługi w zakresie usług medycznych w Bydgoszczy wydaje się być zadowalający.

Ocenę tą potwierdza opinia służb miejskich (Zespół Lekarza Miejskiego), zgodnie z którą występujące na terenie miasta trudności w dostępie do świadczeń zdrowotnych wynikają z ograniczonych możliwości finansowania świadczeń zdrowotnych, nie ze zbyt małej liczby placówek.

Zmiany demograficzne tj. starzenia się mieszkańców wywołują potrzebę zmian w strukturze usług zdrowia, polegające na stopniowym przesunięciu rodzajów usług zdrowotnych w kierunku potrzeb charakterystycznych dla podeszłego wieku. Ewentualne zmiany dotyczące rozwoju usług zdrowotnych będą odbywały się w oparciu o istniejący potencjał, na zasadzie restrukturyzacji aktualnej bazy, bez konieczności rozbudowy lub budowy nowych obiektów.

■ Żłobki

W Bydgoszczy funkcjonuje obecnie 8 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3.

Są to:

- Żłobek nr 1 - ul. Plac Poznański 9 - pow.0,26 ha

- Żłobek nr 2 - ul. A. Asnyka 7 - pow.0,11 ha
- Żłobek nr 3 - ul. Bohaterów Westerplatte 4a- pow-0,33 ha
- Żłobek nr 4 - ul. Kasprzaka 5 - pow.0,39 ha
- Żłobek nr 5 - ul. Morska 2 - pow.0,36 ha
- Żłobek nr 6 - ul. Brzozowa 28 - pow.0,41 ha
- Żłobek nr 7 - ul. E. Gierczak 8 - pow.0,47 ha
- Żłobek specjalistyczny dla dzieci z porażeniem mózgowym - ul. Darłowska 8 - 0,37 ha

Średnia pow. terenu zajmowana przez placówki to 0,33 ha. Żłobki rozmieszczone są w strefie śródmiejskiej oraz centralnie zlokalizowanych rejonach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Zauważalny jest ich brak w obszarach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tj. zachodniopółnocnej części miasta oraz w Fordonie, gdzie na rozległym terenie mieszkalnictwa wielorodzinnego znajduje się tylko jedna placówka.

Obiekty te dysponują 410 miejscami, co oznacza, że na 1000 dzieci przypada 44,8 miejsca, wskaźnik ten jest bardzo bliski średniej krajowej dla miast polskich, która wynosi - 45 miejsc na 1000 dzieci.

W 2003 roku miejsca były wykorzystane, w 76% tj. do żłobków uczęszczało jedynie 315 dzieci, liczba ta stanowi 3,4% grupy dzieci w wieku 0-2 lata, oraz 0,08% całej populacji mieszkańców Bydgoszczy.

Dane z ostatnich 4 lat (2000-2003) pokazują zmniejszenie liczby placówek z 10 do 8, oraz zmniejszenie liczby dzieci zapisanych z 384 do 315. Liczby te wyraźnie wskazują na malejące zapotrzebowanie na tą formę opieki.

Prognozy demograficzne do studium w zależności od przyjętego wariantu mówią o wzroście liczby dzieci w wieku żłobkowym z 9149 do 9619 lub spadku do 8923. Przyjmując, że w perspektywie czasowej przyjętej w studium do 2015 r. podobnie jak obecnie będzie kształtował się odsetek dzieci korzystających ze żłobków (3,44% ogólnej liczby dzieci w wieku żłobkowym) wymagana liczba miejsc w wariantcie optymistycznym będzie wynosić 330. Aktualna baza (410 miejsc) znacznie tą liczbę przewyższa. Jak wynika z powyższego nie będzie potrzeby otwierania nowych obiektów tego typu. Nie można jednak przewidzieć czy poprawa sytuacji gospodarczej nie spowoduje większej aktywności zawodowej mieszkańców i w efekcie wzrostu zainteresowania opieką żłobkową.

3.4.3.1.2. Wnioski

Istniejąca baza zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej, w związku z powyższym zakłada się utrzymanie istniejących obiektów bez wyznaczania nowych terenów pod tego typu funkcje na terenach już zainwestowanych.

Dla obszarów planowanych do zainwestowania (Górny Taras Fordonu), należy przewidzieć możliwość lokalizacji obiektów podstawowej opieki zdrowotnej.

W zakresie opieki żłobkowej, pomimo iż aktualna baza zaspokaja obecne potrzeby, jak również wydaje się być wystarczająca w przyszłości, to względy funkcjonalne przemawiają za zapewnieniem rezerw terenowych dla perspektywicznej lokalizacji żłobków w rejonie Fordonu, Czyżkówka, Miedzynia.

Nie przewiduje się zmian w opiece medycznej z uwagi na przystąpienie do Unii Europejskiej. Zgodnie z ustaleniami unijnymi każdy z krajów decyduje we własnym zakresie o kształcie opieki zdrowotnej.

PDF_u_8 - MAPA - ŻŁOBKI
[PDF_uwar\PDF_U_8.PDF](#)

PDF_u_9 - MAPA USŁUGI ZDROWIA - STAN ISTNIEJĄCY
[PDF_uwar\PDF_U_9.PDF](#)

Wykaz placówek służby zdrowia zamieszczonych na mapie

■ **Obiekty o zasięgu obsługi regionalnym i ogólnomiejskim:**

■ **Szpitala**

1. Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny ul. M. Skłodowskiej -Curie 9
2. Regionalne Centrum Onkologii ul. I. Romanowskiej 2
3. Wojewódzki Szpital ul. Ujejskiego 75
4. Wojewódzki Szpital Dziecięcy -ul. Chodkiewicza 44
5. Kujawsko Pomorskie Centrum Pulmonologii ul. Seminaryjna 1
- 5A Wojewódzki Szpital Gruźlicy i Chorób Płuc - ul. Seminaryjna 1
6. Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny ul. Św. Floriana
7. Wielospecjalistyczny Szpital Miejski ul. Szpitalna 19
8. Wojskowy Szpital Polikliniczny z Polikliniką ul. Powstańców Warszawy 5
9. Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej MSWiA ul. Markwarta
10. Hospicjum - ul. Szpitalna 19
11. SP ZOZ Regionalny Zespół Opieki Paliatywnej Dom Sue Ryder - ul. Roentgena 3

■ **Przychodnie specjalistyczne:**

12. Bydgoskie centrum Diabetologii i Endokrynologii ul. Baczyńskiego 17
13. Poradnia Medycyny Pracy przy Rejonowym Urzędzie Pocztowym ul. Jagiellońska 6
14. Poradnia Rehabilitacyjna przy Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym ul. Gajowa 24a
15. Poradnia Zdrowia Psychicznego ul. Stawowa 1
16. Przychodnia Przyszpitalna przy Regionalnym Centrum Onkologii ul. Romanowskiej 2
17. Przychodnia Przyszpitalna przy Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym ul. Skłodowskiej - Curie 9
18. Przychodnia Przyszpitalna przy Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym ul. Chodkiewicza 44
19. Przychodnia Przyszpitalna przy Wojewódzkim Szpitalu Gruźlicy i Chorób Płuc ul. Seminaryjna 1
20. Przychodnia Reumatologiczno-Rehabilitacyjna ul. Zapolskiej 18
21. Przychodnia Specjalistyczna „Centrum” ul. Wały Jagiellońskie 12
22. Wojewódzka Poradnia Zaopatrzenia Ortopedycznego ul. Bolesława Chrobrego 14
23. Wojewódzka Przychodnia Dermatologiczna ul. Kurpińskiego 5
24. Wojewódzka Przychodnia Reumatologiczno-Rehabilitacyjna, ul. Gdańska 46
25. Wojewódzka Przychodnia Sportowo-Lekarska ul. Rejtana 1
26. Wojewódzka Przychodnia Stomatologiczna ul. Zapolskiej 18
27. Wojewódzka Przychodnia Zdrowia Psychicznego ul. Sułkowskiego 58a
28. Wojewódzkie Poradnie Specjalistyczne przy Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym ul. Chodkiewicza 44

■ **Obiekty o zasięgu obsługi lokalnym**

■ **Przychodnie rejonowe**

1. spoz Przychodnia Rejonowa „Leśna” ul. Czerkaska 22,
2. spoz Przychodnia Rejonowa „Jachcice” ul. Czołgistów I,
3. spoz Przychodnia Rejonowa „Piastowska” ul. Chrobrego 14
4. spoz Przychodnia Rejonowa „Wzgórze Wolności” ul. Karpacka 31
5. spoz Przychodnia Rejonowa „Nad Wisłą” ul. Pielęgniarska 13
6. spoz Przychodnia Akademicka ul. Kołłątaja 9
7. spoz Obwód Lecznictwa ul. Dworcowa
8. spoz Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką ul. Powstańców Warszawy 5
9. spoz Wojewódzki Szpital im. dr J. Bizuela ul. Ujejskiego 75
10. nzo Przychodnia na Szwederowie ul. Konopnickiej 26

11. nzoz Przychodnia Rejonowa „Okole” Pl. Chełmiński 5
12. nzoz Centrum Zdrowia „Błonie” ul. Broniewskiego 9
13. nzoz Przychodnia „Gdańska” ul. Gdańska 88-90
14. nzoz Centrum Medyczne „Zachód” ul. Grunwaldzka 138
15. nzoz Przychodnia „Ogrody” ul. Ogrody 21
16. nzoz Wielospecjalistyczny Ośrodek Zdrowia „Gryf-Med” ul. Wojska Polskiego 46
17. nzoz Przychodnia „Romet” ul. Fordońska 246
18. nzoz Przychodnia „Bartodzieje” ul. Koszalińska 7
19. nzoz Przychodnia „Śródmieście” ul. Kołtąta 9
20. nzoz Przychodnia „Górzyskowo” ul. Żwirki i Wigury 11
21. nzoz Przychodnia „Tatrzańska” ul. Witkiewicza I
22. nzoz Przychodnia Kapuściska Al. Planu 6-letniego 40
23. nzoz Przychodnia „Komunalni” ul. Sportowa 5
24. nzoz Przychodnia „Łomżyńska” ul. Łomżyńska 51 a
25. nzoz Przychodnia „Łęgnowo” ul. Żółwińska 5
26. nzoz Elmed - ul. Karłowicza 3-5
27. Prywatne Centrum Medyczne „Medic” ul. Łochowskiego 7a
28. Przychodnia Medycyny Rodzinnej ul. Kleina I
29. Grupowa Praktyka Lekarska „Salus” ul. Wielorybia 106
30. Grupowa Praktyka Lekarska Vitamed ul. Gdańska 140
31. Grupowa Praktyka Lekarska ul. M. Skłodowskiej - Curie 9
32. Przychodnia Rejonowa „Wilczak filia” ul. Widok 30
33. Przychodnia Rejonowa „Wilczak” ul. Nakielska 47
34. Indywidualna praktyka lekarzy rodzinnych - AL. Planu 6 - letniego 40
35. Indywidualna praktyka lekarzy rodzinnych- ul.Fordońska 26
36. Indywidualna praktyka lekarzy rodzinnych - ul. Oplawiec 153

▪ **Inne niepubliczne placówki podstawowej opieki zdrowotnej**

1. „Arcus A-lab” SP.z o.o. nzop ul. Kijowska 20
2. „Centrum Medyczne” nzop ul. Waleniowa 24
3. „Dens” SP.z o.o. Centrum Medyczno-Stomatologiczne ul. Bohaterów Kragujewca 11
4. „ESculap” Spółka Lekarzy Specjalistów ul. Ostroroga 6
5. „Intercor” Sp.z o.o Spółka Lekarzy al. Powstańców Wielkopolskich 33
6. MAXI DENT Sp.z o.o. ul. Kleina 1
7. Niepubliczny Zakład Protetyki Stomatologicznej, ul. Czerkaska 22
8. Prywatne Centrum Medyczne S.C. ul. Kościuszki 16
9. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Poradnia dla Kierowców
10. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Poradnia Leczenia Nerwic i Zaburzeń Osobowości ul. Dworcowa 110
11. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Ginekologiczno-Urologiczna ul. Dworcowa 110
12. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Specjalistyczna, ul. Dworcowa 110
13. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Specjalistyczna, ul. Libelta 2a
14. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Specjalistyczno-Stomatologiczna, ul. Kleeberga 3
15. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Specjalistyczno-Stomatologiczna, ul. Skłodowskiej-Curie 48
16. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Przychodnia Specjalistyczno-Stomatologiczna, ul. Gałczyńskiego 19a
17. „Sanitas” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów

- Przychodnia Specjalistyczno-Stomatologiczna, ul. Gdańska 24
18. "Sanitas" Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów
Przychodnia Stomatologiczna, ul. Unii Lubelskiej 15
19. "Sanitas" Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów
Przychodnia Stomatologiczna, ul. Libelta 2a,
20. "Unident" Centrum Usług Stomatologicznych, ul. Gajowa 43
21. "Vitamed" Poradnia Specjalistyczna, ul. Cieszkowskiego 5
22. Guryn Bogdan Centrum Leczenia Osteoporozy
ul. Gdańska 90
23. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o.
Poradnia Ortopedyczna, ul. Rejtana 1

3.4.3.2 Oświata

Wprowadzenie reformy ustroju szkolnego powoduje potrzebę ciągłego dostosowywania struktury systemu szkolnego. Obecnie funkcjonują sześćioletnie szkoły podstawowe, trzyletnie gimnazja, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane, czteroletnie technika, dwu i trzyletnie szkoły zasadnicze, trzyletnie technika uzupełniające, dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące oraz szkoły policealne (od 1 do 3 letnich). Odrębną kategorię stanowią szkoły dla dorosłych oraz szkoły specjalne. Aktualnie rozpoczyna się okres dostosowywania struktury tych szkół do warunków reformy. Przewiduje się, że proces ten zakończy się w 2007 r.

Powyższy system edukacji uzupełniają przedszkola na etapie przygotowania do szkoły oraz system szkolnictwa wyższego.

Obowiązkowi szkolnemu podlegają dzieci i młodzież w wieku 7-18 lat, co odpowiada szkolnictwu na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i średnim, pozostałe szczeble edukacji nie podlegają obowiązkowi szkolnemu.

3.4.3.2.1 Stan istniejący - uwarunkowania

■ Przedszkola

Na terenie Bydgoszczy działa 60 przedszkoli zapewniających opiekę dla 6954 wychowanków. Przedszkola publiczne obejmują opieką 3773 dzieci zgrupowanych w 181 oddziałach, przedszkola niepubliczne 3183 dzieci w 120 oddziałach.

Średnio w Bydgoszczy do oddziału uczęszcza 23 dzieci przy dopuszczalnej maksymalnej liczbie 25. Informacje dotyczące wykorzystania miejsc w przedszkolach (w zakresie placówek publicznych) wskazują, że generalnie liczba dzieci uczęszczających jest zbliżona do liczby miejsc normatywnych w poszczególnych placówkach. Wyróżniają się znacznym przeciążeniem placówka na Osowej Górze, nieznacznym obiekty na Szwedero-
rowie, Bocianowie i Wyżynach oraz zauważalną ilością wolnych miejsc przedszkola w Łęgnowie, Śródmieściu i Fordonie.

Bydgoskie przedszkola najczęściej stanowią obiekty samodzielne pod względem funkcji i zajmowanego terenu. Tylko 6 przedszkoli funkcjonuje przy szkołach podstawowych lub zespołach szkół. Tereny przedszkolne zajmują powierzchnię od 0,1 do 0,8 ha, najczęściej jest to od 0,2 do 0,4 ha. Średnia dla wszystkich placówek wynosi ok. 0,43 ha. Rozmieszczone są zgodnie z rozlokowaniem funkcji mieszkaniowej, ze szczególną intensywnością w rejonach zabudowy wielorodzinnej, Fordon - 10 przedszkoli, Szwedero-
wo, Kapuściska, Wyżyny, po 6 obiektów w jednostce.

Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowi 23% ogółu dzieci w wieku przedszkolnym w Bydgoszczy (13,1 tysiąca dzieci). Analiza prognoz demograficznych wskazuje, że do 2015 roku liczba dzieci w wieku 3-6 lat w wariantcie regresywnym będzie podobna lub większa o ok. 500 osób w wariantcie optymistycznym. Zakładając, że zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach będzie podobne, utrzymanie istniejących zasobów w granicach 3000 - 3500 miejsc będzie wystarczające.

PDF_u_10 - MAPA - OŚWIATA STAN ISTNIEJĄCY - PRZEDSZKOLA
[PDF_uwar\PDF_U_10.PDF](#)

■ Szkoły podstawowe i gimnazja

■ Szkoły podstawowe

Szkoła podstawowa obejmuje dzieci w wieku od lat 7 do 12. W 2002 r grupa ta liczyła 24771 osób. Większość z nich uczęszczała do bydgoskich szkół.

Obecnie na terenie miasta funkcjonują 62 szkoły podstawowe (w tym 53 masowe, 7 specjalnych, 1 dla dorosłych). Uczęszcza do nich 23613 uczniów.

Aktualnie liczba uczniów w szkołach podstawowych jest zgodna z normą ministerialną i wynosi przeciętnie 26 uczniów, a wskaźnik zmianowości wynosi 0,87 (liczba oddziałów na 1 pomieszczenie do nauczania). Norma ta nie dotyczy szkół specjalnych i sportowych. 29 szkół funkcjonuje samodzielnie, pozostałe w zespołach szkół łącznie z gimnazjami.

Prognozy demograficzne do 2015 r wskazują na znaczny spadek liczby dzieci w tej grupie wiekowej. Przewiduje się zmniejszenie o 5887 osób w wariacie regresywnym lub o 5573 w wariacie optymistycznym.

Jest to znaczna liczba, która wskazuje na możliwość likwidacji wybranych placówek lub zmniejszenie liczby uczniów w klasie.

■ Gimnazja

Do grupy dzieci w wieku gimnazjalnym należą 13,14,15 -latki. Na potrzeby tej grupy na terenie miasta działa 56 gimnazjów, w tym dla dorosłych 1 oraz 7 specjalnych. Placówki te zapewniają naukę dla 14,7 tys. uczniów. Wskaźnik zmianowości dla gimnazjów wynosi 1,8.

Tylko 6 gimnazjów stanowi placówki samodzielne, pozostałe funkcjonują w zespołach szkół, 33 razem ze szkołami podstawowymi, pozostałe 17 przy szkołach średnich i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.

W grupie gimnazjalnej (13-15 lat) do 2015 r. przewiduje się spadek liczby dzieci o 5213 w wariacie regresywnym lub o 5121 w wariacie optymistycznym. Oznacza to zmniejszenie liczby dzieci uczęszczających do gimnazjum o ok. 35% w stosunku do stanu obecnego.

Przepisy ustawy o systemie oświaty przewidują, że dla uczniów szkół podstawowych klas I-IV droga z domu do szkoły nie może przekraczać 3 km, dla klas V-VI oraz uczniów szkół gimnazjalnych nie może przekraczać 4 km. Rzutuje to na rozkład szkół na terenie miasta, oraz jest wskaźnikiem przy planowaniu terenów nowo zagospodarowywanych. W przypadku nie spełnienia tego warunku gmina ma obowiązek zapewnienia dzieciom transportu. W Bydgoszczy sieć szkół podstawowych i gimnazjów jest rozłożona równomiernie w terenach zabudowy mieszkaniowej, stosownie do intensywności zaludnienia. Problem dowozu dotyczy jedynie czterech szkół SP nr 22- 130 uczniów (Łęgnowo), SP 25 - 28 uczniów (Wyżyny), SP36 - 92 uczniów (Jachcice), Gimnazjum Nr 28 - 74 uczniów (Jachcice). Dane te w kontekście przewidywanej zabudowy na górnym tarasie Jachcic wskazują na potrzebę zarezerwowania terenu pod obiekty oświaty w tym rejonie miasta.

Średnia wielkość działki zajmowanej pod szkoły wynosi ok.1ha, przy czym dla poszczególnych szkół wielkość ta waha się pomiędzy 0,5 ha a 2,5 ha, najczęściej jest to ok. 1,2-1,5 ha.

■ Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Na skutek restrukturyzacji w ostatnich latach dostosowano strukturę kształcenia do nowych przepisów tj. powołano 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane, 4-letnie technika i 2-letnie szkoły zawodowe. Generalnie od 1998 r. liczba miejsc w szkołach średnich ulega systematycznemu zwiększeniu, z tendencją do zwiększenia się ilości szkół licealnych, zmniejszania liczby szkół zawodowych.

Na terenie Bydgoszczy działają:

- 30 licea ogólnokształcące (18 publicznych, 12 niepublicznych) z ilością uczniów 10713 (odpowiednio 9432 +1281)

- 20 publicznych zespołów szkół w ramach których funkcjonuje 98 szkół - licea profilowane, technika, szkoły zawodowe) z liczbą uczniów 11830
- 29 szkół niepublicznych (dwa licea profilowane i 27 szkół zawodowych) z liczbą uczniów 2936)

Łącznie szkoły te obsługują 25479 osób.

Dodatkowo w Bydgoszczy funkcjonuje 9 zespołów szkół i centrów kształcenia ustawicznego kształcących osoby dorosłe w ilości 6063 osób oraz Okręgowy Ośrodek Doskonalenia Zawodowego, realizujący działalność kursową. Z oferty tej korzysta 329 osób miesięcznie.

Liczba uczniów w klasach jest zgodna z normą ministerialną i wynosi przeciętnie 30.

Z placówek szkolnictwa ponadgimnazjalnego korzysta głównie grupa młodzieży w wieku od 16 do 19 lat, ale również osoby dorosłe.

Prognozy demograficzne wskazują na znaczny spadek liczebności w grupie wiekowej 16-18 lat o ok. 7876 w wariancie optymistycznym lub 7935 w wariancie regresywnym. Jest to podobnie jak w przypadku szkół podstawowych i gimnazjalnych wskazaniem do utrzymania aktualnej bazy bez przewidywania lokalizacji nowych obiektów a nawet jej ograniczenia poprzez likwidacje lub przekształcenia istniejących placówek.

Obiekty szkolnictwa stopnia średniego zlokalizowane są głównie w strefie środkowej miasta tj. w centrum i na obszarach intensywnej zabudowy wielorodzinnej. Kilka placówek znajduje się w Fordonie. Zachodnia część miasta (Osowa Góra, Miedzyń, Prądy, Czyżkówko, Oplawiec, Smukała, Piaski, Jachcice, są pozbawione tego typu placówek. Z uwagi na znaczącą liczbę mieszkańców, względy funkcjonalne, pomimo przewidywanego spadku liczby uczniów zasadne byłoby umożliwienie lokalizacji szkół szczebla średniego np. na Czyżkówku czy Jachcicach dla obsługi tego rejonu miasta.

Osobnym zagadnieniem są specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze. Placówki te realizują kształcenie specjalne, na terenie Bydgoszczy funkcjonują trzy takie ośrodki. Są to:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej i Niewidomej przy ul. Krasińskiego 10, gdzie uczy się 270 uczniów,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2 dla Dzieci i Młodzieży Słabo Słyszącej i Niesłyszącej przy ul Akademickiej 3, gdzie uczy się 236 uczniów.
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 3 dla Dzieci i Młodzieży Upośledzonej Umysłowo przy ul. Granicznej 12, gdzie uczy się 236 uczniów.

Ośrodki te prowadzą kształcenie na wszystkich poziomach nauczania, od oddziałów zerowych, do szkół licealnych i zasadniczych.

Ponadto nauczanie specjalne jest realizowane w trzech zespołach szkół specjalnych, w Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 5 oraz Zespole Szkół Nr 7, łącznie kształceniem specjalnym objęte jest 1679 uczniów. Grupa ta stanowi ok. 3% uczniów od 7-18 lat. Pomimo wzrastającej liczbę niepełnosprawnych w społeczeństwie, biorąc pod uwagę prognozowany niż demograficzny, obecnie nie przewiduje się potrzeby lokalizacji nowych placówek tego typu.

PDF_u_11 - MAPA - OŚWIATA - STAN ISTNIEJĄCY- SZKOŁY PODSTAWOWE I GIM-
NAZJA

PDF_uwar\PDF_U_11.PDF

PDF_u_12 - MAPA - OŚWIATA - STAN ISTNIEJĄCY - SZKOLNICTWO ŚREDNIE
I ZAWODOWE.

[PDF_uwar\PDF_U_12.PDF](#)

■ Szkolnictwo wyższe

Obecność szkół wyższych jest niezaprzeczalnym atutem i chlubą każdego miasta. Ilość studentów różnorodność oferowanych kierunków kształcenia jest miarą atrakcyjności, potencjału kulturowego, rozwojowego miasta.

W Bydgoszczy w ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego, uczelni państwowych i prywatnych. Od 1994 roku do 2003 liczba studentów wzrosła z 14441 do 38355. Powstały cztery niepaństwowe uczelnie wyższe oraz punkty konsultacyjne szkół wyższych z Poznania i Łodzi. Łącznie na terenie miasta jest 10 szkół wyższych w tym 6 publicznych, 4 niepubliczne oraz dodatkowo funkcjonują dwa punkty konsultacyjne. Są to:

uczelnie publiczne:

Akademia Techniczno-Rolnicza,
Akademia Bydgoska,
Akademia Medyczna,
Akademia Muzyczna,
Ośrodek Studiów Wyższych Akademii Ekonomicznej w Poznaniu,
Sekcja Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu;

uczelnie niepubliczne:

Wyższa Szkoła Ochrony Środowiska,
Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów,
Wyższa Pomorska Szkoła Turystyki i Hotelarstwa,
Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa,
Wyższa Szkoła Informatyki i Nauk Społeczno-Prawnych,

w tym punkty konsultacyjne:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu,
Wyższa Szkoła Informatyki w Łodzi,
Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa w Warszawie.

Ponadto zamiejscowe niepaństwowe szkoły wyższe powołały w Bydgoszczy jednostkę międzyuczelnianą - Akademię Atlantycką, która kształci studentów na kierunku politologia. Jednostkę tę powołały: Wyższa Szkoła Dziennikarstwa i Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych.

Placówki te oferują możliwość kształcenia w różnorodnych kierunkach (kierunki humanistyczne, techniczne, rolnicze, medyczne, ochrona środowiska, organizacja, zarządzanie, marketing, turystyka hotelarstwo, administracja, politologia i inne).

Pomimo dużej różnorodności oferowanych kierunków kształcenia na tle 10 największych miast polskich Bydgoszcz zajmuje 10 pozycję pod względem liczby studentów na 1000 mieszkańców.

Uczelnie funkcjonujące wiele lat wykorzystują istniejącą bazę dydaktyczną i tereny dotychczas rezerwowane na ich potrzeby. Nowo powstałe placówki poszukują lokalizacji w istniejących obiektach usługowych, dostosowując je do swoich potrzeb. Generalnie obiekty wyższych uczelni w Bydgoszczy są rozproszone, brakuje wykształconych przestrzennie ośrodków akademickich, jak również ograniczone są możliwości rozwoju w istniejących granicach. Wyjątkiem jest tu ośrodek w Fordonie - ATR.

Na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, zwrócono się do bydgoskich uczelni z zapytaniem o kierunki rozwoju i ew. potrzeby terenowe. Otrzymało odpowiedzi z pięciu placówek.

Każda z nich deklaruje rozwój merytoryczny i wynikające z tego potrzeby w zakresie bazy terenowej i obiektowej (w niektórych przypadkach łącznie ze wskazaniem na konkretne tereny).

I tak:

Akademia Muzyczna - wnioskuję o teren o powierzchni 0.6 - 1.0 ha zlokalizowany w sąsiedztwie istniejących obiektów „dzielnicy muzycznej”,

Akademia Medyczna - wnioskuję o przeznaczenie terenów byłych ogrodów działkowych przy ul. Wyszyńskiego pod rozbudowę szpitala oraz bazy dydaktycznej Uczelni,

Akademia Techniczno-Rolnicza - sygnalizuje plany rozbudowy na terenach w obrębie ulic: Akademickiej, Prof. S. Kaliskiego, Bydgoskich Olimpijczyków i Andersa,

Wyższa Szkoła Ochrony Środowiska - wnioskuję o teren o powierzchni 2 ha przeznaczony pod budowę kompleksu obiektów dydaktyczno- naukowych uczelni w tym parku dydaktycznego oraz centrum konferencyjno wystawienniczego,

Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa - wnioskuję o uwzględnienie ew. potrzeb terenowych związanych z lokalizacją boisk sportowych i parkingów.

Od lat czynione są starania dla powołania uniwersytetu w Bydgoszczy. Poza względami prawnymi, finansowymi, merytorycznymi niezbędnym warunkiem funkcjonowania uniwersytetu jest baza lokalowo-terenowa. Pod przyszłe centrum uniwersyteckie dotychczas rezerwowano tereny objęte ulicami:

Sulkowskiego, Chodkiewicza, Gdańską, Kamienną,
Ogińskiego, Szymanowskiego, Berwińskiego, Sienki,
Powstańców Wielkopolskich, Ogińskiego, Szymanowskiego, Ossolińskich.

Trudno jest prognozować niezbędną liczbę miejsc w szkolnictwie wyższym. Obecnie w Bydgoszczy grupa młodzieży w wieku 19 -24 obejmuje 40116 osób. Przewidywania demografów mówią o spadku liczby młodzieży w wieku studenckim o 16042 w wariacie optymistycznym lub o 16746 w wariacie regresywnym. Jednak sama liczba młodzieży w wieku studenckim nie oddaje potrzeb, ponieważ tylko część osób w tej grupie wiekowej studiuje, naukę podejmują osoby starsze powyżej 24 roku życia. Ponadto z roku na rok wzrasta ilość osób zainteresowanych podnoszeniem swoich kwalifikacji (w 1995 r. studenci stanowili 0,5% liczby ludności w Polsce obecnie grupa ta stanowi 1,23%). W krajach Unii Europejskiej studenci stanowią 15% populacji uczniów i studentów. A także trzeba pamiętać, że uczelnie pracują na potrzeby regionu nie tylko miasta. Zatem potrzeby w zakresie szkolnictwa wyższego to w znacznej mierze kwestia polityki państwa i regionu, oraz coraz częściej potrzeb społecznych.

Podobnie trudne do ustalenia są potrzeby terenowe dla poszczególnych uczelni, wymaga to indywidualnego podejścia uwzględniającego specyfikę danej uczelni. Z pewnością integracji środowiska naukowego i studenckiego sprzyjają koncentracja obiektów uczelnianych i tworzenie wyodrębnionych funkcjonalnie stref nauki i szkolnictwa wyższego.

Wobec powyższego przyjmuje się, że należy utrzymywać dotychczasowe rezerwy terenowe dla rozwoju uczelni, oraz elastycznymi zapisami umożliwić ewentualną lokalizację nowych placówek w przyszłości. Ze względów funkcjonalnych dążyć do wyznaczenia na terenie miasta stref koncentracji usług nauki.

3.4.3.2.2 Wnioski

■ Przedszkola

Istniejąca baza generalnie zaspokaja aktualne potrzeby w zakresie opieki przedszkolnej. Należy zweryfikować zasadność utrzymywania w dotychczasowej formie placówek z wyraźnym niedoborem dzieci (Śródmieście - Obrońców Bydgoszczy 2 - 134 miejsca normatywne - 75 dzieci, Łęgnowo 135 miejsc- 53 dzieci) oraz konieczność lokalizacji nowych placówek na Osowej Górze i nowoprojektowanych terenach przewidzianych do zagospodarowania zabudową mieszkaniową.

Z wyłączeniem wyżej wskazanych sytuacji sieć przedszkoli jest adekwatna do intensywności zaludnienia poszczególnych obszarów, ew. niedobory z godnie z zasadami gospo-

darki rynkowej reguluje sieć placówek niepublicznych, które elastycznie reagują na potrzeby lokalne.

■ **Szkoły podstawowe i gimnazja**

Przewidywany znaczny spadek liczby dzieci w wieku od 7 do 15 lat będzie miał zasadniczy wpływ na funkcjonowanie sieci szkół. Nie przewiduje się potrzeby lokalizacji nowych placówek, ew. na terenach nowo projektowanych pod zabudowę mieszkaniową z uwagi obowiązek zapewnienia łatwej dostępności do szkół - (równomierny rozkład placówek) oraz uwarunkowania funkcjonalne. Przewiduje się racjonalizację sieci szkół polegającą na likwidacji wybranych placówek, i poprawie warunków nauczania poprzez zmniejszenie ilości uczniów w klasach.

■ **Szkoły ponadgimnazjalne**

Podobnie jak w szkolnictwie podstawowym i gimnazjalnym generalnie nie przewiduje się potrzeby lokalizacji nowych obiektów, jednak ze względów funkcjonalnych zasadne jest umożliwienie lokalizacji placówki szkolnictwa ponadgimnazjalnego w zachodniej części miasta.

Zróżnicowane wielkości działek zajmowanych przez szkoły bydgoskie świadczą o różnych standardach wyposażenia szkół w tereny sportu i rekreacji. Zgodnie z zaleceniem Ministerstwa Edukacji i Sportu szkoły powinny być zlokalizowane na działkach o kształcie zbliżonym do kwadratu o powierzchni od 0,5 do 2,4 ha w zależności od typu szkoły. Zabudowa działki nie powinna przekroczyć 20% jej powierzchni.

Ocenia się że mimo zachowania zalecanych przez Ministerstwo wielkości oddziały w szkołach są zbyt liczne, co nie zapewnia właściwych standardów nauczania i należy dążyć do rozgęszczenia klas.

Powyższe uwagi wskazują, że zbliżający się niż demograficzny w grupie wiekowej 7-18 będzie okazją do poprawy warunków nauczania, rozgęszczenia oddziałów, rozdzielania zespołów szkół, zwłaszcza w sytuacjach gdzie w jednym zespole funkcjonują szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum czy szkoła zasadnicza, zatem ew. likwidacja poszczególnych placówek powinna być efektem polityki edukacyjnej miasta opartej na wnikliwych, wszechstronnych i wybiegających w przyszłość analizach.

■ **Szkoły wyższe**

Dla wzmocnienia potencjału miasta należy stworzyć jak najkorzystniejsze warunki dla rozwoju szkolnictwa wyższego.

Należy utrzymać dotychczasowe rezerwy terenowe dla rozwoju uczelni, oraz elastycznymi zapisami umożliwić ewentualny rozwój oraz lokalizację nowych placówek w przyszłości w wyznaczonych strefach koncentracji usług nauki.

PDF_u_13 - OŚWIATA - WYŻSZE UCZELNIE
[PDF_uwar\PDF_U_13.PDF](#)

3.4.3.3 Kultura

3.4.3.3.1. Stan istniejący - uwarunkowania

Bazę kulturalną Bydgoszczy stanowi szereg instytucji kultury, których głównym organizatorem jest Rada Miasta lub Sejmik Samorządowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Na szczególną uwagę na mapie kulturalnej miasta zasługują instytucje muzyczne tj.: Filharmonia Pomorska im. I. J. Paderewskiego, - obiekt wyróżniający się akustyką w skali europejskiej, miejsce organizacji koncertów artystów krajowych i zagranicznych, placówka zasłużona dla edukacji muzycznej wielu pokoleń Bydgoszczan, oraz Opera Nova - upowszechniająca kulturę muzyczno-teatralno-baletową, poprzez organizację przedstawień operowych, baletowych, musicalowych, koncertów oraz innych form muzycznych i scenicznych.

Oferta muzyczna jest dodatkowo wzbogacona obecnością Akademii Muzycznej, oraz Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina.

Szczególnym walorem funkcjonalnym i przestrzennym jest wzajemna bliska lokalizacja Filharmonii i Akademii i Szkoły, które razem tworzą tzw. dzielnicę muzyczną miasta. Obecność tych instytucji wyróżnia Bydgoszcz w skali kraju i Europy.

Istotną rolę w tworzeniu wizerunku kulturalnego miasta odgrywają instytucje kultury, takie jak:

- Teatr Polski im. H. Konieczki,

- Salon Sztuki Współczesnej Biuro Wystaw Artystycznych,
- Miejski Ośrodek Kultury,
- Wojewódzki Ośrodek Kultury,

- Multikino, (jedno z 5 w Polsce),
- Kino Adria- pełniące funkcję kina oraz sceny teatralnej,
- Kinoteatr przy ul. Dwernickiego oraz sieć galerii, klubów,

- Muzeum Okręgowe im. L. Wyczółkowskiego,
- Pomorskie Muzeum Wojskowe,
- Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego,
- Muzeum Oświaty Ziemi Bydgoskiej,

- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna (36 placówek bibliotecznych, w tym Biblioteka Główna, 18 filii dla dorosłych, 11 filii dla dzieci i 6 filii ogólnych.

Ofertę kulturalną uzupełniają placówki wychowania pozaszkolnego, domy i ośrodki kultury, osiedlowe domy kultury i kluby kultury, oraz prywatne galerie i kluby muzyczne.

W Bydgoszczy działa 7 placówek wychowania pozaszkolnego w tym Pałac Młodzieży, Centrum Kultury Katolickiej „Wiatrak” oraz pięć młodzieżowych domów kultury. Na poziomie osiedla funkcjonują domy i kluby kultury prowadzone przez spółdzielnie mieszkaniowe.

Zgłoszone przez Wydział Kultury i Promocji Miasta potrzeby dotyczą: adaptacji i modernizacji istniejących obiektów (Teatr Polski, Spichrze 7,9,11 przy ul Grodzkiej, Biuro wystaw Artystycznych, i inne) tego typu działania nie wywołują zmian w zagospodarowaniu przestrzennym. Pozostałe wnioski, których ew. realizacja wymaga zapewnienia nowych terenów pod funkcje usługi kultury to:

- utworzenie Miejskiego Centrum Prezentacji Kulturalnych,

- utworzenie drugiej sceny teatralnej z przeznaczeniem na prezentacje dużych i kameralnych form teatralnych, teatru lalkowego sceny dziecięcej,
- utworzenie Galerii Miejskiej,
- lokalizacja nowych filii bibliotecznych w jednostkach: Prądy Miedzyń, Fordon - Osiedle Tatrzańskie, Os. Wyzwolenia, Os. Niepodległości, Szwederowo - Górzyskowo, Śródmieście - filia dziecięca, oraz nowe pomieszczenia dla istniejących filii na Jachcicach i Piaskach.

3.4.3.3.2. Wnioski

Należy utrzymać dotychczasowe placówki kultury oraz zapewnić możliwość lokalizacji nowych obiektów na poziomie podstawowym tj. obsługi jednostki mieszkaniowej - realizacja w granicach jednostek urbanistycznych. Dodatkowo należy umożliwić lokalizację obiektów na poziomie obsługi ogólnomiejskim czy regionalnym realizowanych w strefie centralnej i w rejonie Fordonu.

PDF_u_14 - MAPA - USŁUGI KULTURY - STAN ISTNIEJĄCY
[PDF_uwar\PDF_U_14.PDF](#)

3.4.3.4 Pomoc społeczna

Do przyczyn kwalifikujących do pomocy należą niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezdomność, rodziny dysfunkcyjne z różnych powodów. Szacunkowa liczba rodzin wielodzietnych i niepełnych w Bydgoszczy wynosi ponad 10 tys., rodzin dysfunkcyjnych 6 tysięcy, osób niepełnosprawnych ponad 22 tys., w tym prawie 3 tys. dzieci.

Dane spisu powszechnego (2002 r.) w Bydgoszczy wskazują na szacunkową liczbę bezdomnych ok. 300 osób. Z danych Zakładu Pomocy Społecznej dla Bezdomnych wynika, że na terenie miasta żyje dodatkowo ok. 200 bezdomnych niezewidencjonowanych.

W roku 2003 pomocą społeczną objęto ok. 14 tys. osób i rodzin, o liczbie osób 36 tys., co stanowi ok. 10% mieszkańców.

Powyższe dane wskazują na skalę potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

Część powyższych zagadnień przekłada się na przestrzeń w postaci zapotrzebowania na obiekty opieki społecznej.

3.4.3.4.1. Stan istniejący - uwarunkowania

Na terenie Bydgoszczy istnieją 22 placówki pomocy społecznej. W liczbie tej znajdują się:

4 Placówki opiekuńczo wychowawcze- zajmujące się stałą oraz interwencyjną opieką nad dziećmi i młodzieżą w tym:

- 1 Pogotowie Opiekuńcze - obiekt na 63 miejsca,
- 1 Dom Dziecka - obiekt dla dzieci w wieku 0-9 lat liczba miejsc 50,
- 2 Rodzinne Domy Dziecka –obiekty na łączną liczbę 13 miejsc;

4 Domy pomocy społecznej. Placówki świadczące całodobowe specjalistyczne usługi opiekuńcze;

2 Domy pomocy społecznej dla osób dorosłych o ograniczonej sprawności psychofizycznej o łącznej liczbie 268 miejsc:

- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych Intelktualnie – 46 miejsc,
- Dom Pomocy Społecznej dla Samotniej Matki – 46 miejsc;

7 Ośrodków wsparcia – zapewniających specjalistyczne usługi opiekuńcze, terapeutyczne w ciągu dnia, w tym:

- 5 ośrodków dziennego pobytu dla osób dorosłych 150 miejsc,
- 2 ośrodki dziennego pobytu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych – 28 miejsc;

7 Placówek Miejskiego i Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej - których zadaniem jest rozeznawanie potrzeb mieszkańców Bydgoszczy pozostających w trudnej sytuacji bytowej oraz udzielanie pomocy i wsparcia celem poprawy warunków życia.

Na terenie miasta działają trzy schroniska dla bezdomnych:

- Schronisko dla Mężczyzn przy ul. Fordońskiej 422 – ilość miejsc stałych 200 interwencyjnie 260,
- Schronisko dla Matki z Dzieckiem przy ul. Podmiejskiej 2 – ilość miejsc stałych 190 interwencyjnie do 200,
- Schronisko dla Rodzin przy ul. Chodkiewicza – ilość miejsc 78,
- oraz Noclegownia dla Bezdomnych Kobiet i Mężczyzn z liczbą miejsc odpowiednio 86 i 12.

Łącznie miasto w różnego rodzaju placówkach opiekuńczych zabezpiecza potrzeby dla 1230 osób jednocześnie tj. 0,3% liczby mieszkańców miasta.

Z danych statystycznych za rok 2001 (wskaźnik miejsc w domach i zakładach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców), wynika, że Bydgoszcz (2,16) znajduje się powyżej średniej (1,91) w odniesieniu do grupy 10 największych miast Polski i zajmuje czwartą pozycję.

Z powyższych danych oraz z informacji uzyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że istniejąca baza placówek i ośrodków pomocy społecznej zaspokaja potrzeby miasta w zakresie pomocy społecznej.

Ewentualne potrzeby związane z pozyskiwaniem nowych obiektów są regulowane w oparciu o istniejące zasoby miasta w tym np. poprzez przejęcie obiektów po likwidowanych żłobkach czy przedszkolach lub rozbudowę istniejących (schroniska dla bezdomnych).

Obecnie istnieje potrzeba pozyskania budynków dla lokalizacji siedzib. Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej „Błonie”, „Fordon”, „Szwederowo”, Rodzinnych Domów Dziecka oraz mieszkań dla usamodzielnionych wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych, rodzin zastępczych.

Z prognozy demograficznej wynika, że w 2002 r liczba ludności w wieku poprodukcyjnym stanowiła 16% ogólnej liczby mieszkańców tj. 59435 osób. Do roku 2015 procent ludności jw. wzrośnie, do 22 co oznacza 79865 osób. Podobnie dane statystyczne wskazują na tendencję wzrostu liczby osób niepełnosprawnych. Zatem pomimo generalnego przewidywanego spadku liczby ludności w mieście może wzrosnąć zapotrzebowanie na miejsca w placówkach pomocy społecznej.

Część placówek pomocy społecznej typu ośrodki dziennego pobytu, rejonowe ośrodki pomocy społecznej powinny być lokalizowane blisko pacjenta-wychowanka i mają charakter lokalny. Natomiast placówki opieki całodobowej, oraz specjalistyczne placówki rehabilitacyjne mają zasięg ogólnomiejski i często obsługują rejony pozamiejskie.

Większość placówek pomocy społecznej nie wymaga wyodrębnienia w planach zagospodarowania przestrzennego. W grupie tej mieszczą się rejonowe ośrodki pomocy społecznej, rodzinne domy dziecka, mieszkania chronione.

Przy założeniu stopniowej prywatyzacji zakładów opieki społecznej, tworzeniu małych zakładów opiekuńczych typu rodzinne domy dziecka, pensjonaty, domy opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz integracji środowiskowej, tego typu placówki mogą być realizowane w ramach istniejącej i projektowanej funkcji mieszkaniowej, administracyjnej.

Inne obiekty typu domy opieki, domy dziecka, schroniska wymagają wyodrębnienia terenu i powinny mieć możliwość lokalizacji zabezpieczoną ustaleniami planu.

3.4.3.4.2. Wnioski

Istniejąca baza obiektów opieki społecznej zaspokaja aktualne potrzeby.

W planach należy uwzględnić wzrost zapotrzebowania na miejsca opieki społecznej w przyszłości.

Potrzeby na poziomie obsługi podstawowej mogą być zaspokajane poprzez zintegrowane ze środowiskiem obiekty mieszczące się w zabudowie mieszkaniowej, usługowej.

Potrzeby na poziomie obsługi ogólnomiejskim powinny być zapewnione poprzez zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego.

Powyższych rezerw należy szukać w oparciu o istniejącą sieć usług społecznych np. oświaty, zdrowia, tych, które są lub będą niewykorzystane zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem.

3.4.3.5 Wypoczynek i sport

3.4.3.5.1. Stan istniejący - uwarunkowania

Bydgoszcz posiada bogatą i zróżnicowaną bazę sportowo wypoczynkową.

Głównym atutem miasta jest układ wodny i związane z nią formy wypoczynku i sportu. Na nabrzeżach Brdy zlokalizowane są liczne kluby wioślarskie i kajakowe (11). Miasto dysponuje torem regatowym, przy którym zlokalizowane są przystanie żeglarskie(9). Tor regatowy pozwala na rozgrywanie imprez o randze europejskiej. Atrakcją Bydgoszczy jest możliwość organizacji imprez kajakarstwa górskiego w rejonie śluzy miejskiej.

Do obiektów o randze europejskiej i wyższej należą ponadto:

- Hala Sportowo-Widowiskowa Łuczniczka zlokalizowana w centrum miasta na Babiszej Wsi. Obiekt posiada 6000 miejsc, spełnia warunki do organizowania międzynarodowych zawodów sportowych w wielu dyscyplinach (tenis, koszykówka, piłka siatkowa, ręczna) oraz organizacji imprez masowych pozasportowych,
- Stadion na Zawiszy obiekt przystosowany do rozgrywania imprez o randze europejskiej i światowej posiada ponad 10 tys. miejsc,
- Tor żużlowy,
- Tor speedrowerowy.

Inne obiekty sportowe na terenie miasta to:

- 3 hale sportowe,
- 8 sal gimnastyczno sportowych,
- 3 stadiony z widownią pow. 10 tysięcy miejsc,
- 5 stadionów z widownią do 10 tys. miejsc,
- 9 krytych pływalni,
- 2 baseny otwarte,
- korty tenisowe zlokalizowane w 11 punktach miasta,
- 1 lodowisko,
- 1 tor łuczniczy,
- tor kartingowy.

Wyżej wymienione obiekty zlokalizowane są w większości w rejonie centralnym miasta.

Sieć obiektów wypoczynkowo sportowych uzupełniają sale i tereny sportowe przy-szkolne, osiedlowe tereny zabaw oraz parki i skwery miejskie.

Tereny zieleni urządzonej (parki i skwery) zajmują łączną powierzchnię 252,4 ha w tym 19 parków o powierzchni pow. 1 ha zajmujących łącznie 233,7 ha, pozostałe tereny to skwery, zieleńce, których mała powierzchnia nie pozwala na właściwe zagospodarowanie dla funkcji wypoczynku.

Na szczególną uwagę zasługuje Leśny Park Kultury i Wypoczynku. Jest to największy kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy Bydgoszczy, zajmujący łącznie 830 ha. Ciekawa rzeźba terenu, zbiorniki wodne (kaskadowy układ stawów, 15 hektarowy staw, lasy, układ polan, niewielka odległość od centrum miasta, oraz bogaty program stanowią o atrakcyjności tego miejsca w skali miasta a nawet regionu.

W ramach Leśnego Parku funkcjonuje Ogród Fauny Polskiej, Ogród Botaniczny, Ośrodek Rekreacji Konnej, Park Rozrywki, Bydgoskie Centrum Edukacji Ekologicznej, hotel.

Zgłoszone przez Zarząd Parku potrzeby to wymagające pozyskania gruntu lokalizacja parku etnograficznego, rozbudowa Centrum Edukacji Ekologicznej, przedłużenie kolejki wąskotorowej.

Pozostałe przedsięwzięcia wzbogacające ofertę parku, które będą realizowane na terenie własnym, to budowa aquaparku, rozbudowa całorocznego centrum sportów zjazdowych,

budowa obiektów w ramach Ogrodu Fauny Polskiej, ogrodów zimowych w Ogrodzie Botanicznym, modernizacja urządzeń Parku Rozrywki oraz inwestycje infrastrukturalne.

Wyposażenie miasta w obiekty sportowo-wypoczynkowe na poziomie obsługi ogólnomiejskiej z uwagi na ilość i dużą różnorodność jest dobre. Jednak o komforcie wypoczynku codziennego w znacznej mierze decyduje dostępność urządzeń podstawowych typu boiska, urządzone place zabaw, ścieżki zdrowia, ścieżki rowerowe.

Rady Osiedlowe w ankietach nadesłanych do Wydziału Edukacji i Sportu zgłosiły postulaty dotyczące potrzeby urządzenia osiedlowych terenów wypoczynkowych na terenie Jachcic, Kapuścisk, Bielaw, Górzyskowa, Osiedla Leśnego, Bartodziejów, Osowej Góry, Fordonu, Wzgórza Wolności, Szwederowa, Smukały, Opławca.

3.4.3.5.2. Wnioski

Wyposażenie miasta w ogólnomiejskie urządzenia sportowo-rekreacyjne jest zadowalające.

Zastrzeżenia budzi brak kompleksu obiektów sportowych w Fordonie, dla obsługi mieszkańców oraz ośrodka akademickiego.

Odczuwalne są braki w zakresie osiedlowych terenów sportowych.

Wskazane byłoby udostępnienie istniejących i projektowanych terenów sportowo-rekreacyjnych poprzez rozbudowę sieci ciągów pieszo-rowerowych w zieleni łączących tereny mieszkalnictwa z terenami rekreacji i wypoczynku - stworzenie systemu rekreacyjno-wypoczynkowego miasta.

PDF_u_15 - MAPA - USŁUGI WYPOCZYNKU I SPORTU - STAN ISTNIEJĄCY
PDF_uwar\PDF_U_15.PDF

Wykaz obiektów sportowych zlokalizowanych na terenie miasta Bydgoszczy:
(nr zgodnie powyższą mapą)

Stadiony z widownią pow. 10 tysięcy miejsc:

1. ul. Glinki 79 - BKS Chemik
2. ul. Sportowa 2 - AZS Akademia Bydgoska (d. BKS Polonia)
3. ul. Gdańska 163 - WKS Zawisza

Stadiony z widownią do 10 tysięcy miejsc:

4. ul. Powstańców Warszawy 4 - Bydgoski Klub Piłkarski Brda
6. ul. Bronikowskiego 45 - MZKS Gwiazda
7. ul. Sielska 12 Fordon - WKS Zawisza
8. ul. Słowiańska 7 - ZM TKKF

Hale sportowe:

9. ul. Toruńska 59 - Hala Sportowo - Widowiskowa
10. ul. Kr. Jadwigi 23 - KS Astoria
11. ul. Glinki 79 - BKS Chemik
12. ul. Sportowa 2 - AZS Akademia Bydgoska (dawny BKS Polonia)

Sale gimnastyczno-sportowe:

13. ul. Ks. Kordeckiego 20 - AZS-ATR
14. ul. Chodkiewicza 30 - AZS-WSP
15. ul. Powst. Warszawy 4 - Bydgoski Klub Piłkarski Brda
16. ul. Żupy 4 - Budowlany Klub Sportowy
17. ul. Bronikowskiego 45 - MZKS Gwiazda
18. ul. Jagiellońska 27 - Pałac Młodzieży
19. ul. Gdańska 163 - WKS Zawisza
20. ul. Kromera 7 - Szkoła Podstawowa Nr 67

Korty tenisowe:

21. ul. Sportowa 2 - AZS Akademia Bydgoska
22. ul. Żupy 2 - Budowlany Klub Sportowy
23. ul. Gdańska 163 - WKS Zawisza
24. ul. Markwarta 10a - TKKF Śródmieście
25. ul. M. Skłodowskiej - Curie 33b - TKKF Zjednoczeni
26. ul. Kalinowa - TKKF Zjednoczeni
27. ul. Nakielska 70 - TKKF Świt
28. ul. Abrahama 2a - TKKF Orzeł
29. osiedle Bajka-Fordon - Towarzystwo Gimnastyczne Sokół II
30. ul. Konfederatów Barskich - Szkoła Podstawowa Nr 44
31. ul. gen. Zygmunta Berlinga - Szkoła Podstawowa Nr 44
32. ul. Zacisze 16 - Szkoła Podstawowa Nr 26
33. ul. Żupy - Bydgoskie Towarzystwo Tenisowe

Pływalnie kryte:

34. ul. Kr. Jadwigi 23 - KS Astoria
35. ul. Sportowa 2 - AZS Akademia Bydgoska
36. ul. Jagiellońska 27 - Pałac Młodzieży
37. ul. Swarzewska 10 - Zespół Szkół Medycznych
38. ul. Chodkiewicza 30 - Akademia Bydgoska
39. ul. Berlinga 13 - Zespół Szkół Nr 5
40. ul. Goszczyńskiego 3 - Szkoła Podstawowa Nr 63
41. ul. Sardynkowa 7 - Szkoła Podstawowa Nr 64
42. ul. Glinki 117 - Szkoła Podstawowa Nr 60

Baseny otwarte:

- 43. ul. Kr. Jadwigi 23 - KS Astoria
- 44. ul. Kossaka - Ośrodek Sportu i Rekreacji

Lodowisko:

- 45. ul. Chopina 11a - Torbyd

Tor regatowy:

- 46. ul. Witebska

Tor łuczniczy:

- 47. ul. Toruńska 59

Strzelnice:

- 48. ul. Gdańska 163 - WKS Zawisza
- 49. ul. Toruńska 30 - Liga Obrony Kraju

Tor żużlowy:

- 50. ul. Sportowa 2 - Bydgoskie Towarzystwo Żużlowe

Tor kartingowy:

- 51. ul. Fordońska 116 - Zarząd oddziału PZMot

Tor speedrowerowy:

- 52. ul. Wiszniewskiego

Przystanie wodne (żeglarskie):

- 53. ul. Witebska - KS Astoria
- 54. ul. Witebska 14 - Yacht Klub Polski
- 55. ul. Witebska - Wojskowy Klub Żeglarski Pasat
- 56. ul. Witebska - Wojskowy Klub Żeglarski Koga
- 57. ul. Witebska - KS Zjednoczeni
- 58. ul. Witebska 2a - PTTK-Klub Żeglarski Hals
- 59. ul. Witebska 1 - PTTK-Bydgoski Klub Motorowodny Mors
- 60. ul. Witebska - Liga Obrony Kraju
- 61. ul. Witebska - Klub Żeglarski Szkwał

Przystanie wodne (kajakowe):

- 62. ul. Kr. Jadwigi 23 - KS Astoria
- 63. ul. Babia Wieś 3 - KS Łączność
- 64. ul. Żupy 4 - RTW Bydgoscia-Kabel
- 65. ul. Mennica - WKS Zawisza
- 66. ul. Nadrzeczna 2 - TKKF Orzeł
- 67. ul. Żeglarska 5 - PTTK-Bydgoski Klub Kajakowy

Przystanie wodne (wioślarskie):

- 68. ul. Żupy 2 - Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie
- 69. ul. Żupy 4 - RTW Bydgoscia-Kabel
- 70. ul. Babia Wieś 3 - Bydgoski Klub Wioślarek
- 71. ul. Mennica - WKS Zawisza

3.4.3.6 Turystyka

3.4.3.6.1. Stan istniejący - uwarunkowania

Atutem Bydgoszczy jako celu turystyki przyjazdowej są:

- położenie nad dwoma rzekami Wisłą i Brdą oraz Kanałem Bydgoskim, układ ten tworzy tzw. bydgoski węzeł wodny; układ wodny oraz związane z nim system śluz oraz zabytkowe obiekty techniki są niepowtarzalnym walorem wyróżniającym miasto w skali kraju i Europy, niestety obecnie ten potencjał turystyczny, krajobrazowy, identyfikacyjny, nie jest wykorzystany; ocena stanu istniejącego i możliwości rozwojowych Bydgoskiego Węzła Wodnego są omówione w niniejszym opracowaniu w osobnym rozdziale;
- posiadanie jednego z najbardziej liczących się w kraju ośrodków muzycznych, tworzony przez Filharmonię, Operę Nova, Akademię Muzyczną wraz z prowadzonymi w nich imprezami stałymi i okresowymi;
- rozbudowana infrastruktura sportowa, pozwalająca na organizację imprez o randze ogólnokrajowej i europejskiej;
- obecny stan gospodarki i organizowane imprezy targowo-wystawiennicze;
- dogodnie powiązania komunikacyjne międzynarodowe i krajowe - drogowe, kolejowe, lotnicze, w przyszłości wodne;
- ślady gospodarki i kultury średniowiecznej oraz późniejszej, w postaci budowli pełniących historycznie rolę spichrzową, relikwów przetwórstwa zboża, mennicy, i in. wraz ze średniowiecznym układem urbanistycznym;
- śródmiejski zespół kamienic secesyjnych i eklektycznych o wyjątkowej urodzie.

Tradycyjnie pojmowaną miarą atrakcyjności turystycznej miejsca jest ranga oraz ilość zabytków architektury. Niestety bydgoskie zabytki wzbogacają krajobraz miasta jednak ich walory nie są wystarczające dla aktywizacji ruchu turystycznego. Na szczęście współcześnie pojmowana turystyka to podróże obejmujące cele krajoznawcze, wypoczynkowe, rozrywkowe, biznesowe a w Bydgoszczy również sentymentalne.

Średnia długość pobytu w Bydgoszczy jest szacowana na poziomie 2,5 noclegu, z czego zdecydowana większość to turystyka biznesowa. Średni czas, który turysta poświęca na zwiedzanie i poznanie Bydgoszczy to 3 max 4,5 godziny, program obejmuje zazwyczaj kompleks staromiejski i tereny rekreacyjne.

Znaczną liczbę osób przyciągają imprezy sportowe np. Grand Prix na żużlu to od kilku lat ok. 18-19 tysięcy widzów, niestety nie ma danych, jaki procent tej grupy stanowią przyjezdni.

Lokalizacja Bydgoszczy na trasach tranzytowych oraz na skraju terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, jakim są Puszcza Bydgoska, Zalew Koronowski, oraz bory Tucholskie pozwala na wykorzystanie miasta jako bazy wypadowej czy przystanku na trasie, co może być powiązane z krótkim 1-2 dniowym pobytem.

Ofertę turystyczną uzupełniają baza noclegowa i sieć lokali gastronomicznych. Baza noclegowa Bydgoszczy ma zróżnicowany standard. Na terenie miasta są to

3 hotele**** z ilością miejsc 462,

4 hotele*** z ilością miejsc 448,

7 hoteli ** z ilością miejsc 317, 1 hotel * z ilością miejsc 87 oraz

4 hotele w trakcie kategoryzacji 176 miejsc,

Szkolne Schronisko Młodzieżowe kat.I na 100 miejsc,

Camping PTTK w Janowie ze 120 miejscami sezonowymi w domkach campingowych i 150 miejscami noclegowymi na polu biwakowym (specyficzna lokalizacja skłania

do uprawiania turystyki kwalifikowanej i pozwala na organizację pobytów dłuższych niż 2 dni).

4 obiekty świadczące usługi hotelarskie o łącznej liczbie miejsc 354

Razem miasto posiada 1944 całoroczne miejsca noclegowe oraz 270 sezonowych. Obiekty zlokalizowane są głównie w strefie centralnej miasta - rejon dworca PKP w rejonie staromiejskim, oraz w sąsiedztwie i na obiektach sportowych na Zawiszy. Brakuje informacji o stopniu wykorzystania istniejącej bazy noclegowej.

3.4.3.6.2. Wnioski

Istniejące zasoby miejskie wystarczają na pobyty krótkookresowe 1-2 dniowe. Obecnie głównym celem przyjazdów są imprezy sportowe, muzyczne, zdarzenia gospodarcze, biznesowe. Istniejące zabytki na krótko zatrzymują turystów. Szans na rozwój turystyki należy upatrywać w:

- organizacji wydarzeń muzycznych sportowych, gospodarczych o randze regionalnej i wyższej, łączenie tego typu imprez z programem rekreacyjno, krajoznawczo-wypoczynkowym,
- w uaktywnieniu drogi wodnej wschód-zachód i wynikającą z tego koniecznością poprawy standardu zagospodarowania szlaku wodnego, organizacją i tworzeniem stosownej infrastruktury,
- tworzeniu zintegrowanych produktów turystycznych łączących cele biznesowe, rozrywkowe, sentymentalne z wypoczynkowymi, krajoznawczymi, oraz we wzbogaceniu oferty turystycznej poprzez tworzenie wspólnych regionalnych produktów turystycznych (np. Bydgoszcz-Toruń),
- poprawie wizerunku miasta pod względem estetycznym, co sprzyja pozytywnym wrażeniom odwiedzających, zachęca do powrotów, przyciąga nowych turystów,
- szeroko pojętej promocji miasta,

3.4.3.7 Administracja

Bydgoszcz jest węzłowym ośrodkiem lokalnej administracji państwowej, miastem, w którym administracja publiczna odgrywała niebagatelną rolę już po pierwszym rozbiore Polski. Wprowadzono wtedy siedziby podstawowych urzędów, czyniąc miasto ważnym ośrodkiem administracyjnym i sądowniczym o znaczeniu regionalnym. Należy również pamiętać o tym, że przy systemie, jaki funkcjonował przez około 30 lat po II wojnie światowej - podziału Polski na 17 województw, Bydgoszcz należała do siedemnastki polskich miast o największym nasyceniu administracją państwową. Jako stolica województwa kujawsko-pomorskiego nadal posiada szeroko rozbudowaną administrację publiczną. Po reformie samorządowej w 1999 roku doszło do podziału kompetencji pomiędzy Bydgoszczą i Toruniem. Administrację rządową (Urząd Wojewódzki) zlokalizowano w Bydgoszczy, natomiast w Toruniu - administrację samorządową (Urząd Marszałkowski).

Centralne urzędy administracji państwowej o znaczeniu strategicznym istnieją w Bydgoszczy w formie delegatur lub oddziałów terenowych. Należy do nich Oddział Celny, Najwyższa Izba Kontroli, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Urząd Probierny oraz Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Instytut Pamięci Narodowej. Ponadto, swój oddział terenowy w Bydgoszczy posiada Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Toruniu.

Inne ważne instytucje o znaczeniu ponadlokalnym to siedziba Pomorskiego Okręgu Wojskowego, Jednostki Zabezpieczenia Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO, Regionalnej Izby Obrachunkowej, Oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,

Urzędu Żeglugi Śródlądowej, Okręgowego Inspektoratu Państwowej Inspekcji Pracy, Bydgoskiej Izby Lekarskiej, Inspektoratu Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, Kujawsko Pomorskiego Oddziału Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Prokuratury Okręgowej, Sądu Okręgowego, Wojskowego Sądu Garnizonowego, Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego,

Do instytucji działających na rzecz włączenia się społeczności Kujaw i Pomorza w procesy integracji z Unią Europejską należą Pomorsko-Kujawskie Centrum Demokracji Lokalnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ośrodek Alliance Francaise). Prestiż miasta podnosi także utworzenie w 2004 roku diecezji bydgoskiej kościoła rzymsko-Katolickiego.

Wydziały Urzędu Miasta Bydgoszczy koncentrują się w ścisłym centrum, tj. przy Starym Rynku (Ratusz), ul. Jezuickiej i ul. Przyrzecze. Od kilku lat działa „Ratusz-Bis” przy ulicy Grudziądzkiej, w którym mieszczą się m.in. wydziały przyciągające codziennie dużą ilość interesantów (Komunikacji, Administracji Budowlanej, Mienia i Geodezji). Funkcjonuje on w zaadaptowanym i zmodernizowanym budynku należącym do zespołu obiektów byłej zabudowy przemysłowej. Obecnie prowadzone są prace adaptacyjne w pozostałych segmentach należących do tego samego kompleksu, co umożliwi wprowadzenie kolejnych wydziałów Urzędu Miasta. Dodatkowo istnieje filia Urzędu Miasta w dzielnicy Fordon, która obsługuje mieszkańców tej części Bydgoszczy. Wydział Spraw Obywatelskich prowadzi sprawy z zakresu ewidencji ludności przez Biura Meldunkowe rozmieszczone, stosownie do obsługiwanych dzielnic w sześciu punktach miasta. Działalność Urzędu Skarbowego w Bydgoszczy ma miejsce, zgodnie z przyjętą rejonizacją w trzech osobnych oddziałach. W centrum zlokalizowane są urzędy wymiaru sprawiedliwości; sądy, prokuratura (Wały Jagiellońskie, Nowy Rynek, ul. Przyrzecze) a także Urząd Wojewódzki, Powiatowy i urzędy centralne.

3.4.3.7.1. Stan istniejący - uwarunkowania

- klasycznie centralne usytuowanie głównego budynku *Urzędu Miasta – Ratusza* w rejonie Starego Miasta,
- skuteczna dążność do skupienia większości wydziałów Urzędu Miasta w jednym miejscu / „*Ratusz-Bis*”, *ul. Grudziądzka*, z dużym parkingiem dla interesantów/,
- lokalizacja *Urzędu Wojewódzkiego* przy głównej ulicy dzielnicy centralnej,
- rozmieszczenie większości obiektów związanych z wymiarem sprawiedliwości wzdłuż jednej ulicy -*Wały Jagiellońskie; Prokuratura Okręgowa, Prokuratura Rejonowa, Sąd Okręgowy, Sąd Rejonowy, Areszt Śledczy.*

3.4.3.7.2. Wnioski

- Konieczność uporządkowania terenu związanego z zespołem obiektów „*Ratusza Bis*”; parkingu oraz zieleni towarzyszącej z podkreśleniem rzeźby terenu;
- Potrzeba odnowienia elewacji całego kompleksu budynków należących do „*Ratusza Bis*”.

PDF_u_16 - MAPA- ADMINISTRACJA
[PDF_uwar\PDF_U_16.pdf](#)

3.4.4 Handel

Od 1988 roku nastąpił w Polsce szybki rozwój działalności gospodarczej. Jedną z najbardziej dynamicznych dziedzin był handel. Najaktywniejsi byli drobni handlowcy prowadzący działalność na targowiskach i ulicach miasta. Stopniowo handel przeobrażał się i modernizował w sklepy małej i średniej wielkości. Od 1995r na rynek Polski zaczęły wkraczać zachodnie koncerny handlowe wraz z dużymi obiektami handlowymi. Dobrze zorganizowane, doświadczone przedsiębiorstwa handlowe weszły na rynek zgodnie z zasadami wolnego rynku. Uzupełniły ofertę rynkową, poprawiły standard obsługi konsumenta. Od kilku lat są coraz częściej postrzegane jako zagrożenie dla firm krajowych oraz lokalnego rynku pracy. Prowadzone w tym zakresie badania nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Niewątpliwie obok zjawisk negatywnych takich jak: wypieranie małych i średnich firm handlowych, zagrożenia dla lokalnego rynku pracy, zanikanie działalności handlowej w strefach centralnych miast, są też aspekty pozytywne pojawiania się wielkopowierzchniowych obiektów handlowych takie jak: szeroko pojęta poprawa jakości obsługi konsumenta, zmiany w strukturze i zasadach handlu sprzyjające poprawie funkcjonowania całego handlu.

Z doświadczeń państw zachodnich wynika, że koncentracja handlu jest zjawiskiem nieuniknionym, ważne jest, aby proces ten przynosił korzyści dla wszystkich zainteresowanych stron.

Do 15.03.2001r. nie było mechanizmów regulujących lokalizację wielkich marketów, jedynym kryterium była zgodność z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z dnia 13.07.2000r. wprowadziła obowiązek sporządzania prognoz i analiz dla lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych. Dopiero ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obejmuje problem całościowo i daje samorządom możliwość kształtowania miejscowego rynku handlu wg lokalnych potrzeb.

Zapis w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym art.10 ust 2 pkt 8 zobowiązuje gminę do określenia obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m² w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego, następnie nakłada obowiązek sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego i wyznaczania w nich granic terenów wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.

3.4.4.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Rynek usług handlu w Bydgoszczy to sklepy sprzedaży detalicznej o pow. poniżej 400m², supermarkety o powierzchni od 400 - 2500m², hipermarkety o powierzchni pow. 2500m², inne sklepy branżowe o powierzchni pow. 2000 m² oraz, targowiska.

■ Sklepy sprzedaży detalicznej do 400m² oraz targowiska

Obecnie na terenie Bydgoszczy jest zarejestrowane 14501 podmiotów gospodarczych w dziale handlu hurtowego i detalicznego w tym podmioty zajmujące się handlem detalicznym to 5830, oraz handlem detalicznym poza siecią sklepową 3911. Statystyka ta nie obejmuje firm handlowych, które siedzibę swoją posiadają poza Bydgoszczą w tym zagranicznych koncernów, których obiekty zlokalizowane są w mieście.

Z danych Urzędu Statystycznego wynika, że na terenie miasta znajduje się **5589** sklepów o łącznej powierzchni sprzedażowej 494953m². W grupie tej ok. 5540 stanowią sklepy powierzchni poniżej 400m², których łączna powierzchnia wynosi ok. 346405 m², zatem średnia pow. sklepów w tej grupie kształtuje się na poziomie 62 m². Sklepy te funkcjonują jako wolnostojące lub wbudowane w obiekty mieszkaniowe, kompleksy usługowe.

gowe. Lokalizują się głównie w strefie śródmiejskiej, wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz na terenach osiedli mieszkaniowych, zwłaszcza wielorodzinnych.

Generalnie obiekty z tej grupy zapewniają obsługę na poziomie podstawowym w ramach zakupów codziennych w strefie dojścia pieszego.

Należy tu jednak wyróżnić grupę sklepów branżowych i specjalistycznych, szczególnie zlokalizowanych w strefie centralnej miasta, które z racji położenia i oferowanego towaru należy zakwalifikować do usług ponad podstawowych.

Rynek usług podstawowych uzupełniają targowiska. Na terenie Bydgoszczy funkcjonuje 8 targowisk, które wraz z sąsiadującymi drobnymi obiektami handlowymi tworzą swoiste centra handlowe osiedli mieszkaniowych. Dane zamieszczone w poniższej tabelce dotyczące Polski świadczą o ważnej roli tej formy sprzedaży w życiu gospodarczym i społecznym. Pomimo małego udziału w rynku dają zatrudnienie wielu osobom, oraz są źródłem opłat do budżetu miasta. Wielu konsumentów ceni sobie taką możliwość dokonywania zakupów ze względów emocjonalnych, zwłaszcza ludzie starsi.

Bydgoskie targowiska są rozmieszczone w rejonach intensywnej zabudowy mieszkaniowej w osiedlach zabudowy wielorodzinnej (6 - Bartodzieje, Błonie, Szwederowo, Wyżyny, Kapuściska, Fordon) oraz w centrum miasta (2 - Śródmieście).

	targowiska	hipermarkety
liczba	2400	240
udział w rynku:	6%	20%
zatrudnienie:	450.tys. osób	70.tys. osób
suma płaconych opłat targowych/ handlowych:	267 mln zł	0 zł
suma płaconego podatku dochodowego	214 mln zł	0 zł

źródło Newsweek Polska 11/02 z 17 marca 2002. Dane dotyczą całego kraju

■ Supermarkety o powierzchni od 400 do 1999m²

są to głównie działające w sieci sklepy typu Biedronka, Netto, Leader Price, Lidl, Polo, Viki, Piotr i Paweł - w sumie 24 obiekty; szacuje się średnią powierzchnię sprzedażową na poziomie 450m², co szacunkowo razem daje pow. ok. 12000m², Sklepy te zlokalizowane są głównie na terenach osiedli mieszkaniowych.

Obiekty z tej grupy o branży spożywczej i spożywczo-przemysłowej są miejscem codziennych zakupów zapewniając obsługę mieszkańców na poziomie podstawowym.

■ Obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²

Na terenie Bydgoszczy znajdują się 3 supermarkety o łącznej powierzchni sprzedaży 6580m², oraz 12 hipermarketów o łącznej powierzchni sprzedaży 104943 m².

Z założenia super i hipermarkety o powierzchni sprzedaży pow.2000m² powinny być lokalizowane poza strefą centralną miasta na obrzeżach. W Bydgoszczy wygląda to następująco: 5 obiektów jest zlokalizowanych w strefie śródmiejskiej do 2,5 km od centrum miasta, w tym 2 w bezpośrednim sąsiedztwie centrum, 4 znajdują się w bliskim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, 1 w obszarze koncentracji usług komercyjnych przy trasie wylotowej na Konin, Inowrocław, 4 w obszarach aktywności gospodarczej usługowo-produkcyjnej. Jako prawidłowe pod względem przestrzennym ocenia się ostatnie pięć lokalizacji - w wydzielonych strefach usługowych w oddaleniu od centrum i osiedli mieszkaniowych.

Aktualnie kolejni inwestorzy są zainteresowani lokalizacją wielkopowierzchniowych obiektów handlowych na terenie Bydgoszczy.

3 markety posiadają aktualne decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, 1 pozwolenie na budowę, dla 3 złożono wnioski o wydanie decyzji o warunkach zabudowy. Dla 3 kolejnych wpłynęły wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o uwzględnienie ich lokalizacji. Zatem w niedalekiej przyszłości należy się spodziewać lokalizacji kolejnych 7 -10 wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.

Zmiany gospodarcze i wejście marketów na rynek zaburzyło funkcjonujący do 1997 r trójstopniowy układ obsługi handlem. Dotychczas tradycyjnie lokalizowane w śródmieściu usługi ogólnomiejskie i regionalne rozproszyły się w strukturze miejskiej, W obszary zabudowy mieszkaniowej wkroczyły markety i z jednej strony są często traktowane jako miejsca zaopatrzenia codziennego, z drugiej obserwuje się tendencję do zaopatrywania się w nich w systemie cotygodniowym. Zwiększona duża liczba samochodów osobowych poprawia mobilność konsumentów i zasięgi obsługi dla poszczególnych sklepów są trudne do uchwycenia. WOH starają się przyciągać jak największą liczbę konsumentów m.in. poprzez promocje, poszerzenie swojej oferty handlowej o sklepy umieszczone w galerii, stąd wiele markowych sklepów ze śródmieścia przeniosło tam swoją działalność. Innym sposobem na przyciągnięcie kupujących jest oferowanie różnego rodzaju imprez, lokalizacja towarzyszących usług z zakresu gastronomii, rozrywki i wypoczynku. Tak zorganizowane WOH wybiegają poza pierwotnie założoną funkcję usług handlu i stanowią silną konkurencję dla strefy śródmiejskiej, tworząc nowoczesne centra również w zakresie wypoczynku, rozrywki, kultury,

Istniejący rozkład WOH oraz potencjalne lokalizacje wskazują rysujące się obszary koncentracji ośrodków handlowych: są to Fordon rejon ul. Skarżyńskiego, obszar pomiędzy Fordonem a centrum miasta rejon ul. Fordońskiej Jasinieckiej, Bydgoszcz Wschód rejon ul. Fabrycznej, Glinki - ul. Jana Pawła II wylot na Konin Inowrocław, oraz obszar Śródmieścia. Widoczny jest asymetryczny rozkład marketów w centralnej i wschodniej części miasta, przy braku tego typu obiektów w części zachodniej.

Poza super i hipermarketami na terenie miasta funkcjonują inne obiekty handlowe o powierzchni przekraczającej 2000m², są to domy towarowe oraz sklepy handlu branżowego (wyposażenia wnętrz, AGD) Do grupy tej należą obiekty z założenia budowane jako handlowe - detaliczne (np. przy ul. Ametystowej, Wojska Polskiego-Planu 6-letniego) oraz obiekty, które powstały poprzez przystosowanie hal przemysłowych, magazynów, budynków handlu hurtowego na cele handlu detalicznego (np. obiekty przy ul. Szajnochy 4, Jagiellońskiej 94, Fordońskiej). Najczęściej są to obiekty związane z firmami polskimi (w przeciwieństwie do super i hipermarketów należących do koncernów zachodnich), które wrosły w krajobraz miasta, a ich zaistnienie jako obiektu handlowego nie spowodowało gwałtownych przemian w sąsiedztwie.

Super i hipermarkety powstałe w latach 1995 – 2003 w Bydgoszczy (o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²)

nr wg mapy	Nazwa i adres obiektu	Rok oddania do użytku	Powierzchnia (w m ²)			Pow. działki (w ha)
			użytkowa	sprzedaży		
					w tym wynajmowana	
1.	MAKRO ul. Jana Pawła II 123	1998	10250	7800	380	8,90
2.	GEANT - Centrum Handlowe Rondo - ul. Kruszwicka 1	1999	37000	13350	7370	3,50
3.	MINI-MAL ul. M. Curie Skłodowskiej 26	1999	7320	2600	130	1,53

4.	INTTERMARCHE, PREDOM ul. Magnuszewska 8	1997 1999	~3900	~2500	.	1,52
5.	HYPERNOWA ul. Skarżyńskiego 8 - Fordon	2000	10230	5250	820	2,70
6.	OBI ul. Fabryczna 1	2000	9300	8500	.	2,45*
7.	PLUS ul. Gdańska 140	2001	3130	2710	.	1,10*
8.	AUCHAN ul. Rejewskiego 3 - Fordon	2001	29950	10950	.	13,00
9.	CASTORAMA ul. Szubińska - Stroma	2001	18270	9680	.	5,42*
10.	TESCO ul. Toruńska 101	2001	25900	10000	.	6,13
11.	LEROY MERLIN ul. Rejewskiego 5	2001	12406	8677	.	3,77
12.	GALERIA POMORSKA, CARRE- FOUR ul. Fordońska 141	2003	33692	22926	14582	9,19
13.	AS - Market ul. Chodkiewicza 17	998	2650	2000	.	2,19
14.	NOMI ul. Chodkiewicza 17	1993	3700	2430	.	
15.	MINI-MAL ul. Skarżyńskiego 8 - Fordon	1998	3400	2150	.	1,41*
D.	OGÓŁEM W MIEŚCIE w 2003 r.	x	~211098	~111523	.	~63,21

Wykaz innych zidentyfikowanych na terenie miasta obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży pow. 2000m², (nie uwzględniono obiektów magazynowych, składowych prowadzących działalność hurtową). Obiekty typowane na podstawie szacunku powierzchni (brano pod uwagę powierzchnię obrysu budynku, ilość pięter użytkowanych pod funkcje handlowe, przy założeniu, że pow. sprzedaży stanowi 60% pow. całkowitej).

nr wg ma- py	Nazwa i adres obiektu	Rok od- dania do użytku	Powierzchnia (w m ²)		Uwagi	Pow. działki (w ha)
			całkowita	sprzedaży		
16.	Bydgoskie Fabryki Mebli ul. Ametystowa		11585	5161	bud.III.kond.	2,9
17.	Hermes ul. Wojska Polskiego 23		11700	2614	bud.II.kond	1,6
18.	Domar ul. Szajnochy 4		b.d.	b.d.**	bud. II kond.	1,8*
19.	Top Meble ul. Jagiellońska		b.d	b.d.**	bud. II kond.	0,8*
20.1	Polsurwis (budynek 1) ul. Jagiellońska 94		5300	4700	bud II.kond.	1,6
20.2	Polsurwis (budynek 2) ul. Jagiellońska 94		4200	2400	bud.III.kond.	
20.3	Polsurwis (budynek 3) ul. Jagiellońska 94		3350	2150	bud.III.kond.	
21.	Red Black White ul. Fordońska 260-262		b.d	b.d.**	bud. I.kond	1,9
22.	Hantex ul. Magazynowa 11		b.d	b.d.**	bud. III. kond.	1,0*
	Razem		36135	25025		11,6

*powierzchnia działki podana w przybliżeniu

**w przypadku braku danych dla celów obliczeniowych przyjęto pow. szacunkową 2000m².

Lokalizacje WOH posiadające aktualne decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub pozwolenia na budowę

Nr wg mapy.	Nazwa	Lokalizacja	Decyzja o warunkach	Decyzja o pozwoleniu na budowę
1	CARREFOUR	ul. Jana Pawła	2211/98 Z DNIA 1998.11.13	-
2	ZAKŁADY MIĘSNE BYD-MEAT	ul. Jagiellońska	2281/2000 z dnia 2000.12.14	-
3	IKEA	ul. Fordońska	71/2001 Z DNIA 2001.01.15	-

Lokalizacje WOH, na które złożono wnioski o wydanie decyzji o warunkach zabudowy,

*	Data złożenia wniosku	Lokalizacja	Autor wniosku	Powierzchnia terenu	Uwagi
5	23.04.200 r. 10.02.2003r. 26.04.04	ul. Solskiego- M Konopnickiej	„Modus”S.A	1,71 ha Wnioskowa- na pow. sprzedażowa	wniosek o lokalizację obiektu handlowego wywołany plan zagospodarowania przestrzennego.
6	17.06.2003 r.	ul. Fabryczna	„JBM” Spółka z o.o. ul. Królowej Jadwigi 20/7 Toruń	1,96 ha	wniosek o lokalizację obiektu handlowego z wyłączeniem branży spożywczej, zawieszony, plan uchwalony
7	08.07.2003	ul. Jasiniecka	Auchan Polska Sp.z.o.o.	3 ha	wniosek o wydanie decyzji w.z.iz.t.-zawieszony, postępowanie, wywołany m.p.z.p.

* nr wg wykazu na mapie

- plan

Lokalizacje WOH, na które złożono wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

*	Wnioskodawca	Lokalizacja terenu	pow. terenu	pow. sprzedaży	Uwagi
8	Quada BM Spółka z.o.o	ul. Wojska Polskiego/ ul. Modrakowa	17 000 m ²	4100m ² +770m ² butiki	wniosek do planu miejscowego
9	Przedsiębiorstwo Budowlane Budizol	ul. Piotrowskiego, Ks.Sienki, Ogińskiego, Jagiellońska (teren d. Zakładów Mięśnych,.)		powyżej 2000m ² pow. zabudowy ok.14800m ²	wniosek do m.p.z.p. plan uchwalony
10	Bydgoskie Towarzystwo Hokejowe	ul. Ogińskiego (obiekt Torbydu)		powyżej 2000m ²	wniosek do m.p.z.p. plan uchwalony
11	IMMOBILE Spółka z o.o.	ul. Kamienna, Sułkowskiego, Leśna, Dwernickiego, Podchorążych	95656 m ²	powyżej 2000 m ²	

* nr wg wykazu na mapie

Dane z lat 1997 - 2003 wskazują na znaczny przyrost powierzchni sprzedaży w mieście, pomimo zdecydowanie mniejszej dynamiki przyrostu ilości sklepów w mieście. Podobnie porównanie wskaźników krajowych z lokalnymi wypada na korzyść Bydgoszczy. Powyżej średniej krajowej jest wskaźnik powierzchni sprzedaży na sklep 88,5m² w Bydgoszczy i 73,54m² w kraju, oraz wskaźnik powierzchni sprzedaży przypadającej na 1 mieszkańca odpowiednio 1,33m² i 0,89m². Wskaźnik dla Unii Europejskiej w 1997 r. kształtował się w granicach 1,0 -1,2m² obecnie w niektórych krajach sięga do 2,0m².

rok	sklepy		pow. sprzedaży		pracujący	
	ilość	dynamika	m ²	dynamika	ilość	dynamika
1997	5197	100	299369	100	12337	100
1998	5444	104,7	313872	104,8	13095	106,1
1999	5489	105,6	304358	101,7	13706	111,1
2000	5485	105,5	352304	117,7	14309	116,0
2001	5638	108,5	447600	149,5	15884	128,7
2002	5589	107,5	494953	165,3	15290	123,9

rok	m ² pow. sprzedaży/sklep		m ² pow. sprzedaży/pracownika	pow. sprzedaży m ² /1 mieszkańca		liczba ludności /1 sklep	
	Bydgoszcz	kraj		Bydgoszcz	kraj	Bydgoszcz	kraj
1997	57,6	51,8	24,3	0,77	0,58	74	91
1998	57,6	-	24,0	0,81	0,63	71	86
1999	55,4	54,9	22,2	0,79	0,68	70	86
2000	64,2	62,3	24,6	0,92	0,7	74	89
2001	79,4	68,54	28,18	1,2	0,79	65	86
2002	88,5	73,47	32,37	1,3	0,86	66	85

W Polsce w 2002r udział hipermarketów w powierzchni sprzedaży sklepów ogółem wynosił 4,8%, dla supermarketów wartość ta wynosiła 0,4%.

W Bydgoszczy obecnie struktura udziału powierzchni sprzedaży dla poszczególnych typów sklepów wygląda następująco:

	powierzchnia sprzedaży	udział w całkowitej powierzchni sprzedaży
sklepy powszechne do 400m ² pow. sprzedaży.	346405 m ²	70%
sklepy osiedlowe i supermarkety od 400 m ² do 1999m ² pow. sprzedażowej.	~ 12000 m ²	2%
super- i hipermarkety o pow. sprzedaży pow. 2000m ²	~ 111523 m ²	23%
inne sklepy o pow. sprzedaży pow. 2000m ²	~ 25025 m ²	5%
RAZEM	494953 m ²	100%

Zatem w stosunku do średniej krajowej koncentracja handlu w naszym mieście jest znacznie zaawansowana.

We Francji, Wielkiej Brytanii udział drobnego handlu w sprzedaży waha się od 5 - 10%, w Hiszpanii, i Włoszech wynosi ok. 40%. W Polsce oszacowano go na blisko 80%. Wg analityków handel w Polsce rozwijać się będzie w kierunku modelu hiszpańskiego lub włoskiego, gdzie małe tradycyjne placówki do 100m² mają ok. 22% udziału w sprzedaży, średnie 100-400 m² ponad 23%, pozostałe 50% przypada na super i hipermarkety. Przyjęcie takiego założenia wskazuje na dalsze przeobrażenia struktury handlu.

Osobnym zagadnieniem jest estetyka osiedlowych i ogólnomiejskich centrów handlowych. Obecnie istniejące obiekty pozostawiają wiele do życzenia. Trudno nawet mówić o ich architekturze są to proste bryły o charakterze magazynowym, które wyróżnia jedynie znak firmowy.

3.4.4.2 Wnioski

Biorąc pod uwagę dużą samodzielność samorządu w zakresie gospodarki przestrzennej należy wykorzystać możliwość kreowania lokalnego rynku handlu w sposób pozwalający na współistnienie obiektów dużych sieci i mniejszych rodzimych placówek handlowych w optymalnym dla mieszkańców układzie funkcjonalnym.

Samorząd powinien świadomie kształtować sieć handlową Bydgoszczy, przejąć inicjatywę w zakresie lokalizacji WHO poprzez wskazanie stref ich lokalizacji zgodnie z interesem miasta oraz zasadami ładu przestrzennego i funkcjonalnego a nie wskazaniami poszczególnych inwestorów.

Podstawowe założenia:

- różnorodność form sprzedaży wzbogaca ofertę miasta i sprzyja zadowoleniu konsumentów. WOH powinny współistnieć z mniejszymi placówkami w tym również należy zachować targowiska;
- należy utrwalić istniejące obszary koncentracji WHO, oraz umożliwić lokalizację nowych obiektów w zachodniej części miasta i śródmieściu;
- należy zadbać o estetyczną stronę centrów handlowych ze szczególnym uwzględnieniem obiektów lokalizowanych w strefie śródmiejskiej, i w rejonach eksponowanych w krajobrazie miasta typu strefy wjazdowe;
- dla obiektów lokalizowanych w centrum i strefie śródmiejskiej ustalać zasady zabudowy w nawiązaniu do specyfiki miejsca - architektury i funkcji.

PDF_u_17 - MAPA - HANDEL - STAN ISTNIEJĄCY
[PDF_uwar\PDF_U_17.pdf](#)

3.4.5 Obszary aktywności gospodarczej

Jednym z elementów współtworzących przestrzeń i powodujących rozwój miasta są struktury przemysłu, składów, baz i innych form działalności gospodarczej w tym usługowej. Duża liczba podmiotów gospodarczych, różnych pod względem wielkości i statusu prawnego, o znaczeniu nie tylko lokalnym, ale również regionalnym i krajowym, zlokalizowanych na terenie miasta powodowała, że Bydgoszcz pełniła znaczącą rolę w systemie gospodarczym kraju.

Duży wpływ na powyższe, miały zakłady przemysłowe o wyspecjalizowanym charakterze przemysłu głównie elektromechanicznego i chemicznego, liczne bazy i hurtownie nie tylko związane z tym przemysłem.

Do czasu przemian społeczno-gospodarczych w roku 1989, obszary o charakterze produkcyjnym, składowo-magazynowym oraz hurtowym, charakteryzowały się dużą aktywnością gospodarczą a wskaźnik zatrudnienia na 1000 mieszkańców, lokował Bydgoszcz w czołówce uprzemysłowionych dużych miast w Polsce.

Postępująca recesja gospodarcza na początku lat 90-tych, pogorszenie ekonomiczno-finansowych warunków funkcjonowania wszystkich działów gospodarki, konkurencja produkcji importowej i związany z tym spadek popytu na rynku krajowym i zagranicznym, spowodowało zmniejszenie produkcji i związanego z tym zatrudnienia oraz utraty dominującego charakteru tych obszarów, ich podziałów na rzecz licznych spółek względnie dzierżaw pojedynczych obiektów przez odrębne podmioty gospodarcze. W wielu przypadkach poprzez restrukturyzację i modernizację zakładów, wprowadzenie nowoczesnych technologii, ograniczeniu uległy potrzeby terenowe i uwolnionych zostało dużo obiektów, które w związku z niewykorzystaniem ich uległy dekapitalizacji. Bankructwa firm, działania syndyków masy upadłościowej, względnie brak zainteresowania nowych podmiotów gospodarczych, powoduje ich dalszą dekapitalizację.

Wszystkie te działania a także w nielicznych przypadkach likwidacja zakładów była przyczyną spadku liczby zatrudnionych, co niekorzystnie wpłynęło na rynek pracy i wzrost bezrobocia. Za zjawisko korzystne należy uznać dyslokację kilku zakładów zlokalizowanych w strefie śródmiejskiej, na obrzeżne tereny miasta.

3.4.5.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Uwarunkowania terenowe i obsługa komunikacyjna powodowały, że koncentracja dużych podmiotów gospodarczych (poza nielicznymi wyjątkami), występuje na terenach peryferyjnych miasta, przy trasach komunikacyjnych o charakterze regionalnym oraz we wschodniej części, wzdłuż rzeki Brdy i Wisły.

Główne obszary aktywności gospodarczej miasta, to tereny zlokalizowane w jego wschodniej części w jedn. urbanistycznych Bydgoszcz-Wschód, Siernieczek, Brdujście, Fordon, Zimne Wody, Czersko Polskie, Łęgnowo, z lokalizacją m. in. takich firm jak:

- Telefonica (dawny Kabel),
- Sklejki S.A., Stomil S.A.,
- Cegielnie S.A. Fordon,
- Pol-Osteg sp. z o.o., PZZ.- Globalmat Polska sp. z o.o.,
- STOVIT (dawne Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego),
- Lucent Technologies,
- BFM S.A., Coca Cola przy ul. Toruńskiej
- PEPSI COLA GENERAL, BOTTLERS POLAND Sp. z o.o. przy ul. Nowotoruńskiej,
- Zakłady Chemiczne Organika-Zachem /zajmujące obszar ~ 750 ha/,
- Zakłady Chemiczne Nitro-Chem S.A. / obszar ~ 380 ha /,

i zachodniej części w jedn. urbanistycznych Osowa Góra, Czyżkówko, Okole z lokalizacją m. in. takich firm jak:

- Centrostal,
- Jutrzenka,
- ORKLA-MEDIA S.A.,
- Elektromontaż S.A.,
- Mleczarnia,
- Can-Pack sp. z o.o.,
- Cebud, Bałtyk- gaz,
- Unilever S.A.

W ramach restrukturyzacji Zakładów Chemicznych Organika-Zachem, proponuje się wydzielenie obszaru (~ 328 ha), z przeznaczeniem na Bydgoski Park Technologiczny.

Na terenie miasta zlokalizowanych jest jeszcze kilka rozproszonych obszarów poprodukcyjnych głównie w obszarze jedn. urbanistycznych Śródmieścia, Bocianowo, które w ramach restrukturyzacji - ELTRA, KOBRA, Bydgoskie Zakłady Papiernicze / przestały istnieć/, zostały zagospodarowane różnymi podmiotami gospodarczymi (drobnej wytwórczości, hurtowniami i pow. handlową). Dużo zakładów będących w stanie upadłości np. FAMOR, tylko częściowo wykorzystuje powierzchnię produkcyjną na potrzeby własne, a powierzchnię administracyjną wynajmuje licznym spółkom. Pozostała część stanowi zbędną powierzchnię możliwą do zagospodarowania. Do dyslokacji przewidziany jest zakład - Byd - Meat S.A. (dawne Zakłady Mięsne), z możliwością zagospodarowania tego terenu obiektem usługowym wielkopowierzchniowym o charakterze komercyjnym. Korzystnym dla miasta było przekształcenie całego terenu produkcyjnego (Bydgoskich Fabryk Mebli S.A.) zlokalizowanego przy ul. Toruńskiej na wielkopowierzchniowy obiekt handlowy TESCO.

■ **Obszary aktywności gospodarczej. Stan istniejący**

Przedstawione rozmieszczenie obszarów aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach urbanistycznych, wykazuje dominację tych obszarów głównie we wschodniej części miasta, gdzie ich udział procentowy w stosunku do pow. jednostki urbanistycznej jest b. duży / np. w Łęgnowie I, w którym są zlokalizowane Zakłady Chemiczne Organika - Zachem i Zakłady Chemiczne Nitro-Chem S.A. wynosi ponad 70%/. Pozostałe jednostki o dużym udziale procentowym to - Siernieczek 27,4 %, Bydgoszcz Wschód 24,0%, Zimne Wody 21,5%, Brdujście 9,9%.

W zachodniej części miasta koncentracja tych obszarów występuje głównie w jednostkach takich jak Osowa Góra gdzie udział procentowy w stosunku do pow. jednostki urbanistycznej wynosi 12,0%, Okole 9,0%, Czyżkówko 7,4%, Wilczak 6,4%. Zjawiskiem niekorzystnym dla miasta są obszary poprodukcyjne zlokalizowane w strefie śródmiejskiej, które w ramach restrukturyzacji poprzez parcelację i zagospodarowanie nowymi podmiotami gospodarczymi są utrwalane w strukturze przestrzennej miasta. Jednostkami takimi są - Skrzetusko 13,4%, Osiedle Leśne 9,6%, Bocianowo 8,1%.

Udział % powierzchni obszarów aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach urbanistycznych przedstawia ideogram zamieszczony na końcu rozdziału.

3.4.5.2 Wnioski

Na podstawie dotychczas przeprowadzonych przekształceń i reprivatyzacji istniejących obszarów aktywności gospodarczej można stwierdzić, że czynnik ekonomiczny stanowi podstawowy element wszystkich działań właściciela względnie użytkownika wieczystego terenu. Generalne tendencje przekształceń to:

- parcelacja terenu i wprowadzanie nowych funkcji,
- tymczasowe wykorzystywanie obiektów i krótkotrwałe dzierżawy,

- powodujące dalszą dekapitalizację zbędnych powierzchni produkcyjnych i składowo- magazynowych,
- sprzedaż najbardziej wartościowych składników majątku,
- sprzedaż obiektów w złym stanie technicznym, ich utrwalanie i wprowadzanie działalności blokującej racjonalne wykorzystanie terenu,
- brak aktywnych działań podnoszących wartość przekształcanego obszaru.

Istotnym elementem w procesie dotychczasowych przekształceń była atrakcyjność lokalizacji (położenie w mieście oraz możliwość dogodnej obsługi komunikacyjnej), czego przykładem może być hipermarket TESCO przy ul. Toruńskiej względnie GALERIA POMORSKA i hipermarket OBI przy ul. Fabrycznej. Barię w restrukturyzacji może być nieuporządkowany stan prawny terenu jak również jego skażenie ekologiczne i związane z tym koszty rekultywacji, czego przykładem może być teren byłej bazy i składu paliw PKN ORLEN, przy ul. Flisackiej, na który dotychczasowy właściciel nie może znaleźć nabywcy.

Odrębny problem stanowią zagadnienia funkcjonalno-przestrzenne przekształcanych obszarów aktywności gospodarczej, dla których sprawa ładu przestrzennego jest zjawiskiem drugorzędnym w większości przypadkach zupełnie pomijanym. nierozwiązaną sprawą są również zagadnienia prawidłowej obsługi komunikacyjnej oraz zapewnienia miejsc parkingowych dla nowych funkcji wprowadzanych na teren.

Obszary aktywności gospodarczej. Stan istniejący.

L.P.	JEDNOSTKA URBANISTYCZ- NA	POW. JEDNOSTKI [km2]	POW. TERENÓW PRZEM. [ha]	% TERENU PRZEM. W JEDNOSTKACH URB.
1	OPŁAWIEC	6,14	0,5878	0,1
2	SMUKAŁA	1,42	0	0
3	PIASKI	2,06	0	0
4	RYNKOWO	4,56	13,7171	3
5	MYŚLECINEK	7,37	0	0
6	LAS GDAŃSKI	15,54	0	0
7	FORDON	30,63	32,3994	1
8	OSOWA GÓRA	4,8	57,667	12
9	FLISY	1,43	0	0
10	CZYŻKÓWKO	3,63	26,7157	7,4
11	JACHCICE	4,44	3,1841	0,7
12	ZAWISZA	1,15	0	0
13	OSIEDLE LEŚNE	1,56	15,0064	9,6
14	PRĄDY	2,84	1,2542	0,4
15	MIEDZYŃ	3,11	1,9585	0,6
16	OKOLE	1,91	17,3429	9
17	JARY	1,38	1,7064	1,2
18	WILCZAK	0,59	3,8049	6,4
19	BŁONIE	1,29	3,9234	3
20	BOCIANOWO	1,17	9,4979	8,1
21	BIELAWY	1,02	1,4549	1,4
22	ŚRÓDMIEŚCIE	2,83	16,6109	5,9
23	SKRZETUSKO	0,68	9,1039	13,4
24	BABIA WIEŚ	0,89	2,19	2,5
25	BARTODZIEJE	2,03	2,187	1
26	BYDG. WSCHÓD	3,69	88,423	24
27	SIERNIECZEK	1,93	52,8637	27,4
28	BRDYUJŚCIE	3,82	37,8559	9,9
29	ZIMNE WODY	4,05	87,256	21,5
30	ŁĘGNOWO II	8,1	0,7383	0,1
31	SZWEDEROWO	2,36	4,2216	1,8
32	WZGÓRZE WOLNOŚCI	1,18	2,19	1,9
33	GÓRZYSKOWO	1,1	0,9099	0,8
34	BIEDASZKOWO	0,6	0	0
35	LOTNISKO	4,39	0	0
36	BIELICE	0,49	1,7476	3,6
37	KAPUŚCISKA	3,4	17,5965	5,2
38	WYŻYNY	2,14	0	0
39	GLINKI	2,21	10,4587	4,7
40	CZERSKO POLSKIE	3,38	16,8245	5
41	ŁĘGNOWO I	22,63	1609,7182	71,1
42	WYPALENISKA	4,54	0	0

PDF_u_18_MAPA - OBSZARY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ - STAN ISTNIE-
JĄCY

[PDF_uwar\PDF_U_18.pdf](#)

3.4.6 Zieleń

3.4.6.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Tereny zieleni miasta Bydgoszczy obejmują tereny leśne, zieleni ogólnodostępną, zieleni ochronną (towarzystającą ciekom wodnym i terenom o dużym spadku), tereny zieleni o szczególnych walorach przyrodniczych, cmentarze.

Tereny leśne to ogółem 5324 ha (w tym lasy -5194 ha). Są to lasy zarówno Skarbu Państwa jak też stanowiące własność osób fizycznych i gminy miasta Bydgoszcz. Lasy własności Skarbu Państwa w granicach administracyjnych miasta zarządzane są przez dwa nadleśnictwa – od północy zarząd nad tymi lasami sprawuje Nadleśnictwo Żołędowo, a od południa Nadleśnictwo Bydgoszcz. Naturalną granicą dzielącą zasięg działania tych nadleśnictw jest rzeka Brda.

Lasy stanowiące własność osób fizycznych i gminy miasta Bydgoszcz zlokalizowane są głównie na obrzeżach miasta, głównie w północno – wschodniej, wschodniej i północno – zachodniej części miasta, generalnie na północ od rzeki Brdy. W południowo wschodniej części miasta leży duży kompleks lasów własności Skarbu Państwa, który jest zarządzany przez Zakłady Chemiczne „Zachem” oraz Zakłady Chemiczne „Nitrochem”.

Lasy te zajmują powierzchnię 229 ha

Tereny zieleni ogólnodostępnej Bydgoszczy to parki spacerowo- wypoczynkowe (w tym parki śródmiejskie) obejmujące powierzchnię -802.4 ha (13), zieleńce -113.9 ha (76) - skwery zajmujące powierzchnię do 2 ha, zieleni towarzysząca zabudowie osiedlowej i indywidualnej - spełnia głównie funkcję wypoczynkową, izolacyjną i plastyczną a w zabudowie indywidualnej również produkcyjno-gospodarczą, zajmuje powierzchnię 585 ha, zieleni ulicznej (towarzystającej komunikacji) -163.2 ha, pełni funkcje ekologiczną i ochronną, do ulic z największym udziałem zieleni należą: ul.11 Listopada, Al. Ossolińskich, ul. Mickiewicza, Al. Berwińskiego, zieleni towarzysząca wodom - zieleń wzdłuż rzeki Brdy, Wisły i Kanału Bydgoskiego, zieleni towarzysząca terenom usług - obiektom administracji, szkolnictwa i oświaty, służby zdrowia itp., tereny zieleni specjalnego przeznaczenia - zieleń pełniąca funkcje związane z obiektami przy których występuje, żywopłoty – 75362 mb, tereny produkcji roślinnej - użytki rolne (23,46%), ogrody działkowe, lasy, pojedyncze drzewa, grupy drzew i krzewów

Największy z parków, Leśny Park Kultury i Wypoczynku (LPKiW) w Myślęcinku zlokalizowany jest w północnej części miasta. Dzięki sąsiedztwu drogi nr 5 jest łatwo dostępny dla mieszkańców. Park zajmuje powierzchnię 830 ha, w przeliczeniu na jednego mieszkańca przypada około 21m². Na obszarze parku zlokalizowany jest: Ogród Fauny Polskiej (jeden z pięciu ogrodów zoologicznych na świecie o podobnym profilu), Ogród Botaniczny, Centrum Edukacji Ekologicznej, Ośrodek Rekreacji Konnej, Park Rozrywki, tereny sportowo-rekreacyjne (trasy rowerowe, konne, narciarskie), tereny "ciszy leśnej", tereny handlowo-wystawowe, parkingi itp.

Tereny o szczególnych walorach przyrodniczych to parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu -4600 ha, użytki ekologiczne -3.5 ha, pomniki przyrody –(82). Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie miasta wynosi 6089,5 ha, co stanowi 34,9% powierzchni miasta. Lasy i zadrzewienia w Bydgoszczy zajmują 4 024 ha, co stanowi 24 % powierzchni terenu miasta.

Ogród Botaniczny Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin (IHAR) jest jednostką naukowo-badawczą, położoną na północnych krańcach miasta na wysoczyźnie morenowej, po północnej stronie pradoliny Wisły. Znajduje się w obrębie Nadwiślańskiego Parku Kra-

jobrazowego oraz wchodzi w skład kompleksu terenów rekreacyjno-parkowych miasta Bydgoszczy (bezpośrednie sąsiedztwo z Leśnym Parkiem Kultury i Wypoczynku)

Cmentarze w Bydgoszczy

Cmentarze parafialne

- Piastowa- Wybudowanie (pow.-1.89 ha, cm. rzym-kat. Parafii św.Mikołaja w Fordonie,
- Cechowa- Kryształowa (pow.-1.33 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Jana w Fordonie,
- Kapliczna (pow.-0.99ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Stanisława Biskupa),
- Chojnicka- Podniebna (pow.-0.75 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Antoniego,
- Stefana Kardynała Wyszyńskiego (pow.-6.07 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Wincentego,
- Rynkowska–Ludwikowo (pow.-8.52 ha, cm. rzym-kat. Parafii Najśw. Serca Pana Jezusa,
- Artyleryjska - (pow.-7.94 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Marcina i św.Mikołaja,
- Kossaka (pow.-1.89 ha, cm. Rzym-kat. Parafii p. wezw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy,
- Stawowa (pow.-4.02 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Trójcy
- Maciaszka (pow.-4.25 ha, cm. rzym-kat. Parafii Najśw. Marii Panny z Góry Karmel,
- Lotników (pow.-1.20 ha, cm. rzym-kat. Parafii Miłosierdzia Bożego,
- Zaświat (pow.-2.91 ha, cm. ewangelicko -augsburski.

Cmentarze komunalne:

- Wiślana (pow. -22.3 ha),
- Ludwikowo (pow. 1.1 ha),
- Kcyńska (2.85 ha),
- Artyleryjska (1.64 ha).

Cmentarze zamknięte:

- Grunwaldzka (1.24 ha cm. starofarny założony w 1809r. zamknięty w 1964r.),
- Toruńska (1.80 ha, cm. rzym-kat. Parafii św. Józefa założony 1892r. zamknięty w 1965r.

3.4.6.2 Wnioski

Lasy i tereny zieleni okalające miasto Bydgoszcz, charakteryzują się brakiem spójności z systemem zieleni śródmiejskiej. Tereny zieleni w części zabudowanej miasta cechują się silnym rozdrobnieniem, są nieciągłe, często zamknięte zbyt bliską i wysoką zabudową. Obszarem o niewykorzystanych walorach krajobrazu naturalnego jest śródmieście i centrum, a w nim strefy przybrzeżne Brdy, Wyspa Młyńska, osie widokowe (panorama w kierunku Skarpy Południowej).

Cechą utrudniającą rozwój zieleni miejskiej jest ograniczenie możliwości rozbudowy systemu ciągów zieleni miejskiej o kierunku prostopadłym do istniejących form naturalnych: zieleni krajobrazowej na Skarpie Północnej i Południowej, zieleni przybrzeżnej rzek oraz terenów otaczających lasów podmiejskich. Istotny wpływ ma również tendencja do zmniejszania się powierzchni biologicznie czynnej. Przyczyniają się do tego ciągły rozwój gospodarczy, presje inwestorów i właścicieli gruntów niezabudowanych szczególnie w atrakcyjnej dla inwestycji części śródmiejskiej i terenach przyległych.

Ponadto uwarunkowania klimatyczne (niskie sumy opadów atmosferycznych) i biologiczne (mała zasobność i różnorodność biologiczna siedlisk), wpływają niekorzystnie na układ odpornościowy zieleni miejskiej. Charakterystyczny jest postępujący proces usychania drzew przy ulicach w dzielnicach centralnych.

Największym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych są nieoczyszczone ścieki lub oczyszczone w stopniu niewystarczającym oraz zanieczyszczenia obszarowe, pochodzące z terenów wysoko uprzemysłowionych i zurbanizowanych.

Intensywna penetracja terenów leśnych wokół Bydgoszczy, podobnie jak wokół innych dużych aglomeracji miejskich przez ludność, powoduje duże zagrożenie pożarowe. Ponadto przemysł emitujący do atmosfery szkodliwe gazy i pyły, w szczególności dwutlenek siarki i tlenek azotu oraz związki fluoru jest istotnym źródłem stałego zagrożenia. Substancje te wpływają na obniżenie produktywności i przyrostu drzewostanów nawet o 30 % oraz zwiększają podatność drzew na choroby grzybowe.

Ponadto nie są wykorzystywane takie elementy jak:

- budynki i budowle, będące trwałym i dominującym elementem zagospodarowania przestrzennego miasta o dużych możliwościach utrwalenia, wydobycia, nie są architektonicznie nawiązane do warunków naturalnych;
- znaczna liczba budynków wysokich jest zlokalizowana w dolinie rzeki Brdy na jej niższych terasach, nadzalewowych, co powoduje zatracenie dolinnego charakteru miasta;
- obudowa rzeki Brdy obiektami zwłaszcza niezwiązanymi funkcjonalnie z rzeką powoduje jej zatracenie w krajobrazie miasta oraz ograniczenie jej wpływu klimatycznego. Główny historyczny trakt komunikacyjny miasta – ul. Jagiellońska tylko na krótkim odcinku pozwala obserwować rzekę i tereny skarpy południowej;
- mała ilość placów miejskich;
- brak podkreślenia rangi obiektów użyteczności publicznej poprzez odpowiednie zagospodarowanie otoczenia;
- brak wewnętrznych i zewnętrznych powiązań widokowych powoduje zjawisko tzw. „utraconego horyzontu”;
- lokalizacja obiektów technicznych o nieatrakcyjnej formie na terenach eksponowanych w krajobrazie miasta;
- zbyt niskie posadawianie budynków w stosunku do ulic i naturalnych cech terenu.

TERENY ZIELENI MIEJSKIEJ

(będące w administracji i stałym utrzymaniu Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Bydgoszczy)

Lp	Obiekt-nazwa	Powierzchnia całkowita ary
1	Rynek ze skwerami przy ul.Bydgoskiej (Stary Fordon) w tym pielęgnacja 6 donic z drzewkami	42,38
2	Park leśny przy ul.Skarżyńskiego (pomiędzy HYPERNOWA a Kościołem)	285,68
3	Zieleniec przy ul.Swobodnej od ul.Wyzwolenia	101,00
4	Park leśny wokół RCO pomiędzy ul.Romanowskiej, Marii Teresy z Kalkuty i Akademickiej	790,98
5	Zieleń przy ul.Fordońskiej 436 (Park Milenijny)	280,00
6	"Dolina Smierci" Fordon	1 399,41
7	Skwer przy ul.Cechowej, od ul.Pielegnarskiej do ul.Kryształowej, przy cmentarzu	131,83
8	Zieleń przy ul.Fordońskiej 436 (Park Milenijny)	1 215,00
9	Skwer między ul.Oksywską a ul.Oliwską od południa, ograniczony ogrodzeniem kartodromu	83,50
10	Skwer przed dawnym biurowcem Rometu ul.Fordońska	66,00
11	Bulwar nad Brdą od mostu Kazimierza Wielkiego do kartodromu	33,04
12	Park leśny przy ul.Sochaczewskiej i Kaplicznej	509,00
1	Skwer nad Bałatonem ograniczony ulicami : Swarzewska, Polanka, Gajowa, M. Skłodowskiej - Curie	515,90
2	Skwer na narożniku ul.Dwernickiego i Sułkowskiego	111,18
3	Park Załuskiego Osiedle Leśne	1 685,58
4	Skwer Inwalidów Wojennych pomiędzy ul.Czerkaską, Gdańską i 11 Listopada	123,67
5	Skwer wzdłuż ul.11 listopada wraz z zielenią przyuliczną	148,04
6	Skwer przy ul.Gdańskiej od 11 listopada do ul.Modrzewiowej	71,00
7	Skwer na rogu ulic Ogińskiego i Chodkiewicza	20,02
8	Ogród Jagielly przed NOT i skwer przed PKS ul.Jagiellońska	70,10
9	Zieleń przyuliczna wzdłuż Al.Ossolińskich wraz z rondem Ossolińskich	69,56
10	Zieleń przyuliczna wzdłuż Al.Mickiewicza wraz z Placem Weyssenhoffa	48,20
11	Skwer Zamenhofs - pomiędzy ul.Pestalozziego, Zamenhofs i Wyszyńskiego	40,83
12	Skwer przy ul.Kaliskiej pomiędzy blokami (Liceum Kupieckie)	18,60
13	Zieleń pomiędzy ul.Modrzewiową a torami PKP wraz z zielenią przyuliczną od ul.Gdańskiej do ul.Wyszyńskiego	292,37
14	Zieleń przy ul.Kozietulskiego 11	3,93
15	Skwer przy ul.Sieńki (tył Zakładów Mięsnych)	11,43
16	Zieleń przy ul.Grabowej 3	62,87
17	Zieleń przy ul.Bałtyckiej	40,42
18	Bulwar nad Brdą od ul.Bernardyńskiej do mostu Pomorskiego po północnej stronie rzeki	389,55
19	Zieleniec przy ul.Berwińskiego wraz z zielenią przyuliczną wokół Bazyliki wzdłuż ul.Szymanowskiego i ul.Berwińskiego	35,70
20	Zieleń przy ul.Piotrowskiego narożnik ul.Jagiellońskiej	12,50
21	Bulwar nad Brdą od mostu Pomorskiego do mostu Kazimierza Wielkiego	271,85
1	Zieleń przy ul.3-go Maja przed Bankiem Pocztowym (kaseton)	4,64
2	Kaseton przy ul.Jagiellońskiej przed Bankiem Handlowym	4,27
3	Skwer na rogu ul.Gdańskiej i Sniadeckich	7,18
4	Skwer Komedy przy ul.Słowackiego wraz z zielenią przyuliczną przy ul.20 Stycznia do Al.Mickiewicza	40,15
5	Skwer Leszka Białego wraz z zielenią przyuliczną, pomiędzy ul.Markwarta, Kasprowicza, Reymonta, Staszica	118,27
6	Skwer przy Placu Teatralnym pomiędzy ul.Mostową, Focha, Karmelicką i rz.Brdą	67,69
7	Zieleń wzdłuż ul.Stary Port i nabrzeża Brdy od ul.Mostowej do ul.Bernardyńskiej (gazony)	31,09
8	Trawniki przed Kościołem Farnym	27,05
9	Zieleń przyuliczna ul.Gdańska - obsadzenie na pow. ok. 47 m2 roślin sezonowych i pielęgnacja 112 donic betonowych z drzewkami	-
10	Skwer im.Barczewskiego przy ul.Mostowej z nabrzeżem do Jazu Farnego oraz terenami zieleni przy ul.Mostowej oraz Stary Rynek - w tym pielęgnacja 33 donic z drzewkami oraz 15 gazonów wiszących	41,41
11	Skwer przy Placu Kościeleckich	32,45
12	Zieleń przyuliczna wzdłuż ul.Wały Jagiellońskiej od Nowego Rynku do Zbożowego Rynku i do schodów przy sądzie	103,17
13	Skwer przed Muzeum Wyczołkowskiego przy ul.Gdańskiej	14,17
14	Skwer przy ul.Bernardyńskiej przed BOS i Miastoprojektem	15,40
15	Pas zieleni przy ul.Staszica i Paderewskiego od ul.Kołątaja do ul.Mickiewicza	5,50
16	Skwer Mariana Turwida	35,59
17	Skwer przy ul.Kopernika pomiędzy ul.Staszica i Szenwalda	32,50
18	Wyspa Młyńska ograniczona wodą ze wszystkich stron	285,10
19	Rynek kwiatowy przy ul.Grodzkiej pomiędzy ul.Bernardyńską a budynkiem PZU oraz trawnik przy parkingu	33,59
20	Zieleńce przy ul.Bernardyńskiej przed ATR, przy ul.Floriana, narożnik pldn. i półn. nabrzeża Brdy ze schodami spiralnymi	146,20

21	Skwer przy ul.Czartoryskiego pomiędzy ul.Focha a Wyspą Młyńską (przed Pałacem Ślubów)	57,00
22	Zieleń przyuliczna wzdłuż ul.Markwarta	10,30
23	Teren zieleni przy budynku Opery od strony Brdy	21,54
1	Plac Kościuszki na rogu ul.Bocianowo i Pomorskiej	36,50
2	Oczko wodne przy ul.Wielorybiej i Kutrowej	313,50
3	Bulwar nad Brdą od ul.Focha do ul.Królowej Jadwigi	155,11
4	Pas zieleni pomiędzy ul.Mińską a Kanałem Bydgoskim od ul.Bronikowskiego do ul.Kruszyńskiej	820,00
5	Teren zieleni z oczkiem wodnym pomiędzy ul.Maksymiliana Kolbego a ul.Łososiową	120,00
6	Skwer na rogu ulic Kapielowej i Ludwikowo z Pomnikiem	9,31
7	Plac Chelmiński	110,35
8	Zieleniec pomiędzy ul.Siedlecką i ul.Głuchą	156,77
9	Skwer ograniczony ulicami : Rekinowa, Oceaniczna, Kawiorowa	17,44
10	Skwer przy ul.Sląskiej (Kozi Rynek)	10,00
11	Park przy Unii Lubelskiej od ul.Kr.Jadwigi do PKP	425,62
12	Skwer w rejonie ulic Czolgistów i Saperów	31,68
13	Skwer pomiędzy ulicami Oplawiecką i Smukalską wraz z dziką plażą	195,00
14	Skwer ograniczony ulicami : Widok, Gromadzka, Trentowskiego	32,71
15	Teren zieleni przy ul. Muszlowej	32,46
16	Zieleniec na rogu ul.Zeglarskiej i Ludwikowo	108,00
17	Byszewska, Siedlecka, Chmielna, Wrzosowa	125,62
18	Skwer przy ul.Bronikowskiego od ul.Grunwaldzkiej do Służowej	125,60
1	Skarpa południowa pomiędzy ul.Terasy a ul.Kujawską wraz ze schodami od Nowego Rynku	181,38
2	Skwer Wł.Dunarowskiego przy ul.Broniewskiego, za targowiskiem	218,00
3	Skwer przy ul.16 Pułku Ułanów Wilk.	326,00
4	Skwer na rogu ul.Orlej i Ks.Skorupki	14,03
5	Zieleniec przy sklepie Tęcza, narożnik ul.Ugory i ul.Nowodworskiej	3,92
6	Skwer przy ul.Kasprzaka przy Banku Obliczeniowym	10,41
7	Zieleń przyuliczna wzdłuż ul.Broniewskiego wraz z zieleńią wokół poczty	42,00
8	Park leśny pomiędzy ul.Ks.Schulza a nasypem kolejowym	593,00
9	Pas zieleni przy ul.Abrahama	72,48
10	Skwer leżący u zbiegu ulic Orzeszkowej i Zapolskiej przy Przedszkolu Nr 6	168,84
11	Teren zieleni u zbiegu ulic Syrokomli i Pogodnej między garażami a Sz.P. Nr 13	79,20
12	Skwer przy ul.Księżycowej wraz z przylegającą zieleńią przy ulicy Chłodnej	202,98
13	ciąg zieleni zawarty pomiędzy ul.16 Pułku Ułanów a ul.Broniewskiego	61,99
14	Park po obu stronach Starego Kanału Bydgoskiego - od ul.Czarna Droga i ścieżki dzielącej polanę za kortami tenisowymi do ul.Bronikowskiego (słuzy) wraz z zieleńią przyuliczną wzdłuż ul.Nakielskiej od strony parku	3 893,20
15	Park ze skwerem przy ul.Czerwonego Krzyża	298,55
16	Teren zieleni przy ul. Brzozowej	67,20
17	Skarpa południowa pomiędzy ul.Terasy a ul.Kujawską - skarpy pionowe	82,30
1	Skwer pomiędzy ul.Wojska Polskiego, Magnuszewska, Modrakową a targowiskiem	112,18
2	Skwer pomiędzy ul.Modrakową, Boh.Kragujewca a blokami	144,19
3	Zieleń przyuliczna z ciągiem pieszym wzdłuż ul.Noakowskiego	58,97
4	Skwer ograniczony ul.Architektów i Murarzy	86,42
5	Zieleń przy ul.Jar Czynu Społecznego od ul.Wł.Belzy do Al.Grzymały-Siedleckiego	467,14
6	Zieleniec przy ul.Szarych Szeregów od półn.ograniczony lasem pomiędzy LO a przedszkolem	213,70
7	Bulwar wzdłuż rzeki Brdy od ul.Bernardyńskiej do ul.Zupy	251,79
8	Skwer przed byłym Domem Kultury przy ul.Swietlicowej	27,20
9	Zieleniec u zbiegu ulic Swietlicowej, Ogólnej i Spółdzielczej	7,49
10	Park na Wzgórzu Wolności od ul.Ustronie do cmentarza przy ul.Grzmota Skotnickiego, wzdłuż skarpy	625,00
11	Park leśny przy ul.Szpitalnej	520,00
12	Narożnik ulic Szpitalna i Wojska Polskiego	21,30
13	Skwer przy ul.Szpitalnej przy skrzyżowaniu z ul.Solną	59,62
14	Modrakowa przy bloku Nr 62	33,12
15	Wojska Polskiego przy ul.Chorwackiej	31,03
16	Park Centralny ograniczony rz.Brdą ul.Toruńską od Mostu Pomorskiego do ul.Zupy	617,43
17	Skwer przy ul.Wiosny Ludów	19,86
PARKI		
1	Park im. Wincentego Witosa przy ul.Jagiellońskiej do ul.Markwarta	516,25
2	Park im. Kazimierza Wielkiego od Placu Wolności do ul.Jagiellońskiej	259,50
3	Park im.Jana Kochanowskiego od Al.Mickiewicza do ul.Słowackiego	312,19
4	Wzgórze Dąbrowskiego z Doliną 5-ciu stawów	612,64
5	Park Nad Starym Kanałem Bydgoskim	986,80

PDF-u_19 - MAPA- ZIELEŃ STAN ISTNIEJĄCY

[PDF_uwar\PDF_U_19.pdf](#)

3.5 Wyposażenie miasta w infrastrukturę techniczną i uwarunkowania jej rozwoju

3.5.1 Komunikacja kolejowa

3.5.1.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Bydgoski węzeł kolejowy tworzą linie kolejowe znaczenia państwowego - określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 08 lutego 2000 r. w sprawie wykazu linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenia państwowe (Dz. U. Nr 13. poz. 156 z 2000 r.):

- Nr 131 Chorzów Batory – Tczew,
- Nr 18 Kutno – Piła,
- Nr 209 Brodnica – Bydgoszcz Wschodnia,
- Nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port,

i pozostałe linie znaczenia lokalnego:

- Nr 356 Poznań Wsch. – Bydgoszcz.

Linia kolejowa Nr 131 Chorzów Batory Tczew została objęta umową międzynarodową AGTC, wchodząc w skład Korytarza Transportowego VI, jako linia CE65.

Wyżej wymienione linie kolejowe koncentrują ruch towarowy i pasażerski; jedynie rozdział tych przewozów następuje na odcinkach: Nowa Wieś Wielka-Bydgoszcz Gł. oraz Bydgoszcz Gł. - Maksymilianowo.

Linie kolejowe na terenie miasta są zelektryfikowane, z wyjątkiem linii kolejowej Poznań Wschód – Wągrowiec – Bydgoszcz Główna.

Na terenie Bydgoszczy funkcjonuje 6 stacji kolejowych i 7 przystanków osobowych. Najbardziej obciążona przewozami pasażerskimi jest stacja Bydgoszcz Główna odprawiająca około 90 % podróżnych.

Zmieniające się warunki gospodarcze sprawiają, że udział kolei w przewozach, tak pasażerskich, jak i towarowych maleje.

Układ linii kolejowych przedstawia załączony rysunek.

3.5.1.2 Wnioski

Układ kolejowy jest mało zintegrowany z miejskimi podsystemami transportowymi, głównie ze względu na układ tras kolejowych przebiegających obrzeżnie w stosunku do terenów zainwestowanych.

MAPA - UKŁAD LINII KOLEJOWYCH (PDF_U_20)

[PDF_uwar\PDF_U_20.PDF](#)

3.5.2 Komunikacja drogowa - układ zewnętrzny

3.5.2.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Zewnętrzna sieć dróg publicznych to drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne – gmin sąsiednich, mające powiązania z odpowiedniej kategorii ulicami miejskimi.

Sieć dróg krajowych i wojewódzkich ustalona została Rozporządzeniem Rady Ministrów z 15 grudnia 1998 roku (Dz. U. Nr 160 poz. 1071 z 1998r).

Drogi krajowe to:

- **droga nr 5 (E261)** – Świecie – Bydgoszcz - Poznań – Wrocław – Bolków; przebieg przez miasto ulicami: Armii Krajowej, Al. Kardynała St. Wyszyńskiego, Rondo Fordońskie, Al. Kard. St. Wyszyńskiego, Rondo Toruńskie, Jana Pawła II;
- **droga nr 10** – Szczecin - Wałcz – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płońsk (Warszawa) – południowa obwodnica miasta – odcinki miejskie trasy to: fragment w zachodniej części miasta w rejonie Osowej Góry i Lisiego Ogona – Szosa Obwodowa oraz w południowej części w rejonie Zachemu Szosa Obwodowa;
- **droga nr 25** - Koszalin – Bydgoszcz - Konin – Ostrów Wielkopolski, miejski odcinek drogi przebiega ulicami: Koronowska, Nad Torem, Grunwaldzka, Rondo Grunwaldzkie, Kruszwicka, Plac Poznański, Grudziądzka, Poznańska, Wełniany Rynek, Nowy Rynek, Wierzbickiego, Wały Jagiellońskie, Zbożowy Rynek, Kujawska, Jana Pawła II;
- **droga krajowa nr 80** - Bydgoszcz Pawłówek – Toruń, odcinek miejski przebiega ulicami: Grunwaldzka, Rondo Grunwaldzkie, Kruszwicka, Plac Poznański, Grudziądzka, Poznańska, Wełniany Rynek, Nowy Rynek, Wierzbickiego, Wały Jagiellońskie, Zbożowy Rynek, Rondo Bernardyńskie, Toruńska, Rondo Toruńskie, Al. Kard. St. Wyszyńskiego, Rondo Fordońskie, Fordońska, ulica do mostu nad Wisłą.

W/w przebieg dróg krajowych przez miasto Bydgoszcz określony jest w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 17 marca 2004 r. – Dz. U. Nr 60 poz. 566 z 2004 r.

Ciągi dróg wojewódzkich to:

- **droga wojewódzka nr 223** - od drogi krajowej nr 10 w Białych Błotach do drogi krajowej nr 80 w Bydgoszczy, odcinek miejski drogi wojewódzkiej to ulica Szubińska;
- **droga wojewódzka nr 256** - Trzeciewiec (droga krajowa nr 5) - Włóki- Bydgoszcz (droga krajowa nr 80), odcinek miejski przebiega ulicami: Wyzwolenia, Andersa, Kasztelańska, Ametystowa,;
- **droga wojewódzka nr 549** – Fordon – rz. Wisła – Strzyżawa; miejski odcinek drogi wojewódzkiej ma ustalony przebieg ulicami: Bydgoska, Filomatów, Promenada, Nad Wisłą, Strzyżawa;
- **droga wojewódzka 244** – Kamieniec – Bożenkowo – Strzelce Dolne (droga w zarządzie Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy).

Przebieg dróg wojewódzkich uchwalony został Uchwałą Nr 672/2001 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 25 września 2001 r.

Drogami powiatowymi mającymi kontynuację w ciągach miejskich ulic są drogi:

- **droga powiatowa nr 1504 C** - Trzebień – Niemcz – Bydgoszcz – kontynuacja ulicy Jeździeckiej;
- **droga powiatowa nr 1507 C** - Włóki – Jaruzyn – Bydgoszcz – kontynuacja ulicy Sudeckiej;

- **droga powiatowa nr 1529 C** - Wojnowo – Bydgoszcz – kontynuacja ulicy Kolbe-go;
- **droga powiatowa nr 1546 C** – Bydgoszcz – Otorowo do drogi wojewódzkiej nr 397 – kontynuacja ulicy Toruńskiej;
- **droga powiatowa nr 1547 C** – Bydgoszcz – Wypaleniska do drogi krajowej nr 10 – kontynuacja ulicy Nowotoruńskiej;
- **droga powiatowa nr 1926 C** – Nakło – Gorzeń – Bydgoszcz – kontynuacja ulic: Łochowska, Nakielska.

Drogom powiatowym nadano numery Uchwałą Nr 26/175/2003 Zarządu Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 09 kwietnia 2003 r.

Według danych z generalnego pomiaru ruchu zestawionych przez "Transprojekt" w 2000 r. trasy te obciążone są ruchem pojazdów ciężkich i bardzo ciężkich w kategorii ruchu gospodarczego i rekreacyjno-turystycznego.

Potrzeby zamiejskiego ruchu komunikacją publiczną zaspokajają głównie Krajowa Państwowa Komunikacja Samochodowa, której główny dworzec usytuowany jest przy ul. Jagiellońskiej.

3.5.2.2 Wnioski

Zamiejska sieć drogowa ma ścisłe powiązanie z układem ulic miejskich. Najbardziej niekorzystny wpływ ruchu tranzytowego dla sieci miejskiej mają drogi nr 80 i 25, których przebieg obciąża zatłoczone ulice ścisłego centrum. Nie mniej uciążliwy przebieg ma droga krajowa nr 5 przechodząca m.in. przez jedną z nielicznych przepraw mostowych.

3.5.3 Komunikacja drogowa - układ wewnętrzny

3.5.3.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Istniejący układ ulic miejskich tworzą wg kategorii administracyjnych drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Długość ulic w poszczególnych kategoriach wg stanu na 2003 rok przedstawia się następująco:

▪ krajowe	34,8 km,
▪ wojewódzkie	7.5 km,
▪ powiatowe	123.75 km,
▪ gminne	418.90 km,
	<hr/>
Razem	584,95 km

Szczegółowe dane dot. ulic miejskich przedstawia poniższa tabela.

Dane dot. ulic miejskich

DANE STATYSTYCZNE

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	ROK 2003
1	2	3	9
1.	Długość ulic ogółem	km	584,95
		tys. m ²	4 069,47
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km	343,30
		tys. m ²	2 789,13
2.	Drogi krajowe	km	34,80
		tys. m ²	475,00
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km	34,80
		tys. m ²	475,00
3.	Drogi wojewódzkie	km	7,50
		tys. m ²	67,00
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km	7,50
		tys. m ²	67,00
4.	Drogi powiatowe	km	123,75
		tys. m ²	947,33
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km	117,75
		tys. m ²	913,33
5.	Drogi lokalno - miejskie	km	418,90
		tys. m ²	2 614,80
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km	184,16
		tys. m ²	1 339,55
6	Odsetek długości dróg o nawierzchni ulepszonej		58,69
7	Długość ulic przypadająca na km ² obszaru miasta	km/km ²	3,34
8	Skrzyżowania układu drogowego	szt.	brak danych
	w tym z sygnalizacją świetlną	szt.	62

Sieć ulic publicznych w niewielkim stopniu uzupełniają drogi wewnętrzne – zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych Fordon np. os. Tatrzańskie, GOPR czy też w rejonie os. Kapuściska.

Klasyfikację administracyjną sieci drogowej przedstawia załączony na końcu rozdziału rysunek.

Nadal mimo spadku ilości mieszkańców miasta notowany jest wzrost wskaźnika motoryzacji. Wskaźnik motoryzacji (ilość samochodów osobowych na 1000 mieszkańców) dla miasta Bydgoszczy wynosił 343 w 2003 r.

Dane dot. przyrostu liczby mieszkańców i samochodów osobowych oraz dane dot. przyrostu liczby motocykli, samochodów ciężarowych i autobusów zawierają tabele załączone na końcu rozdziału.

Obraz graficzny w/w danych przedstawiają załączone wykresy:

- wzrost liczby samochodów osobowych w stosunku do liczby mieszkańców,
- wzrost wskaźnika motoryzacji.

Miasto Bydgoszcz nie posiada aktualnych kompleksowych pomiarów natężenia ruchu na sieci drogowej. Ostatnie takie badania przeprowadzone były w latach 1994 – 1995 przez ATR Bydgoszcz. Wyniki z przeprowadzonych przez ZDMiKP wrywkowych badań natężenia ruchu kołowego na rok 2003 obrazuje załączona plansza.

Jednym z kryteriów oceny warunków ruchu na sieci drogowej jest poziom bezpieczeństwa. Stan z roku 2002 przedstawia załączony schemat.

Aktualnie coraz bardziej widoczne stają się tendencje wykorzystywania do celów przemieszczania się roweru. Funkcjonujące – specjalnie oznakowane ciągi rowerowe poza siecią uliczną – to odcinek nad Starym Kanalem Bydgoskim oraz odcinki wzdłuż ul. Fordońskiej (od Rometu w kierunku Fordonu) na terenie Fordonu oraz w Myślęcinku łącznie 20,5 km.

3.5.3.2 Wnioski

Bydgoszcz jest specyficznym miastem pod względem układu drogowego. Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej i układ sieci drogowej mają charakter pasmowo-koncentryczny. Charakteryzuje się ono znacznym rozciągnięciem na kierunku wschód-zachód i stosunkowo niewielką odległością pomiędzy północnym i południowym krańcem miasta. Różnica poziomów pomiędzy dolnym i górnym tarasem miasta wynosi ok. 40 m oraz rozcięcie rzeką Brdą i Kanalem również nie sprzyja połączeniom międzydzielnicowym. Bydgoszcz to ważny węzeł dróg krajowych leżący na przecięciu korytarzy dróg ekspresowych nr 5 i 10. Obecnie przez Bydgoszcz, ulicami układu podstawowego przebiegają drogi krajowe nr 5, 10, 25 i 80 oraz drogi wojewódzkie i powiatowe. Wiele z odcinków dróg krajowych przebiegających przez miasto nie spełnia właściwych dla tej rangi dróg parametrów technicznych. Ranga miasta jak i lokalizacja na skrzyżowaniu szlaków drogowych skutkuje stosunkowo dużym udziałem pojazdów ciężkich w strukturze ruchu. Ruch tranzytowy przez miasto stanowi na głównych ciągach 10 do 13 % ruchu ogólnego i nie odbiega od normy krajowej w porównaniu z miastami o podobnej wielkości. Problem ruchu tranzytowego dotyczy głównie kierunku północ – południe (droga nr 5). Tranzyt na kierunku wschód – zachód został przejęty przez południową obwodnicę miasta (droga krajowa nr 10).

Zgodnie z „Warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie” ulice krajowe powinny tworzyć sieć ulic GP, ulice wojewódzkie – sieć ulic G i Z (wyjątkowo GP), ulice powiatowe – sieć ulic G i Z (wyjątkowo L), ulice gminne – sieć ulic L i D (wyjątkowo Z).

Gmina powinna dążyć w oparciu o przepisy ustawy o drogach publicznych, do zakwalifikowania ulic do właściwych - zgodnych z funkcją - kategorii. Przypisane cią-

gom ulicznym funkcje nie odpowiadają parametrom technicznym wymaganych dla danej klasy ulicy. W chwili obecnej jedynie ciągi ulic: Fordońskiej, Szubińskiej, Kujawskiej (od ul. Wojska Polskiego w kierunku południowym), Wojska Polskiego, Poznańskiej-Grudziądzkiej, Wałów Jagiellońskich, odcinka ul. Marszałka Focha, Jagiellońskiej oraz Al. Jana Pawła II, Kamienna, Al. Kard. St. Wyszyńskiego i Armii Krajowej, Mickiewicza i Aleje Ossolińskich, Nad Torem posiadają dwujezdniowe układy w przekroju poprzecznym. Jednak występowanie w ciągach tych ulic licznych skrzyżowań z układem ulic lokalnych oraz obciążenie tych ulic obsługą sąsiadującego zainwestowania (bramy wjazdowe) powodują obniżenie zakładanych standardów ruchu, obniżenie przepustowości ciągów ulicznych i skrzyżowań. Niskie standardy sieci drogowej mają swoje odzwierciedlenie w stanie bezpieczeństwa na ulicach Bydgoszczy i negatywnym oddziaływaniu na otoczenie (emisja hałasu i zanieczyszczenie powietrza).

Podstawową wadą istniejącego układu drogowego jest brak tras komunikacyjnych pozwalających na sprawne przemieszczanie się między dzielnicami z pominięciem obszaru Śródmieścia, gdzie zachowała się zwarta zabudowa, oraz zdecydowanie za mała liczba przepraw mostowych pomiędzy lewą i prawobrzeżną częścią miasta. Najbardziej obciążonymi odcinkami sieci ulicznej są przeprawy mostowe (most Bernardyński i most Pomorski czy nowy most Kazimierza Wielkiego) oraz powiązanie centrum miasta z jednostką mieszkaniową Fordon – ulica Fordońska. Znaczenie ulicy Lewińskiego wyraźnie wzrośnie po zrealizowaniu bezkolizyjnego powiązania z ulicą Kamienną. Miasto odczuwa także wyraźny brak czytelnego układu obwodnicowego śródmieścia. Budowane obecnie nowe odcinki sieci drogowej często nie spełniają podstawowych wymagań stawianych drogom wysokiej klasy. Dopuszcza się bezpośrednie włączenia nowych obiektów do istniejących tras komunikacyjnych, co obniża standard tych ulic. Przebiegi tych dróg zwykle nie odzwierciedlają kształtu docelowego ulicy. Ograniczone nakłady na inwestycje drogowe zmuszają do realizacji rozwiązań etapowych, tak w przekroju podłużnym jak i w przekroju poprzecznym. Prawidłowa realizacja budowli drogowych a szczególnie skrzyżowań wymaga często wyburzenia wielu budynków mieszkalnych w obszarach o intensywnej zabudowie. Brak kompleksowych powtarzalnych pomiarów ruchu kołowego nie pozwala na w miarę precyzyjne określenie potrzeb i kierunków przekształcenia sieci drogowej. Sieć uliczna lokalna natomiast składa się w dużej mierze z ulic o nawierzchni gruntowej. Stanowią one 40 % sieci ulicznej ogółem i decydują o jakości zamieszkania w wielu dzielnicach miasta.

MAPA - SIEĆ DROGOWA KATEGORIE DRÓG (PDF_U_21)

[PDF_uwar\PDF_U_21.PDF](#)

BYDGOSZCZ

Przyrost liczby mieszkańców i samochodów osobowych.

Rok	Mieszkańcy	Samochody osobowe	Wskaźnik motoryzacji	Przyrost liczby mieszkańców	Przyrost liczby samochodów
1965	256 600	3 906	15		
1966	260 700	4 536	17	4 100	630
1967	262 500	5 502	21	1 800	966
1968	277 600	5 867	21	15 100	365
1969	280 000	6 344	23	2 400	477
1970	282 200	8 521	30	2 200	2 177
1971	285 700	10 353	36	3 500	1 832
1972	291 200	12 525	43	5 500	2 172
1973	308 100	14 702	48	16 900	2 177
1974	313 500	16 343	52	5 400	1 641
1975	322 700	21 212	66	9 200	4 869
1976	325 950 *	23 517 *	72 *	3 250 *	2 305 *
1977	329 200	25 821	78	3 250	2 305
1978	332 100	30 908	93	2 900	5 087
1979	343 800	35 963	105	11 700	5 055
1980	348 600	39 320	113	4 800	3 357
1981	352 400	42 321	120	3 800	3 001
1982	356 500	44 226	124	4 100	1 905
1983	357 700	46 922	131	1 200	2 696
1984	361 400	48 760	135	3 700	1 838
1985	365 950 *	49 153 *	134 *	4 550 *	393 *
1986	370 500	49 546	134	4 550	393
1987	373 900	53 277	142	3 400	3 731
1988	377 000	56 026 *	149 *	3 100 *	2 749 *
1989	380 000	58 774	155	3 000	2 749
1990	381 500	60 019	157	1 500	1 245
1991	383 600	69 678	182	2 100	9 659
1992	383 600	71 280	186	0	1 602
1993	384 830	86 577	225	1 230	15 297
1994	385 708	99 548	258	878	12 971
1995	386 056	103 514	268	348	3 966
1996	386 592	108 551	281	536	5 037
1997	386 476	113 404	293	-116	4 853
1998	386 855	118 982	308	379	5 578
1999	386 273	124 044	321	-582	5 062
2000	384 537	127 098	331	-1 736	3 054
2001	383 761	126 632	330	-776	-466
2002	372 104	126 960	341	-11 657	328
2003	370 245	126 846	343	-1 859	-114
2004					
2005					

* - szacunek (brak danych)

BYDGOSZCZ

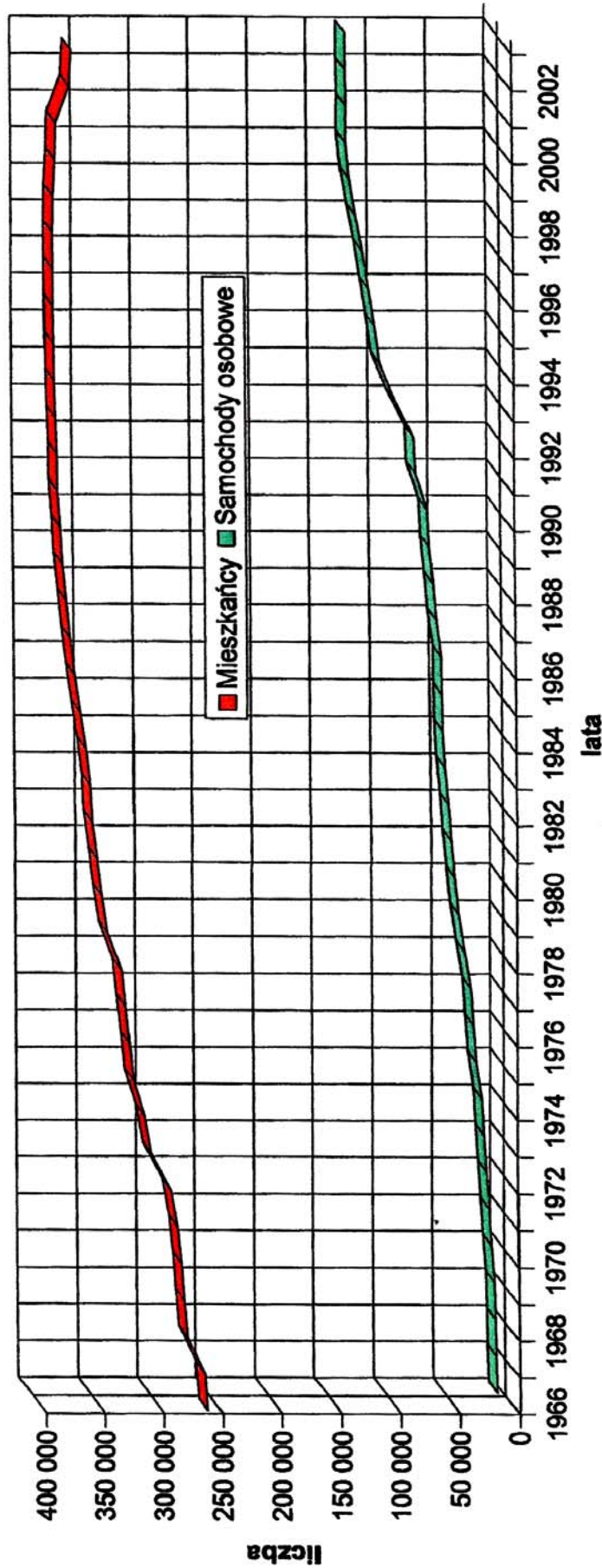
Przyrost liczby motocykli, samochodów ciężarowych i autobusów

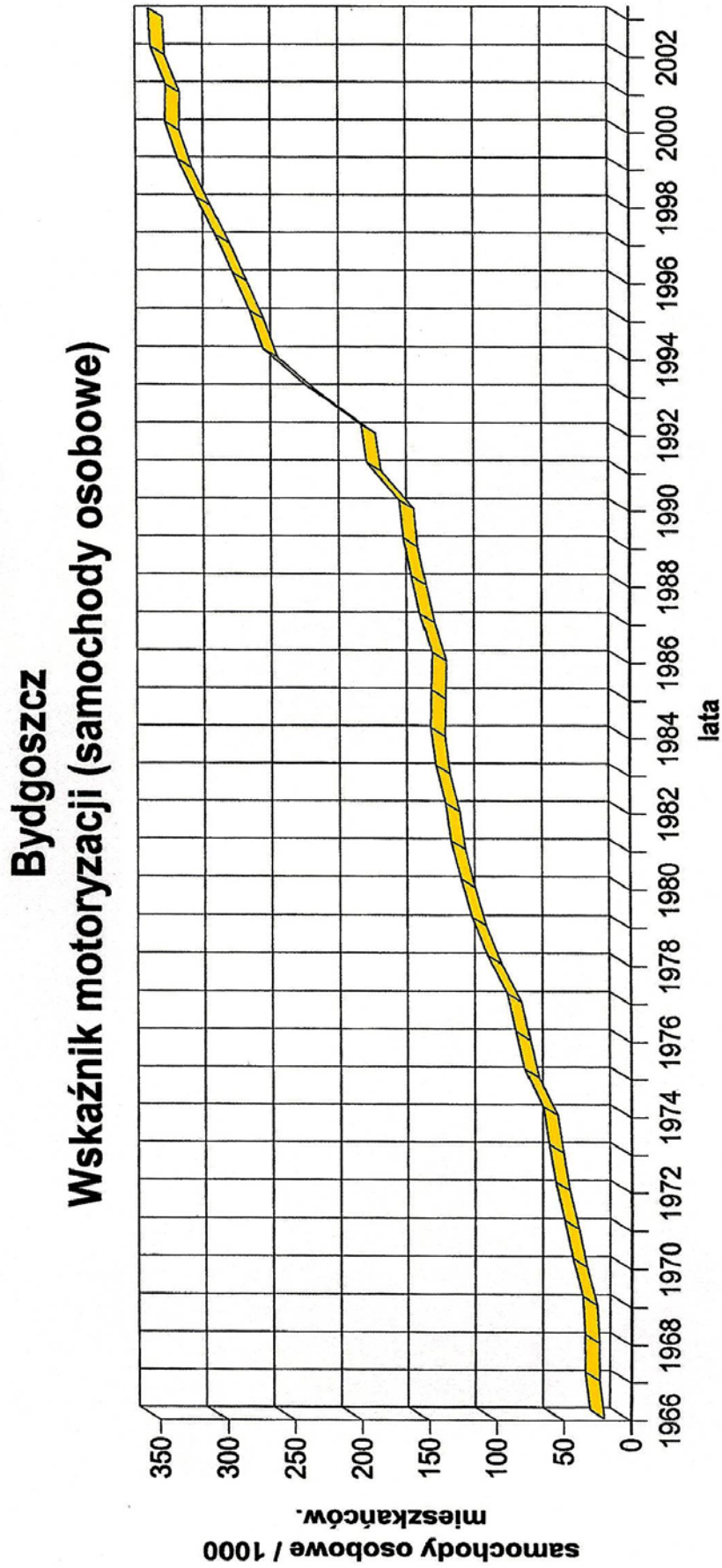
Rok	Motocykle	Samochody ciężarowe	Autobusy
1965	10 650	2 972	369
1966	11 094	3 303	397
1967	12 995	3 659	435
1968	13 725	3 752	472
1969	14 482	3 690	490
1970	15 300	3 906	534
1971	12 172	3 833	483
1972	19 833	4 056	514
1973	14 547	6 421	577
1974	15 112	5 531	593
1975	23 345 *	6 929 *	638 *
1976	20 838 **	7 347 **	721 **
1977	18 330	7 765	804
1978	19 403	8 406	833
1979	20 108	8 805	865
1980	20 689	11 039	810
1981	21 398	11 512	810
1982	21 798	7 221	750
1983	23 098	9 032	864
1984	23 272	9 268	872
1985	23 610	10 126	944
1986	8 467	10 185	991
1987	8 616	11 773	1 140
1988	8 638	10 357	1 070
1989	8 866	10 761	1 175
1990	8 959	11 311	1 235
1991	9 043	13 515	1 460
1992	9 030	14 987	1 496
1993	9 198	16 658	1 580
1994	9 311	18 509	1 603
1995	9 315	15 080	1 596
1996	9 310	15 120	1 801
1997	9 302	19 440	1 792
1998	9 296	19 365	1 799
1999	9 343	22 058	1 801
2000	9 389	18 007	1 802
2001	9 319	16 575	930
2002	9 327	22 055	950
2003	9 383	22 472	937
2004			
2005			

* - statystyka obejmuje również gminy ościenne

** - szacunek (brak danych)

Wzrost liczby samochodów w stosunku do liczby mieszkańców

MAPA - NATĘŻENIA RUCHU DROGOWEGO, WYNIKI BADAŃ (PDF_U_22)

[PDF_uwar\PDF_U_22.PDF](#)

MAPA - STAN BEZPIECZEŃSTWA SKRZYŻOWANIA I INNE (PDF_U_23)

[PDF_uwar\PDF_U_23.PDF](#)

3.5.4 Polityka parkingowa

3.5.4.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Na podstawie przeprowadzonych analiz, w oparciu o dostępne materiały, przy uwzględnieniu jedynie potrzeb parkingowych mieszkańców danych rejonów, stwierdzono, że nadal utrzymuje się deficyt miejsc postojowych i w zależności od stopnia zainwestowania sięga nawet 60-70 %. Jest wyższy w osiedlach budowanych w latach 50-70-tych.

W obszarze Śródmieścia, gdzie deficyt miejsc postojowych jest największy, zastosowane zostały przez Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy rozwiązania z zakresu inżynierii ruchu, tj. strefy wyłączone z ruchu oraz strefy płatnego parkowania. Potrzeby parkingowe bilansują się jedynie w obszarach zabudowy jednorodzinnej. Najbardziej niekorzystnie wygląda bilans miejsc postojowych na terenie: Śródmieścia, Szwedzka, Błonia i Kapuścisk. Wybudowany jedyny parking wielopoziomowy – parking przy ul. 3-Maja jest parkingiem deficytowym o znikomym stopniu wykorzystania.

3.5.4.2 Wnioski

Zaspokojenie potrzeb parkingowych mieszkańców miasta jest niewystarczające. Funkcjonująca Strefa Płatnego Parkowania obejmująca strefę centralną miasta powinna ulec modyfikacji. Postuluje się utworzenie podstref parkingowych. Dla poprawy zaspokojenia potrzeb parkingowych zalecana jest realizacja parkingów wielopoziomowych zwłaszcza w centrum w rejonach małej obwodnicy oraz na osiedlach.

3.5.5 Transport publiczny

3.5.5.1 Stan istniejący - uwarunkowania

W 2003 roku usługi w zakresie zbiorowego przewozu osób na terenie miasta Bydgoszczy realizowane były z wykorzystaniem taboru tramwajowego, komunikacji autobusowej oraz w ograniczonym zakresie komunikacji mikrobusowej przez prywatnych przewoźników. Przewozy w ramach komunikacji tramwajowej realizowane były przez Miejskie Zakłady Komunikacyjne Spółka z o.o., natomiast komunikacją autobusową przez trzech przewoźników:

- MZK Spółka z o.o.	- 27 linii dziennych i 5 linii nocnych
- PKM For-Bus Spółka z o.o.	- 5 linii
- PKS Spółka z o.o.	- 3 linie

Według stanu na dzień 31.12.2003 roku usługi łącznie realizowano w ramach 8 linii tramwajowych i 35 linii autobusowych (dziennych) o łącznej długości 438,3 km, w tym:

- linii tramwajowych o długości	- 72,2 km
- linii autobusowych o długości	- 366,1 km

Długość obsługiwanych tras tramwajowych na dzień 31.12.2003 r wynosiła 29,2 km, natomiast autobusowych 159,2 km.

Do obsługi pasażerskiej w godzinach szczytowego nasilenia ruchu w powszednie dni robocze dysponowano średnio dziennie 45 pociągów tramwajowych i 186 autobusów.

W 2003 roku dysponowanym do ruchu taborom wykonano pracę przewozową 21,8 mln wozokilometrów; odpowiednio w trakcjach tramwajowej i autobusowej: 5,7 mln wozokm i 16,1 mln wozokm przewożąc ok. 112,0 mln pasażerów.

Dane dot. komunikacji miejskiej przedstawia załączona tabela.

Komunikacja miejska												
L.p.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Wykonanie							Wskaźniki		
			1994	1998	2000	2001	2002	2003	2003:1994	2003:1998		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
1.	stan taboru ogółem w tym: wozy tramwajowe wozy autobusowe	szt. szt. szt.	401 135 266	365 135 230	369 132 237	368 132 236	344 118 226	337 115 222	0,84 0,85 0,83	0,92 0,85 0,97		
2.	Stan taboru ogółem głównego przewoźnika - MZK (średni) w tym: wozy tramwajowe wozy autobusowe	szt. szt. szt.	401 135 266	342 135 207	348 132 216	347 132 215	324 118 206	317 115 202	0,79 0,85 0,76	0,93 0,85 0,98		
3.	Zakup taboru przez MZK ogółem w tym wozy tramwajowe wozy autobusowe	szt. szt. szt.	20 - 20	28 - 28	31 - 31	12 - 12	2 - 2	2 - -	0,10 - -	0,06 - -		
4.	Likwidacja taboru przez MZK ogółem w tym wozy tramwajowe wozy autobusowe	szt. szt. szt.	33 8 25	34 - 34	27 1 26	14 2 12	3 - 3	6 3 3	0,18 0,38 0,12	0,22 - 0,09		
5.	Długość linii tramwajowych w tym trasy czynne	km km	72,18 29,15	72,18 29,15	72,18 29,15	72,18 29,15	72,18 29,15	72,18 29,15	1,00 1,00	1,00 1,00		
6.	Liczba linii tramwajowych	szt.	8	8	8	8	8	8	1,00	1,00		
7.	Długość linii autobusowych w tym trasy czynne	km km	291,1 146,55	320,2 155,86	346,35 156,39	353,35 156,39	372,06 159,24	366,13 159,24	1,26 1,09	1,14 1,02		
8.	Długość linii autobusowych obsługiwanych przez MZK w tym trasy czynne	km km	291,1 146,55	269,94	265,8	265,8	284,24	287,39	0,99	1,06		
9.	Liczba linii autobusowych ogółem w tym obsługiwanych przez MZK	szt. szt.	31 31	34+2(noc.) 27+2(noc.)	35+5(noc.) 27+5(noc.)	36+5(noc.) 27+5(noc.)	36+5(noc.) 27+5(noc.)	35+5(noc.) 27+5(noc.)	1,29 1,03	1,11 1,10		
10.	Liczba prywatnych przewoźników	liczba podm.	13	13	13	13	13	13				
11.	Przewozy pasażerów ogółem z czego wozami tramwajowymi wozami autobusowymi	mln osób mln osób mln osób	118,6 41,5 77,1	131,5 43,4 88,1	124,7 37,9 86,8	119,1 36,2 82,9	113,9 34,6 79,3	112 34 78	0,94 0,82 1,01	0,85 0,78 0,89		
12.	Liczba przewozów przypadająca na 1 mieszkańca rocznie	szt.	308	340	325	311	306	302	0,98	0,89		

Zaplecze transportu publicznego stanowią obecnie:

- zajezdnia tramwajowa ul. Toruńska,
- zajezdnia autobusowa ul. Szajnochy,
- zajezdnia autobusowa ul. Inwrocławska.

3.5.5.2 Wnioski

Od lat nie zrealizowano żadnego z zadań inwestycyjnych w zakresie rozbudowy układu tramwajowego – zarówno pod względem budowy linii tramwajowych jak i unowocześnienia taboru. Modernizacja istniejących odcinków postępuje zbyt wolno. Układ tramwajowy, obecnie nie jest dostosowany do głównych kierunków przemieszczenia się pasażerów. W układzie wschód - zachód pełni praktycznie rolę pomocniczą. W zakresie obsługi dzielnicy Fordon utrzymywany jest układ przesiadkowy z węzłem przy ul. Wyścigowej.

Podobna sytuacja występuje w zakresie obsługi rejonów dworca PKP. Główny ciężar przewozów, na niekorzystnym pod względem geometrycznym, jak też przepustowości ciągów ulicznych odcinku od ronda Grunwaldzkiego do dworca PKP, przejęła komunikacja autobusowa.

W Bydgoszczy nie funkcjonują praktycznie żadne elementy sterowania ruchem uwzględniające priorytet dla komunikacji zbiorowej z wyjątkiem wyizolowanych skrzyżowań z sygnalizacją akomodacyjną wzbudzaną przez tramwaj. Podejmowane działania w zakresie budowy urządzeń sterowania ruchem poprawiające przede wszystkim poziom bezpieczeństwa poprzez eliminację punktów kolizji, przyczyniły się do obniżenia parametrów transportu zbiorowego. Zmniejszyła się prędkość komunikacyjna i wzrosły koszty eksploatacji (większa liczba taboru przy zachowaniu tej samej zdolności przewozowej). W programowaniu sygnalizacji należy w większym stopniu zastosować priorytety dla transportu publicznego.

Należy dodatkowo wspomnieć, że systematycznie postępuje degradacja taboru autobusowego. Przy obecnym stanie taborowym MZK powinno w celu utrzymania odnowy na poziomie niepowodującym pogorszenia jego stanu, dokonywać zakupu 10-12 autobusów rocznie. Od lat 90-tych nie dokonano zakupu taboru tramwajowego, a obecnie eksploatowany nie spełnia odpowiednich standardów obsługi podróżnych.

MAPA - WIĘZBA DOBOWA KOMUNIKACJI MASOWEJ (PDF_U_24)

[PDF_uwar\PDF_U_24.PDF](#)

3.5.6 Drogi wodne

3.5.6.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Na istniejącej i obecnie sporadycznie wykorzystywanej przez żeglugę trasie można wyróżnić dwa zasadnicze odcinki:

- I - Brda skanalizowana – od jej ujścia do Wisły do połączenia z Kanałem Bydgoskim (km 0.0-14.4),
- II - Kanał Bydgoski - kanał sztuczny (km 14.4-21.0).

Rzeka Brda – odcinek skanalizowany i Kanał Bydgoski zostały zaliczone do śródlądowych wód żeglownych i sklasyfikowane jako odcinki drogi wodnej II-giej klasy – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 roku w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych - Dz. U Nr 77, poz. 695 z 2002 r.

Rzeka Wisła na odcinku Bydgoskim posiada obecnie parametry II klasy drogi wodnej.

W zakolu Brdy przy ulicy Przemysłowej znajduje się port rzeczny, z dojazdem drogowym od strony ul. Przemysłowej.

3.5.6.2 Wnioski

Biorąc pod uwagę występujące parametry geometryczne drogi wodnej, jak: głębokość szlaku żeglownego i układ w planie na rzece Brdzie, wymiary Kanału Bydgoskiego oraz prześwity pod mostami w wielu miejscach, nie odpowiadają one wymaganiom stawianym trasom o najniższej klasyfikacji, tj. I klasie drogi wodnej. Jedynie śluzy leżące w ciągu w/w wymienionej drogi wodnej mają gabaryty zbliżone do wymagań klasy II.

3.5.7 Komunikacja lotnicza

3.5.7.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Lotnisko wojskowe, którego infrastruktura lotnicza wykorzystywana jest przez lotnictwo cywilne, zlokalizowane jest w południowej części miasta. Od północy graniczy ono z dzielnicą Szwederowo, od południa z kompleksem leśnym. Wschodnią i zachodnią granicę obszaru lotniska stanowią ciągi ulic: Jana Pawła II i Szubińskiej. Lotnisko posiada dobrze utrzymany pas startowy długości 2500m o szerokości użytkowej 60. Droga startowa wraz z oprzyrządowaniem posiada możliwość obsługi 8-12 operacji, co daje około 45 tysięcy samolotów rocznie.

Obszar oddziaływania lotniska obejmuje prawie całe województwo w promieniu ok. 100 km – przeszło 2 mln mieszkańców.

Aktualnie miasto Bydgoszcz posiada lotnisko cywilne obsługujące trasy krajowe z możliwością obsługi ruchu międzynarodowego. Port lotniczy obsługujący pasażerów położony jest na terenie Gminy Białe Błota, posiada dojazd od ul. Jana Pawła II.

Lotnisko w Bydgoszczy – wg Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 maja 2003 roku (Dz. U. Nr 99, poz. 910 z 2003 r.) zaliczone zostało do lotnisk międzynarodowych.

3.5.7.2 Wnioski

Bydgoskie – rozbudowywane, jedno z najnowocześniejszych w kraju - lotnisko pasażerskie w kraju posiada ogromny potencjał rozwoju ruchu lotniczego, pasażerskiego i w przyszłości towarowego.

3.5.8 Zaopatrzenie w wodę

3.5.8.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Pierwsze wodociągi w Bydgoszczy zbudowano za panowania króla Zygmunta Starego w 1523 r. Były to jedne z pierwszych wodociągów w państwie polskim.

Niestety ich jakość nie była najlepsza i wkrótce przestały działać. Pierwsze 30 km sieci wodociągowej, ujęcie wody w Lesie Gdańskim, stację wodociągową, wieżę ciśnień na Wzgórzu Dąbrowskiego wybudowano w latach 1897 - 1900 dla 50 tysięcznego miasta.

Przemiany społeczno - gospodarcze na przełomie lat 80 i 90 pozwoliły na podjęcie programu modernizacji i rozbudowy systemu gospodarki wodno - ściekowej.

Realizacja inwestycji wodociągowo - kanalizacyjnych w mieście, odbywa się zgodnie z Bydgoskim Programem Rozwoju Usług Wodociągowych i Kanalizacyjnych zatwierdzonym przez Komitet Zarządzający ISPA do współfinansowania ze środków UE.

W ostatnich latach nastąpił znaczny przyrost długości sieci wodociągowej, co jest obrazem rozwoju miasta.

Obecnie przedsiębiorstwo MWiK zarządza 882,7 km sieci wodociągowej, z czego 251,5 km to przyłącza wodociągowe, 526,8 km to sieci rozdzielcze, a 104,4 km to sieci magistralne. Analizując rodzaj materiałów, z których sieć jest zbudowana, to ok. 30% sieci wykonanych jest jeszcze ze stali i azbestocementu, co powoduje dużą jej awaryjność, która wynosi 55 awarii na 100 km sieci wodociągowej.

System wodociągowy oparty jest o zasilanie z dwóch podstawowych ujęć wody:

- ujęcie wód podziemnych stacji wodociągowej "Las Gdański" - SW -1-,
- ujęcie wody powierzchniowej rzeki Brdy na stacji wodociągowej "Czyżkówko" ujęcie - SW-4.

Obecnie ok. 50% surowca wody pochodzi z wód głębinowych, pokładów kredowych z ujęcia "Las Gdański", a pozostałe z ujęcia "Czyżkówko".

Łączna wydajność stacji wodociągowych wynosi 140 tys. m³/db.

Na terenie Bydgoszczy, MWiK eksploatuje także 22 ujęcia głębinowe o łącznej wydajności ok. 1317,2 m³/h. Studnie te stanowią ujęcia awaryjne i mogą być włączone w przypadku awarii do miejskiej sieci wodociągowej.

Do sieci wodociągowej podłączonych jest 17,3 tys. budynków mieszkalnych.

Z zaopatrzenia w wodę dla gospodarstw domowych, korzysta 93% ogólnej liczby mieszkańców. Dla użytkowników instytucjonalnych MWiK dostarcza ok. 60% wody, a pozostałe 40% wody pozyskiwane jest z własnych ujęć wód podziemnych na podstawie ważnych pozwoleń wodno - prawnych.

W ostatnim dziesięcioleciu w Bydgoszczy, daje się zauważyć wyraźny spadek zużycia wody, który w 2003 r. na jednego mieszkańca wyniósł 113,0 dm³/Mxadb.

Sieć wodociągowa Bydgoszczy pracuje w układzie dwóch stref ciśnienia. Pierwsza strefa ciśnienia obejmuje dzielnice położone w dolinie rzeki Brdy, natomiast obszary położone na tarasach obsługiwane są przez drugą strefę ciśnienia - są to m. innymi Jary, Błonie, Górzyskowo, Biedaszkowo, Szwederowo, Bielice, Lotnisko, Wzgórze Wolności, Glinki, Wyżyny, Kapuściska.

Dla zaopatrzenia w wodę obszarów położonych w drugiej strefie ciśnienia, a jest to ok. 80 tys. mieszkańców, pracują dwie pompownie strefowe: pompownia "Filarecka" oraz

hydrofornia "Osowa Góra". W ostatnim czasie zmodernizowano pompownię przy ul. Filarckiej, w celu zabezpieczenia zasilania górnego, południowego tarasu Bydgoszczy. System wodociągowy Bydgoszczy posiada zbiorniki retencyjne: początkowe na ujęciach wody "Las Gdański" oraz "Czyżkówko" oraz zbiorniki retencyjne końcowe "Fordon".

Na pewność dostawy wody ma wpływ również wielostronność zasilania.

W ostatnim czasie zrealizowano magistrale wodociągowe dn 300 mm i dn 500 mm dla drugostronnego zasilania tarasu południowego, a w trakcie realizacji jest magistrala wodociągowa dn 800 mm do Fordonu.

Szczegółowe materiały w zakresie systemu wodociągowego Bydgoszczy znajduje się w opracowaniu branżowym "Zaopatrzenie w wodę Bydgoszczy" sporządzonym do Studium.

3.5.8.2 Wnioski

Bydgoszcz posiada wystarczające zasoby wodne dla zaopatrzenia w wodę odbiorców w granicach administracyjnych Bydgoszczy oraz dla zainteresowanych gmin sąsiednich. Niezbędna jest rozbudowa systemu wodociągowego dla uzyskania jakości wody dostarczanej odbiorcom zgodnej z przepisami krajowymi i UE, zapewnienie ciągłości i dostępności usług zaopatrzenia w wodę.

W mieście dużym problemem pozostaje istnienie ponad 1700 km starych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Sieci te wymagają gruntownych remontów, renowacji i wymiany. W dalszym ciągu około 5% mieszkańców miasta nie może korzystać z centralnego miejskiego systemu wodociągowego, gdyż brak jest niezbędnej infrastruktury uzbrojenia terenu.

PDF_u_25
- MAPA ZAOPATRZENIE W WODĘ
[PDF_uwar\PDF_U_25.PDF](#)

3.5.9 Odprowadzenie ścieków sanitarnych i ich oczyszczenie

3.5.9.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Zorganizowany system kanalizacyjny miasta Bydgoszczy w układzie rozdzielczym pochodzi z początku XX wieku i był przystosowany do przyjęcia ścieków z 80-ciotysięcznego miasta w ilości 18 tys. m³/dobę. Oczyszczalnią ścieków były pola irygacyjne Kapuściska i Czersko Polskie. Ograniczone wydolności tego systemu oraz brak możliwości przejścia ścieków z nowych terenów zainwestowania miasta spowodował budowę niezależnych systemów kanalizacyjnych niepowiązanych ze sobą. Były to następujące zlewnie:

- zlewnia kolektora A obejmująca prawobrzeżne dzielnice miasta oraz osiedla na południowym tarasie,
- zlewnia kolektora F obejmująca dzielnicę Fordon Brdujście z wyjściem w kierunku gminy Osielesko,
- zlewnia oczyszczalni Osowa Góra,
- zlewnia kanalizacyjna kolektora E w dolnym odcinku Brdy obejmująca dzielnice Bartodzieje i Bydgoszcz – Wschód.

Niezależny system kanalizacyjny posiadały Zakłady Chemiczne „Zachem” z odprowadzeniem do Wisły przez zbiornik uśredniający ścieki.

Przyjęty przez władze miasta program ogólny kanalizacji ściekowej doprowadził do uporządkowania systemu odprowadzenia i oczyszczenia ścieków poprzez następujące działania:

- budowę oczyszczalni ścieków „Fordon” (I etap 30 tys. m³/d),
- budowę oczyszczalni ścieków Kapuściska (I etap 70 tys. m³/d w tym 30 tys. ścieków przemysłowych),
- budowę układu przesyłowego ścieków na oczyszczalni „Fordon” i „Kapuściska” (kolektor A0, przepompownie ścieków PK-0, PK-4, PK-5).

Generalnym założeniem uporządkowania gospodarki ściekowej jest wyłączenie Brdy i Kanału Bydgoskiego z odbioru ścieków (również oczyszczonych) i odprowadzenie ścieków do Wisły po oczyszczeniu w oczyszczalniach „Fordon” i „Kapuściska”.

Przepływ miarodajny SQ Brdy – 26 m³/s i Wisły 1225 m³/s uzasadnia przyjęty kierunek działania.

3.5.9.2 Wnioski

Podstawowe uwarunkowania eksploatowanego systemu kanalizacji ściekowej to:

- przeciążenie kanałów w dolnych odcinkach kanalizacji w śródmieściu (zlewnie kolektora B),
- podjęte i realizowane działania mające na celu uszczelnienie starej kanalizacji piętrowej w Śródmieściu,
- brak rozdzielania ścieków sanitarnych od napływu wód deszczowych (brak włązów międzykanałowych) w kanalizacji piętrowej, dotyczy to wszystkich dzielnic z kanalizacją piętrową (Śródmieście, Skrzetusko, Bartodzieje, Zimne Wody, Błonie, Szwederowo, Wzgórze Wolności, Wyżyny, Kapuściska, Fordon),
- przeciążenie kolektorów A, A0, B i F wodami deszczowymi, co ma niekorzystny wpływ na eksploatację przepompowni ścieków, kolektora A0 oraz oczyszczalni Kapuściska i Fordon. Powyższa sytuacja powoduje konieczność zbyt częstych awaryjnych zrzutów ścieków zmieszanych z wodami deszczowymi poprzez przelew przed oczyszczalniami i przepompowniami ścieków do rzeki Brdy,

- obecnie eksploatowane systemy kanalizacyjne w zachodniej i północnej części miasta, zlewnia oczyszczalni Osowa Góra i oczyszczalnia Piaski z uwagi na konieczność modernizacji tych oczyszczalni w dostosowaniu do warunków wymaganych dla ścieków odprowadzanych do odbiorników (Kanał Bydgoski i Brda), nie uzasadniają ekonomicznej opłacalności ich modernizacji,
- wyłączenie z eksploatacji pól irygacyjnych wymaga podjęcia systemowych działań nad ich remediacją w celu doprowadzenia po rekultywacji do wykorzystania tych terenów dla potrzeb miasta.

PDF_U_26
MAPA - OPROWADZENIE ŚCIEKÓW SANITARNYCH
[PDF_uwar\PDF_U_26.PDF](#)

3.5.10 Odprowadzenie wód deszczowych i melioracja miejska

3.5.10.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Odbiornikami wód deszczowych z istniejącego systemu kanalizacji deszczowej są:

- rzeki: Brda i Wisła,
- kanały: stary Kanał Bydgoski, nowy Kanał Bydgoski,
- strugi: Flis Północny, Flis Południowy, Potok Prądy.

Zorganizowany system kanalizacji powstał na przełomie wieku w 1900 r. i był rozbudowywany do 1940 r. w sposób racjonalny. Był to system kanalizacji piętrowej sanitarno - deszczowej. Obejmował on centrum miasta z wylotami kolektorów deszczowych do Brdy. Dalsza budowa systemu w kierunku wschodnim w dół rzeki była konsekwentną kontynuacją założonego systemu, polegającą na odprowadzeniu wód opadowych najkrótszą drogą do rzeki.

Działania polegające na rozbudowie istniejącego systemu w kierunku południowym i północnym doprowadziły do przepelnienia kolektorów i kanałów deszczowych szczególnie w odcinkach ujściowych do rzeki. Rozbudowa miasta w kierunku wschodnim i postępująca urbanizacja dzielnic zachodnich spowodowała włączenie do systemu kanalizacji deszczowej jako odbiorników rzeki Wisły oraz Starego i Nowego Kanału Bydgoskiego.

Przepływy charakterystyczne odbiorników wód deszczowych (SQ) wynoszą:

- Wisła 1225 m³/s,
- Brda 26 m³/s,
- Stary Kanał Bydgoski 0,35 m³/s (przepływ biologiczny),
- Nowy Kanał Bydgoski 0,48 m³/s (przepływ nienaruszalny 0,35 m³/s),
- Struga Flis Północny i Kanał Łęgowy.

Dużym problemem w mieście pozostaje zagadnienie oczyszczania wód deszczowych.

Niezbędny zakres oczyszczania wód deszczowych został określony w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 05.11.1991r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzone do wód lub do ziemi (Dz.U. Nr 116 poz. 503).

Ponadto zgodnie z Ustawą z dnia 07.06.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747 art. 2 pkt 8) do ścieków zaliczane są również wody opadowe i roztopowe ujęte w systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych, skladowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów o trwałej nawierzchni.

Wg interpretacji tego rozporządzenia należy przyjąć, że ścieki opadowe spływające z terenów budownictwa mieszkaniowego usług i rekreacji spoza centrum miast nie wymagają oczyszczenia scentralizowanego poza wychwyceniem osadów we wpustach ulicznych lub podwórzowych.

Odrębnego wydzielenia wymagają zlewnie kolektorów i kanałów obejmujące centrum miast, tereny przemysłowo-skladowe, bazy transportowe.

Generalnie należy mieć na uwadze, że uporządkowanie gospodarki ściekami deszczowymi na terenie miasta będzie możliwe po wyeliminowaniu mieszania ścieków deszczowych ze ściekami bytowo-gospodarczymi lub przemysłowymi w systemie kanalizacji piętrowej.

Na terenie miasta wyodrębniono następujące obiekty melioracyjne:

1. Obiekt melioracyjny Łęgowo – Otorowo,
2. Obiekt melioracyjny Jachcie Piaski,
3. Obiekt melioracyjny Prądy,
4. Obiekt melioracyjny Smukała Dolna,

5. Rów spod Zamczyska,
6. Rów spod Osielska,
7. Cieki w obrębie Skarpy Fordońskiej,
8. Struga Zacisze,
9. Rów w dzielnicy Jary,
10. Rów w dzielnicy Miedzyń,
11. Polder Fordoński z rowami A i B.

3.5.10.2 Wnioski

Zrealizowany na początku XX wieku system kanalizacji piętrowej sanitarno – deszczowej, szczególnie w dzielnicach centralnych jest przeciążony z uwagi na rozbudowę zlewni istniejących kanałów i postępujące uszczelnienie zlewni.

Brakuje też sieci kanalizacji deszczowej w zachodniej części miasta w zlewni Brdy i Kanału Bydgoskiego oraz w południowej i wschodniej części miasta (Biedaszkowo, Glinki, południowa część osiedla Kapuściska i dzielnicy Zimne Wody. Dzielnica Fordonu wyposażona jest w sieć kolektorów deszczowych posiadających rezerwy dla zagospodarowania górnego tarasu dzielnicy Fordon.

Brakuje również kanalizacji w granicach stref ochronnych ujęć wody Czyżkówko i Las Gdański.

Obecny system kanalizacji deszczowej charakteryzuje się:

- rezerwą przepustowości kolektorów w zlewni Wisły (kol. A,B,C,C1),
- ograniczeniem odbioru wód deszczowych w zlewni starego i nowego Kanału Bydgoskiego,
- brakiem urządzeń do przejęcia zanieczyszczeń pierwszej fali spływów wód deszczowych (separatory, piaskowniki),
- brakiem odciążenia w Śródmieściu,
- brakiem systemowych rozwiązań w północnych dzielnicach miasta, w szczególności na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych oraz w strefach ochrony sanitarnej ujęć wody (Czyżkówko i Las Gdański).

PDF_U_27

MAPA - ODPROWADZENIE WÓD DESZCZOWYCH I MELIORACJA MIEJSKA.

[PDF_uwar\PDF_U_27.PDF](#)

3.5.11 Zaopatrzenie w ciepło

3.5.11.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Miejski system ciepłowniczy (MSC) powstał na przełomie lat sześćdziesiątych po przebudowie w 1962 r. elektrowni Jachcie na elektrociepłownię (EC-1), budowie sieci ciepłych w centrum miasta oraz sieci parowej dla ZNTK i Papierni. W 1970 r. uruchomiono drugie źródło MSC, elektrociepłownię EC-2 we wschodnim rejonie miasta. Spowodowane to było zapotrzebowaniem przemysłu, a w drugiej kolejności potrzebami mieszkaniowymi. W 1975 r. miasto w 56 % zasilane było ze scentralizowanego systemu ciepłowniczego.

Źródła ciepła

Ogólna moc cieplna źródeł ciepła będących w gestii ZEC Bydgoszcz S.A. wynosi 857 MW, moc elektryczna 197 MW, w tym udział poszczególnych elektrociepłowni przedstawiono poniżej:

	Moc cieplna	Moc elektryczna
EC –1	185 MW	10 MW
EC –2	627 MW	183 MW
EC –3	45 MW	4 MW

Odbiorcami produkcji ciepła są:

- Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Bydgoszczy 72,8 %,
- Zakłady Chemiczne Zachem 23,8 %,
- Pozostali 3,4 %.

Odbiorcą energii elektrycznej jest Zakład Energetyczny Bydgoszcz S.A. w 100 %.

Komunalne źródła ciepła to:

- Ciepłownia Błonie o mocy 35 MW,
- Ciepłownia Białe Błota o mocy 35 MW,
- Ciepłownia Osowa Góra o mocy 25 MW,
(poza zasięgiem miejskiego systemu ciepłowniczego).

Aktualne potrzeby cieplne miasta mieszczą się w zbilansowanych mocach cieplnych źródeł ciepła. Stwierdza się nawet pewne nadwyżki, szczególnie w rejonach zasilania EC-1, EC – 2, ciepłowni Białe Błota.

Aktualna moc dla potrzeb odbiorców, to wielkość 736 MW w rozbiciu:

$$\begin{aligned} Q_{c.o} &= 594,5 \text{ MW} - \text{potrzeby centralnego ogrzewania,} \\ Q_{c.w} &= 102,8 \text{ MW} - \text{potrzeby dla ciepłej wody użytkowej,} \\ Q_{went.} &= 39,1 \text{ MW} - \text{technologia i wentylacja,} \end{aligned}$$

$$\Sigma Q = 736,4 \text{ MW}$$

Początki systemu ciepłowniczego w Bydgoszczy sięgają lat pięćdziesiątych. Przez ten okres stworzony został układ pierścieniowo – promieniowy, który poprzez dołączanie no-

wych odbiorców rozrastał się aż do stanu obecnego. Efektem jest duży i rozległy system sieci o bardzo zróżnicowanym wieku i technologii wykonania.

Całkowita długość sieci ciepłowniczej miasta Bydgoszcz wynosi 421,4 km.

Procentowy udział sieci z uwagi na czas eksploatacji przedstawia się następująco:

do 15 lat	34 %,
od 15 do 25 lat	39 %,
powyżej 25 lat	27 %,

Większość stanowią sieci w tradycyjnej obudowie kanałowej.

3.5.11.2 Wnioski

Obecny system ciepłowniczy miasta charakteryzuje się:

- zbilansowane moce cieplne źródeł ciepła, pokrywają potrzeby cieplne miasta. Wynika to głównie z następujących przesłanek:
 - ograniczenie produkcji, a również restrukturyzacja przemysłu na rzecz produkcji energooszczędnej,
 - wprowadzanie nawyków oszczędzania energii cieplnej poprzez docieplanie ścian, automatyzacja węzłów cieplnych, pomiar energii cieplnej itp.,
 - poprawianie sprawności urządzeń cieplnych w źródłach cieplnych oraz stosowanie lepszych gatunków paliw;
- istniejąca sieć ciepłownicza przestarzała, wykonana głównie w tradycyjnej obudowie kanałowej. Technologia ta nie zapewnia właściwej ochrony sieci przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych takich jak: woda gruntowa, opadowa, zalewanie kanałów wodą wodociągową lub ściekami w przypadku awarii tych sieci;
- duże straty ciepła w sieci spowodowane izolacją cieplną przewodów o zaniżonych, w stosunku do dzisiejszych norm, grubościach otulin;
- jeszcze ok. 11 km sieci ciepłowniczej wykonanej w izolacji z pianobetonu, powodującej duże kłopoty eksploatacyjne.

PDF_U_28
MAPA ZAOPATRZENIE W CIEPŁO
[PDF_uwar\PDF_U_28.PDF](#)

3.5.12 Zaopatrzenie w gaz

3.5.12.1 Stan istniejący - uwarunkowania

■ **Aktualne warunki zasilania m. Bydgoszczy.**

Gaz ziemny wysokometanowy dosyłany jest z dwóch kierunków odgałęzieniami magistrali Włocławek – Gdańska DN 400.

Zasilanie od południa: gazociągiem DN 250, pr = 5.5 Mpa relacji Turzno – Gniewkowo (rok budowy 1976) i Gniewkowo – Bydgoszcz (rok budowy 1983) do stacji redukcyjno-pomiarowej w Otorowie, o przepustowości 15000 m³/h.

Zasilanie od północy: gazociągiem DN 200, pr = 2.0 Mpa relacji Grudziądz – Świecie (rok budowy 1971) i Kusowo – Bydgoszcz (rok budowy 1981) do stacji red. – pom. przy ul. Suczyńskiej (6000 m³/h) i Przemysłowej (15000 m³/h).

■ **Struktura i standardy użytkowania gazu w 2000 roku.**

Zbiorcze zestawienie zużycia gazu w 2000 r

Wyszczególnienie		Ilość odbiorców [szt.]	Zużycie gazu [dam ³ /a]	
1		2	3	
OGÓŁEM		119341	59515	
Razem m. Bydgoszcz		119083	57101	
m. Bydgoszcz	1. Odbiorcy domowi	118241	41959	
	w tym	1.1. z kuchenkami (1 standard)	84666	10140
		1.2. ogrzewający mieszkania	11121	15538
		1.3. pozostali odb. bez ogrzewania	22454	16281
	2. Przemysł	20	6867	
	3. Pozostali odbiorcy	822	8275	

Aktualnie poza zasięgiem gazyfikacji przewodowej znajduje się 6 jednostek urbanistycznych: Opławiec, Smukała, Rynkowo, Myślęcinek Las Gdański, Łęgnowo II, Lotnisko, Czersko Polskie, Wypaleniska.

Średni stopień gazyfikacji mieszkań wynosi 93%.

- **Charakterystyka urządzeń dystrybucji gazu w Bydgoszczy (stan 31.12.2000 r).**
 - Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez połączeń do budynków) ogółem 625,1 km, w tym:
 - sieć niskiego ciśnienia (do 10 kPa) - 442,2 km,
 - sieć średniego ciśnienia (10 kPa do 0,5 MPa) 182,9 km;
 - Czynne połączenia do budynków:
 - mieszkalnych 1 5857 szt.,
 - niemieszkalnych 613 szt.

3.5.12.2 Wnioski

Stan techniczny sieci i stacji gazowych w Bydgoszczy przedstawia się następująco:

sieć niskiego ciśnienia:

- długości sieci niskiego ciśnienia wynoszą 442 km,
- w sieci niskiego ciśnienia przeważają gazociągi stalowe i stanowią 87 %, tj. 383 km,
- gazociągi z polietylenu są nowe (poniżej 10 lat) i stanowią 13% długości sieci gazowej niskiego ciśnienia, tj. 59 km,

sieć średniego ciśnienia:

- w sieci średniego ciśnienia jest 79% gazociągów stalowych,
- udział starych gazociągów stalowych (powyżej 30 lat) w grupie średnic powyżej DN 80 wynosi 22% (ok. 25 km). Są to w głównej mierze podstawowe gazociągi magistralne i należy je wymienić na nowe z polietylenu w możliwie krótkim czasie; przedłużenie ich eksploatacji może stanowić zagrożenie dla dyspozycyjności całego układu dystrybucyjnego.

PDF_u_29
MAPA - ZAOPATRZENIE W GAZ

[PDF_uwar\PDF_U_29.PDF](#)

3.5.13 Zaopatrzenie w energię elektryczną

3.5.13.1 Stan istniejący - uwarunkowania

W ostatnim okresie, w zakresie zapotrzebowania w energię elektryczną dla odbiorców z terenu Bydgoszczy zaobserwowano stagnację.

Energia elektryczna zużywana w Bydgoszczy pochodzi z Krajowego Systemu Energetycznego oraz źródeł miejscowych. Udział energii elektrycznej ze źródeł miejscowych, mierzonej w czasie szczytowego obciążenia, wynosi ok. 140 MW, a ze źródeł zewnętrznych ok. 100 MW.

Decydujące znaczenie dla miejscowej produkcji energii elektrycznej ma elektrociepłownia EC II, aktualnie o mocy szczytowej 130 MW. Miejscowymi źródłami wspomagającymi są: elektrociepłownia EC I - 4 MW, oraz elektrownie wodne - EW Smukała, EW Tryszczyn oraz MEW - o łącznej mocy szczytowej w okresie zimowym ok. 6 MW.

Dla dostawy energii do Bydgoszczy ze źródeł zewnętrznych przyłączonych do KSE decydujące znaczenie ma sieć przesyłowa o napięciu 220 kV, należąca do PSE S.A. Obiektami tej sieci są dwie stacje NN/WN - stacja Jasiniec oraz Bydgoszcz Zachód. W obszarze Bydgoszczy znajdują się końcowe odcinki 5 linii 220 kV: Pątnów - Jasiniec tor I, Pątnów - Jasiniec tor II, Jasiniec - Gdańsk, Jasiniec - Grudziądz, oraz linia przygotowana do pracy na napięciu 400 kV Jasiniec - Bydgoszcz Zachód. Zasilanie stacji Bydgoszcz Zachód z napięcia 220 kV ma charakter tymczasowy i jest jednostronne.

Sieć dystrybucyjną linii 110 kV tworzą Główne Punkty Zasilania, GPZ, szt.=14 i rozproszony między stacjami napowietrzne linie 110 kV szt. = 16. Do sieci tej zalicza się również 5 tranzytowych linii 110 kV, wyprowadzających z Bydgoszczy energię elektryczną w obszary okolicznych powiatów.

Spośród wymienionych GPZ: 11 należy do Grupy Energetycznej ENEA Spółka Akcyjna Oddział w Bydgoszczy, 2 stacje GPZ (Zachem 1, Zachem 2) są własnością odbiorców energii elektrycznej i jako stacje abonenckie pracują tylko na ich potrzeby, a GPZ Jachcice pełni rolę stacji dystrybucyjnej - zasilających odbiorców - oraz stacji przyelektrownianej wyprowadzającej wyprodukowaną energię. Łączna moc zainstalowanych transformatorów wynosi 649,5 MVA.

Przy zapotrzebowaniu w szczycie mocy średnio w wysokości 240 MW, daje to rezerwę transformatorową przekraczającą pożądaną wysokość 100%. Wyjątkowo w GPZ Jachcice oraz GPZ Południe warunki pełnej rezerwy nie są dotrzymane.

Stacja WN przy ECII nie pełni roli GPZ w miejskiej sieci, pracuje jako rozdzielnia w sieci 110 kV oraz służy potrzebom własnym elektrociepłowni.

Linie 110 kV są prawie w całości napowietrzne, zbudowane z reguły na słupach kratowych, nieliczne odcinki linii są dwutorowe, a żadna nie jest zagrożona przeciążeniem.

W granicach Bydgoszczy funkcjonuje 974 stacji transformatorowych SN/nn, o łącznej zainstalowanej mocy 389 MVA. Nadwyżka mocy zainstalowanej w stosunku do potrzeb jest większa niż przyjmowana w kraju 24% minimalna wartość potrzebna dla bezpieczeństwa energetycznego miasta.

3.5.13.2 Wnioski

Istniejąca infrastruktura elektroenergetyczna w obszarze miasta Bydgoszczy pozwala pokrywać występujące zapotrzebowanie na energię elektryczną w normalnych warunkach. Stan rezerw pozwala pozytywnie oceniać możliwość pokrycia dalszych potrzeb, jakie pojawić się mogą w okresie planistycznym najbliższych 10 lat. Jednakże oceniając stopień bezpieczeństwa energetycznego Bydgoszczy w zakresie zaopatrzenia w energię

elektryczną należy dostrzegać konieczność usunięcia niedostatków i zaspokojenia takich potrzeb jak:

- brak należytej rezerwy mocy w przesyłowej sieci 220 kV wskutek wieloletniego utrzymywania prowizorycznego stanu stacji 220/110 kV Bydgoszcz Zachód. Stacja zasilana jest odcinkiem linii, zbudowanym w gabarycie 400 kV i mającym docelowo doprowadzić napięcie 400 kV do tej stacji z kierunku Grudziądza. Odcinek ten wprowadzony jest tymczasowo do rozdzielni 220 kV stacji Jasiniec na system szyny wspólny z jednym z autotransformatorów 220/110 kV o mocy 160 MVA. Ciężka awaria tego systemu szyn pozbawiłaby Oddział Bydgoszcz GE ENEA S.A. zasilania z 2 autotransformatorów jednocześnie (w stacji Jasiniec oraz w stacji Bydgoszcz Zachód) i oznaczałaby ubytek 320 MVA,
- przeciążenie i brak perspektyw dla rozwoju GPZ Jachcice, pełniącego funkcje dystrybucyjne w sieci miejskiej 15 kV oraz 6 kV należącej do GE ENEA S.A., a GPZ pozostaje w rękach wytwórcy energii, to jest Zespołu Elektrociepłowni Bydgoszcz S.A. Można przewidywać, że prywatyzacja wymienionych gestorów infrastruktury elektroenergetycznej może istniejące trudności spotęgować,
- jednostronne zasilanie GPZ Fordon napowietrzną dwutorową linią 110 kV, które nie gwarantuje bezpiecznej dostawy energii elektrycznej dla znacznej części jednostki urbanistycznej Fordon. Ponadto słupy kratowe tej linii – z uwagi na przyosiedlową lokalizację, podlegają aktom wandalizmu, grożącym katastrofą energetyczną dla Fordonu,
- potrzeba zastąpienia istniejących fragmentów miejskiej sieci dystrybucyjnej SN pracującej obecnie pod napięciem 6 kV nową siecią 15 kV i zastąpienia istniejących stacji transformatorowych 6/0,4 kV nowymi stacjami 15/0,4 kV – w liczbie 25 sztuk. Wymaga tego brak drugiego – poza GPZ Jachcice - źródła energii o napięciu 6 kV,
- potrzeba modernizacji sieci 30 kV pod kątem ograniczenia jej uciążliwości dla otoczenia i przeniesienia transformacji poza GPZ Jachcice.

PDF_U_30
MAPA ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ
[PDF_uwar\PDF_U_30.PDF](#)

3.5.14 Telekomunikacja

3.5.14.1 Stan istniejący uwarunkowania

Bydgoszcz posiada rozbudowaną sieć infrastruktury telekomunikacyjnej telefonii stacjonarnej (kanalizację kablową, linie telefoniczne napowietrzne, szafy i słupki kablowe) oraz system sieci telefonii komórkowej systemu GSM, oparty na stacjach bazowych.

3.5.14.2 Wnioski

W ostatnich latach nastąpił szybki rozwój sieci telefonicznej, zarówno telefonii stacjonarnej jak i telefonii komórkowej. Powstały nowe odcinki kanalizacji telefonicznej, trasy kabli światłowodowych oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Jednak w dalszym ciągu brak jest pokrycia sygnałem dobrej jakości całego obszaru Bydgoszczy. Rozwinięta sieć telefoniczna, a w konsekwencji możliwości w zakresie porozumienia się i szybkiej transmisji danych, jest wyznacznikiem możliwości rozwoju gospodarczego miasta.

Bydgoszcz jako jedno z 8 miast Polski, zostało wytypowane do uruchomienia systemu 3 generacji telefonii komórkowej zwanej UMTS.

3.5.15 Usuwanie i utylizacja odpadów

3.5.15.1 Stan istniejący - uwarunkowania

Politykę władz miasta w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki odpadami określa i reguluje "Program ochrony środowiska dla miasta Bydgoszczy na lata 2002 - 2010" wraz z "Planem gospodarki odpadami dla miasta Bydgoszczy na lata 2002 - 2010", przyjęte uchwałą Nr LIII/1703/02 Rady Miasta Bydgoszczy dnia 25 września 2002 r. Dokumenty te określają zasady oraz główne cele, do których należy zmierzać prowadząc politykę odpadową w Bydgoszczy. W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w Bydgoszczy realizowany jest tzw. scenariusz nr II zakładający:

- selektywną zbiórkę surowców wtórnych,
- doczyszczanie zebranych frakcji w sortowni,
- selektywną zbiórkę odpadów organicznych,
- składowanie odpadów organicznych w kopcach BIO-EN-ER i odzysk biogazu,
- kompostowanie w przyzmacach odpadów organicznych po mineralizacji w kopcach BIO-EN-ER,
- składowanie pozostałości na składowisku Balastu.

Na terenie Bydgoszczy odpady komunalne odbierane są od właścicieli nieruchomości przez kilkanaście firm. W tej grupie, są trzy wiodące firmy oczyszczające. Posiadają swoje sortownie o różnym stopniu zaawansowania technologicznego. Dla firm działających na terenie Bydgoszczy jedynym miejscem gdzie mogą być unieszkodliwiane odpady komunalne jest Kompleks Utylizacji Odpadów (KUO) położony przy ul. Prądocińskiej 28 w Bydgoszczy. W 2003 r. na terenie KUO oddano do użytkowania Stację Segregacji Odpadów (SSO).

Równocześnie z uruchomieniem SSO zakończono eksploatację dotychczasowego składowiska, które poddane zostanie rekultywacji. Obecnie eksploatowane: kopiec BIO-EN-ER i składowisko Balastu posiadają szczelne dna, a odcieki kierowane są na podczyszczalnię ścieków i odcieków.

Odpady deponowane w kopcu BIO-EN-ER i na składowisku Balastu są zagęszczane kompaktoraми. Dotychczas wybudowane zostały dwa sektory (z pięciu) kopca BIO-EN-ER oraz jeden sektor (z dwóch) składowiska Balastu. KUO wyposażony jest również w kontenerową stację paliw, zbiornik wody ppoż., magazyn surowców wtórnych, magazyn odpadów niebezpiecznych.

Nieczynne składowisko jest odgazowywane, a gaz przetwarzany w Małej Elektrowni na biogaz (MEG) na energię elektryczną, sprzedawaną do krajowej sieci energetycznej.

Obecnie całość zmieszanych odpadów komunalnych przed ich złożeniem na składowisko podlega procesowi sortowania. Powstałe w SSO odpady ulegające biodegradacji kierowane są na kopiec BIO-EN-ER a pozostałe na składowisko Balastu. W procesie sortowania z ogólnej masy wydziela się ok. 2% materiału do wtórnego zagospodarowania. Na politykę i gospodarkę odpadami, miasto Bydgoszczy może wpływać poprzez ustalanie cen za przyjmowanie odpadów w KUO oraz regulacje zawarte w planie gospodarki odpadami.

Bydgoszcz zawarła porozumienia z gminami sąsiednimi - Białe Błota i Solec Kujawski oraz miastem Solec Kujawski w sprawie wspólnego użytkowania KUO.

W roku 2003 na składowiskach zdeponowano ok. 100 000 ton odpadów, w tym ok. 85 000 ton odpadów komunalnych. Na terenie Bydgoszczy funkcjonuje sieć pojemników do selektywnej zbiórki szkła, tworzyw sztucznych i makulatury. Miasto jest właścicielem 830 szt. pojemników do recyklingu obsługiwanych na jego koszt, a dodatkowo w 60 szkołach ustawione są pojemniki do zbiórki zużytych baterii. Trzy wiodące firmy odbierające odpady komunalne, mają łącznie ok. 1000 szt. pojemników obsługiwanych na ich koszt. Dodatkowo dwie z tych firm dostarczają mieszkańcom domów jednorodzinnych (17 000 posesji) worki na odpady recyklingowe, które są bezpłatnie odbierane. Miasto niezależnie od działań realizowanych przez administratorów budynków, wspiera mieszkańców prowadząc cykliczne akcje wywozu odpadów wielkogabarytowych. Wywozy były głównie prowadzone na terenie osiedli o zabudowie jednorodzinnej oraz w Pracowniach Ogródkach Działkowych. Łącznie w 2003r. wywieziono ok. 1900m³ odpadów wielkogabarytowych.

Do poprawy czystości miasta zmierza również system usuwania tzw. "dzikich wysypisk odpadów", które są systematycznie usuwane.

Pomimo ujęcia w "Planie gospodarki odpadami" selektywnej zbiórki odpadów organicznych dotychczas nie rozpoczęto wdrażania tego systemu.

3.5.15.2 Wnioski

Gospodarka odpadami na terenie miasta Bydgoszczy prowadzona jest zgodnie z polityką ekologiczną zawartą w "Planie gospodarki odpadami dla miasta Bydgoszczy na lata 2002 - 2010", przyjętym przez Radę Miasta Bydgoszczy uchwałą Nr LIII/1703/02. Plan ten przystaje do wymogów unijnych.

Bydgoszcz prowadzi szeroko zakrojone działania mające na celu ochronę środowiska.

Obecnie dysponujemy dobrze rozwiniętym i zgodnym ze standardami europejskimi systemem gospodarki odpadami komunalnymi. Jest to jednak dopiero początek drogi zmierzającej do celu, jakim jest zharmonizowany z przyrodą i przyjazny człowiekowi system postępowania z odpadami.

Najważniejszym zadaniem na najbliższe lata jest dążenie do stworzenia zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, spełniających wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska. Nadchodzące lata będą okresem wyjątkowej pracy nad doskonaleniem dotychczasowych rozwiązań.

3.6 Dziedzictwo kulturowe

3.6.1 Uwarunkowania konserwatorskie, strefy, obiekty rejestrowe, użytkowanie obiektów historycznych

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162 poz. 1568) przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się zagadnienia związane z ochroną zabytków i opieką nad obiektami zabytkowymi. Zgodnie z art.19 ust.1 w Studium uwzględnia się problematykę dotyczącą ochrony zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych.

W studium ustala się ponadto strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków, szczegółowo określone ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowym elementem wytycznych konserwatorskich opracowywanych w ramach studiów historyczno-urbanistycznych jest ustalenie obszaru podlegającego ochronie, a więc wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej. Wyznaczenie stref następuje w oparciu o analizę stanu istniejącego, analizę przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych.

W zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej:

- „A” – strefę pełnej ochrony konserwatorskiej;
- „B” – strefę ochrony konserwatorskiej;
- „K” – strefę ochrony krajobrazu;
- „W” – strefę ochrony archeologicznej;
- „E” – strefę ochrony ekspozycji;
- „AW” - strefę ścisłej ochrony archeologicznej;
- „OW” - strefę obserwacji archeologicznej.

■ Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefę „A” pełnej ochrony konserwatorskiej wyznacza się dla obszarów szczególnie wartościowych, przeznaczonych do bezwzględного zachowania. Strefa „A” obejmuje obszar, na którym elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.

■ Strefą „A” ochrony konserwatorskiej objęto tereny:

- Starego Miasta i Śródmieścia, ograniczone ulicami Focha, Jagiellońską, Uroczą, Babia Wieś, Wałami Jagiellońskimi, Grudziądzką i Kruszwicką;
- Starego Fordonu, ograniczone ulicami Rakowa, fragm. Mącznej i Saskiej, Krygera, Wyzwolenia, Pielęgniarską, Kapeluszników do rzeki Wisły;
- Starego Kanału Bydgoskiego i Kanału Bydgoskiego wraz z obszarami przyległymi;
- zabytkowych zespołów sakralnych w obszarze ich parcel.

■ Strefa "B" – ochrony konserwatorskiej

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto obszary ze znacznym udziałem elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych, do których zaliczyć można tereny zwartej zabudowy śródmiejskiej, pochodzącej z okresu rozwoju miasta w końcu XVIII, w XIX i XX w. oraz obszary zwartych zespołów jednolitej stylistycznie zabudowy historycznych przedmieść.

W strefie "B" znalazły się tereny osiedli Śródmieście, Bocianowo, Bielawy, Skrzetusko, Babia Wieś, Okole, Wilczak, historyczna część Szwederowa i Jachcic, część Brdujścia, okolice starego Kanału Bydgoskiego i Kanału Bydgoskiego położone na Flisach, Osowej Górze, Jarach, Miedzyniu i Prądach oraz zespół budynków sanatorium w Oplawcu. W ramach strefy „B” ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

W studium zaproponowano ograniczenie zasięgu strefy 'B' ochrony konserwatorskiej w stosunku do aktualnie obowiązującej. Strefa wyznaczona ustaleniami miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego obejmuje obszar miasta w granicach przed 1939 roku, w tym obszary zupełnie pozbawione cech historycznych ze względu na współczesne zagospodarowanie oraz tereny niezabudowane.

W związku z powyższym proponuje się wyznaczenie nowego obszaru obowiązywania strefy "B" ochrony konserwatorskiej, pamiętając o potrzebie maksymalnej ochrony nie tylko pojedynczych obiektów, ale i całego środowiska urbanistycznego o walorach historycznych.

■ Strefa 'AW' - ścisłej ochrony archeologicznej

Strefa „AW” obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości reliktyw archeologicznych, posiadające własną formę terenową (np. grodziska, wzgórza zamkowe itp.). Na obszarze strefy zakazana jest wszelka działalność budowlana, niezwiązana bezpośrednio z rewaloryzacją tych terenów.

Na obszarze Bydgoszczy strefy „AW” wyznaczono dla:

- grodziska w Zamczysku,
- grodziska „Wyszogród” w Fordonie,
- dwóch odcinków tzw. Wałów Kujawskich.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „AW” jest konserwacja zachowanych obiektów zabytkowych, ich ekspozycja w terenie, względnie zaznaczenie ich śladów.

■ Strefa "W" - ochrony archeologicznej

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych reliktyw archeologicznych. Na obszarze strefy działalność inwestycyjna powinna być poprzedzona badaniami archeologicznymi. Zakres prac archeologicznych określa się przy uzgadnianiu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektu budowlanego.

Na obszarze Bydgoszczy strefy „W” wyznaczono dla rozpoznanych w trakcie badań powierzchniowych stanowisk i zespołów stanowisk archeologicznych. Na terenach zurbanizowanych, bez możliwości przeprowadzenia badań terenowych, strefa „W” pokrywa się ze strefą „A”.

■ Strefa "OW" - obserwacji archeologicznej

Strefa „OW” obejmuje tereny o domniemanej, na podstawie badań lub innych wskazówek, zawartości reliktyw archeologicznych.

Na obszarze Bydgoszczy strefę „OW” wyznaczono zgodnie ze strefą „B” ochrony konserwatorskiej oraz w obrębie dolin rzecznych Brdy i Wisły obszarach także na obszarach występowania znalezisk archeologicznych znanych z danych archiwalnych.

■ **Obiekty wpisane do Rejestru Zabytków**

Do Rejestru Zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego, prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisano 201 obiektów i obszarów o dużej wartości architektonicznej i historycznej. Wpis do rejestru wiąże się z objęciem danego obiektu lub założenia ochroną prawną i konserwatorską. Wszelkie zmiany wprowadzane w zakresie architektury, wystroju wnętrz, funkcji oraz układu przestrzennego muszą być uzgadniane ze służbami konserwatorskimi i uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

■ **Miejska ewidencja zabytków**

Obiekty zabytkowe zlokalizowana poza wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej objęte są ochroną w ramach wpisu do miejskiej ewidencji zabytków i podlegają następującym wytycznym konserwatorskim :

- wymagane jest uzgadnianie z konserwatorem zabytków prac remontowych, adaptacyjnych i rozbiórkowych,
- wskazane jest dostosowanie nowej zabudowy wprowadzanej na obszar parceli do budynków historycznych pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji, dachów oraz uzgodnienie z konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 i art. 143 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prezydent Miasta Bydgoszczy (przy udziale Miejskiego Konserwatora Zabytków) zobowiązany jest do prowadzenia i uzupełniania gminnej ewidencji zabytków, w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków, która jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez gminę.

■ **Strefa "K" - ochrony krajobrazu**

Strefa „K” obejmuje teren krajobrazu integralnie związanego z zabytkowym zespołem, stanowiącego jego najbliższe otoczenie.

Strefę „K” wyznaczono dla obszaru części dzielnicy Brdyujście jako ochronę krajobrazową zespołu objętego strefą „B” ochrony konserwatorskiej. Wprowadzenie nowych inwestycji na terenie strefy "K" wymaga uzyskania pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

■ **Strefa „E” ochrony ekspozycji**

Strefa „E” obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu zabytkowego, wyznacza tereny wyłączone spod zabudowy lub określa nieprzekraczalne gabaryty projektowanych budynków.

Strefą „E” objęto obszar pasa nadrzecznego z obu stron Starego Fordonu, pozostający w związku widokiem na zespół urbanistyczny z przeciwległego brzegu Wisły.

3.6.2 Dobra kultury współczesnej (budynki, budowle, pomniki, rzeźby, zespoły urbanistyczne – tereny zabudowy i zieleni)

Dobra kultury współczesnej wpisane w tkanę miasta, jako tereny i obiekty o szczególnej wartości estetycznej, wpływają pozytywnie na odbiór przestrzeni miasta. Świadomość istnienia obszarów czy budynków o szczególnych walorach estetycznych zdecydowanie działa korzystnie na sposób gospodarowania terenami i decydowania o ich przeznaczeniu w planach miejscowych i innych opracowaniach urbanistyczno – architektonicznych. Wskazane w studium dobra kulturowe, zmuszają do zachowania powściągliwości w ra-

dykalnych działaniach planistycznych na wyznaczonych terenach i przyczyniają się do zachowania i poprawy istniejących wartości.

Dobra kultury współczesnej stanowią: obiekty architektury, obszary zabudowy i inne tereny, które w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 3 poz. 162 z dnia 17 września 2003 r.) nie są zabytkami, w związku z powyższym nie podlegają wpisowi do rejestru zabytków, ewidencji dóbr kultury, nie są uznane za pomnik historii lub nie tworzą parku kulturowego.

Samo pojęcie "**dóbr kultury współczesnej**" zostało sformułowane w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 3 poz. 162 z dnia 10 maja 2003 r.) - art. 2, ust. 10, jako "*niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna*".

Zasób dóbr kultury współczesnej współtworzą obiekty budowlane i obszary zurbanizowane, które w zależności od skali i rangi w przestrzeni miasta składają się na:

1. Obiekty architektury – budynki uznane za wartościowe ze względu na formę architektoniczną, walory estetyczne oraz pełnią funkcję. Są to często obiekty o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców i osób przyjezdnych;

2. Założenia urbanistyczne – obszary zabudowane, które charakteryzują się i wyróżniają spośród innych miejsc w mieście spójnym układem urbanistycznym oraz jednolitym charakterem architektonicznym budynków. Do tej grupy należą wyróżnione zespoły zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej, jak również niektóre kompleksy zabudowy przemysłowej;

3. Wartościowe założenia parkowo-ogrodowe – tereny zagospodarowane zielenią, stanowiące element miejskiego systemu przyrodniczego, wartościowe pod względem kompozycyjnym i przestrzennym o szczególnym znaczeniu dla mieszkańców miasta;

4. Miejsca i obiekty pamięci narodowej – są to obiekty lub miejsca o szczególnym znaczeniu dla mieszkańców Bydgoszczy, upamiętniające wydarzenia, które miały znaczący wpływ na historię miasta i regionu, miejsca kaźni i pochówku zmarłych;

5. Obiekty infrastruktury rzeki – obiekty związane integralnie z funkcjonowaniem systemu rzek w mieście a jednocześnie stanowiące wartość kulturową miasta, oraz pełniące funkcję towarzyszącą jako obiekty małej architektury, miejsca wypoczynku itp..

Dobra kultury wraz z zabytkami tworzą **krajobraz kulturowy miasta**, tj. "przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze", przeznaczoną do ochrony na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 3, poz.162 z dnia 17 września 2003 r.). Ochrona krajobrazu kulturowego polega przede wszystkim na ustaleniu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony budynków, zespołów zabudowy, terenów wartościowych krajobrazowo, itp. W związku z powyższym studium, w przedstawionej tabeli oraz na mapie tematycznej, wskazuje tereny i obiekty, dla których konieczne jest sformułowanie powyższych zasad w planach miejscowych opracowywanych w zgodności z niniejszym Studium.

3.6.3 Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych

W granicach miasta nie występują pomniki zagłady i ich strefy ochronne, o których mowa w ustawie z dnia 7 maja 1997r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U. Nr 41, poz. 412 oraz z 2002r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271).

3.7 Krajobraz miasta

3.7.1 Ład przestrzenny

3.7.1.1 Stan istniejący

Obowiązek respektowania zasad, których celem jest osiągnięcie ładu przestrzennego i podniesienie standardów estetycznych wszystkich elementów zagospodarowania wynika z przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w której w art. 2 ust.2 pkt 1) mowa jest o konieczności uwzględnienia w zagospodarowaniu przestrzennym wymagań ładu przestrzennego, obok urbanistyki i architektury. Także w ustawie z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, w art.7 ust.1 pkt 1) wymienia się na pierwszym miejscu wśród zadań własnych gminy sprawy dotyczące ładu przestrzennego. Pojęcie ładu zostało zdefiniowane w art. 1 ust. 2 w/w ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

ład przestrzenny – ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Określenie wszystkich czynników i zjawisk charakteryzujących pojęcie ładu przestrzennego z uwagi na jego złożoność jest niezwykle trudne. Ład przestrzenny utożsamiany jest z takim zagospodarowaniem terenów miejskich, które gwarantuje wysoką jakość życia mieszkańców miasta, wynikającą z organizacji przestrzeni w sposób odpowiadający wymaganiom i potrzebom społeczno-gospodarczym, w nawiązaniu do uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych. Gwarancją sprawnego funkcjonowania miasta oraz ładu przestrzennego jest prawidłowa struktura funkcjonalna terenów miejskich, kształtowana poprzez wzajemne usytuowanie stref zamieszkania – pracy - wypoczynku mieszkańców, powiązanych elementami infrastruktury transportowej i technicznej, oraz dążenie do ograniczenia lub eliminowania uciążliwości i konfliktów wynikających z sąsiedztwa terenów różniących się sposobem zagospodarowania.

Struktura przestrzenna zabudowy, jej intensywność, standard i charakter ma podstawowe znaczenie dla osiągnięcia ładu przestrzennego. Kompozycja zabudowy, jej wartość architektoniczna i estetyczna jest elementem silnie identyfikującym przestrzeń, podnoszącym jej wartość i znaczenie. Narzucony porządek przestrzenny odzwierciedlający czytelny układ kompozycyjny zabudowy, wyrażony dostosowaniem wysokości i charakteru budynków, ujednoceniem linii ich usytuowania, wyznacza obszary zabudowy wyróżniające się w szczególności sposobem w krajobrazie miasta.

Poczucie ładu przestrzennego wynika ze spójności wszystkich elementów zagospodarowania (kompozycji), ich jakości i standardu. Wysoki standard estetyczny poszczególnych elementów zagospodarowania tj. jakość elewacji, nawierzchni, estetyka i funkcjonalność obiektów małej architektury, czystość i porządek na ulicach, powszechnie identyfikowany jest z pojęciem ładu, estetyki i wizualnej atrakcyjności miasta.

Dążenie do osiągnięcia ładu przestrzennego i możliwie najwyższych standardów estetycznych wszystkich elementów składających się na zagospodarowanie terenów miejskich powinno być uwzględnione w polityce przestrzennej miasta i na każdym z etapów planowania czy realizacji inwestycji.

■ Elementy kształtujące wizerunek miasta

Warunki naturalne

Zasadniczy wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru naszego miasta, na sposób zagospodarowania poszczególnych terenów a przez to na ich fizjonomię i wizualną atrakcyjność mają warunki naturalne wynikające z położenia geo-

graficznego Bydgoszczy. Najważniejszymi elementami struktury przyrodniczej kształtującymi krajobraz Bydgoszczy są:

- warunki wynikające z położenia miasta w dolinie rzeki Brdy, u jej ujścia do Wisły;
- rzeźba terenu, której charakterystyczną cechą jest występowanie systemu rozległych, równinnych poziomów tarasowych i wysokich obszarów wysoczyznowych oraz szczególnie eksponowanych w krajobrazie Bydgoszczy – stref krawędziowych pradoliny i dolin rzecznych;
- duży udział terenów zieleni a przede wszystkim rozległe obszary leśne w mieście i jego otoczeniu oraz parki miejskie, zieleńce, tereny zieleni krajobrazowej położone nad rzeką Brdą itp..

Efektom jest równoleżnikowy układ miasta wynikający z rozwoju osadnictwa wzdłuż brzegów rzeki Brdy - rozpiętość granic miasta wynosi ok. 27 km między granicą północno-zachodnią a wschodnią oraz ok. 9 km między północną i południową.

Rozwój przestrzenny miasta odbywać się powinien w nawiązaniu do istniejących uwarunkowań przyrodniczych, które stanowią o jego tożsamości i indywidualnym charakterze. Wszelkie działania planistyczne i inwestycyjne realizowane są przy uwzględnieniu następujących zasad:

- zagospodarowanie terenów nadrzecznych w sposób podnoszący ich walory krajobrazowe i rekreacyjne, przy założeniu powiązania funkcjonalnego obszarów sąsiadujących z rzeką oraz kształtowania zabudowy w sposób zapewniający otwarcie widokowe w kierunku rzeki Brdy; w 2000 r. opracowano "Program przywrócenia Brdy miastu", którego celem było uczynienie z rzeki pierwszoplanowego elementu kompozycji przestrzennej miasta, wpływającego i limitującego procesy rozwojowe, dokonujące się w jej sąsiedztwie;
- ochrona i wyeksponowanie w krajobrazie istniejących form ukształtowania terenu – przede wszystkim Skarpy Południowej i Północnej oraz stoków, jarów, dolin obniżeń terenu poprzez wykluczenie lokalizacji zabudowy (szczególnie w strefach krawędziowych) i innych form zagospodarowania, ingerujących w istniejące ukształtowanie terenu, oraz zagospodarowanie ich zielenią i włączenie do miejskiego systemu przyrodniczo - rekreacyjnego;
- ochrona, rekultywacja i zagospodarowanie zielenią oczek wodnych, cieków i innych elementów sieci hydrologicznej, jako elementów wpływających na poprawę warunków klimatycznych i wzbogacających tereny rekreacyjne;
- ochrona istniejących terenów biologicznie czynnych - zapewnienie ciągłości przestrzenno-funkcjonalnej obszarów zagospodarowanych zielenią w strefach zurbanizowanych oraz powiązanie ich z terenami środowiska naturalnego – lasami, łąkami położonymi na obszarach podmiejskich w spójny ekologiczny system.

Struktura i charakter zabudowy

Zabudowa w mieście stanowi jeden z głównych czynników wpływających na odbiór wizualny miasta: tworzy przestrzeń ulicy, formuje place, stanowi o charakterze osiedli i krajobrazie miasta.

Struktura i charakter zabudowy są elementami urbanistyki miasta kształtującymi ład przestrzenny w pojęciu planowania przestrzennego i architektonicznego, ściśle wiążąc się i wynikając z przeznaczenia poszczególnych obszarów dla różnych funkcji miejskich oraz ukształtowania terenu, tj. naturalnych warunków fizjograficznych. Dlatego też inne zasady sytuowania budynków i projektowania stosowane są dla zabudowy śródmiejskiej (ul. Gdańska, Dworcowa, Długa) o zwartej zabudowie ze znacznym udziałem obiektów o wartości historycznej, inne na terenach osiedli mieszkaniowych wielorodzinnych - Osiedle Leśne, Kapuściska, Wyżyny czy osiedlach zabudowy jednorodzinnej - Jachcice, Piaski,

w bliskim sąsiedztwie terenów otwartych i rzeki.

Wyznacznikiem struktury zabudowy jest jej intensywność – procentowy udział terenów zabudowanych w stosunku do całkowitej powierzchni obszaru, a także zasady rozmieszczenia budynków, ich wysokość i gabaryty oraz sposób ekspozycji i reprezentacyj-

ność budynków. Intensywność lokalizowania zabudowy ściśle wiąże się z położeniem terenu a szczególnie z jego dostępnością. Zabudowa o wysokiej intensywności pojawia się na terenach koncentracji funkcji miejskich (Śródmieście) – budynki są reprezentacyjne – zarówno pod względem gabarytów jak również wyglądu, zróżnicowania form architektonicznych i materiałów elewacyjnych. Lokalizację tej zabudowy ściśle wyznaczają ciągi komunikacyjne przestrzeni publicznej w sposób zwiększający dostępność do budynków, a w strefie intensywnej zabudowy mieszkaniowej również wnętrza przestrzeni półprywatnych.

Zabudowa o średniej i niskiej intensywności wyznacza przestrzenie kameralne (Bielawki), które charakteryzuje głównie mniejsza skala budynków dostosowana do potrzeb użytkowników. W strefie takiej zabudowy więcej miejsca zajmują tereny otwarte, harmonizujące z otoczeniem (Jachcice, Smukała, Oplawiec, Zamczysko, Podkowa). Zespoły takiej zabudowy zlokalizowane są na terenach usytuowanych na obrzeżach miasta, w rejonach terenów rekreacyjnych, na obszarach ekstensywnej zabudowy jednorodzinnej.

W sposób znaczący o jakości przestrzeni miejskiej decyduje także charakter zabudowy, tj. wygląd zewnętrzny pojedynczych budynków lub całych zespołów, sposób ich sytuowania i zachowywania odrębności architektonicznej. Na charakter zabudowy wpływa architektoniczna forma obiektów, ich gabaryty, proporcje i kolorystyka. Ogromne znaczenie dla wizerunku miasta ma zabudowa śródmiejska charakteryzująca się znaczną wartością historyczną i architektoniczną. Charakter zabudowy wspólny dla całego zespołu wyróżnia go na tle innej zabudowy i ma ogromne znaczenie dla kształtowania wizerunku danego miejsca. **Osiedla Kapuściska lub Leśne ukształtowane kompozycyjnie z zabudową o przeciętnej wartości architektonicznej, lecz spójnej w formie i charakterze, stanowią przykłady obszarów, które charakteryzuje ład przestrzenny, harmonia i uporządkowanie.**

Obiekty dziedzictwa kulturowego.

Wygląd, wizualna atrakcyjność i charakter Bydgoszczy najczęściej utożsamiany jest z terenem Śródmieścia i Starym Miastem, ponieważ centrum stanowi najbardziej identyfikowaną i znaną część naszego miasta, która jest ponadto obszarem koncentracji najbardziej reprezentacyjnych obiektów, w tym o dużej wartości historycznej, gmachów użyteczności publicznej, instytucji kulturalnych, obiektów usługowych o znaczeniu ogólnomiejskim.

Stare Miasto stanowiące obszar dawnego *miasta lokacyjnego*, którego granice wyznacza do dziś czytelna linia murów miejskich i fosy, przyciąga czytelnością historycznego układu urbanistycznego oraz stylistyką i charakterem zabudowy, sięgającej XVII wieku, a nawet czasów wcześniejszych. Odnowione elewacje kamieniczek przy Starym Rynku, nowo realizowane uzupełnienia zabudowy, zmodernizowane nawierzchnie uliczek wzbogacone małą architekturą i stylowym oświetleniem, znacznie poprawiły wizerunek najstarszej części miasta. Dodatkowo sąsiedztwo Wyspy Młyńskiej i Wenecji Bydgoskiej - miejsc urokliwych i unikatowych sprawia, że obszar Starego Miasta i jego okolice, stanowiące atrakcyjną wizytówkę Bydgoszczy są chętnie odwiedzane przez mieszkańców i podziwiane przez turystów.

Na terenach śródmiejskich i na obszarze Starego Miasta wizerunek miasta kształtują obiekty i miejsca o wartości kulturowej, związane z tradycjami Bydgoszczy i jego historią: **obiekty symbolizujące miasto** np. Spichrze nad Brdą, Pomnik Łuczniczki, Kościół Farny, budynek Banku BRE;

obiekty zabytkowe o szczególnej wartości historycznej np. Spichrze nad Brdą, Kościół Farny, Kościół Klarysek, zabudowa przy ul. Cieszkowskiego, budynki na Wyspie Młyńskiej itd.;

miejsca i obiekty powszechnie identyfikowane, w tym główne ulice i place Bydgoszczy jak ulica Gdańska, Dworcowa, Plac Wolności, Plac Piastowski, Ratusz Miejski, Filharmonia, Sąd Rejonowy, Opera Nowa, Pomnik Walki i Męczeństwa, budynek Banku BRE;

parki i zieleńce stanowiące ozdobę Śródmieścia jak Park Kazimierza Wielkiego, dawny ogród botaniczny, Park Ludowy im. W. Witosa, Skwer Barciszewskiego.

Ochrona elementów krajobrazu kulturowego miasta, a przede wszystkim obiektów dziedzictwa kulturowego powinno być nadrzędnym celem wszelkich działań inwestycyjnych związanych z rozwojem miasta. Należy jednak pamiętać, że wartość historyczną mogą przedstawiać zarówno obiekty stanowiące pomniki architektury jak i budynki niewyróżniające się poziomem artystycznym, lecz składające się na krajobraz charakterystyczny dla minionych okresów historycznych, a także obiekty, które odgrywały znaczącą rolę w życiu miasta albo są związane były z pamiętnymi wydarzeniami.

System zieleni

Tereny zieleni w mieście stanowią niezbędny element krajobrazu miasta silnie identyfikujący przestrzeń, podnoszący atrakcyjność i rangę danego miejsca. Zadbane parki i zieleńce stanowią wizytówkę Bydgoszczy, uznawanej za *'miasto zieleni'*. Już niewielkie elementy zagospodarowania w formie ukwieconych donic i pojemników w powiązaniu z obiektami małej architektury ogrodowej potrafią zmienić wygląd ulicy, podkreślić reprezentacyjny charakter budynku, urozmaicić płaszczyznę placu.

Obok względów estetycznych tereny zieleni pełnią w mieście szereg istotnych funkcji, z których najważniejsze znaczenie mają funkcje klimatyczno-ochronne oraz rekreacyjno-wypoczynkowe.

Warunkiem prawidłowego funkcjonowania, stabilności i odporności przyrodniczej terenów zieleni jest zapewnienie ciągłości przestrzenno-funkcjonalnej obszarów zagospodarowanych zielenią w strefach zurbanizowanych oraz powiązanie ich z terenami środowiska naturalnego położonymi na obszarach podmiejskich w jeden, spójny system terenów biologicznie czynnych, zwany miejskim systemem zieleni (ekologicznym).

Głównym szkieletem miejskiego systemu terenów zieleni są naturalne formy przyrodnicze, do których zaliczyć można przede wszystkim istniejące kompleksy leśne usytuowane w północno-zachodniej i w południowo-wschodniej części miasta, obszary Skarpy Północnej i Południowej pokryte różnorodnymi zbiorowiskami roślinności o charakterze krajobrazowym oraz tereny łąk, pastwisk i zadrzewień położonych w dolinie Brdy i Wisły oraz nad Kanałem Bydgoskim. System hydrologiczny, który obejmuje również istniejące zbiorniki i oczka wodne oraz mniejsze cieki jest jednym z ważnych elementów współtworzących i ubogacających tereny biologicznie czynne, istotnym ze względów krajobrazowych i przydatności dla rekreacji.

Miejskie tereny zieleni urządzonej stanowią element uzupełniający i spajający system przyrodniczy terenów otwartych, położonych na obrzeżach miasta i wnikających szerokimi klinami do jego wnętrza. Ich znaczenie dla jakości życia mieszkańców wynika z faktu, że służą codziennemu wypoczynkowi mieszkańców Bydgoszczy ze względu na powszechną dostępność, położenie w granicach miasta, często w sąsiedztwie miejsc zamieszkania oraz atrakcyjny program użytkowy.

Układ komunikacyjny

Czytelny i sprawnie funkcjonujący system komunikacyjny, kształtuje strukturę przestrzenną miasta podnosząc jego standard funkcjonalny, estetyczny i wpływając na dostępność inwestycyjną terenów rozwojowych. Układ komunikacyjny jest elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta dużo bardziej trwałym niż pozostałe elementy zagospodarowania, które w naturalnym procesie przekształceń mogą się zmieniać.

Geometria sieci ulic Bydgoszczy tworzy wyraźnie zróżnicowany i hierarchiczny układ przestrzeni publicznych o znaczeniu ogólnomiejskim. Ulice układu podstawowego Bydgoszczy, o przebiegu równoleżnikowym np. ul. Fordońska, Grunwaldzka, Toruńska, Kamienna, Jana Pawła II, wiążą odległe dzielnice miasta z Śródmieściem. Z uwagi na ich

charakter wynikający z funkcji i znaczenia w mieście, stanowią obszary koncentracji funkcji usługowych, produkcyjno-technicznych o znacznej uciążliwości dla otoczenia. Szerokość głównych tras komunikacyjnych oraz charakter i funkcje obiektów zlokalizowanych wzdłuż tych ulic powoduje, że stanowią one obszary o mało zwartej i czytelnej strukturze przestrzennej, oraz niewielkiej atrakcyjności. **Estetyka tych ulic ściśle wynika z funkcji, jaką pełnią i w zasadzie sprowadza się do jakości nawierzchni, jednolitości oznakowań, sprawności urządzeń sygnalizacyjnych, czy elementów wyposażenia podnoszących bezpieczeństwo ruchu.** Istotne znaczenie dla wizerunku ulic tego typu ma również estetyka urządzeń i obiektów małej architektury, typu kioski, wiaty, reklamy itp. związanych pośrednio z funkcjami komunikacyjno-transportowymi a zlokalizowanych w obrębie pasów drogowych lub na przylegających terenach zagospodarowanych zielenią.

Najatrakcyjniejsze układy komunikacyjne tworzą ulice o charakterze alei, gdzie dwa pasma jezdni rozdzielają tereny zagospodarowane zielenią. Najlepszym przykładem takiego rozwiązania jest Aleja Ossolińskich z ciągiem spacerowym usytuowanym w szpalerze okazałych dębów, czy bardziej kameralna ul. Szymanowskiego, obsadzona pomnikowymi okazami jarzębów.

Ciekawym elementem kompozycji urbanistycznej są ulice usytuowane na osi założeń kompozycyjnych - stanowiące oś widokową, której zwieńczeniem są obiekty reprezentacyjne, szczególnie eksponowane w krajobrazie, pełniące rolę dominant przestrzennych lub architektonicznych. Taki charakter ma ul. Piotrowskiego, nad którą góruje budynek Bazyliki, a dopełnieniem układu kompozycyjnego są zbiegające się przy rondzie Ossolińskich – ul. Szymanowskiego i Al. Ossolińskich.

Zupełnie inny charakter mają ulice położone w Śródmieściu jak Gdańska, Dworcowa, Długa, Śniadeckich - pełniące funkcję głównych pasaży handlowo-usługowych, stanowiące miejsca koncentracji obiektów o znaczeniu kulturalnym i społecznym, utożsamiane z miastem i jego centrum. Wizerunek tych ulic, ich skala i 'kameralny' charakter odzwierciedlony szerokością ulicy, jakością nawierzchni, wyposażeniem w elementy małej architektury oraz gabarytem zabudowy sprawia, że stanowią one przestrzeń publiczną przyjazną mieszkańcom miasta, silnie identyfikowaną i atrakcyjną wizualnie.

Charakterystyczną cechą struktury przestrzeni publicznych Bydgoszczy jest mała liczba placów miejskich, zwłaszcza w porównaniu z liczbą skrzyżowań ulic miasta. Tradycyjną formę placu miejskiego zdominowały w Bydgoszczy przestrzenie otaczające skrzyżowania, nietworzące w większości wyrazistej kompozycji przestrzennej a będące wynikiem przypadkowego zagospodarowania terenów otaczających, ukształtowaną w wyniku wyburzeń istniejącej zabudowy.

Obiekty małej architektury

Mała architektura jest niezbędnym elementem w kształtowaniu przestrzeni miejskiej, wpływającym na charakter i wizerunek ulic, placów, parków, wewnątrz mieszkalnych itp. Formy małej architektury ściśle wiążą się z zagospodarowaniem terenu, w zależności od konkretnego przeznaczenia pełnią funkcje użytkowe oraz stanowią element dekoracyjny często związany nierozzerwalnie z formami zieleni.

Obiekty małej architektury stanowią elementy ekspozycji wejść do budynków, „ozdabiają” ciągi piesze itp. – sytuowane aranżowane w nawiązaniu do otaczającej architektury pełnią rolę estetyczną w wizualnym odbiorze miejsca - są elementem jego architektonicznego wykończenia.

Pod pojęciem małej architektury zawierają się:

- **małe formy architektury** takie jak: wiaty przystankowe, stoiska, altany, zadaszenia, kioski handlowe itp.
- **formy architektoniczne o funkcji rekreacyjnej:** ławki, siedziska, stoliki – np. do gry w szachy w parkach, itp.

- **formy zagospodarowania wewnątrz ogrodowych i parków:** pergole, trejaże, ogrodzenia – formy łączone głównie z elementami zieleni, przejścia bramowe i arkadowe,
- **urządzenia o funkcji dekoracyjno – użytkowej:** zegary, zegary słoneczne, urządzenia informujące o położeniu geograficznym, termometry, ekrany świetlne, tablice informujące o stopniu zanieczyszczenia powietrza, telebimy, itp.
- **elementy użytkowo - dekoracyjne ciągów komunikacji** – lampy uliczne, punkty świetlne, posadzka – zróżnicowana nawierzchnia – kolorem i fakturą (w zależności od przeznaczenia – wyróżnia się drogi komunikacji pieszej, rowerowej itp.), gazony z elementami zieleni, konstrukcje dla lokalizacji reklam szerokoekranowych, tablice informacyjne, itp.
- **elementy zagospodarowania placów** – miejsc publicznych – fontanny, pomniki, murki i schody, itp.

Formy małej architektury można nazwać detalem miasta, który jak i inne jego składniki pełni funkcje urbanistyczne. Za pomocą posadzki, schodów, oświetlenia lub innych elementów eksponuje się ważne miejsca w mieście (place, pomniki, budynki o wartości historycznej, itp.), podkreśla ciągi komunikacji, rozdziela wnętrza przestrzeni prywatnej od miejsc publicznych, tworzy atmosferę wewnątrz i przestrzeni.

■ Narzędzia planistyczne w kształtowaniu ładu przestrzennego

Kształtowanie przestrzeni miejskiej odbywa się na wielu etapach planowania i projektowania. Na każdym z nich istnieje możliwość wprowadzania uregulowań i ograniczeń, których celem jest sterowanie rozwojem przestrzennym zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i estetyki. Kreowanie przestrzeni następuje w wyniku działań o charakterze:

- **planistycznym** – w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy* zdefiniowano i określono podstawowe kierunki rozwoju przestrzennego miasta, wyodrębniając zasadnicze elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalając ogólne zasady kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów;
- **urbanistycznym** – w *miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego* oraz na etapie ustalania warunków w *decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu* następuje określenie przeznaczenia oraz szczegółowego sposobu oraz zasad zabudowy i zagospodarowania terenów;
- **architektonicznym** – na etapie opracowania *koncepcji zabudowy oraz projektów budowlanych* oraz *projektów zagospodarowania terenu* określa się formę przestrzenną i architektoniczną zabudowy oraz szczegółowy sposób zagospodarowania działek.

■ Znaczenie planów miejscowych w kształtowaniu przestrzeni miejskiej.

Podstawowa rola miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego polega na świadomym kształtowaniu społecznych wartości przestrzeni miejskiej, wynikających z poszanowania zasad warunkujących zachowanie ładu przestrzennego i wysokich standardów estetycznych wszystkich elementów zagospodarowania.

Określone w planie miejscowym regulacje dotyczące warunków i sposobów użytkowania i zagospodarowania terenów są obowiązującą podstawą do wydawania inwestorowi decyzji administracyjnych, na podstawie, których dokonuje się zagospodarowanie terenów i kształtowanie przestrzeni miejskiej w ostatniej realizacyjnej fazie. Zakres i stopień szczegółowości ustaleń zawartych w planie, powinien być dostosowany do tego by pełnić rolę instrumentu kształtującego ład przestrzenny, a równocześnie nieograniczającego projektowania architektonicznego, a wręcz inspirującego różnorodność rozwiązań architektonicznych.

■ **Regulacje planistyczne warunkujące zachowanie ładu przestrzennego.**

Regulacje planistyczne dotyczą przeznaczenia terenów dla poszczególnych funkcji i sposobu ich zagospodarowania, w kontekście lokalnych warunków zagospodarowania i standardów kształtowania zabudowy oraz zakazów i ograniczeń wynikających z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego itd. Celem tych regulacji jest ograniczenie lub wyeliminowanie zaistniałych konfliktów oraz sterowanie rozwojem przestrzennym zgodnie z zasadami urbanistyki i poszanowaniem ładu przestrzennego.

Do uregulowań tych zaliczyć można ustalenia dotyczące:

- **wskaźnika intensywności zabudowy**, który określa proporcje terenów zabudowanych w stosunku do powierzchni ogólnej zagospodarowanego terenu;
- **procentowego udziału terenów biologicznie czynnych**, czyli udział terenów zieleni urządzonej lub krajobrazowej w ogólnej powierzchni zagospodarowanego terenu. Wskaźnik ten stanowi dodatkowe ograniczenie dla lokalizacji zabudowy na terenach szczególnie predysponowanych do zagospodarowania zielenią;
- **rozplanowania sieci ulic** - ranga ulicy wynikająca z klasyfikacji decyduje o szerokości przestrzeni publicznej, stopniu natężenia i rodzaju ruchu, które ostatecznie stanowią o atmosferze ulicy;
- **lokalizacji głównych miejsc węzłowych**, których funkcję mogą stanowić skrzyżowania ulic jak i place o różnej wielkości, funkcji i formie. Układ ulic, punktów węzłowych i placów jest jednym z najbardziej trwałych i determinujących dalszy rozwój elementów struktury funkcjonalno przestrzennej;
- **wyznaczania osi widokowych, usytuowanych na osi założeń kompozycji urbanistycznych**, których zwieńczeniem są często obiekty reprezentacyjne, szczególnie eksponowane w krajobrazie, pełniące rolę dominant przestrzennych lub architektonicznych;
- **określenia wysokości zabudowy** - w zależności od uwarunkowań określających parametry wysokościowe obiektów lub całego zespołu zabudowy, wymóg nawiązania wysokością do otoczenia (podporządkowania) lub kreowanie dominant;
- **lokalizacji czytelnych dominant przestrzennych**, które są wyróżniającymi się elementami zagospodarowania przestrzennego, zlokalizowanymi dla podniesienia rangi miejsca, podkreślenia jego wyjątkowej funkcji;
- **kształtowania linii zabudowy**, wprowadzających porządek w zakresie lokalizacji zabudowy w ramach ulicy, kwartału lub całego zespołu zabudowy, wpływających na przejrzystość kompozycji przestrzennej;
- **określenia minimalnej lub maksymalnej wielkości działek** i ich kształtu; minimalna szerokość, pozwala ujedynolicić powierzchnie działek budowlanych w ramach danego osiedla oraz ograniczyć intensywność podziałów geodezyjnych;
- **wytycznych w zakresie kształtowania formy architektonicznej zabudowy**, dotyczących gabarytów, bryły i proporcji budynku, kształtu dachu, otworów okiennych, elewacji i detalu elewacyjnego, użytych materiałów wykończeniowych, kolorystyki itd. Wytyczne te umożliwiają narzucenie wymagań w zakresie formy architektonicznej poszczególnych obiektów lub całych zespołów zabudowy w celu uzyskania wysokiego standardu estetycznego obiektów, stanowiącego o atrakcyjności i jakości przestrzeni zabudowanej;
- **wytycznych w zakresie operowania kolorem** jako ważnego czynnika percepcji przestrzeni. Kolor identyfikowany jest najczęściej z kolorystyką elewacji, która stanowi pochodną wykorzystanych materiałów budowlanych – cegły, kamienia, drewna, tynków. Kolorystyka budynku lub całego zespołu zabudowy umożliwia uzyskanie korzystnych wrażeń estetycznych wynikających z kompozycji barw na elewacji oraz umożliwia wydobycie barwą struktury materiałów i detalu np. gzymsów, stolarki okiennej i drzwiowej, pionów konstrukcyjnych. Barwa budynku może stanowić element wyróżniający obiekt wśród innej zabudowy. Na kolorystykę przestrzeni miejskiej wpływ mają także zróżnicowane barwy nasadzeń roślinnych, podlegających ponadto zmienności pór roku;

3.7.1.2 Wnioski

Rozwój przestrzenny, jaki dokonuje się w dobie przekształceń społeczno-gospodarczych wiąże się z gwałtownym rozwojem inwestycyjnym, który w sytuacji braku szczegółowych uregulowań planistycznych negatywnie wpływa na ład i harmonię przestrzeni naszego miasta.

Jeżeli plan formułuje ustalenia tylko bardzo ogólne, bardzo elastycznie i liberalnie, ograniczając zapisy ustaleń niemal wyłącznie do określenia przeznaczenia terenów i głównych zasad zagospodarowania terenu - to efekt legalnych – niesprzecznych i zgodnych z planem działań realizacyjnych mogą być w dużym stopniu nieprzewidywalne. Częstym zjawiskiem jest wówczas dopuszczanie zagospodarowania tymczasowego na terenach najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie np. śródmiejskich. Tymczasowa lokalizacja obiektów np. handlowych na krótki, określony decyzją administracyjną czas, na placach albo na niezagospodarowanych nieużytkach miejskich, tworzy chaotyczny obraz Bydgoszczy, ponieważ czasowość wpływa na rażąco niski standard przestrzenny tych obiektów. Chaos przestrzenny, jaki te obiekty wprowadzają w krajobrazie miasta nie zmniejsza się bynajmniej w miarę poprawy standardu architektonicznego kiosków i pawilonów. Nawet najbardziej estetyczny kiosk lub zespół pawilonów zlokalizowanych w przypadkowym miejscu, w sposób nieprzemysłany, wpływa wyłącznie na degradację przestrzeni, a nie podniesienie jej jakości.

Jeżeli plan miejscowy nie precyzuje szczegółowych wytycznych dla projektowania i zagospodarowania terenów, to skutki krajobrazowo-przestrzenne działań różnych inwestorów, którzy budując pojedyncze obiekty lub względnie niewielkie zespoły obiektów realizują swoje jednostkowe cele, mogą być zupełnie przypadkowe, a efekt może być daleki od oczekiwań i założeń uwarunkowanych ładem przestrzennym.

W przypadku braku konkretnych zapisów w planie miejscowym ustalenie wymagań i kryteriów dotyczących ład przestrzennego i estetyki odbywa się na podstawie przepisów szczególnych.

Konkretne zapisy ustaleń zawartych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowią podstawę kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Bydgoszczy zgodnie z wymogami ład przestrzennego oraz egzekwowania tych wymogów na etapie realizacji inwestycji. Wskazania w zakresie kształtowania ład przestrzennego i estetyki - ich zakres i szczegółowość dla poszczególnych terenów różniących się przecież sposobem zagospodarowania, intensywnością i charakterem zabudowy, determinują istniejące uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne, specyfika i ranga miejsca. Harmonijny rozwój terenów zabudowy śródmiejskiej wynikać będzie z umiejętnego dostosowania do istniejących warunków zagospodarowania, gdy tymczasem budowa nowych osiedli czy przekształcenia zdegradowanej zabudowy przemysłowej wymagać będzie podejścia bardziej twórczego – wykreowania nowej przestrzeni miejskiej.

Stosownie do przedmiotu planu oraz istniejących uwarunkowań i potrzeb, w ustaleniach opracowanych planów miejscowych, w konkretnych zapisach określa się wymagania w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów, kierując się wymogami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym dotyczącymi zachowania ład przestrzennego.

3.7.2 Walory przyrodnicze (woda, ukształtowanie terenu, lasy, parki)

■ Regiony fizycznogeograficzne

Bydgoszcz położona nad rzeką Brdą u jej ujścia do Wisły, w swoim obecnym kształcie znajduje się na styku kilku regionów fizyczno - geograficznych Polski tj. Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Brdy, Wysoczyzny Świeckiej, Doliny Fordońskiej, Pojezierza Chełmińskiego i Kotliny Toruńskiej.

Pojezierze Krajeńskie - jest to morena falista (90 ÷ 95 m n.p.m.) z kilkoma niewysokimi ciągami moren czołowych (102 m n.p.m.) z lokalnym szlakiem odpływu wód polodowcowych (Osowa Góra - Górny Taras, Pawłówek).

Dolina Brdy - szeroka dolina sandrowa powstała w wyniku odpływu do Kotliny Toruńskiej (na południu) wód roztopowych lodowca. Jest ona rozcięta niewielkiej szerokości doliną rzeki Brdy. W ten sposób powstały charakterystyczne dla tego obszaru poziomy sandrowe (XI - 80 m n.p.m.; X - 75÷77 m n.p.m.) jak i rozwinięty system tarasów rzecznych (VIII - 66 m n.p.m.; VI - 53÷60 m n.p.m.; V - 58 m n.p.m.; IV - 53÷54 m n.p.m.) Oplawiec, Smukała.

Wysoczyzna Świecka - jest to wysoczyzna morenowa falista i płaska (90 ÷ 105 m .p.m.) z rozległymi płytkimi obniżeniami wytopiskowymi z wysokim poziomem wód podziemnych. Od południa i wschodu wysoczyzna posiada wyrazistą w krajobrazie krawędź zbocza o wysokości względnej od 35 do 60 m. i nachyleniach dochodzących do 40 ÷ 50°. Krawędź porożcinana jest licznymi dolinkami erozyjnymi i wąwozami, którym towarzyszą liczne wypływy wody w postaci źródeł i strumieni (Osielsko, Górny Taras Fordonu).

Dolina Fordońska - płaskie tereny wznoszące się 2 ÷ 3 m nad średni poziom wody w rzece. Charakterystyczną cechą jest tu wysoki poziom wód podziemnych kształtujący się na głębokości 1 ÷ 1,5 m p.p.t. Dno doliny w okresie wiosny i czasami latem zalewane jest wodami powodziowymi (5 ÷ 10 dni, max. 25 ÷ 30). Na obszarze tym występuje kilka poziomów terasowych, przy czym najniższe tj. zalewowa 28 ÷ 30 m n.p.m. i nadzalewowa ok. 34 m n.p.m., są zbudowane z piasków akumulacji rzecznej a wszystkie wyższe terasy 37 ÷ 50 m n.p.m. mają charakter erozyjny (Fordon osiedle Nad Wisłą, Łoskoń).

Pojezierze Chełmińskie - jest to obszar wysoczyzny morenowej falistej i płaskiej z licznymi pagórkami morenowymi (5 ÷ 10 m wysokości względnej) od zachodu ograniczony wyrazistą krawędzią Zbocza Mariańskiego dominującego nad Doliną Wisły (Las Mariański).

Kotlina Toruńska - jest częścią rozległej, równoleżnikowo przebiegającej formy pradolinnej nazwanej pradoliną Toruńsko - Eberswaldzką. Swoją formę zawdzięcza działalności dużej ilości wód roztopowych płynących z północy oraz wód rzecznych z południa. Spowodowało to utworzenie się w pradolinie systemu rozległych poziomów terasowych (n) oraz rozszerzeń nazywanych kotlinami. Duży wpływ na ukształtowanie krajobrazu kotliny miały także procesy eoliczne, którym zawdzięczamy powstanie rozległych pól wydmych (Wydmy Puszczy Bydgoskiej, Wydmy Ostromeckie). Po skierowaniu się wód rzecznych w kierunku tworzącego się Bałtyku w słabo odwodnionej części pradolinie - na zachód od linii Osowa Góra - Prądy rozpoczęły się procesy akumulacji torfów i namulów.

W związku z tak licznym występowaniem różnych krain fizycznogeograficznych na terenie miasta, Bydgoszcz, mimo że znajduje się na Niżu Polskim, należy do miast o urozmaiconym krajobrazie, stanowiącym szczególny walor tego miejsca.

W granicach miasta i w bezpośrednim jego sąsiedztwie spotyka się zróżnicowaną w formie i genezie rzeźbę terenu kształtowaną przez wiele czynników w różnym okresie czasu (plejstocen: utwory polodowcowe: wysoczyzny morenowe płaskie i faliste, pagórki morenowe, równiny sandrowe, terasy pradolinne, doliny wód roztopowych; holocen: dna dolin rzecznych, równiny terasowe erozyjne i erozyjno - akumulacyjne, dolinki, parowy, młode

rozcięcia erozyjne, stożki napływowe, strefa degradacji i agradacji; ponadto utwory eoliczne: wydmy, równiny piasków przewianych, zagłębienia deflacyjne).

Charakterystyczną cechą rzeźby na terenie miasta jest występowanie systemu rozległych, równinnych poziomów tarasowych i wysokich obszarów wysoczyznowych oraz szczególnie eksponowanych w krajobrazie Bydgoszczy - stref krawędziowych pradoliny i dolin rzecznych. Są one porozcinane systemem dolinek erozyjnych, których dnem często spływają niewielkie ciek wodne. Teren miasta położony jest na poziomie od 28,0 m n.p.m. do 96,0 m n.p.m. Wysokość względna jak na położenie w Pasie Wielkich Dolin jest znaczna. Z pewnością tak urozmaicona rzeźba terenu stanowi źródło trudnych do przekraczania progów rozwojowych, naturalnych i technicznych, ale jest jednocześnie źródłem olbrzymiego potencjału identyfikacji krajobrazowej miasta. Potencjał ten rośnie, gdy walory krajobrazowe są prawidłowo wykorzystane, chronione i kształtowane w strukturze miasta. Rzeźba terenu wraz z zielenią, która jej nieodłącznie towarzyszy, powinna stanowić główny szkielet systemu przyrodniczego miasta, powiązanego z funkcją rekreacji i wypoczynku dla jego mieszkańców (skarpa, strefa przyskarpowa). Z tych względów na przełomie wieków XIX i XX tereny eksponowanych skarp prawidłowo przeznaczono na główne promenady miasta z punktami widokowymi i obiektami o funkcji ogólnomiejskiej, dopuszczając do sytuowania w ich obrębie, w sposób zrównoważony z krajobrazem, jedynie obiektów o wysokim potencjale identyfikacyjnym i widokowym (Wieża Ciśnień, Szpital Płucnochorych, Szkoły Ponadpodstawowe, Parki Miejskie). Harmonia elementów kulturowych i przyrodniczych w krajobrazie miasta tworzy bardzo cenny, często niepowtarzalny walor estetyczny, funkcjonalny czy identyfikacyjny danego miejsca. Niestety harmonia tego krajobrazu była w latach późniejszych nierzadko zakłócana poprzez niewłaściwy sposób zagospodarowania samej skarpy lub obszarów przystokowych, powodując zatracenie jego cech i walorów m.in. poprzez brak wydobycia oraz podkreślenia rzeźby terenu poprzez zabudowę i zagospodarowanie terenu (sytuowanie wysokich obiektów na terenach naturalnie zaniżonych, tworzenie przegród poprzez sytuowanie budynków długą osią równoległą do warstw, sytuowanie zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej zbyt blisko górnej lub dolnej krawędzi stoku, sytuowanie wysokiej zabudowy zbyt blisko podnóża stoku, co uniemożliwia obserwację stoku z terenu miasta jak i miasta z terenu skarpy, brak dbałości o piątą elewację – dachy, która jest szczególnie eksponowana na terenie o urozmaiconej rzeźbie).

Rzeźba terenu jest najbardziej trwałym elementem środowiska naturalnego, jednak jej wpływ na oblicze urbanistyczno - architektoniczne miasta jest znacznie zaniżony, a dla współczesnego miasta niewystarczający.

■ **Wody w krajobrazie miasta.**

Woda to istotny element krajobrazu. Układ hydrograficzny w znaczny stopniu określa istniejący i potencjalny krajobraz miasta.

Podstawową sieć wodną na terenie Bydgoszczy i w jej otoczeniu tworzą: rzeka Wisła i jej dorzecze z rzeką Brdą, a w zachodniej części miasta Kanał Bydgoski z Notecią - dorzecze Odry - dział I-go rzędu. Tak unikalny układ sieci wodnej został wykorzystany gospodarczo (Kanał Bydgoski), a także zasadniczo wpływa na podniesienia potencjału środowiska przyrodniczego zwłaszcza w zakresie jego odporności i samoregulacji, postrzegania krajobrazu oraz rozwoju funkcji rekreacyjno – turystycznej.

Podstawowy układ hydrograficzny jest wzbogacony szeregiem mniejszych cieków wodnych, wysięków wodnych wypływających spod skarp oraz licznymi zbiornikami wodnymi. Część tych zbiorników powstała w okresie młodoglacjalnym, ale wiele z nich jest zbudowana przez człowieka.

Wody stanowią nierozdzielny element systemu terenów biologicznie czynnych, podnosząc jego potencjał przyrodniczy, ale także krajobrazowy. Z tych względów każda **forma retencji powierzchniowej** jest dla podniesienia potencjału biologicznego krajobrazu (ekologii krajobrazu) bardzo ważna, wskazana, wprost konieczna. Ma to szczególne zna-

czenie w sytuacji, gdy rejon Bydgoszczy należy do obszarów kraju o najniższej rocznej sumie opadów. Średnia suma z lat 1945 ÷ 1994 wynosi 512 mm. Wahania opadów kształtują się od 269 mm w 1989 r. do 809 mm w 1980 r. W okresie wegetacji roślin (kwiecień - wrzesień) średnia suma opadu wynosi 318 mm przy wahaniami od 113 mm (1989 r.) do 651 mm (1980 r.). W latach średnich i suchych brakuje wody opadowej dla roślin uprawnych i niedobory te powinny być wyrównywane przez retencję i nawadnianie.

Odrębnym zagadnieniem jest kaskadowanie wód płynących. Z uwagi na występujące powodzie i susze powodujące olbrzymie straty w gospodarce i krajobrazie, wskazane jest opracowanie systemu gospodarki wodnej z możliwością regulacji odpływów rzecznych (średnia i duża retencja). Jedną z jej form może być kaskadowanie Wisły.

W znacznym stopniu kaskada została zrealizowana na rzece Brdzie (stopień Koronowo, Tryszczyn, Smukała). Na północ od Bydgoszczy znajduje się największy sztuczny zbiornik wody na Brdzie tj. Zalew Koronowski, stanowiący zaplecze dla rozwoju turystyki wypoczynkowej, rekreacji i uprawiania sportów wodnych.

Na terenie miasta znajdują się stopień i zbiornik wodny Smukała, a także przewiduje się piętrzenie rzeki Brdy w rejonie Czyżkówka. Ze względu na wymogi stref ochronnych ujęcia wody „Czyżkówko” na rzece Brdzie zbiorniki wodne powstałe w następstwie piętrzenia rzeki nie mogą być wykorzystywane dla celów rekreacji wodnej. Stopień wodny Smukała ma znaczenie gospodarcze (wykorzystanie energetyczne), a także z pewnością podnosi walory krajobrazowe Doliny Brdy.

Retencja wód jest korzystna ze względów przyrodniczych, gospodarczych, krajobrazowych i należy ją uwzględnić w zagospodarowaniu przestrzennym miasta.

Unikalny w kraju układ hydrograficzny występujący na terenie miasta Bydgoszczy, wyrażający się przebiegiem głównych rzek (Wisła, Brda), bliskością wododziału Wisła-Odra oraz sieć kanałów (Kanał Notecki, Górnonotecki i Bydgoski), pozwoliły na wprowadzenie do krajobrazu miasta nie tylko dodatkowych ilości wody, ale także niepowtarzalnych elementów związane z drogą wodną. Kanał Bydgoski z jego korytem oraz jazami i śluzami wpływa na podniesienie wartościach krajobrazowych i turystycznych miasta.

Kolejnymi znaczącymi elementami wodnymi w krajobrazie miasta są cieki (np. Flis) oraz różnego typu i pochodzenia stawy – zbiorniki, zwane potocznie oczkami wodnymi (głównie wypływy wody gruntowej po eksploatacji gliny). Najlepiej funkcjonują w mieście te zbiorniki, które były elementem programowym zieleni parkowej (Park Kazimierza Wielkiego, Park Doliny Pięciu Stawów, „Balaton” na Bartodziejach itp.). Pozostałe z uwagi na obniżające się lustro wody gruntowej, kanalizowanie obszarów zabudowanych, brak pielęgnacji, bardzo często ulegały zarastaniu (w „procesie” eutrofizacji) lub likwidacji. Problem jest niepokojący, dlatego w szczególności wymagane jest podjęcie działań zmierzających do ratowania różnego typu zbiorników wodnych, bez względu na ich aktualną funkcję (ich adaptacja na cel wskazany może być realizowana w okresie późniejszym). W tej sytuacji na najwyższą ocenę zasługują prace związane z rekultywacją zbiorników wodnych i urządzeniem terenów otaczających np. na Osowej Górze, Jarach czy w Fordonie.

Walorem bogatego systemu wodnego jest tworzenie wielkoprzestrzennych układów wyróżniających się dużym potencjałem przyrodniczym i krajobrazowym (Brda, Kanał Bydgoski, strumyki, cieki wodne, lokalne wypływy na Skarpie Południowej – Szwederowo Park im. H. Dąbrowskiego, Czersko Polskie, Miedzyń, oraz na Skarpie Północnej – Myślicinek, Zamczysko, Czarnówko, Zofin, Jarużyn). W wyniku złej gospodarki wodnej zwłaszcza ostatniego półwiecza (głównie nieprawidłowe melioracje rolne) na terenach gmin Osielsko i Białe Błota jak i w samym mieście (kanalizowanie cieków wodnych) ten unikalny na Niżu Polskim układ wodny zaczął zamierać (poza LPKiW i Doliną Pięciu Stawów), stąd za pożądane należy uznać wszelkie działania zmierzające do przywrócenia wody w krajobrazie i ekosystemie miasta. Wyrazem tego może być wprowadzanie cieków wodnych spływających ze skarp w granice osiedli mieszkaniowych, tworzenie

zbiorników, spiętrzeń, kaskad wodnych itp. Tego rodzaju duże założenia wodne stanowią szczególną atrakcję dla mieszkańców miasta, a zarazem są źródłem korzystnej jonizacji powietrza atmosferycznego. Obsadzone specjalnie komponowanymi roślinami wraz z elementami małej architektury i iluminacją, są źródłem stałych przeżyć estetycznych, a poprzez tworzenie kaskad i obiegów zamkniętych, tworzą wrażenie bogactwa wody o atrakcyjnej „górskiej” formie. Wody otwarte są jednym z głównych elementów podnoszących potencjał przyrodniczy (przede wszystkim biologiczny) i identyfikacyjny krajobrazu miasta.

Mają one także znaczny, łagodzący wpływ na dobowy i roczny przebieg temperatury i wilgotności powietrza atmosferycznego. Wody powierzchniowe nagrzewają się wolniej (gromadząc większą ilość energii cieplnej) w stosunku do pozostałych elementów krajobrazu. Wolniej także oddają ciepło, co przedłuża występowanie prądów wznoszących powietrza w przebiegu dobowym. Ich działanie fizyczne jest zbliżone do oddziaływania szaty roślinnej, która jednak bez wody nie może istnieć.

Rzeki, strumyki, jeziora, stawy, zbiorniki różnego typu mogą i powinny być w środowisku i krajobrazie ośrodkiem życia całych ekosystemów pod warunkiem, że nie zakłócają stałego naturalnego lub technicznego dopływu i ewentualnie odpływu wody oraz utrzymują w swoim otoczeniu naturalną strefę biologicznie czynną (parki, zadrzewienia, lasy łęgowe, łąki, pastwiska). Najkorzystniej jest, gdy woda w formie zbiornika lub cieką stanowi element centralny wśród obszarów biologicznie czynnych położonych w granicach określonej jednostki funkcjonalno-przestrzennej (lub ich grup). Na takiej zasadzie były budowane i zagospodarowane tereny małej (LPKiW), średniej (tor regatowy) i dużej (Zalew Koronowski) retencji. Obiekty te muszą być właściwie wkomponowane w strukturę miasta, aby poprzez system terenów otwartych, zasięg ich oddziaływania był możliwie duży (nie należy zabudowywać kanałów melioracji klimatycznej, jakimi są naturalne lub stworzone środkami urbanistycznymi jary, doliny, zaniżenia terenowe, wnętrza parkowe).

Obiekty i układy wodne winny być kształtowane w oparciu o naturalne wątki kompozycyjne, aby z upływem lat nie odczuwało się, że zostały one modernizowane, adaptowane lub stworzone przez człowieka. Dobrze, że np. koryta rzeki Brdy nie przekształcono w betonowy kanał. Rzeka ma nadal w mieście dość naturalny kształt koryta, co bardzo podnosi jej walory widokowe. Istotne jest również niezabudowywanie jej brzegów poza miejscami historycznie utrwalonymi i potrzebnymi funkcjom miasta. Najlepiej jest, gdy układ wodny pokrywa się przestrzennie (racje przyrodnicze i gospodarcze) z układem terenów zieleni. Nadmienić należy również, że występowanie na terenie miasta zasobów wód podziemnych, wymusza określony sposób zagospodarowania ujęć wody oraz ich stref ochronnych, co nie pozostaje bez wpływu na krajobraz (Las Gdański).

Powiązanie cieków i zbiorników wodnych z układem i obiektami terenów zieleni (terenów biologicznie czynnych) stanowi szkielet kompozycji przyrodniczej miasta. Powinien on, podobnie jak komunikacja, tworzyć w mieście zwarty system funkcjonalno-przestrzenny, a jego potencjał krajobrazowy (trwałość systemu) zostanie zwiększony poprzez jego wpisanie w naturalną rzeźbę terenu.

■ Lasy i tereny zieleni w krajobrazie miasta

Regiony geobotaniczne

Większość dużych miast wraz ze swymi strefami podmiejskimi położona jest najczęściej w obszarze 2 - 3 krain geobotaniczno - krajobrazowych (wg podziału przyjętego przez S. Jarosza 1956 r.), jak np.: Poznań - na obszarze 2 krain, Gdańsk - na obszarze 3 krain, Białystok - na obszarze 1 krainy, Opole - na obszarze 1 krainy, Toruń - na obszarze 3 krain, Rzeszów - na obszarze 4 krain.

Bydgoszcz leży na terenie bardzo urozmaiconym i zróżnicowanym przyrodniczo na terenie 7 krain.

Te warunki stwarzają szansę dla Bydgoszczy, aby stała się ona jednym z najpiękniejszych i najoryginalniejszych miast Niżu Polskiego.

Zasadnicza część aglomeracji leży w **Kotlinie Toruńskiej** stanowiącej duże rozszerzenie pradolinne, z dwoma tarasami - wydmowym (lasy z przewagą sosny) i zalewowym (lasy łęgowe - olcha szara, topola biała i czarna, wiąz polski, dąb, jesion, wierzba).

Taras wydmy jest położony wyżej i ma gleby słabe.

Taras zalewowy ma gleby żyzne, powinien być ekstensywnie zabudowany i zadrzewiony. Wskazany dla rozwoju sportów wodnych.

Od północy do kotliny przylega **Równina Tucholska**. Jest to piaszczysty obszar sandrów z charakterystycznymi wysokimi zboczami nad Wisłą. Bory sosnowe, głównie typu czernicowego.

Dalej w kierunku północno - wschodnim obszar aglomeracji wiąże się z krainą zwaną **Doliną Dolnej Wisły**. Stanowi ona głęboko wcięta dolinę z rozlicznymi wąwozami.

Wysokie walory krajobrazowe, dalekie kilkukilometrowe widoki. Fragmenty tarasów pośrednich, przydatne do wypoczynku pobytowego. Większość terenów stanowi doskonałą bazę dla szlaków wędrówkowych wśród wzgórz, wąwozów, łąk i pastwisk.

Na wschód od Kotliny Toruńskiej już na prawym brzegu Wisły leży **Wysoczyzna Chełmińska**. Dominuje krajobraz moreny pagórkowatej i czołowej z głębokimi rynkami polodowcowymi. Lasy wielogatunkowe - sosna, grab, lipa, dominować winien klon i dąb. Teren z obiektami ochrony przyrody wskazany przede wszystkim dla wypoczynku codziennego i cotygodniowego.

Z południowego wschodu do Kotliny Toruńskiej przylega **Wysoczyzna Kujawska**. Jest to równina moreny dennej, z przewagą lasów łęgowych. Na terenach suchych lasy mieszane sosnowe, przydatne do wypoczynku, zwłaszcza na obszarach przyleśnych.

Na południowy zachód od Kotliny Toruńskiej leży **Wysoczyzna Gnieźnieńska**. Geomorfologicznie jest to obszar moreny dennej i pagórkowatej, z rozległym obszarem moreny czołowej (poza strefą zainteresowań aglomeracji). Lasy z dużym udziałem sosny, dębu, grabu i lipy drobnolistnej.

Z północnego zachodu do Kotliny przylega **Wysoczyzna Krajeńska**, stanowiąca równinę moreny dennej. Gleby żyzne, lasy łęgowe i lasy z przewagą sosny, dębu i grabu. Nieznaczne obszary winny być przeznaczone na obiekty wypoczynkowe i tereny mieszkaniowe.

Walory i właściwości poszczególnych krain geobotanicznych powinny być wykorzystane w planowaniu przestrzennym aglomeracji i stanowić podstawę do kształtowania układu terenów otwartych – zieleni, pełniących funkcję obszarów melioracji klimatycznej.

Walory krajobrazowe wyróżniające i dzielące poszczególne krainy powinny być wzbogacone przez:

- zróżnicowany stopień intensywności zabudowy, oceniany stosunkiem powierzchni terenów zabudowanych do terenów otwartych, a wynikający przede wszystkim z naturalnej predyspozycji terenu,
- specyficzne dla danej krainy (dzielnicy) rozwiązanie urbanistyczno - krajobrazowe
- dobór i strukturę gatunkową drzewiastej szaty roślinnej, obowiązującą w granicach poszczególnych krain krajobrazowych.

Tereny zieleni są to obszary pokryte roślinnością, których celem i podstawą istnienia jest oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i człowieka. Na rozwój szaty roślinnej stanowiącej istotny element krajobrazu miasta wpływa kilka podstawowych czynników o charakterze naturalnym. Są to: woda, promieniowanie słoneczne, temperatura i gleby.

Woda - rejon Bydgoszczy należy do obszarów kraju o najniższej rocznej sumie opadów. Średnia suma z lat 1945 ÷ 1994 wynosi 512 mm. Wahania opadów kształtują się od 269 mm w 1989 r. do 809 mm w 1980 r. W okresie wegetacji roślin (kwiecień - wrzesień) średnia suma opadu wynosi 318 mm przy wahaniach od 113 mm (1989 r.) do 651 mm (1980 r.). W latach średnich i suchych brakuje wody opadowej dla roślin uprawnych i niedobory te powinny być wyrównywane przez retencję i nawadnianie.

Promieniowanie słoneczne - w skali roku 240 cal/cm² / dzień (podobne do kraju), grudzień - 40, czerwiec - 490 cal/cm² / dzień. Usłonecznienie - 4,2 godz./dobę - średnia w roku, grudzień - 0,8, czerwiec 8,2 godz./dobę.

Temperatura powietrza – średnia temperatura powietrza w Bydgoszczy z wielolecia 1945-1994 wynosi 8,4°C, przy średniej temperaturze okresu wegetacyjnego wynoszącej około 12,5 °C. Dla rejonu Bydgoszczy wyznacza się termiczne pory roku:

Wiosna:	01 IV (5 ÷ 15°C)	-	50 dni
Lato:	01 VI (< 15°C)-		90 dni
Jesień:	01 IX (15 ÷ 5°C)	-	65 dni
Przedzime	01 XI (5 ÷ 0°C)	-	40 dni
Zima	01 XII (poniżej 0°C)	-	90 dni
Przedwiośnie	01 III (0 ÷ 5°C)	-	30 ÷ 40 dni

Z powyższego zestawienia termicznych pór roku, z którymi ściśle wiąże się okres wegetacyjny roślin, dla krajobrazu miasta wynika niezwykle istotna przesłanka, że w około połowie roku brak liści (drzewa liściaste) i większości roślinności zielnej. Miastu trzeba, więc nadać koloryt niezależny od okresów wegetacyjnych świata roślinnego.

Gleby - dominują gleby bielcowe i gleby rdzawe skrytobielcowe - piaski słabogliniaste i gliniaste różnej genezy oraz piaski luźne różnej genezy, gleby brunatne właściwe i wylugowane oraz gleby przemyte pseudobielcowe, wytworzone ze żwirów, piasków słabogliniastych i gliniastych oraz z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich. Przeważają, więc gleby mało żyzne, dlatego ich ochrona i prawidłowe wykorzystanie w ustalaniu przeznaczenia terenu są tak bardzo istotne.

W ramach zieleni miejskiej stanowiącej jeden z najważniejszych elementów krajobrazu Bydgoszczy, wyróżnić można

■ Tereny zieleni urządzonej, w tym:

Parki, zieleńce, zieleń przyuliczna; są one zbyt małe powierzchniowo i rozproszone w obszarze miasta, w czym tkwi – również obok niskich opadów i słabych gleb – przyczyna trudności w utrzymaniu wysokiego ich standardu i podnoszenia odporności na czynniki antropogeniczne.

Cmentarze gminne i parafialne; często pozbawione są prawidłowej konserwacji (nagrobki, drogi, ogrodzenia, miejsca gromadzenia odpadków, itp.) i pielęgnacji, zwłaszcza zieleni, co znacznie zaniża ich walory identyfikacyjne. W większości cmentarzy nie wykorzystuje się ich potencjału kompozycyjnego i przestrzennego. Przykładowo największy cmentarz komunalny przy ulicy Wiślanej nie posiada żadnej, czytelnej kompozycji przestrzennej, która podkreślałaby charakter miejsca i jego znaczenie, porządkowała przestrzeń w sposób jasny i przejrzysty np. poprzez tworzenie czytelnego układu alei głównych w nawiązaniu do symboliki sakralnej (tak, aby miejsca pochówku łączyły walory przestrzenne, kulturowe i przyrodnicze); udział zieleni ok. 30÷40%.

Ogrody działkowe i przydomowe; ich potencjał widokowy wzrasta, maleje funkcja produkcyjno – uprawowa. Pojawia się w nich coraz częściej trwała roślinność ozdobna (drzewa, krzewy, pnącza, byliny, trawy), ciekawe zbiorniki wodne oraz elementy małej

architektury. W krajobrazie miasta należy je traktować jako tereny o funkcjach przyrodniczych jak i wypoczynkowych.

Lasy i zadrzewienia - mają znaczący udział w krajobrazie miasta, chociażby poprzez fakt, że zajmują blisko 28% powierzchni miasta. Niestety często nie są przystosowane do właściwego pełnienia funkcji klimatycznej, ochronnej i rekreacyjno – wypoczynkowej. Dostosowanie lasów do ww. funkcji pozwoli na lepszą ich ochronę przed różnorodną presją miasta. Na obszarze Bydgoszczy i w bezpośrednim otoczeniu występują: bory sosnowe o charakterze subkontynentalnego boru świeżego lub subborealnego boru mieszanego z sosną pospolitą i dębem szypułkowym, bory dębowo –sosnowe, dąbrowy i lasy sosnowo - dębowe, olszyny i lasy łęgowe, fragmenty lasów liściastych z lipą, klonem i dębami (grądy krawędzi Wysoczyzny Świeckiej).

Pola uprawne - docelowo wymagają niedużego zadrzewienia zwłaszcza na styku z drogami intensywnego ruchu samochodowego i kolejowego oraz w formie tzw. zadrzewień śródpolnych (3÷10% areалу).

Łąki i pastwiska - zlokalizowane najczęściej na nisko położonych terenach o dużym potencjale wodnym (łęgi). Wymagają nieznacznego zadrzewienia dla podniesienia ich dużego potencjału rekreacyjnego i użytkowego.

Wyżej wymienione formy użytkowania określają istniejącą roślinność miasta, natomiast roślinność potencjalna określa typ naturalnego i względnie trwałego ekosystemu, potencjalnie możliwego w danych warunkach abiotycznego środowiska. W uproszczeniu można stwierdzić, iż na obszarze Bydgoszczy podstawowe zbiorowiska roślinności potencjalnej stanowią: łęgi, grądy oraz bory

Występowanie siedlisk łęgowych wiąże się z obszarem den dolinnych Brdy i Wisły, terenami o wysokim poziomie wód gruntowych jak rejon kanału Bydgoskiego, dolny taras Fordonu, Łegnowo; lokalnie siedliska takie występują w rejonach wysięków wód ze skarp oraz cieków wodnych. Są to zbiorowiska łęgów: olszowo-jesionowych, charakteryzujące się obecnością takich gatunków jak olsza czarna, jesion, wierzba, wierzbowo-topolowych z wierzbą białą, wierzbą kruchą, topolą białą, topolą czarną, dereniem pospolitym; wiązowo-jesionowych, występujących na wyższych tarasach, w których gatunkami podstawowymi są wiąz pospolity, dąb szypułkowy, olsza czarna, klon polny, jabłoń dzika, topola biała. Zbiorowisko to nawiązuje przestrzennie i pod względem składu gatunkowego do grądów.

Lokalnie na terenach podtapianych o utrudnionym odpływie wody spotyka się zbiorowiska olszowe.

Siedliska grądowe obejmują wyższe tarasy doliny Brdy - obszary centralne miasta (z wyłączeniem terenów przyległych do Brdy), Wilczak, Błonie, Wyżyny, Kapuściska, wyższe tereny doliny Fordońskiej, skarpę północną, w części tereny Smukały i Oplawca. Z natury swej siedliska grądowe mają bardzo szeroką amplitudę siedliskową, wchodzą w kontakt florystyczno-przestrzenny z większością typów naturalnych zbiorowisk leśnych, od siedlisk ubogich (borowych) do siedlisk zasobnych (łęgowych). Dominują w nich dąb szypułkowy lub bezszypułkowy, grab w mniejszym stopniu lipa, buk, świerk. W zależności od lokalnych warunków siedliskowych pojawiają się domieszki gatunków typowych dla siedlisk borowych lub łęgowych.

Generalnie w rejonie centralnym miasta występują siedliska grądu środkowo europejskiego – lasy dębowo-grabowe z domieszką różnych drzew liściastych, natomiast strefy zboczowe charakteryzują się występowaniem siedlisk grądu subkontynentalnego – lasy lipowo-dębowo-grabowe.

Siedliska borowe występują na wysoczyźnie oraz na obszarach wydmowych.

Są to głównie południowe tereny miasta oraz rejon górnych tarasów Opławca, Smukały, Osowej Góry, Piaski, Jachcice oraz lokalnie części centralne miasta.

Podobnie jak w przypadku grądów, w zależności od lokalnych warunków siedliskowych bory występować mogą w różnych postaciach. Na terenie miasta mogą to być bory świeże (przeważający udział) i mieszane.

Są to zbiorowiska z bezwzględną dominacją sosny, często z domieszką brzoź

W przypadku borów świeżych w składzie gatunkowym pojawiają się dąb, czasem świerk (Czyżkówko, Jachcice, Las Gdański, Smukała, Opławiec).

Bory mieszane występują w rejonie Osowej Góry, Myślęcinka, w strefach zboczowych skarp; charakteryzują się równorzędnym udziałem gatunków szpilkowych i liściastych, z przewagą sosny, dębu lub buka, nawiązują florystycznie do ciepłolubnych dąbrów, uboższych postaci grądu.

Na szczególną uwagę zasługuje obszar skarpy północnej, charakteryzujący się występowaniem różnorodnych siedlisk na stosunkowo niewielkim obszarze.

Występują tu grądy typowe i zboczowe, zbiorowiska zaroślowe (z glogami, śliwą tarniną, różą, berberyssem), murawy kserotermiczne. W wilgotnych dolinkach łągi olszowo-jesionowe z olszą czarną i domieszką topoli osiki, wierzby białej oraz łągi wiązowo-jesionowe i grądy niskie

Mimo znacznego zanieczyszczenia środowiska oraz zniszczenia gleby w obszarach zabudowanych, typ roślinności potencjalnej, właściwej dla danego miejsca oraz związane z tym warunki siedliskowe powinny być jednym z podstawowych czynników branych pod uwagę przy doborze gatunków dla urządzanych terenów zieleni.

Dobór zgodny z siedliskiem wpływa na trwałość i bujny wzrost szaty roślinnej a także podkreśla indywidualny charakter miasta.

Do głównych zasad kształtowania terenów zieleni na obszarze miasta należą:

- podkreślanie i ochrona walorów naturalnych takich jak:
 - rzeźba terenu (wiążanie cech geomorfologicznych obszaru z wysokością i pokrojem roślinności),
 - wody rzek, cieków i zbiorników naturalnych wraz z otaczającymi terenami zieleni,
 - elementy przyrodnicze objęte ochroną prawną np. park krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe;
- kształtowanie czytelnego systemu ekologicznego, którego głównym elementem składowym są rzeczywiste i potencjalne tereny zieleni;
- powiązanie formy, bryły i kolorystyki obiektów architektonicznych i roślinnych, ustalając współzależności między nimi (widoki zewnętrzne i wewnętrzne, wpływ słońca, energia świetlna i cieplna), podkreślenia wybranych obiektów architektonicznych czy wydobycia zabytków wysokiej klasy;
- tworzenie systemu ciągów pieszych i placów miejskich z zielenią towarzyszącą, pozwalających na bezkolizyjne wyjście lub wyjazd rowerem z miasta w jego strefę podmiejską; budowy różnego typu urządzeń rekreacyjno – wypoczynkowych; powiązanie terenów podmiejskich z centrum miasta poprzez możliwie czytelny układ terenów zieleni. Wydzielone objekty zieleni, niepowiązane z miejskim systemem terenów zieleni mają niższy potencjał samoregulacyjno–odpornościowy. Przy tej samej lub zbliżonej liczbie użytkowników na hektar łatwiej ulegają one dewastacji. Koszt ich utrzymania (pielęgnacji i konserwacji) jest wyższy o 20-25% w stosunku do obiektów powiązanych w system ogólnomiejski wraz ze strefą podmiejską;

Harmonijne współistnienie elementów kulturowych i przyrodniczych w krajobrazie miasta tworzy bardzo cenny, często niepowtarzalny walor estetyczny, funkcjonalny czy identyfikacyjny danego miejsca. Z tych względów obiekty i tereny o takich cechach należy chronić poprzez instrumenty prawne.

Do głównych obszarów przyrodniczych prawnie chronionych na terenie miasta Bydgoszczy należą:

- Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Północnego Pasa Rekreacyjnego miasta Bydgoszczy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko – Bydgoskiej,
- Użytek Ekologiczny – Osowa Góra,
- Pomniki przyrody,

Głównymi obiektami i obszarami kulturowymi prawnie chronionymi są

- Obiekty wpisane do rejestru zabytków,
- "A" - strefa ochrony konserwatorskiej,
- "B" - strefa ochrony konserwatorskiej,
- „K” – strefa ochrony krajobrazu,
- „E” – strefa ochrony ekspozycji,
- „AW” - strefa ścisłej ochrony archeologicznej,
- „W” - strefa ochrony archeologicznej,
- „OW” - strefa obserwacji archeologicznej.

3.8 Gospodarka rolna i leśna

3.8.1 Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W granicach miasta Bydgoszczy znajduje się 3709 ha użytków rolnych, co stanowi 21,2 % całkowitej powierzchni miasta, z tego 15,3 % stanowią grunty orne kl. II, III, IV, V, VI (2674 ha), 0,2 % sady (33 ha), 3,2 % łąki (566 ha) i 2,5 % pastwiska (436 ha)

■ Użytki rolne poszczególnych klas

II - III klasa o łącznej powierzchni 450 ha (grunty orne – 288 ha, łąki – 113 ha, sady – 4 ha, pastwiska – 45 ha), co stanowi 2,6 % powierzchni miasta.

IV klasa o łącznej powierzchni 980 ha (grunty orne – 599 ha, łąki – 244 ha, sady – 10 ha, pastwiska – 127 ha), co stanowi 5,6 % powierzchni miasta.

V - VI klasa o łącznej powierzchni 2170 ha (grunty orne – 1678 ha, łąki – 209 ha, sady – 19 ha, pastwiska – 264 ha), co stanowi 12,4 % powierzchni miasta, ponadto 109 ha gruntów niesklasyfikowano (0,6 % powierzchni miasta).

■ Rozmieszczenie największych kompleksów poszczególnych klas użytków rolnych.

Największe kompleksy gruntów ornych (zmeliorowanych) o najwyższej bonitacji (przeważa kl. II i III) znajdują się w jednostce urbanistycznej **Łęgowo II**. Jest to jednocześnie największy obszar produkcji rolnej w mieście.

Grunty wysokiej bonitacji (kl. II i III) w mniejszych kompleksach występują również w jednostce urbanistycznej **Las Gdański** w rejonie ul. Izerskiej, a także w **Fordonie** (Łoskoń, Powiśle), gdzie jednak przeważającą część stanowią kompleksy gruntów ornych klasy IV. Również na **Prądach** w niewielkim stopniu występują kompleksy gruntów klas II-III, ale przede wszystkim duże kompleksy kl. IV, V-VI.

Większe kompleksy klasy V – VI znajdują się ponadto w **Fordonie** na **Górnym Tarasie**, w jednostce urbanistycznej **Las Gdański**, na **Piaskach**, w **Smukale** i **Oplawcu**, a także na **Glinkach**.

■ **Analiza gospodarstw rolnych**

Wielkości gospodarstw według granic administracyjnych miasta.

Ogółem w granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy znajduje się 2627 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 1548 ha użytków rolnych, w tym 2615 gospodarstw indywidualnych o powierzchni 1384 ha

Gospodarstwa indywidualne mają w swoim użytkowaniu 1204 ha gruntów ornych, 29 ha sadów, 132 ha łąk, 19 ha pastwisk.

Pozostałe gospodarstwa użytkują 77 ha gruntów ornych, 61 ha łąk, 27 ha pastwisk.

Rzeczywiste wielkości gospodarstw mających swe siedziby w Bydgoszczy.

Gospodarstwa rolne, których siedziba znajduje się w granicach miasta swoim obszarem wykraczają poza granice administracyjne miasta Bydgoszczy.

Ogółem na terenie Bydgoszczy znajduje się 2627 siedzib gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni całkowitej 15667 ha użytków rolnych (grunty w granicach administracyjnych i poza granicą miasta) w tym 8294 ha użytków rolnych to gospodarstwa indywidualne.

Gospodarstwa indywidualne mają w swoim użytkowaniu 6542 ha gruntów ornych, 320 ha sadów, 1155 ha łąk, 276 ha pastwisk.

Pozostałe gospodarstwa użytkują 5585 ha gruntów ornych, 1237 ha łąk, 551 ha pastwisk.

Najwięcej gospodarstw rolnych – 1150 (w tym 1148 indywidualnych) nie przekracza powierzchni 1 ha użytków rolnych, 619 gospodarstw (wszystkie indywidualne) to gospodarstwa o powierzchni od 1 do 2 ha użytków rolnych, 517 gospodarstw (w tym 516 indywidualnych) zawierają się w przedziale wielkości od 2 do 5 ha użytków rolnych, 206 gospodarstw (w tym 202 indywidualnych) zawierają się w przedziale wielkości od 5 do 10 ha użytków rolnych, 70 gospodarstw (wszystkie indywidualne) zawierają się w przedziale wielkości od 10 do 15 ha użytków rolnych, 29 gospodarstw (w tym 28 indywidualnych) zawierają się w przedziale wielkości od 15 do 20 ha użytków rolnych, 10 gospodarstw (wszystkie indywidualne) zawierają się w przedziale wielkości od 20 do 30 ha użytków rolnych, 8 gospodarstw (wszystkie indywidualne) zawierają się w przedziale wielkości od 30 do 50 ha użytków rolnych, 18 gospodarstw (w tym 14 indywidualnych) zawierają się w przedziale wielkości od 50 ha i więcej użytków rolnych.

Jednak tylko ok. 267 gospodarstw indywidualnych posiada dochód przekraczający 50% dochodu ogółem na gospodarstwo domowe wyłącznie z działalności rolniczej, aż 775 z pracy najemnej, ok. 461 z działalności pozarolniczej, 554 z emerytury i renty, a ok. 434 gospodarstw z niezarobkowych źródeł utrzymania.

■ **Charakterystyka wykorzystania gruntów rolnych w mieście**

Grunty rolne najniższych klas ze względu na nieopłacalność ich uprawy w zdecydowanej części podlegają odłogowaniu na terenie miasta. Wyższe klasy użytków rolnych (II, III, IV) są wykorzystywane jako grunty orne, sady, ogrodnictwa. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego posiadającego siedzibę na terenie Bydgoszczy wynosi 6,0 ha (dla gospodarstw indywidualnych 5,3 ha). W granicach miasta znajdują się ok. 2627 siedzib gospodarstw rolnych o różnym profilu produkcji, a mianowicie najczęściej gospodarstw o łącznej powierzchni ok. 2364 ha stosuje zasiewy zboża (bez mieszanek zbożowo-strączkowych na ziarno), 901 ha przeznaczają pod zasiewy pszenicy, 357 ha żyta, 255 ha jęczmienia, 446 pszen-żyta, 107 ha ziemniaków, 51 ha buraków cukrowych, 147 ha rzepaku i rzepiku.

Ponadto w gospodarstwach rolnych hoduje się zwierzęta gospodarskie: bydło, trzodę chlewną i drób. W gospodarstwach rolnych mających swą siedzibę w Bydgoszczy hoduje się ogółem ok. 1550 sztuk bydła, 2142 sztuk trzody chlewnej, 35343 sztuk drobiu.

PDF_u_31
MAPA - GRUNTY ROLNE.
[PDF_uwar\PDF_U_31.pdf](#)

3.8.2 Stan leśnej przestrzeni produkcyjnej

Miasto Bydgoszcz położone jest w części zachodniej Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Środkiem miasta przepływa rzeka Brda, która znajduje swoje ujście do Wisły we wschodniej części miasta. Północno – wschodnia część miasta przylega bezpośrednio do zachodniego brzegu rzeki Wisły.

Miasto otaczają z wszystkich stron lasy. Część z nich leży w granicach administracyjnych miasta. Są to lasy zarówno Skarbu Państwa jak też niestanowiące własności Skarbu Państwa. Lasy własności Skarbu Państwa w granicach administracyjnych miasta zarządzane są przez dwa nadleśnictwa – od północy zarząd nad tymi lasami sprawuje Nadleśnictwo Żołędowo, a od południa Nadleśnictwo Bydgoszcz. Naturalną granicą dzielącą zasięg działania tych nadleśnictw jest rzeka Brda.

Lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa leżące w granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy stanowią własność osób fizycznych i gminy miasta Bydgoszcz. Lasy te nadzoruje z mocy ustawy o lasach Prezydent Miasta jako Starosta Grodzki – nadzór techniczny sprawują w jego imieniu na podstawie stosownych porozumień nadleśniczo-wie nadleśnictw Bydgoszcz i Żołędowo.

W południowo wschodniej części miasta leży duży kompleks lasów własności Skarbu Państwa, zarządzany przez Zakłady Chemiczne „Zachem” oraz Zakłady Chemiczne „Nitrochem”. Część powierzchni tych lasów przejęło już do swoich zasobów Nadleśnictwo Bydgoszcz, część z nich jest w trakcie przekazywania, a pozostałe ca 400 ha pozostanie w dotychczasowym zarządzie Zakładów Chemicznych.

■ Lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa.

Lasy te zlokalizowane są głównie na obrzeżach miasta, głównie w północno – wschodniej, wschodniej i północno – zachodniej części miasta, generalnie na północ od rzeki Brdy. Lasy te zajmują powierzchnię 229 ha i zajmują niżej wymienione siedliska leśne.

1. Bór świeży	122 ha	53,28% powierzchni,
2. Bór mieszany świeży	37 ha	6,16% powierzchni,
3. Las mieszany świeży	19 ha	8,30% powierzchni,
4. Las świeży	3 ha	1,31% powierzchni,
5. Las wilgotny	3 ha	1,31% powierzchni,
6. Ols	13 ha	5,68% powierzchni,
7. Ols jesionowy	8 ha	3,49% powierzchni,
8. Las łęgowy	24 ha	10,48% powierzchni.

Według gatunków panujących poszczególne gatunki zajmują niżej wymienione powierzchnie:

1. Sosna	155 ha	67,69% powierzchni,
2. Dąb, Jesion	29 ha	12,66% powierzchni,
3. Grab	1 ha	0,44% powierzchni,
4. Brzoza, Akacja	10 ha	4,37% powierzchni,
5. Olcha	27 ha	11,79% powierzchni,
6. Osika, Lipa, Wierzba	7 ha	3,06% powierzchni.

Według klas wieku lasy te zajmują niżej wymienione powierzchnie:

1. Grunty niezalesione	40 ha	17,5% powierzchni,
2. I klasa wieku (1 – 20 lat)	38 ha	16,6% powierzchni,
3. II klasa wieku (21 – 40 lat)	65 ha	28,4% powierzchni,
4. III klasa wieku (41 – 60 lat)	42 ha	18,3% powierzchni,

5. IV klasa wieku (61 – 80 lat)	12 ha	5,2% powierzchni,
6. V klasa wieku (81 – 100 lat) i wyżej	32 ha	14,0% powierzchni.

Zapas grubizny (miąższość) w tych lasach według klas wieku przedstawia się jak niżej:

1. Grunty niezalesione	9m	0,0% miąższości,
2. I klasa wieku (1 – 20 lat)	415m	1,7% miąższości,
3. II klasa wieku (21 – 40 lat)	7804m	31,3% miąższości,
4. III klasa wieku (41 – 60 lat)	8128m	32,6% miąższości,
5. IV klasa wieku (61 – 80 lat)	2067m	8,3% miąższości,
6. V klasa wieku (81 – 100 lat) i wyżej	6533m	26,2% miąższości.

Struktura miąższości drzewostanów według gatunków panujących przedstawia się następująco:

1. Sosna	17974m	72,02% miąższości,
2. Dąb, Klon, Jawor	441m	1,77% miąższości,
3. Grab	230m	0,92% miąższości,
4. Brzoza, Akacja	213m	0,85% miąższości,
5. Olcha	4448m	17,82% miąższości,
6. Osika, Lipa, Wierzba	1650m	6,61% miąższości.

Przeciętny wiek tych lasów wynosi **43 lata**.

Przeciętna zasobność w m grubizny brutto 1ha tych lasów wynosi **132m**.

Lasy te nie zostały zaliczone do lasów ochronnych pomimo ich położenia w granicach administracyjnych miasta liczącego ponad 50 tys. mieszkańców. Podstawa prawna do uznania ich za ochronne jest w ustawie o lasach. Do formalnego uznania ich za ochronne potrzebna jest decyzja Wojewody w tej sprawie, wydana na wniosek Prezydenta Miasta, w uzgodnieniu z Radą Miasta Bydgoszczy. Do tej pory wniosku takiego nie było, wobec czego lasy te nie mają statusu ochronności. Zatem są to lasy gospodarcze i zadania do wykonania w nich na podstawie uproszczonych planów urządzenia lasów przedstawiają się następująco:

1. Użytkowanie rębne	289m,
2. Użytkowanie przedrębne	47m,
3. Powierzchnia do odnowienia	2,64 ha.

■ **Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa pozostające w zarządzie Nadleśnictwa Bydgoszcz**

Lasy własności Skarbu Państwa, pozostające w zarządzie Nadleśnictwa Bydgoszcz położone są w południowej części miasta w większości w okolicach Zakładów Chemicznych i lotniska stanowią część lasów obrębu leśnego Bartodzieje, a niewielka część tych lasów, położona w sąsiedztwie osiedla leśnego Błonie stanowi część obrębu leśnego Bydgoszcz. Łącznie lasy te zajmują powierzchnię **1364,28 ha** gruntów i zarządzane są przez niżej wymienione leśnictwa:

1. Obręb leśny Bartodzieje	
Leśnictwo Bielice	197,82 ha,
Leśnictwo Emilianowo	716,34 ha,
Leśnictwo Żółwin	440,40 ha,

Razem 1354,56 ha.

2. Obręb leśny Bydgoszcz:

Leśnictwo Białe Błota 8,98 ha,
Leśnictwo Lipniki 0,74 ha,
Razem 9,72 ha,

Ogółem **1364,28 h**

Omówione wyżej lasy zajmują następujące siedliska leśne:

Bór suchy	0,93 ha	0,07% powierzchni,
Bór świeży	1078,89 ha	79,08% powierzchni,
Bór mieszany świeży	259,37 ha	19,01% powierzchni,
Bór mieszany wilgotny	0,30 ha	0,02% powierzchni,
Las mieszany świeży	22,94 ha	1,68% powierzchni,
Las świeży	0,47 ha	0,03% powierzchni,
Ols	0,48 ha	0,04% powierzchni,
Ols Jesionowy	0,90 ha	0,07% powierzchni.

Według gatunków panujących poszczególne gatunki zajmują niżej wymienione powierzchnie:

Sosna	1344,09 ha	98,52% powierzchni,
Dąb	1,21 ha	0,09% powierzchni,
Brzoza	17,60 ha	1,29% powierzchni,
Olcha	1,38 ha	0,10% powierzchni.

Według klas wieku lasy te zajmują niżej wymienione powierzchnie:

Grunty niezalesione	36,17 ha tj.	2,65% powierzchni,
Ia klasa wieku (1 – 10 lat)	43,43 ha tj.	3,18% powierzchni,
Ib klasa wieku (11 – 20 lat)	51,50 ha tj.	3,77% powierzchni,
Ila klasa wieku (21 – 30 lat)	44,56 ha tj.	3,27% powierzchni,
IIb klasa wieku (31 – 40 lat)	102,32 ha	7,50% powierzchni,
IIIa klasa wieku (41 – 50 lat)	163,73 ha	12,00% powierzchni,
IIIb klasa wieku (51 – 60 lat)	90,66 ha	6,64% powierzchni,
IVa klasa wieku (61 – 70 lat)	127,08 ha	9,32% powierzchni,
IVb klasa wieku (71 – 80 lat)	134,86 ha	9,89% powierzchni,
Va klasa wieku (81 – 90 lat)	62,57 ha	4,59% powierzchni,
Vb klasa wieku (91 – 100 lat)	93,17 ha	6,83% powierzchni,
VI klasa wieku (101 – 120 lat)	310,52 ha	22,76% powierzchni,
VII i starsze (powyżej 121 lat)	103,71 ha	7,60% powierzchni.

Zapasy grubizny (miąższość) w tych lasach według klas wieku przedstawia się następująco:

Ia klasa wieku (1 – 10 lat)	45 m	0,02% miąższości,
Ib klasa wieku (11 – 20 lat)	680 m	0,24% miąższości,
Ila klasa wieku (21 – 30 lat)	2920 m	1,02% miąższości,
IIb klasa wieku (31 – 40 lat)	14785 m	5,17% miąższości,
IIIa klasa wieku (41 – 50 lat)	33565 m	11,74% miąższości,
IIIb klasa wieku (51 – 60 lat)	21890 m	7,65% miąższości,

IVa klasa wieku (61 – 70 lat)	32540 m	11,38% mąszności,
IVb klasa wieku (71 – 80 lat)	34685 m	12,13% mąszności,
Va klasa wieku (81 – 90 lat)	14530 m	5,08% mąszności,
Vb klasa wieku (91 – 100 lat)	23980 m	8,38% mąszności,
VI klasa wieku (101 – 120 lat)	79545 m	27,81% mąszności,
VII i starsze (powyżej 121 lat)	26815 m	9,38% mąszności.

Struktura mąszności drzewostanów według gatunków panujących przedstawia się następująco:

Sosna	283905 m	99,27% mąszności,
Brzoza	1590 m	0,56% mąszności,
Olcha	315 m	0,11% mąszności,
Dąb	170 m	0,06% mąszności.

Przeciętny wiek tych lasów wynosi **74 lata**

Przeciętna zasobność w m grubizny 1 ha tych lasów wynosi **215 m**.

Lasy Skarbu Państwa, będące w zarządzie nadleśnictwa Bydgoszcz w granicach administracyjnych miasta Bydgoszcz na mocy zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zaliczone zostały do **lasów ochronnych**, jako lasy położone w granicach administracyjnych miasta powyżej 50 tys. mieszkańców.

Zaliczone zostały do dwóch gospodarstw leśnych:

1. specjalne na pow. 374,31 ha w oddziałach leśnych 1 – 6, 6A,6B,11, 20A, 32,47,56, 82, - 86, 89 – 92, 117 – 119,
2. zrębowe na pow. 989,97 ha w pozostałych oddziałach leśnych

■ **Lasy pozostające w zarządzie Nadleśnictwa Żołędowo**

Lasy własności Skarbu Państwa, pozostające w zarządzie nadleśnictwa Żołędowo położone są na północnych i zachodnich obrzeżach miasta Bydgoszcz w dzielnicach Fordon, Osiedle Leśne, Jachcice i Osowa Góra. Całość tych lasów leży w obrębie leśnym Żołędowo. Łącznie lasy te zajmują powierzchnię 2796,89 ha gruntów i zarządzane są przez niżej wymienione leśnictwa:

1. leśnictwo Bocianowo - 1680,43 ha,
2. leśnictwo Jagodowo - 527,37 ha,
3. leśnictwo Jastrzębie - 189,68 ha,
4. leśnictwo Osowa Góra -109,35 ha,
5. leśnictwo Tryszczyn -290,06 ha.

ogółem **2796,89 ha**, w tym 113,05 ha stanowią grunty związane z gospodarką leśną a 120,24 ha stanowią grunty nieleśne. Są to grunty rolne do zalesienia, niektóre drogi i linie energetyczne, linie podziału powierzchniowego i miejsca ujęć wody pitnej dla miasta.

Omówione wyżej lasy zajmują poniższe siedliska leśne:

Bór świeży	- 848,39 ha	14 % powierzchni,
Bór mieszany świeży	- 965,11 ha	64 % powierzchni,
Las mieszany świeży	- 580,07 ha	22,63 % powierzchni,
Las mieszany wilgotny	- 1,81 ha	0,07 % powierzchni,
Las wilgotny	- 19,68 ha	0,77 % powierzchni,
Las świeży	- 141,86 ha	5,53 % powierzchni,
Las łęgowy	- 3,61 ha	0,14 % powierzchni,
Ols jesionowy	- 1,86 ha	0,08 % powierzchni.

Według gatunków panujących poszczególne gatunki zajmują niżej wymienione powierzchnie:

Sosna	2381,84 ha	92,95 % powierzchni,
Dąb	94,91 ha	3,70 % powierzchni,
Brzoza	57,59 ha	2,25 % powierzchni,
Olcha	8,07 ha	0,32 % powierzchni,
Buk	8,25 ha	0,32 % powierzchni,
Modrzew	2,45 ha	0,10 % powierzchni,
Klon zw	0,06 ha	0,00 % powierzchni,
Klon Jawor	0,34 ha	0,01 % powierzchni,
Grab	8,62 ha	0,34 % powierzchni,
Akacja	0,27 ha	0,01 % powierzchni.

Według klas wieku lasy te zajmują niżej wymienione powierzchnie:

Grunty nie zalesione	92,30 ha	tj. 3,60 % powierzchni,
Ia klasa wieku (1 – 10 lat)	158,20 ha	tj. 6,17 % powierzchni,
Ib klasa wieku (11 – 20 lat)	126,58 ha	tj. 4,94 % powierzchni,
Ila klasa wieku (21 – 30 lat)	82,07 ha	tj. 3,20 % powierzchni,
IIb klasa wieku (31 – 40 lat)	266,93 ha	tj. 10,42 % powierzchni,
IIIa klasa wieku (41 – 50 lat)	191,33 ha	tj. 7,47 % powierzchni,
IIIb klasa wieku (51 – 60 lat)	171,57 ha	tj. 6,70 % powierzchni,
IVa klasa wieku (61 – 70 lat)	284,20 ha	tj. 11,09 % powierzchni,
IVb klasa wieku (71 – 80 lat)	517,74 ha	tj. 20,21 % powierzchni,
Va klasa wieku (81 – 90 lat)	141,53 ha	tj. 5,52 % powierzchni,
Vb klasa wieku (91 – 100 lat)	133,47 ha	tj. 5,21 % powierzchni,
VI klasa wieku (101 – 120 lat)	313,25 ha	tj. 12,22 % powierzchni,
VII i starsze (powyżej 121 lat)	83,22 ha	tj. 3,25 % powierzchni.

Zapasy grubizny (miąższ) w tych lasach według klas wieku przedstawia się następująco:

Grunty niezalesione	1200 m	tj. 0,23 % miąższu,
Ia klasa wieku (1 – 10lat)	-	tj. -
Ib klasa wieku (11 – 20lat)	3530 m	tj. 0,68 % miąższu,
Ila klasa wieku (21 – 30lat)	7600 m	tj. 1,47 % miąższu,
IIb klasa wieku (31 – 40lat)	35000 m	tj. 6,76 % miąższu,
IIIa klasa wieku (41 – 50lat)	38390 m	tj. 7,41 % miąższu,
IIIb klasa wieku (51 – 60lat)	40830 m	tj. 7,88 % miąższu,
IVa klasa wieku (61 – 70lat)	73810 m	tj. 14,25 % miąższu,
IVb klasa wieku (71 – 80lat)	134900 m	tj. 26,03 % miąższu,
Va klasa wieku (81 – 90lat)	42100 m	tj. 8,12 % miąższu,
Vb klasa wieku (91 – 100lat)	37230 m	tj. 7,19 % miąższu,
VI klasa wieku (101 – 120lat)	85055 m	tj. 16,41 % miąższu,
VII i starsze (powyżej 121lat)	18515 m	tj. 3,57 % miąższu.

Struktura miąższu drzewostanów według gatunków panujących przedstawia się następująco:

Sosna	486045 m	93,8 % miąższu,
Brzoza	2905 m	0,56 % miąższu,
Olcha	2200 m	0,42 % miąższu,
Dąb	21945 m	4,24 % miąższu,
Buk	2530 m	0,49 % miąższu,
Modrzew	145 m	0,03 % miąższu,
Klon zwyczajny	10 m	0,00 % miąższu,
Klon Jawor	50 m	0,01 % miąższu,
Grab	2305 m	0,45 % miąższu,
Akacja	25 m	-

Przeciętny wiek tych lasów wynosi 62 lata.

Przeciętna zasobność w m grubizny 1 ha tych lasów wynosi **202 m.**

Lasy Skarbu Państwa, będące w zarządzie nadleśnictwa Żołędowo w granicach administracyjnych miasta Bydgoszcz na mocy zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zaliczone zostały do **lasów ochronnych**, jako lasy wodochronne, glebochronne oraz położone w granicach administracyjnych miasta powyżej 50 tys. mieszkańców.

Lasy te zaliczone zostały do trzech gospodarstw leśnych.

Specjalne na pow.333,06 ha w oddziałach leśnych 183k, 184jk, 185d, 186df, 187c, 202a, 206bc, 207bc, 208a, 209bc, 210ab, 211b, 212b, 213b, 214fg, 215c, 220cały, 221cały, 222cały, 223cały, 227iop, 228ghi, 235a, 236ab, 237ac, 238ab, 239a, 242cały, 243cały, 244cały, 246cały, 247cały, 248cały, 249af, 251f, 332a, 337g, 370a, 372cały, 375cały, 431cg, 436a, 441n-t.

W pozostałych oddziałach leśnych:

zrębowe

przerębowo – zrębowe

**Zestawienie powierzchni i miąższości gatunków panujących według klas i podklas wieku.
Lasy Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bydgoszcz**

Gatunek panujący	nie zalesiona	Klasy i podklasy wieku												razem	Ogółem pow.
		I a	I b	II a	II b	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI	VII i wyżej		
Sosna	p	40,92	44,27	44,16	102,32	162,30	85,19	127,08	134,38	61,11	93,17	310,52	102,97	1308,39	1344,09
	m	45	465	2890	14785	33230	20840	32540	34600	14340	23980	79545	26645	283905	283905
Brzoza	p	2,51	7,23	0,4	-	0,53	5,47	-	-	1,46	-	-	-	17,6	17,6
	m	-	215	30	-	105	1050	-	-	190	-	-	-	1590	1590
Olcha	p	-	-	-	-	0,90	-	-	0,48	-	-	-	-	1,38	1,38
	m	-	-	-	-	230	-	-	85	-	-	-	-	315	315
Dąb	p	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,74	0,74	1,21
	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	170	170	170
Razem	p	36,17	43,43	44,56	102,32	163,73	90,66	127,08	134,86	62,57	93,17	310,52	103,71	1328,11	1364,28
	m	45	680	2920	14785	33565	21890	32540	34685	14530	23980	79545	26815	285980	285980

Zestawienie powierzchni i miąższości według klas wieku
Lasy nie stanowiące własności Sakrbu Państwa

Gatunek panujący	powierzchnia - ha										Razem grunty leśne zalesione	Ogółem	
	Grunty nie zalesione	Grunty leśne zalesione - klasy wieku								V i wyżej			KO, KDO
		I	II	III	IV	5	6	7	8				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
Sosna p m	31	26	40	20	9	29		124	155				
Dąb, Jesion p m	9	415	5870	3978	1389	6313		17965	17974				
Grab p m		12	5			3		20	29				
Brzoza, Akacja m			221		1	220		441	441				
Olcha p m			10		230			10	230				
Osika, Lipa, Wierzba p m			213					10	213				
			10	15	2			27	27				
			1500	2500	448			4448	4448				
				7				7	7				
				1650				1650	1650				
Razem p m	40	38	65	42	12	32		189	229				
	9	415	7804	8128	2067	6533		24947	24956				

PDF_u_31 a
MAPA - STAN LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.
[PDF_uwar\PDF_U_31a.pdf](#)

**WYKAZ GRUNTÓW LEŚNYCH POSIADAJĄCYCH ZGODY
NA ICH PRZEZNACZENIE NA CELE NIELEŚNE**

p.	data i m-ce wydania zgody	organ wydający zgodę	obszar objęty zgodą				cel przeznaczenia
			oddział leśny (ulica, osiedle)	obręb	numery działek	powierzchnia (ha)	
1.a.b.	1989-06-04	Minister RLIGZ	oddz. nr. 215a, 217j, 212b, 210 g, 206 c, 209a	381 367 382 383	215\1, 212\1 217\7 210\1, 210\2, 209\4 206\5	0.2133	ujęcie wody las gdański
2.	1991-02-18 Bydgoszcz	Prezydent Miasta Bydgoszczy			244, 7, 32, 23, 24, 31, 2	1.20	szpital onkologiczny, komunikacja
3.	1993-01-19 Bydgoszcz	Prezydent Miasta Bydgoszczy	oddz. nr 41 ul. Nowotoruńska	287 282	72\1; 7\1	0.20	rurociąg
4.	1992-12-14 Warszawa	Minister OSZniL	oddz. nr 167 Nadleśnictwo	299	167\6, 167\8	2.48	
5.	1993-10-25 Warszawa	Minister OSZniL	oddz. nr. 223, 224, 245, 248 Nadleśnictwo Zołądowo			77.36	budownictwo mieszkaniowe, usługi i komunikację (Jachcice-polygon)
6.	1996-03-29 Warszawa	Minister OSZniL	oddz. nr. 82, 89, 90, 93, 94, 98, 99, 106, 107 Nadleśnictwo Bydgoszcz			1.34	poszerzenie napowietrznej linii energetycznej 220kV Bydgoszcz Zachód - Jasiniec
7.	1997-07-02 Bydgoszcz	Wojewoda Bydgoski	ul. Drzycimska ul. Piaski	300 303	9\2, 9\3; 1\1	0.3645	budowa schodów
8.	1997-07-19 Bydgoszcz	Wojewoda Bydgoski	ul. Wiślana	238 236 237 240	1\2, 4\2, 6\2, 2\2, 5\2, 1\3; 13, 15, 20\4, 20\3; 3\2, 5\8, 5\3; 1\5	20.2313	cementarz komunalny, miejska droga ekspresowa
9.	1998-11-03 Bydgoszcz	Wojewoda Bydgoski	Piaski - Górny Taras	299 300 305	10; 1\12, 9\3; 1\82	3.63	osiedle zabudowy mieszkaniowej
10.	1998-12-09 Bydgoszcz	Wojewoda Bydgoski	Piaski - Górny Taras	299	7, 8, 167\23	0.44	poszerzenie ulicy lokalnej
11.	1999-06- Warszawa	Minister OSZniL	Piaski - Górny Taras oddz. nr 167-d,h,j,l			0.74	poszerzenie istniejących ulic i ciągów pieszych
12.	1999-06-22 Warszawa	Minister OSZniL	oddz. nr 11-d Nadleśnictwo Bydgoszcz, ul. Ks.J.Schulza	274	11\4	0.03	utrzymanie stacji redukcyjno-pomiarowej gazu
13.	1999-08-20 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski		220	1\2	0.1322	rozwój fabryki o znaczeniu ponad-lokalnym (ELEKTRIM)
14.	1999-09-22 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski		137	9\20	8.9630	zabudowa przemysłowa (Przeds.P-H "Gąsior")
15.	1999-11-10 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	zbieg ul. Żnińskiej i Byszewskiej (Os.Czyżkówko)	19	88\11	0.0500	zabudowa mieszkaniowa
16.	2000-01-14 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os.Czyżkówko	19	88\9	0.0045	zabudowa mieszkaniowa
17.	2000-06-06 Warszawa	Minister Środowiska	oddz. nr. 226-c,d,f,i,s,x; 227-j; 250-a; 251-a,g Nadleśnictwo Zołądowo			4.66	budowa i utrzymanie ul. Akademickiej
18.a.b.c.	2000-09-25 Warszawa	Minister Środowiska	oddz. nr. 205, 232, 237, 238, 239, 240			0.2720	strefy ochrony bezpośredniej studni ujęcia wody pitnej "Las Gdański"
19.	2000-09-26 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	ul. Podmiejska, Kruszyńska, Grunwaldzka; Kanał Bydgoski	335	463/1	1.5700	zaplecze magazynowo-techniczne

ip.	data i m-ce wydania zgody	organ wydający zgodę	obszar objęty zgodą					
			oddział leśny (ulica, osiedle)	obręb	numery działek	powierzchnia (ha)	ceł przeznaczania	
20.	2000-09-28 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 448, 460 Nadleśnictwo Zołędowo ul. Siedlecka, Wyrzyska (Os. Czyżkówko)				2.88	komunikacja wraz z sieciami infrastruktury technicznej
21.	2000-01-30 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os. Gliński "D"	156 157	3, 4, 5, 8/5; 3, 5, 6/1, 7/16		2.6744	zieleń parkowa ogólnodostępna, ulice osiedlowe
22.	2001-01-18 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os. Łoskoń	419	2, 3		0.89	budowa linii energetycznej 400kV
23.	2001-04-19 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os. Smukała - ul. Baranowskiego	351 352 353 354	6, 13/2; 43, 35, 47, 32; 1, 2, 3; 32		1.2015	zabudowa mieszkaniowa, zieleń ochronna
24.	2001-04-25 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os. Eskulapa	390 247 245 248	19; 1/8; 6/3, 5/2, 4; 2/1		5.3932	mieszkalnictwo jednorodzinne, ulice lokalne, modernizacja ul. Marii Teresy z Kalkuty
25.	2001-08-01 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr 448-d, g, h Nadleśnictwo Zołędowo				0.23	rozbudowa stacji transformatorowej, budowa ul. dojazdowej dojazdowej, modernizacja ul. Wrzosowej
26.	2001-08-28 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr 225-m, w Nadleśnictwo Zołędowo				0.84	kładka dla pieszych nad ul. Fordońską
27.	2001-11-22 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	Os. Smukała - ul. Baranowskiego	351 352	13/1, 13/2; 42/2		0.2497	urządzenia elektroen., usługi oświaty, ciąg pieszo-jezdny, urządzenia techniczne, zieleń ochr.
28.	2001-12-21 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr 180 Nadleśnictwo Zołędowo				2.6	linie WN oraz budowa i modernizacja ul. S. Cieszkowskiego i Marii Teresy z Kalkuty
29.	2002-04-25 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 237, 255 Nadleśnictwo Zołędowo				4.48	droga łącząca ul. Inwalidów z ul. Armii Krajowej
30.	2002-05-10 Warszawa	Minister Srodowiska		175	1, 16		1.11	droga łącząca ul. Inwalidów z ul. Armii Krajowej
31.	2002-07-12 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr 249 Nadleśnictwo Zołędowo				3.08	modernizacja ul. Ludwikowo
32.a.b.	2002-07-17 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 181, 168, 169, 189, 190, 191, 217, 240 Nadleśnictwo Zołędowo				2.24	magistrala wodociągowa w dzielnicy Fordon
33.	2002-08-30 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski		229 276	3/7 1/1		0.2204	budowa drogi głównej w ciągu ul. Akademickiej
34.	2003-04-22 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 202, 224, 247, 249 Nadleśnictwo Zołędowo				8.35	poszerzenie ul. Smukałskiej, budowa odcinka ulicy zbiorczej, park leśny
35.	2003-07-04 Bydgoszcz	Wojewoda Kujawsko-Pomorski		291 290 288	2/8 2 70/3		0.0007	budowa drogi lokalnej w dzielnicy Oplawiec
36.	2003-09-01 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 216, 217, 240 Nadleśnictwo Zołędowo				0.36	wymiana przewodu tłocznego wodociągowego
37.a.b.	2003-12-04 Warszawa	Minister Srodowiska	oddz. nr: 395, 417, 463 Nadleśnictwo Zołędowo				1.43	budowa dróg lokalnych osiedli Oplawiec i Osowa Góra
38.	2003-12-10	Minister Srodowiska		292	3		0.1668	ulice lokalne - obrzeża osiedli Oplawiec

3.9 Ocena zagrożeń miasta

Uwzględniając położenie geograficzne oraz charakter przemysłu, na obszarze miasta mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia spowodowane awariami urządzeń technicznych, katastrofami komunikacyjnymi klęskami żywiołowymi oraz atakiem terrorystycznym, w wyniku, których może dojść do:

- uwolnienia toksycznych środków przemysłowych,
- skażeń promieniotwórczych,
- katastrofalnych zatopień,
- pożarów przestrzennych,
- skażeń biologicznych – epidemii i epizootii,
- katastrof komunikacyjnych: drogowych, kolejowych i lotniczych,
- klęsk żywiołowych, jak powodzie, huragany, duże opady śniegu.

3.9.1 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi - uwarunkowania

Zagrożenia powodziowe dla miasta wynikają lokalizacji nad dwoma rzekami Wisłą i Brdą oraz Kanałem Bydgoskim.

Rzeka Wisła w obrębie miasta Bydgoszczy płynie na odległości 14km, od 768.3 do 782 km jej biegu, granicząc z Niziną Łęgnowsko – Otorowską oraz Niziną Fordońską. Fala powodziowa w okolicach Bydgoszczy płynie zwykle z prędkością 3.6km/ godz. – 4,8 km/godz. Stan pogotowia powodziowego dla miasta Bydgoszczy ogłaszany jest z chwilą, kiedy wody rzeki Wisły na wodowskazie w Fordonie osiągną rzędną 30,04m n.p.m., tj. 530cm, a stan alarmu powodziowego przy rzędnej 31,21m n.p.m. i 650cm. Przekroczenie stanów alarmowych trwa średnio od 3 - 10 dni.

Nizina Łęgnowsko- Otorowska obwałowana jest od 765.6 do 770,3 km biegu rzeki, co zabezpiecza przed zatopieniem do podniesienia się poziomu wody w rzece o 6 m. Wy-niesienie korony wału chroni przed zalaniem 890 ha z wsiami Otorowo, Płatnowo, Łę-gnowo, dworzec PKP w Łęgnowie, port drzewny, stację pomp, około 1000 osób, 200 za-budowań, 9 km dróg utwardzonych i 3 km torów kolejowych oraz oczyszczalnię ścieków „Kapuściska”.

Teren miasta od śluzy Czersko Polskie do fordońskiego mostu to wysoczyzna, stanowią-ca naturalną ochronę przed wodami rzeki Wisły

Dolinę Fordońską przed wodami rzeki Wisły zabezpiecza wał przeciwpowodziowy (koro-na wału na wysokości rzędnej 35,38 m n.p.m.), który bezpośrednio chroni 440 ha (część osiedla Stary Fordon, wieś Pałcz, Mariampol Dolny, Łoskoń, oczyszczalnię ścieków „For-don”, około 50 osób, 21 budynków mieszkalnych, kilkanaście gospodarczych oraz kilka-dziesiąt ogródków działkowych. Po jego przerwaniu dolina zostanie zatopiona do wyso-kości rzędnej 33,74 +1 m n.p.m.

Tereny miasta od 780 km biegu rzeki do granicy z gminą Osielsko tj. około 169 ha wraz z istniejącymi tam budynkami oraz droga Fordon – Trzeciewiec narażone są na bezpo-średnie działanie wód powodziowych. do wysokości rzędnej 34,71mnpm, czyli do granicy z ul. Rybaki, Pielęgniarska, Altanowa, Kiedrowskiego i Śniegockiego.

Rzeka Brda, w granicach administracyjnych miasta rzeka płynie na odcinku 28 km. Jej średni przepływ przez miasto wynosi 27 m³/sek. W przypadku okresowego podnie-sienia się poziomu wody w rzece, podtopieniu mogą ulec tereny rolno - działkowe

od Smukały po Jachcice, ujęcie wody pitnej „Czyżkówko” i zakłady pracy przy ul. Siedleckiej.

Stan alarmowy dla rzeki Brdy ogłaszany jest, gdy na wodowskazie przy śluzie Miejskiej nr 2 poziom wody osiągnie 680 cm, a na wodowskazie w Brdujściu 650cm. Przy poziomie wód rzeki Brdy przekraczających 730 cm powstaje zagrożenie zatopienia terenów rolno – działkowych na osiedlach Smukała-Janowo- Oplawiec, Czyżkówko i Jachcice oraz podtopienia Wenecji Bydgoskiej i budynków na Wyspie Młyńskiej. Większe zagrożenie dla miasta stanowią wody rzeki Wisły, które po przekroczeniu stanu alarmowego powodują na rzece Brdzie cofkę na odległość około 8 km tj. do mostów przy ul. Bernardyńskiej i Mostowej. W tym przypadku zatopieniu ulec może teren po obu stronach rzeki o szerokości od 20 do 100 m. Zalanych zostanie około 100ha, na których znajdują się zakłady pracy, budynki mieszkalne i gospodarcze w granicach ulic; Witebskiej, Przemysłowej, Zakładowej, Portowej, Żabiej, Jagiellońskiej i Toruńskiej między nr 125 a 147.

Kanał Bydgoski, o długości 24,7 km stanowi połączenie drogi wodnej rzeki Brdy z rzeką Noteć. Różnica poziomów wody rzeki Noteć i rzeki Brdy regulowana jest przez 6 śluz, z których 5 znajduje się na terenie miasta Bydgoszczy. W granicach administracyjnych miasta wody kanału płyną na długości 6,17km. Różnica poziomów wody pomiędzy rzędną górnego progu na śluzie nr 6 „Osowa Góra” (56,03 m n.p.m.), a rzędną dolnego progu na śluzie nr 2 „Miejska” (30,06 m n.p.m.) wynosi 26 m. Zagrożeniem podtopienia terenów przylegających do kanału mogą być długotrwałe lub nawalne deszcze.

■ **Katastrofalne zatopienia**

Olbrzymie masy wody Zalewu Koronowskiego, znajdujące się za zaporą ziemną o długości 300 m stanowią dwójakiego rodzaju zagrożenie powodziowe. Zbiornik w Piecyskach o powierzchni 1560 ha i pojemności 82 mln m³ wody usytuowany jest na wysokości 81,5m n.p.m., co daje wyniesienie nad miastem Bydgoszczą około 51,5 m (poziom wody rzeki Brdy przy jazie Farnym – 31,15 m n.p.m.)

I. W przypadku natychmiastowej, pilnej potrzeby obniżenia poziomu wody, następuje tzw. „kontrolowany zrzut wody” uwarunkowany możliwościami przepływu przez jazy elektrowni w Smukale i maksymalnie może osiągnąć 200m³/sek. Działanie takie spowoduje powstanie rozlewiska rzeki Brdy o szerokości od 80 do 250m.

Wstrzymana zostanie praca ujęcia wody „Czyżkówko”, zatopieniu ulegną tereny rolno – działkowe osiedli Piaski, Jachcice, Czyżkówko. Podtopiona zostanie Bydgoska Wenecja, oraz z prawej strony rzeki ulice; Nadrzeczna, Mennica, Stary Rynek, Grodzka, Babia Wieś, ogródki działkowe przy Toruńskiej, Sporna, Spadowa i okolice, a z lewej strony koryta rzeki ulice Marszałka Focha, Jagiellońska, Oksywska, Dźwigowa, Portowa i przyległe. Uszkodzone mogą zostać przeprawy mostowe na ulicach M. Focha, Mostowej, Bernardyńskiej, Kard. S. Wyszyńskiego, Nowołęczyckiej, a także śluza Miejska nr 2 i jazy w rejonie Wyspy Młyńskiej.

II. W przypadku przerwania zapory, katastrofalna fala dotrze do miasta Bydgoszczy w ciągu 2 godz. Fala powodziowa o wysokości około 6,5-7,5 m ponad linię brzegową rzeki (od rzędnej 53,15 m n.p.m. na zaporze elektrowni w Smukale, 43,2 m n.p.m. na wysokości mostu przy ul. Siedleckiej, 40,40 m n.p.m. przy ul. Stary Port i Grodzkiej do 36,49 m n.p.m. na wysokości dworca kolejowego w Łęgnowie) i średniej prędkości około 5,5m/sek. spowoduje zalanie oraz zniszczenie pasa terenu od 700 do 1500m o powierzchni 3600ha zamieszkałych przez około 90 - 100 tys. ludzi oraz kilkaset mniejszych i większych zakładów pracy.

Na lewobrzeżnej części miasta, wody rzeki Brdy osiągną ulice od Okrężnej przez Żeglarską, Bulwary, Dworcową, Karłowicza, Swarzewską, Fordońską, Pod Wiaduktem, po Witebską, Promenadę i Rybaki.

Z prawej strony rzeki zatopione zostanie ujęcie wody „Czyżkówko” oraz obszar do ulic: Siedlecka, Śląska, Rondo Grunwaldzkie, Poznańska, Wały Jagiellońskie i Toruńska. Zniszczone zostaną wszystkie przeprawy mostowe i budowle hydrotechniczne od śluzy przy Bulwarach po tor regatowy. Podtopiona zostanie skarpa pola odkładczego popiołów z elektrociepłowni przy ul. Toruńskiej.

3.9.2 Inne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i mienia – uwarunkowania

■ Zagrożenie od toksycznych środków przemysłowych (tśp):

1. Toksyczne środki przemysłowe składowane są na terenie miasta w 12 zakładach. Ich rozmieszczenie, ilość oraz wielkość stref zagrożenia przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Zakład pracy	Substancja Ilość - Mg	Strefa zagrożenia
1.	ABRAMCZYK ul. Witebska 63	Amoniak 3,0	1300 m
2.	FROSTA POLSKA ul. Witebska 63	Amoniak 3,6	700 m
3.	„ARKTA” S.A. ul. Wschodnia 23	Amoniak 18,0	2000 m
4.	BYD-MEAT ul. Piotrowskiego 12	Amoniak 10,0	1000 m
5.	Brau Union Polska Sp. z o.o. Kujawiak Browar w Bydgoszczy ul. Ustronie 7	Amoniak 8,0	700 m
6.	GLOBALMALT POLSKA – słodownia ul. Fordońska 412	Amoniak 4,5	700 m
7.	Spółdzielnia Mleczarska OSOWA ul. Nikłowa 4	Amoniak 6,0	1000 m
8.	Ośrodek Sportu i Rekreacji TORBYD ul. Chopina 11a	Amoniak 1,5	2000 m
9.	ZACHEM ul. Wojska Polskiego 65	Fosgen 10,0	2600 m
10.	ZACHEM ul. Wojska Polskiego 65	Chlor 900,0	7630 m
11.	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja ul. Koronowska 96	Chlor 8,0	2500 m
12.	CHEMIA ul. Łęczycka 6	Formaldehyd 1,0	1000 m

Uwaga: ilość tśp wg stanu na dzień 16 maja 2003 r.

2. Tśp przewożone są w 50 tonowych cysternach wszystkimi szlakami kolejowymi przebiegającymi przez miasto. Awaria cysterny stwarza zagrożenie skażenia terenu do 6km.

3. Po drogach kołowych na terenie miasta tśp przewożone są w cysternach 20 tonowych. W przypadku kolizji drogowej i awarii cysterny, strefa zagrożenia skażeniem może dojść do 4,5 km.

■ **Skażenia promieniotwórcze**

Zagrożeniem są awarie kilkudziesięciu obiektów jądrowych i urządzeń wykorzystujących substancje promieniotwórcze, rozmieszczonych poza granicami kraju. Spowodować mogą znaczne zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców miasta.

■ **Pożary przestrzenne**

Głównym zagrożeniem do ich powstania jest zwarta zabudowa części śródmiejskiej Bydgoszczy oraz otaczające miasto kompleksy leśne.

■ **Skażenia biologiczne**

Skażenia środowiska wywołujące epidemie mogą wystąpić jako czynnik wtórny po wystąpieniu powodzi, pożarów, a także w wyniku awarii oczyszczalni ścieków, niekontrolowanego spustu do zbiorników wodnych ścieków przemysłowych oraz w wyniku działań terrorystycznych. Skala wystąpienia zjawiska jest trudna do określenia:

■ **Huragany**

Na terenie miasta mogą spowodować znaczne uszkodzenia:

- napowietrznych linii energetycznych (110 i 220kv),
- odkrytych sieci ciepłowniczych,
- sieci gazowniczych,
- budynków mieszkalnych i gospodarczych,
- drzewostanu.

■ **Opady śniegu**

Długotrwałe i obfite opady śniegu mogą doprowadzić do znacznych zakłóceń komunikacyjnych w ruchu kołowym miejskim i krajowym (długość sieci drogowej w mieście wynosi około 600 km) oraz kolejowym (długość linii kolejowych w granicach miasta wynosi 50 km).

■ **Katastrofy komunikacyjne: drogowe, kolejowe i lotnicze**

Układ sieci komunikacji kolejowej, drogowej oraz tramwajowej powoduje, że występuje duże prawdopodobieństwo wystąpienia katastrofy komunikacyjnej z udziałem znacznej ilości różnego typu pojazdów oraz ludzi. Potencjalne zagrożenie katastrofy istnieje w związku z rozbudowującą się komunikacją lotniczą i trasami przelotów przebiegającymi nad miastem. Zdarzenia te mogą spowodować zagrożenie zdrowia i życia dla wielu mieszkańców oraz zakłócenia w funkcjonowaniu miasta o dużym zasięgu.

3.9.3 Wnioski

Istniejące zagrożenia miasta wynikają w większości przypadków z sytuacji nadzwyczajnych losowych i katastrofalnych, trudnych do przewidzenia, Jedynie coroczne zagrożenia powodziowe są prognozowalne.

Możliwość zapobiegania zagrożeniom na poziomie gospodarki przestrzennej możliwa jest w zakresie:

- zagrożeń powodziowych okresowych - polega na odpowiednim zagospodarowaniu stref narażonych na zatopienie,
- zagrożeń od toksycznych środków przemysłowych – polega na lokalizacji nowych zakładów stwarzających zagrożenie, na terenach o podobnej funkcji, co w szerszym zakresie oznacza tworzenie wydzielonych stref funkcjonalnych i pozwala

na oddzielenie obszarów przemysłowych (aktywności gospodarczej) od terenów wymagających ochrony (tereny mieszkaniowe). Ważną sprawą jest skomunikowanie terenów przemysłowych trasami o parametrach i przebiegach pozwalających na możliwie sprawny i bezkolizyjny przewóz substancji niebezpiecznych,

- zagrożeń pożarami przestrzennymi – polega na stosowaniu przepisów ochrony przeciwpożarowej w planach zagospodarowania przestrzennego w tym m.in. zachowaniu stosownych odstępów zabudowy od ściany lasu

W większości zagrożeń katastrofalnym trudno jest przeciwdziałać w sferze planowania przestrzennego zwłaszcza biorąc pod uwagę istniejące zagospodarowanie terenów miejskich a jedynie można niwelować ich skutki poprzez działania stosownych służb ratowniczych.

PDF_u_32
MAPA - OCENA ZAGROŻEŃ MIASTA.
[PDF_uwar\PDF_U_32.PDF](#)

3.10 Uwarunkowania planistyczne

3.10.1 Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego i innych opracowań ponadlokalnych

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego uchwalony uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. przypisuje miastu Bydgoszcz szczególnie ważną rolę i zadania w zakresie obsługi mieszkańców oraz funkcjonowania gospodarki województwa. Jako główny ośrodek generujący rozwój społeczno-gospodarczy, Bydgoszcz koncentruje równocześnie funkcje siedziby województwa i licznych instytucji o znaczeniu lokalnym (skierowanych do ponad 400 tys. mieszkańców miasta i strefy podmiejskiej), podregionalnym (powiatowym), regionalnym (wojewódzkim) i ponadregionalnym (ogólnokrajowym).

W planie województwa Bydgoszcz określona jest jako „siedziba województwa – miasto o potencjalnym znaczeniu europejskim” i ulokowana (obok Torunia) na poziomie 1 w hierarchii sieci osadniczej województwa.

W skali kraju Bydgoszcz stanowi ważny ośrodek regionalny (liczba mieszkańców lokuje miasto na 8 pozycji w kraju) oraz wyspecjalizowany ośrodek przemysłowy.

W „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju” miasto zostało zaliczone do kategorii „miast o potencjalnym znaczeniu europejskim”, co stanowi 3 szczebel hierarchii krajowej sieci osadniczej (tylko 4 miasta zostały sklasyfikowane w wyższych kategoriach).

W „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego” (uchwalonej Uchwałą Nr 439/2000 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu z dnia 20 czerwca 2000 r. wśród 14 celów operacyjnych rozwoju województwa wymienia się „rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków stołecznych województwa”, który będzie realizowany przede wszystkim poprzez rozwój usług wyższego rzędu (zwłaszcza nauki, kultury, opieki zdrowotnej), wzmocnienie potencjału obsługi biznesu (sektor bankowy, centrum wystawienniczo-targowe), poprawę dostępności komunikacyjnej w układzie międzyregionalnym i międzynarodowym.

Zarówno „Plan...” jak i „Strategia.....” zakładają rozwój aglomeracji bydgosko-toruńskiej (obejmującej około 25 gmin centralnej części województwa), której rdzeniem są dwa ośrodki – Bydgoszcz i Toruń. Obszar ten określany jest także mianem „bydgosko-toruńskiego obszaru metropolitalnego” i jest postrzegany jako obszar w największym stopniu odpowiedzialny za rozwój społeczno-gospodarczy regionu ze względu na koncentrację funkcji o regionalnym obszarze oddziaływania. Potencjał społeczno-gospodarczy lokuje aglomerację wśród kilku najważniejszych krajowych aglomeracji miejskich.

„Plan...” zakłada wzmocnienie potencjału głównych ośrodków miejskich – Bydgoszczy i Torunia – w zakresie obsługi mieszkańców, poprzez szereg działań, z których na terenie Bydgoszczy przewiduje się: wzmocnienie szkół wyższych, instytucji naukowo-badawczych i wdrożeniowych (w tym powołanie uniwersytetu), rozwój instytucji specjalistycznej opieki medycznej (m.in. rozbudowę szpitali specjalistycznych w tym Regionalnego Centrum Onkologii), umacnianie instytucji kulturalnych znaczenia regionalnego i ponadregionalnego (w tym: Opera Nova, Filharmonii Pomorskiej, Teatru Polskiego), wspomaganie rozwoju mass mediów znaczenia regionalnego, rozwijanie sektora finansowo-bankowego i otoczenia biznesu, a także realizację centrum kongresowego oraz centrum wystawienniczo-targowego.

W zakresie obsługi ruchu turystycznego krajowego i zagranicznego „Plan...” zakłada wzmocnienie roli kilku ośrodków na terenie województwa o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym w tym również Bydgoszczy, zwłaszcza związanego z nauką, biznesem, imprezami kulturalnymi, sportowymi, targami, poprzez zwiększenie i poprawę standardu bazy hotelowej.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie województwa przewiduje się rewaloryzację zabytkowych układów urbanistycznych szeregu miast w tym Bydgoszczy.

Bydgoszcz stanowi również bardzo ważny węzeł infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, co zostało potwierdzone zapisami opracowań regionalnych sporządzonych dla województwa kujawsko-pomorskiego.

W zakresie komunikacji „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa” przewiduje:

- przebudowę drogi krajowej nr 5/261 Świecie – Bydgoszcz – Poznań – Wrocław - Lubawka do parametrów drogi ekspresowej S-5 A-1/Grudziądz/ - Bydgoszcz – Poznań – Leszno S-8/Wrocław/ wraz z realizacją nowego przejścia przez Bydgoszcz;
- przebudowę drogi krajowej nr 10 Lubieszyn – Szczecin – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płońsk do parametrów drogi ekspresowej S-10 A-6 /Szczecin/ -Piła – Bydgoszcz – Toruń – S-7/Płońsk/;
- przebudowę drogi krajowej nr 25 Bobolice – Bydgoszcz – Inowrocław – Konin – Oleśnica;
- przebudowę drogi krajowej nr 80 Pawłówek – Bydgoszcz – Toruń – Lubisz;
- przebudowę drogi wojewódzkiej nr 223 droga – droga nr 80 – droga nr 10;
- przebudowę drogi wojewódzkiej nr 256 Trzeciewiec /droga nr 5/ - Włóki – Bydgoszcz;
- modernizację linii kolejowej znaczenia państwowego nr 131 Tczew – Bydgoszcz – Inowrocław – Chorzów;
- modernizację linii kolejowej znaczenia państwowego nr 18 Kutno – Piła;
- modernizację linii kolejowej znaczenia państwowego nr 201 Nowa Wieś Wielka – Bydgoszcz Wschód – Maksymilianowo;
- modernizację linii kolejowej znaczenia państwowego nr 209 Bydgoszcz – Kowalewo Pomorskie – Brodnica;
- modernizacja linii kolejowej znaczenia regionalnego nr 356 Poznań Wschód – Kcynia – Szubin – Bydgoszcz;
- utrzymanie i modernizację drogi wodnej znaczenia krajowego i międzynarodowego /Berlin/ Odra – Warta – Noteć – Kanał Bydgoski /z południowym obejściem miasta Bydgoszczy/ - Wisła – Zalew Wiślany / Kaliningrad/;
- utrzymanie i modernizację drogi wodnej rzeki Wisły;
- rozbudowę lotniska pasażerskiego w Bydgoszczy i zakwalifikowanie go do portów lotniczych regionalnych;
- powiązanie miast Bydgoszczy i Torunia torem szynowym szybkiego ruchu.

W zakresie infrastruktury technicznej „Plan...” przewiduje:

- rozbudowę stacji Bydgoszcz Zachód o rozdzielnię 400kV z transformatorem 400/100 kV dla poprawy zasilania miasta i okolic;
- budowę linii 400 kV relacji Grudziądz – Bydgoszcz wraz z przejściem odcinka Bydgoszcz Jasieniec – Bydgoszcz Zachód do pracy o napięciu 400 kV;
- budowę linii 400 kV relacji Bydgoszcz zachód – Poznań Plewiska;
- budowę linii 400 kV relacji Bydgoszcz Zachód – Piła;
- budowę stacji transformatorowych 110/15 kV; Bydgoszcz Czyżkówko, Bydgoszcz Piękna, Bydgoszcz Fordon II, Bydgoszcz Glinki oraz przebudowa PZ Ośrodka Szkół Wyższych w Bydgoszczy na GPZ;

- budowę linii 110 kV relacji: Bydgoszcz Zachód – Bydgoszcz Czyżkówko – Bydgoszcz Fordon II, Bydgoszcz Rupienica – Bydgoszcz Glinki do GPZ Bydgoszcz OWS;
- utrzymanie istniejącego systemu zaopatrzenia w gaz ziemny, modernizując go i rozbudowując dla zwiększenia przepustowości i niezawodności zasilania;
- powiązanie systemu gazowniczego Bydgoszczy systemem sąsiednich gmin /Sicienko, Osielsko i Białe Błota/ i przystosowanie do współpracy z miastem;
- budowę gazociągu wysokiego ciśnienia Dn 150 mm Szubin – Białe Błota umożliwiającego trzeci kierunek zasilania Bydgoszczy;
- przestrzegania reżimów ochronnych w strefie ochrony powierzchniowego ujęcia wody pitnej dla miasta na rzece Brdzie;
- rozbudowę układu kolektorów i kanałów kanalizacji sanitarnej oraz przepompowni cieków w mieście;
- powiązanie systemu kanalizacyjnego Bydgoszczy z systemem gmin sąsiednich /Solec Kujawski, Osielsko, Dobrcz, Sicienko i Białe Błota/ i przystosowanie do współpracy z miejskim układem kanalizacyjnym w celu porządkowania gospodarki ściekowej w zlewni rzeki Brdy i Wisły;
- budowę spalarni odpadów w mieście Bydgoszczy z odzyskaniem energii cieplnej.

Graficzne przedstawienie polityki przestrzennej przyjętej w planie województwa dotyczącej miasta Bydgoszczy i obszarów przyległych przedstawiono na załączonych mapkach zatytułowanych:

"Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego. Strefy polityki przestrzennej";

"Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego. Zagadnienia społeczno-gospodarcze";

"Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego. Kierunki polityki przestrzennej. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna";

"Kierunki polityki przestrzennej. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne".

Uszczegółowieniem kierunków zagospodarowania przestrzennego całego województwa, w tym miasta Bydgoszczy i terenów przyległych jest spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne. Jest to jednocześnie konkretyzacja zamierzeń ogólnie zarysowanych w „Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko—Pomorskiego”, mających swoje odzwierciedlenie w przestrzeni fizycznej województwa. Większość zadań wynika z przyjętych, bądź zaakceptowanych dokumentów źródłowych o charakterze strategicznym i programowym, Kontraktu Wojewódzkiego, Programu Rozwoju Województwa do 2010 r. oraz ustaw szczególnych.

Rozmieszczenie tych zadań w przestrzeni wraz z podziałem na zadania o znaczeniu krajowym, wojewódzkim oraz służące obronności państwa, dotyczące miasta Bydgoszczy i terenów przyległych, pokazano na mapce pt. „Kierunki polityki przestrzennej. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne” oraz w tabeli pod tym samym tytułem, załączonych poniżej.

Terminy realizacji poszczególnych zadań, proponowane w tabeli, podano na podstawie zapisów z „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa....”

Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

L.p.	Nr zadania	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za zadanie	Termin realizacji*	Dokument źródłowy/ podstawa prawna
I. ZADANIA O ZNACZENIU KRAJOWYM - rozumiane jako wnioski do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju					
Komunikacja					
1.	8	<p>Budowa drogi ekspresowej S-5</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa na odcinku Nowe Marzy (A-1) - Świecie - przebudowa na odcinku Borówno - Bydgoszcz - przebudowa w mieście Bydgoszczy istniejącej drogi krajowej nr 5 (pierwszy etap) - budowa obwodnicy miasta Bydgoszczy (północno-za-chodnia - docelowo II etap) - przebudowa na odcinku Bydgoszcz - Szubin - budowa obwodnicy wsi - Rynarzewo - budowa obwodnicy miasta - Szubin - przebudowa na odcinku Szubin - Żnin - budowa obwodnicy wsi - Kowalewo - budowa obwodnicy miasta - Żnin 	GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA	do 2015 r. do 2010 r. do 2010 r. do 2010 r. po 2010 r. do 2010 r. do 2010 r. jw. jw. jw. jw. jw. jw.	Polityka Transportowa Państwa na lata 2001-2015 Program Inwestycyjny GDDKIA jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw.
2.	9	<p>Budowa drogi ekspresowej S-10</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa odcinka granica województwa - Pawłówek Białe Błota - budowa drugiej jezdni obwodnicy Nakła - budowa obwodnicy wsi - Mrozowo - budowa obwodnicy wsi - Sadki - budowa obwodnicy wsi - Trzeciewnica - budowa obwodnicy wsi - Ślesin - budowa obwodnicy wsi - Strzelewo - budowa obwodnicy wsi - Kamieńca - budowa obwodnicy wsi - Kruszyn - budowa drugiej jezdni na odcinku Bydgoszcz - Toruń - budowa południowej obwodnicy miasta - Toruń 	GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA GDDKIA Województwa	do 2015 r. po 2010 r. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. do 2010 r. jw.	Polityka Transportowa Państwa na lata 2001-2015 Program Inwestycyjny GDDKIA jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. jw. Program Rozwoju Woj. do 2010 r. PHARE

	- budowa obwodnicy wsi - Obrowo	GDDKiA	jw.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy (MPZPG)
	- budowa obwodnicy wsi - Czernikowo	GDDKiA	jw.	
	- budowa obwodnicy miasta - Lipno	GDDKiA	jw.	
	- budowa obwodnicy wsi - Karnkowo	GDDKiA	jw.	
	- budowa obwodnicy wsi - Wólka	GDDKiA	jw.	
3.	Przebudowa drogi krajowej nr 80 - budowa trasy średnicowej w Bydgoszczy	GDDKiA Samorząd Bydgoszczy	po 2010 r. do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
	- budowa obwodnicy wsi - Zławieś Wielka	GDDKiA	po 2010 r. do 2010 r.	MPZPG Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
	- budowa trasy średnicowej w Toruniu	Samorząd Torunia	do 2010 r.	
	- przebudowa ul. Sz. Lubickiej z podłączeniem do węzła autostradowego "Lubicz"	jw.	do 2010 r.	
	- budowa drugiej jezdni na całej długości	GDDKiA	po 2010 r.	Uzgodnienie Projektu Planu z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad
4.	Przebudowa drogi krajowej nr 25	GDDKiA	po 2010r.	
	- budowa obwodnicy wsi - Zamarte	GDDKiA	j.w.	MPZPM i MPZPG
	- budowa obwodnicy wsi - Kamień Krajeński	j.w.	j.w.	MPZPG
	- budowa obwodnicy wsi - Sępólno Krajeńskie	j.w.	j.w.	Program inwestycyjny
	- budowa drugiej jezdni: Bydgoszcz - Inowrocław	j.w.	j.w.	GDDKiA
	- budowa obwodnicy wsi - Nowa Wieś Wielka	j.w.	j.w.	MPZPG
	- budowa obwodnicy wsi - Złotniki Kujawski	j.w.	j.w.	MPZPG
	- budowa obwodnicy miasta - Inowrocław	j.w.	j.w.	MPZPG
	- budowa obwodnicy Bliska	Samorząd Inowrocławia	do 2006r.	Program Rozwoju Woj.. Do 2010 r.
	- budowa obwodnicy miasta - Strzelno	GDDKiA	po 2010r.	MPZPM i MPZPG
5.	Modernizacja linii kolejowej nr 131	PKP	po 2010 r.	Program Inwestycyjny PKP
	- uzyskanie V max na całej długości	jw.	jw.	
	- modernizacja stacji rozrządowej w Inowrocławiu	jw.	do 2015 r.	
6.	Modernizacja linii kolejowej nr 18	PKP	po 2010 r.	Program Rozwoju Woj.
	- utworzenie połączeń Euro i Intercity na trasie Bydgoszcz - Toruń - Warszawa	Samorząd Województwa, PKP	do 2010 r.	do 2010 r.
7.	Rozbudowa pasażerskiego portu lotniczego w Bydgoszcz	Samorząd Bydgoszczy Samorząd Województwa, Port Lotniczy Bydgoszcz	do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r. Uzgodnienie z Gł. Inspektorem Lotnictwa Cywilnego

	- budowa terminala cargo - budowa terminala pasażerskiego	Port Lotniczy Bydgoszcz jw.	2003-2006 2003-2006	jw. jw.
8.	23 Modernizacja dróg wodnych: - rz. Odra - rz. Warta - rz. Noteć - rz. Wisła - rz. Wisła - budowa stopnia wodnego "Nieszawa" na Wiśle ze zbiornikiem wodnym	Regionalny Zarząd Gospo- darki Wodnej (RZGW) jw./Poznań jw./Gdańsk, Warszawa Samorząd Województwa	po 2010 r. po 2010 r. do 2010 r.	Program dla Odry 2006 r. Program dla Wisły i jej dorzecza "Wisła 2020" Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
Infrastruktura techniczna				
9.	25 Budowa linii 400 kV Grudziądz Węgrowo - Bydgoszcz	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE S.A.)	do 2010 r.	Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowa- nia na energię elektr.- PSE
10.	26 Budowa linii 400 kV Bydgoszcz Zachód - Poznań Plewiska	PSE S.A.	do 2020 r.	Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowa- nia na energię elektr.- PSE
11.	27 Rozbudowa stacji 220/110 kV Bydgoszcz Zachód o rozdzielnię 400 kV	PSE S.A.	do 2010 r.	Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowa- nia na energię elektr.- PSE

II. ZADANIA O ZNACZENIU WOJEWÓDZKIM					
Środowisko przyrodnicze i kulturowe					
12.	39	Opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego	Samorząd Województwa	do 2003r.	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska
13	44	Ustanowienie i wdrożenie planów ochrony parków krajobrazowych: Doliny Dolnej Wisły, Tucholskiego i Wdeckiego	Wojewoda w porozumieniu z samorządami	do końca 2002 r.	Ustawa z dn. 16 października 1991 r. o ochronie przyrody
14	46	Opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody	Wojewoda w porozumieniu z samorządami	do 2005 r.	Ustawa z dn. 16 października 1991 r. o ochronie przyrody
15	47	Zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi, w tym w dolinie Wisły i w dolinie Noteci	Wojewoda i samorządy lokalne	do 2010 r.	Ustawa z dn. 16 października 1991 r. o ochronie przyrody
16	53	Rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych (60 miast i miejscowości)	Samorządy lokalne we współpracy z Wojewodą	po 2010 r.	Ustawa z dn. 15 lutego 1962r. o ochronie dóbr kultury
17	54	Wprowadzenie tranzytowego ruchu kołowego poza zabrytkowe układy urbanistyczne miast, w szczególności: Chelmino, Strzelino, Mogilno i Wąbrzeźno	Samorządy lokalne we współpracy z zarządcami dróg	po 2010r.	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego
Sieć osadnicza					
18.	60	Budowa Centrów Diagnostycznych i Laboratoryjnych w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku i Grudziądzu	Samorząd Województwa	do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
19.	61	Utworzenie Uniwersytetu w Bydgoszczy	Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN), Samorząd Bydgoszczy, Samorząd Województwa	do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
20.	65	Budowa Centrum Kongresowo - Turystycznego w Bydgoszczy i Toruniu	Samorząd Województwa, Samorządy Bydgoszczy i Torunia	do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
21.	66	Powołanie Regionalnego Centrum Wystawienniczego - Kongresowego w Toruniu i Bydgoszczy	Samorząd Województwa, Samorządy Bydgoszczy i Torunia	do 2010 r.	Program Rozwoju Woj. do 2010 r.
22.	67	Budowa Opery "Nova" w Bydgoszczy	Samorząd Województwa	2001-2002	Kontrakt Wojewódzki

Komunikacja					
23.	118	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 256	Samorząd Województwa	po 2010 r.	Uzgodnienie Projektu Planu z Zarządem Dróg Wojewódz.
24.	142	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 223	Samorząd Województwa	po 2010r.	Uzgodnienie Projektu Planu z Zarządem Dróg Wojewódzkich
25.	146	Budowa drogi w klasie G we wschodniej części Bydgoszczy na kierunku północ-południe	Samorządy lokalne	po 2010 r.	Uzgodnienie Projektu Planu z Zarządem Dróg Wojewódz.
26.	153	Przebudowa linii kolejowej nr 209	PKP	po 2010 r.	Program Inwestycyjny PKP
27.	154	Przebudowa lotnisk usługowo-sportowych w: - Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Grudziądzu, Inowrocławiu	Samorząd Województwa i Samorządy Miast	po 2010 r.	Uzgodnienie z Gł. Inspektorem Lotnictwa Cywilnego
28.	155	Przebudowa drogi wodnej: Kanał Bydgoski - J. Gopło - rz. Warta	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Samorząd Województwa	po 2010 r.	Program dla Odry 2006 r. Program dla Wisły i jej dorzecza "Wisła 2020"
Infrastruktura					
29.	156	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Niemcz zasilanej przez wcięcie w istniejącą linię 110 kV relacji Bydgoszcz Jasiniec - Koronowo (po 2010 r. projektowaną dwutorową linią 110 kV z projektowanej stacji Bydgoszcz Czyżkówko)	Zakład Energetyczny Bydgoszcz (ZE)	do 2002 r.	Plan rozwoju w zakresie przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej na lata 2000-2002
30.	162	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Bydgoszcz Czyżkówko wraz z linią zasilającą 110 kV z GPZ Bydgoszcz Zachód	ZE Bydgoszcz	do 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz
31.	163	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Bydgoszcz Glinki wraz z linią zasilającą 110 kV z GPZ Bydgoszcz Rupiennica	ZE Bydgoszcz	do 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz

32.	165	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Łochowice wraz z linią zasilającą jako wcięcie w linię relacji Bydgoszcz Osowa Góra - Nakło	ZE Bydgoszcz	do 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz
33.	166	Przebudowa PZ (punkt zasilania) Ośrodka Szkół Wyższych w Bydgoszczy do funkcji GPZ wraz z linią zasilającą 110 kV przez wcięcie w istniejącą linię relacji Bydgoszcz Jasiniec - Bydgoszcz Fordon	ZE Bydgoszcz	do 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz
34.	167	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Fordon II zasilanej z projektowanej dwutorowej linii 110 kV z projektowanej stacji Niemcz	ZE Bydgoszcz	po 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz
35.	168	Budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Bydgoszcz Piękna zasilanej z istniejącej linii 110 kV	ZE Bydgoszcz	po 2010 r.	Plan inwestycyjny ZE Bydgoszcz
36.	178	Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Szubin - Białe Błota D _n 150 mm	PGNiG - ROP Gdańsk	II etap	Plan inwestycyjny Zakład Gazowniczy Bydgoszcz
III. ZADANIA RZĄDOWE SŁUŻĄCE OBRONNOŚCI PAŃSTWA					
37.	195	Modernizacja kompleksu 8618 Osówiec w gm. Sicienko (infrastruktura dla systemu dowództwa i kontroli)	Minister Obrony Narodowej	do 2010 r.	Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NSIP), pismo Zakładu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego nr 519 z 18.04.2003 r.

Uwaga: zadania dotyczące miasta Bydgoszczy pokazano pogrubionym drukiem

PDF_u_33
MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - STREFY POLITYKI PRZESTRZENNEJ
[PDF_uwar\PDF_U_33.PDF](#)

PDF_U_34 MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - ZAGADNIENIA SPOŁECZNO- GOSPODAR-
CZE

[PDF_uwar\PDF_U_34.PDF](#)

PDF_U_35_ MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - ZAGADNIENIA SPOŁECZNO - GOSPO-
DARCZE LEGENDA

[PDF_uwar\PDF_U_35.PDF](#)

PDF_U_36 MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - ZAGADNIENIA ŚRODOWISKO PRZY-
RODNICZE I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
[PDF_uwar\PDF_U_36.PDF](#)

PDF_U_37 MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - ZAGADNIENIA ŚRODOWISKO PRZY-
RODNICZE I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA LEGENDA
[PDF_uwar\PDF_U_37.PDF](#)

PDF_U_38
MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - PONADLOKALNE CELE PUBLICZNE
[PDF_uwar\PDF_U_38.PDF](#)

PDF_U_39 MAPA PLAN WOJEWÓDZTWA - PONADLOKALNE CELE PUBLICZNE LEGENDA

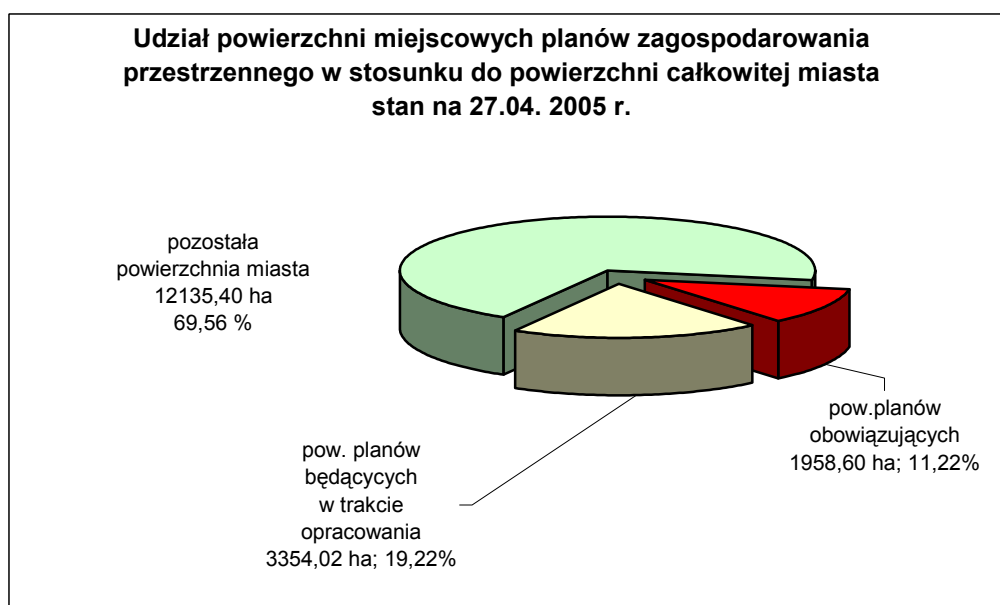
[PDF_uwar\PDF_U_39.PDF](#)

3.10.2 Uwarunkowania wynikające z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów gminy

Wg stanu na 27.04.2005 r. w Bydgoszczy obowiązuje 87 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a 56 jest w trakcie opracowania. Do planów zakwalifikowanych jako będące w trakcie porządzenia zalicza się plany w stosunku do których Rada Miasta podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzania planu, będące na różnych etapach trybu formalno-prawnego. Plany te są na różnym etapie procedury sporządzania od fazy początkowej (podjęcie uchwały wywołującej) do oczekiwania na publikację w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego lub rozstrzygnięcie NSA. W wyniku dokonanej analizy dotyczącej jakości przestrzeni, potrzeb terenowych, zainwestowania i użytkowania terenów oraz wymogów proceduralnych określono obszary, które powinny posiadać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i obszary niewymagające w obecnej sytuacji ich sporządzania. Wielkości powyższe oraz procentowe udziały obrazuje poniższa tabela i wykresy.

	Ilość	Pow. w ha	% pow. całkowitej miasta
Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	87	1958,58	11,22
Plany będące w trakcie opracowania (wg starej i nowej ustawy) oraz uchwalone oczekujące na publikację	56	3354,02	19,22
Razem	143	5312,60	30,44
Powierzchnia całkowita miasta	-	17448,00	100,00

Osiągnięte wskaźniki lokują Bydgoszcz w czołówce dużych miast pod względem powierzchni pokrytej sporządzonymi i sporządzanymi planami miejscowymi. Wyznaczenie obszarów, dla których są sporządzane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego wynikało z następujących uwarunkowań:

- prowadzonej polityki przestrzennej miasta,
- wymogów wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- przepisów szczególnych,
- potrzeby zabezpieczenia terenów pod funkcje i inwestycje celu publicznego,
- potrzeby zabezpieczenia terenów mieszkaniowych,
- wymogów wynikających z obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy,
- "Programu przywracania Brdy miastu",
- potrzeby ochrony terenów o szczególnej wartości kulturowej,
- wniosków o sporządzenie lub zmianę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Analiza powierzchni sporządzonych i sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wskazuje na prawidłową tendencję obejmowania planami większych, jednorodnych funkcjonalnie obszarów, gdyż średnia wielkość planu sporządzonego wynosi 20,1 ha a sporządzanego 51,2 ha. Wśród sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy szczególnie wyróżnić plany mające chronić wartości przyrodnicze i krajobrazowe jak np. plany Lasu Gdańskiego, Smukały, Opławca, Piasków, plany mające chronić wartości kulturowe i kształtujące wizerunek miasta jak np. plany obszarów wzdłuż Kanału Bydgoskiego Brdy, plany mające zadanie uporządkować istniejącą zabudowę i wskazać rezerwy, możliwości przebudowy i intensyfikacji istniejącej zabudowy jak np. Szwederowo, Górzyskowo, Miedzyń, Fordon oraz plany nowych obszarów mieszkalnych jak np. plan Jachcic.

Wśród sporządzanych 61 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 5 ze sporządzanych planów jest częściowo niezgodnych z obowiązującym studium. Plany te będą uchwalone po uchwaleniu zmiany studium.

Niezależnie od sporządzonych i sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stanowiących prawo miejscowe, w Bydgoszczy obowiązuje wiele programów polityki, strategii, koncepcji itp. których wnioski ustalenia i zalecenia stanowią uwarunkowania dla sporządzanego Studium oraz wkład merytoryczny do projektów decyzji o warunkach zabudowy sporządzanych na zasadach tzw. "dobrego sąsiedztwa". Takimi dokumentami są m.in. następujące opracowania:

- "Program przywracania Brdy miastu";
- "Estetyka i ład przestrzenny miasta Bydgoszczy";
- "Program gospodarki gruntami";
- "Kierunki polityki mieszkaniowej";
- "Uwarunkowania przestrzenne dla uzupełnienia zabudowy Śródmieścia i Szwederowa";
- "Program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami na lata 2002r. – 2010r."

**WYKAZ UCHWAŁ RADY MIASTA BYDGOSZCZY O PRZYSTĄPIENIU DO SPORZĄDZENIA
MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO PODJĘTYCH W
TRYBIE USTAWY O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM
Z DNIA 27 MARCA 2003 R. I USTAWY Z DNIA 7 LIPCA 1994 R.**

LP	NAZWA PLANU	POW. PLA- NU w ha	WYWOŁANY
1	m.p.z.p osiedla „Smukała” w rejonie ulicy Baranowskiego w Bydgoszcy	55,41	wywołany Uchwałą Nr XI/363//99 Rady Miasta Bydgoszcy z dn. 30 czerwca 1999 roku
2	m.p.z.p. Śródmieścia w Bydgoszcy – „Plac Kościeleckich”, obejmujący obszar położony w rejonie Placu Kościeleckich i ulic Podwale, Teofila Magdzińskiego, Przy Zamczysku, Wały Jagiellońskie.	1,5	wywołany Uchwałą Nr XXV/777/2000 Rady Mia- sta Bydgoszcy z dn. 31 maja 2000 roku
3	m.p.z.p. terenów położonych w rejonie ulic Ludwikowo i Rynkowska	65,9	wywołany Uchwałą Nr XII/287/03 z dnia 24 wrze- śnia 2003r.
4	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Szybowników w Bydgoszcy.	3,48	wywołany Uchwałą Nr XV/326/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.
5	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Szwederowo w Bydgoszcy.	80,13	wywołany Uchwałą Nr XV/327/03 z dnia 29.października 2003r.
6	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Oplawiec na północ od ulicy Biwakowej w Bydgoszcy.	43,75	wywołany Uchwałą Nr XV/328/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.
7	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Oplawiec w rejonie ulicy Sanatoryjnej w Bydgoszcy.	46,29	wywołany Uchwałą Nr XV/329/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.
8	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Oplawiec w rejonie ulicy Meysnera w Bydgoszcy.	63,9	wywołany Uchwałą Nr XV/330/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.
9	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Oplawiec w rejonie ulicy Koronowskiej, Zdrojowej i Wypoczynkowej w Bydgoszcy.	49,5	wywołany Uchwałą Nr XV/331/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.
10	Miejscowy plan zagospodarowania prze- strzennego części osiedla Smukała w rejonie ulicy Palmowej w Bydgoszcy.	99,35	wywołany Uchwałą Nr XV/332/03 z dnia 29 paź- dziernika 2003r.

11	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Piaski Dolny Taras w Bydgoszczy.	93,53	wywołany Uchwałą Nr XV/333/03 z dnia 29 października 2003r.
12	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów sąsiadujących z rzeką Brdą w rejonie ulic Chmurnej, Łubinowej, Błotnej, Szamarzewskiego w Bydgoszczy.	115,03	wywołany Uchwałą Nr XV/334/03 z dnia 29 października 2003r.
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zachodniej części osiedla Jachcice w Bydgoszczy	129,99	wywołany Uchwałą Nr XV/335/03 z dnia 29 października 2003r.
15	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wschodniej części osiedla Jachcice w Bydgoszczy.	100,99	wywołany Uchwałą Nr XV/336/03 z dnia 29 października 2003r.
16	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Czyżkówko w rejonie ulicy Głuchej w Bydgoszczy.	3,61	wywołany Uchwałą Nr XV/337/03 z dnia 29 października 2003r.
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedli Flisy i Czyżkówko w rejonie ulicy Grunwaldzkiej i Strugi Flis w Bydgoszczy.	44,48	wywołany Uchwałą Nr XV/338/03 z dnia 29 października 2003r.
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Osowej Góry i Miedzynia w rejonie ulic : Podmiejskiej, Grunwaldzkiej, Kruszyńskiej a Kanalem Bydgoskim w Bydgoszczy.	71,91	wywołany Uchwałą Nr XV/339/03 z dnia 29 października 2003r.
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Osowa Góra w rejonie ulic : Grunwaldzkiej, Wróblowej, Perliczej w Bydgoszczy.	40,63	wywołany Uchwałą Nr XV/340/03 z dnia 29 października 2003r.
20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Miedzyń w Bydgoszczy.	123,24	wywołany Uchwałą Nr XV/341/03 z dnia 29 października 2003r.
21	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Miedzyń w Bydgoszczy.	120,39	wywołany Uchwałą Nr XV/342/03 z dnia 29 października 2003r.
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Miedzyń w Bydgoszczy.	120,00	wywołany Uchwałą Nr XV/343/03 z dnia 29 października 2003r.
23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Górzyskowo w Bydgoszczy	69,49	wywołany Uchwałą Nr XV/344/03 z dnia 29 października 2003r.
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Górzyskowo w Bydgoszczy	29,21	wywołany Uchwałą Nr XV/345/03 z dnia 29 października 2003r.

25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Szwederowo w Bydgoszczy.	55,56	wywołany Uchwałą Nr XV/346/03 z dnia 29 października 2003r.
26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Szwederowo w Bydgoszczy.	33,84	wywołany Uchwałą Nr XV/347/03 z dnia 29 października 2003r.
27	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Szwederowo w Bydgoszczy.	42,73	wywołany Uchwałą Nr XV/348/03 z dnia 29 października 2003r.
28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Śródmieście w Bydgoszczy.	12,94	wywołany Uchwałą Nr XV/349/03 z dnia 29 października 2003r.
29	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Śródmieście w Bydgoszczy, w rejonie ulicy Świętej Trójcy.	19,45	wywołany Uchwałą Nr XV/350/03 z dnia 29 października 2003r.
30	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Okole w Bydgoszczy, w rejonie ul. Granicznej.	29,16	wywołany Uchwałą Nr XV/351/03 z dnia 29 października 2003r.
31	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Śródmieścia w Bydgoszczy, w rejonie ulicy Zygmunta Augusta.	19,18	wywołany Uchwałą Nr XV/352/03 z dnia 29 października 2003r.
32	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu trasy W-Z od ul. Gdańskiej do mostu nad Brdą w Bydgoszczy.	34,16	wywołany Uchwałą Nr XV/353/03 z dnia 29 października 2003r.
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w części osiedla Śródmieście w Bydgoszczy, w rejonie ulicy Mazowieckiej.	12,28	wywołany Uchwałą Nr XV/354/03 z dnia 29 października 2003r.
34	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Śródmieście w Bydgoszczy – „Plac Teatralny .”	10,61	wywołany Uchwałą Nr XV/355/03 z dnia 29 października 2003r.
35	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Leśne w Bydgoszczy , w rejonie ulicy Kamiennej i Sułkowskiego	16,79	wywołany Uchwałą Nr XV/356/03 z dnia 29 października 2003r.
36	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ul. Kamiennej od ul. Sułkowskiego do ul.Łęczyckiej wraz z fragmentami osiedli Leśne i Bartodzieje.	40,57	wywołany Uchwałą Nr XV/357/03 z dnia 29 października 2003r.
37	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Bielawy w rejonie Al. Stefana kard. Wyszyńskiego w Bydgoszczy.	7,49	wywołany Uchwałą Nr XV/358/03 z dnia 29 października 2003r.
38	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Śródmieście i Babia Wieś w Bydgoszczy , w rejonie Zbożowego Rynku.	19,13	wywołany Uchwałą Nr XV/359/03 z dnia 29 października 2003r.
39	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Babia Wieś w Bydgoszczy, w rejonie ulicy Toruńskiej.	17,48	wywołany Uchwałą Nr XV/360/03 z dnia 29 października 2003r.

40	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedli Babia Wieś i Wzgórze Wolności w rejonie ronda Toruńskiego w Bydgoszczy.	21,04	wywołany Uchwałą Nr XV/361/03 z dnia 29 października 2003r.
41	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Śródmieścia w rejonie dworca autobusowego w Bydgoszczy.	5,52	wywołany Uchwałą Nr XV/362/03 z dnia 29 października 2003r.
42	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Bydgoszcz Wschód w rejonie tzw. Węzła Wschodniego w Bydgoszczy.	33,67	wywołany Uchwałą Nr XV/363/03 z dnia 29 października 2003r.
43	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Toruńskiej i Nowotoruńskiej w Bydgoszczy.	38,75	wywołany Uchwałą Nr XV/364/03 z dnia 29 października 2003r.
44	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Zamczysko w rejonie ulicy Mrągowskiej w Bydgoszczy.	46,89	wywołany Uchwałą Nr XV/365/03 z dnia 29 października 2003r.
45	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Zamczysko w rejonie ulic Armii Krajowej, Bielskiej i Izerkiej w Bydgoszczy.	77,82	wywołany Uchwałą Nr XV/366/03 z dnia 29 października 2003r.
46	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu na północ od ulicy Zamczysko w rejonie ulic Sądeckiej i Pod Skarpą w Bydgoszczy.	172,39	wywołany Uchwałą Nr XV/367/03 z dnia 29 października 2003r.
47	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Las Gdański w rejonie ulic Zamczysko, Pod Skarpą i Bystrzyckiej w Bydgoszczy.	47,64	wywołany Uchwałą Nr XV/368/03 z dnia 29 października 2003r.
48	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Las Gdański w rejonie ulicy Pod Skarpą i Jasinieckiej w Bydgoszczy.	76,58	wywołany Uchwałą Nr XV/369/03 z dnia 29 października 2003r.
49	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Przylesie w rejonie ulicy Wielicza w Bydgoszczy	0,85	wywołany Uchwałą Nr XV/370/03 z dnia 29 października 2003r.
50	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Przylesie w rejonie ulicy Szumana w Bydgoszczy	1,87	wywołany Uchwałą Nr XV/371/03 z dnia 29 października 2003r.
51	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Przylesie w rejonie ulicy Pawła z Łęczycy w Bydgoszczy.	6,11	wywołany Uchwałą Nr XV/372/03 z dnia 29 października 2003r.
52	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Przylesie w rejonie ulicy Wańkowicza w Bydgoszczy.	0,41	wywołany Uchwałą Nr XV/373/03 z dnia 29 października 2003r.
53	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Przylesie w Bydgoszczy w Bydgoszczy zawartego pomiędzy ulicami Chłodzińskiego i Bołtućcia w rejonie zieleni podskarpowej.	5,05	wywołany Uchwałą Nr XV/374/03 z dnia 29 października 2003r.

54	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Łęgnowo - Park Technologiczny	828,18	wywołany Uchwałą Nr XXIX/680/04 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 maja 2004 r.
55	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego "Hipiczna"	35,32	wywołany Uchwałą Nr XXIX/681/04 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 maja 2004 r.
56	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części osiedla Bielawy w Bydgoszczy w rejonie ul. Chodkiewicza	3,00	Wywołany Uchwałą Nr XLVI/989/05 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27kwietnia 2005 r.

3354,02

STAN NA 27.04 2005 R.

PDF u_40

MAPA - REJESTR PLANÓW OBOWIĄZUJĄCYCH I BĘDĄCYCH W TRAKCIE OPRAWNIANIA.

[PDF_uwar\PDF_U_40.PDF](#)

3.11 Ponadlokalna funkcja miasta

3.11.1 Bydgoszcz - ogniwo bydgosko - toruńskiego obszaru metropolitalnego

3.11.1.1 Stan istniejący - uwarunkowania

W województwie kujawsko-pomorskim rolę ośrodka regionalnego nie tylko ze względu na podział stołeczności (rozumianej przez lokalizację urzędów administracji publicznej znaczenia wojewódzkiego), ale przede wszystkim ze względu na zgromadzenie znacznego i w pewnym zakresie komplementarnego lub wzajemnie wzmacniającego się potencjału społeczno-gospodarczego dwa ośrodki: Bydgoszcz i Toruń, określone ze względów funkcjonalnych mianem aglomeracji.

W dobie globalizacji i integracji Polski z Unią Europejską struktura przestrzenna całego kraju, jak i poszczególnych województw, uwzględniać musi również uwarunkowania zewnętrzne, poprzez wpisanie przestrzeni polskiej w otwarty system przestrzeni europejskiej. Strukturalne przekształcenia przestrzennego zagospodarowania kraju zostały określone w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” zatwierdzonej przez Rząd RP i przyjętej przez Sejm w 2000 roku. Polegają one między innymi na powiązaniach Polski z Unią Europejską potencjalnymi ośrodkami rozwoju o znaczeniu europejskim tzw. europolami, do których zaliczono również bipolarną Aglomerację Bydgoszcz-Toruń.

W perspektywie najbliższego 20-lecia kształtować się ma ponadto „polski biegun Europy Środkowej” obejmujący wielobok pomiędzy Gdańskiem, Bydgoszczą, Poznaniem, Wrocławiem, Krakowem, Łodzią i Warszawą koncentrujący aktywność społeczną i gospodarczą konkurencyjną w skali europejskiej.

W planie krajowym Aglomeracja Bydgosko-Toruńska została zaliczona do potencjalnych europoli położonych w najbardziej aktywnym obszarze rozwojowym Polski.

Agglomeracja Bydgosko-Toruńska charakteryzuje się centralnym położeniem w stosunku do całego województwa, co ułatwia dostępność wszystkich mieszkańców do specjalistycznych usług wyższego rzędu skupionych w miastach wojewódzkich. Ze względu na fakt, że koncentruje ona znaczną część ogółu mieszkańców województwa, potencjału gospodarczego i społecznego oraz zagospodarowania w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacji, stan jej rozwoju w decydującym stopniu wpływa na możliwości i dynamikę rozwoju pozostałych części województwa.

Ludność aglomeracji jest silnie zdominowana przez Bydgoszcz i Toruń, których mieszkańcy stanowią 2/3 ogółu ludności.

Centralne ośrodki aglomeracji, tym miasto Bydgoszcz, skupiają zdecydowaną większość potencjału województwa w zakresie usług wyższego rzędu, czyli szkolnictwa wyższego i nauki, kultury, specjalistycznej opieki medycznej, mediów, otoczenia biznesu (w tym funkcji wystawienniczo-targowej), branży usług informatycznych, jak również są najważniejszym skupiskiem nowoczesnych podmiotów gospodarczych stosujących wysokie technologie oraz inwestycji kapitału zagranicznego.

Ze względu na przebieg przez teren aglomeracji korytarzy transportowych obszar jest dobrze dostępny z innych miast wojewódzkich jak również z terenu województwa, dla którego stanowi główny ośrodek obsługi w zakresie funkcji regionalnych. Istotną rolę dla obsługi krajowych i międzynarodowych połączeń lotniczych pełni kompleksowo rozbudowane lotnisko w Bydgoszczy. Obszar aglomeracji wyróżnia się na tle całego województwa także korzystnymi wskaźnikami w zakresie stanu rozwoju lokalnej infrastruktury komunalnej, w tym zwłaszcza telekomunikacyjnej.

W wyniku przeprowadzonej analizy uwarunkowań w planie województwa wydzielono osiem obszarów problemowych o podobnych cechach i możliwościach rozwoju. Obszar

aglomeracji zaliczony został do obszaru centralnego uznanego za „rdzeń funkcjonalny” województwa, o największych szansach rozwoju.

3.11.1.2 Wnioski

Bipolarny układ Aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej odróżnia ją w sposób zasadniczy od innych aglomeracji. Układ przestrzenny sprawia, że będzie ona miała raczej charakter aglomeracji funkcjonalnej a nie przestrzennej.

Jednym z trzech celów szczegółowych zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zapisanych w planie i strategii rozwoju odnoszącym się do Aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej jest „przyspieszenie rozwoju największych miast regionu jako aktywnych biegunów wzrostu, stymulujących wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich”. Głównego motoru, generującego efektywny ekonomicznie rozwój społeczno-gospodarczy, upatruje się w mechanizmie pobudzenia aktywności w Bydgoszczy i Toruniu, czyli w zespole, który w przyszłości powinien stać się jednym z europoli o znaczeniu międzynarodowym. Potencjał demograficzny, społeczno-kulturowy i ekonomiczny powinien, więc dynamizująco oddziaływać na rozwój całego województwa. Na obszarze aglomeracji szczególnie powinny rozwijać się pasma rozwoju wzdłuż dróg łączących Bydgoszcz z Toruniem, czyli drogi ekspresowej S 10 i krajowej nr 80. Niepodważalną rangę przypisuje się komunikacji lotniczej, którą zapewni zmodernizowany port lotniczy w Bydgoszczy nastawiony na przyjęcie samolotów krajowych i międzynarodowych. W kierunkach rozwoju systemu komunikacji mówi się również o celowości doprowadzenia linii kolejowej do lotniska w Bydgoszczy.

Kolejnymi zadaniami, które wiążą się z dalszym wzmocnieniem potencjału Bydgoszczy to:

- utworzenie uniwersytetu w Bydgoszczy,
- utworzenie Centrum Kongresowo-Turystycznego w Bydgoszczy,
- powołanie Regionalnego Centrum Wystawienniczo-Targowo-Kongresowego oraz Centrów Diagnostycznych i Laboratoryjnych w Bydgoszczy i Toruniu,
- rozwój instytucji specjalistycznej opieki medycznej tj. Regionalnego Centrum Onkologii w Bydgoszczy,
- wzmocnienie instytucji kulturalnych w tym: Opery Nowej, Filharmonii Pomorskiej, Teatru Polskiego.

Istotny dla wzrostu znaczenia Bydgoszczy powinien być również rozwój turystyki w aglomeracji. Obok niepodważalnej rangi Torunia w tym zakresie, wpisanie zespołu urbanistycznego obszaru starego miasta do Rejestru Zabytków Nieruchomych upoważnia do uznania Bydgoszczy również za ważny ośrodek krajoznawczy.

3.11.2 Współzależność z gminami sąsiednimi

3.11.2.1 Stan istniejący - uwarunkowania

■ Powiązania funkcjonalne.

Bydgoszcz wraz z otaczającymi gminami tworzy powiązany wieloma uwarunkowaniami obszar funkcjonalny w postaci utworzenia obszaru metropolitalnego. Fakt ten został podkreślony i zinstytucjonalizowany w 2001r., w postaci Metropolitalnego Związku Gmin Bydgoskich, którego zadaniem jest rozwiązywanie i realizowanie zadań publicznych tworzących go gmin i miasta w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w szczególności: ochrony środowiska, zagospodarowania odpadów, infrastruktury technicznej, komunikacji lokalnej, kultury, sportu rekreacji i wypoczynku. Główne powiązania Bydgoszczy z pozostałymi gminami obszaru metropolitalnego stanowią prowadzące do Bydgoszczy drogi krajowe nr 5,10,25,80 i wojewódzkie – 223,244, i 256 oraz szereg dróg powia-

towych, gminnych. Z uwagi na oddzielające Bydgoszcz od gmin sąsiednich okoliczne lasy i Wisłę, nie występuje ciągłość zabudowy wzdłuż prowadzących z Bydgoszczy dróg krajowych i wojewódzkich. Stan ten, oraz brak stosownych „zabezpieczeń planistycznych”, nie zawsze poprawna polityka lokalizacyjna w sąsiedztwie dróg i niedostateczny nadzór ze strony ich zarządcy spowodował, że zostały one zbyt szczelnie, zbyt blisko i nie zawsze najładniej obudowane i zagospodarowane wieloma obiektami i urządzeniami z licznymi wjazdami na poszczególne posesje. Powoduje to ograniczenie możliwości modernizacji tych dróg, oraz tworzy swoisty bałagan przestrzenny charakterystyczny na wlotach do dużych miast. Stan taki występuje w szczególności na wjazdach do Bydgoszczy na drodze krajowej nr 5 od Poznania, drodze krajowej nr 5 od Gdańska i na drodze krajowej nr 80 od Torunia. W strefie podmiejskiej w bezpośrednim sąsiedztwie miasta zlokalizowało się wiele firm, które w większości związane są obsługą mieszkańców i podmiotów gospodarczych Bydgoszczy. Jest to wynikiem niższych cen gruntów budowlanych, stosowanych przez gminy preferencji w postaci niższych podatków od nieruchomości, często niższych wymogów architektoniczno – estetycznych projektowanych obiektów, łatwości dojazdu oraz porównywalnych standardów zabezpieczenia w infrastrukturę techniczną. W strefie podmiejskiej nie wystąpiło zjawisko lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych. Wynika to zapewne z stosunkowo dużych rezerw powierzchniowych na obszarze miasta, wyraźnego oddzielenia obszarami lasów zabudowy miejskiej od dostępnych terenów w strefie podmiejskiej oraz brak w bliskiej odległości innych stosunkowo licznych, posiadających odpowiednią siłę nabywczą miejscowości, które te obiekty mogłyby obsługiwać.

Innym zjawiskiem występującym między Bydgoszczą a obszarem podmiejskim, jest proces migracji jej mieszkańców na te obszary. Wynika to z wielu uwarunkowań w tym: z znacznej poprawy stopy życiowej pewnej liczby mieszkańców, konkurencyjnej oferty terenów budowlanych na terenach gmin ościennych o stosunkowo niższej cenie i dużych atrakcyjnych, przyrodniczo-krajobrazowo działkach oraz łatwego i szybkiego połączenie komunikacyjnego.

Przyczyny te powodują zauważalną dekoncentrację ludności miasta (patrz w dziale demografia). Zauważyć należy, że ludność ta, w ogromnej większości nie „zrywa” swoich kontaktów z miastem, gdyż tu pracuje, korzysta z sieci miejskich usług podstawowych oraz ponadpodstawowych, dociąża miejski system komunikacji drogowej i zbiorowej itp. W świetle prowadzonej polityki przestrzennej na obszarze podmiejskim, zauważyć należy również pewne zjawiska negatywne – zagrożenia dla Bydgoszczy. Takim zjawiskiem jest np. lokalizacja w gminie Białe Błota, w miejscowościach Łochowo, Łochowice, Lisi Ogon, osiedla z ok. 3000 działek budowlanych i centrum logistyki Poczty Polskiej w kontekście planowanej modernizacji drogi krajowej nr 10 jako drogi ekspresowej. Brak bezpośredniego wjazdu – włączenia się – z w/w terenu na zmodernizowaną drogę krajową spowoduje, że większość ruchu kołowego, w tym również ciężarowego, będzie musiała odbywać się na obszarze miasta, niezmodernizowaną i nieprzewidywaną w najbliższej przyszłości do modernizacji ulicą Łochowską i Nakielską.

Istnieją również zaszłości dotyczące braku spójności granic miasta i granic kilku gmin w stosunku do istniejącej zabudowy lub zagospodarowania terenu. Polegają one na występowaniu niewielkich, zainwestowanych, powiązanych funkcjonalnie z sąsiednim zainwestowanym obszarem miejskim terenów leżących w granicach gmin sąsiednich i posiadających jedyny dostęp z Bydgoszczy.

Przypadki takie występują w rejonie Osowej Góry, Piasków i Smukały. W rejonie Czyżkówka, część ulic obsługujących obszary miasta znajduje się na terenie sąsiedniej gminy jak np. ul. Deszczowa, Koronowska, Wiejska. Szczególny przypadek występuje również w przypadku lotniska w Bydgoszczy, zlokalizowanego częściowo na terenie Bydgoszczy, a częściowo na terenie gminy Białe Błota.

■ Zaopatrzenie w wodę

Bydgoszcz posiada rozwinięty system wodociągowy oparty o zasilanie z dwóch podstawowych ujęć wody, tj. ujęcie wód podziemnych stacji wodociągowej "Las Gdański" oraz ujęcie wód powierzchniowych stacji "Czyżkówko". Łączna wydajność stacji wodociągowych $Q = 140$ tys. m^3/db .

Rozbudowany system sieci wodociągowej dostarcza wodę nie tylko dla odbiorców w granicach administracyjnych Bydgoszczy, ale również do gmin sąsiednich. Sprzedaż wody dla Gminy Sicienko odbywa się na podstawie porozumienia zawartego w 1999r. Wartość sprzedaży wody w roku 2002 wynosiła 26 011 m^3/a .

■ Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków

Bydgoszcz posiada nowo wybudowane dwie oczyszczalnie ścieków:

- oczyszczalnię "Fordon" - $Q = 30$ tys. m^3/db ,
- oczyszczalnię "Kapuściska" - $Q = 70$ tys. m^3/db (30 tys. m^3/db śc. przemysłowe).

Obecna przepustowość oczyszczalni oraz możliwość ich rozbudowy, stwarza możliwość przejęcia ścieków z gmin ościennych dla stanu istniejącego i okresu perspektywicznego. Na oczyszczalnię "Fordon" przejmowane są głównie ścieki z gminy Osielsko, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, natomiast do oczyszczalni "Kapuściska" dopływają ścieki z Solca Kujawskiego.

Istnieje możliwość przejęcia ścieków również z pozostałych gmin ościennych tj. gminy Sicienko, Białe Błota.

■ Odprowadzenie wód opadowych

Zlewnie ciężące do obszaru administracyjnego miasta:

- od północy Gminy Osielsko,
- od zachodu Gminy Sicienko,
- od południa Gminy Białe Błota,
- od południowego wschodu Gminy Solec Kujawski

Intensywność odpływu wód opadowych będzie wzrastać w miarę urbanizacji gmin ościennych (uszczelnienie zlewni i budowa kanalizacji deszczowej).

Poza tym odbiorniki wód deszczowych w granicach miasta (Wisła, Brda, Kanał Bydgoski) zasilane są wodami deszczowymi w górnych odcinkach rzek oraz z Kanału Górnonotckiego i Noteci.

■ Zapatrzenie w ciepło

W zakresie zaopatrzenia w ciepło Bydgoszcz nie współpracuje z gminami ościennymi.

■ Zaopatrzenie w gaz

Aktualnie istnieje powiązanie sieci rozdzielczej Bydgoszczy z siecią średniego ciśnienia w gminie Sicienko. Przewiduje się utrzymanie tego powiązania z możliwością ograniczonego rozwoju gazyfikacji w gminie.

Przewiduje się również powiązania z siecią rozdzielczą Bydgoszczy terenów gmin Osielsko, Białe Błota i Sicienko. Dla pozostałych gmin sąsiadujących z Bydgoszczą nie przewiduje się powiązań sieci rozdzielczych.

■ Usuwanie i utylizacja odpadów

Bydgoszcz posiada duży Kompleks Utylizacji Odpadów (KUO) położony przy ul. Prądocińskiej 28 i jest to jedyne miejsce, gdzie można składować i unieszkodliwiać odpady komunalne. Miasto Bydgoszcz zawarło porozumienie z gminą Białe Błota oraz miastem i gminą Solec Kujawski w sprawie wspólnego użytkowania KUO.

■ **Komunikacja drogowa - powiązania**

Strefa podmiejska posiada dogodnie powiązania komunikacyjne z obszarem miasta Bydgoszczy poprzez dobrze funkcjonujące połączenia zarówno drogowe, którą tworzą sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych (wg pkt.3.6.2.), jak i kolejowe głównie znaczenia państwowego (wg pkt. 3.6.1).

Powiązania te zaspokajają bieżące potrzeby podróżnych w dojazdach do pracy, miejsca nauki, handlu, administracji, usług zdrowia, kultury i innych.

Najbardziej obciążonym kierunkiem dojazdów jest kierunek północny – Gmina Osielesko. Głównym jej połączeniem z miastem jest droga krajowa nr 5. W części wschodniej zaś ważną rolę odgrywa droga wojewódzka 256, która poprzez Strzelce Dolne, Włóki ułatwia sprawne powiązanie Fordonu z Gminą Dobrcz.

Innym istotnym kierunkiem dojazdów jest Gmina Białe Błota połączona z miastem drogą wojewódzką nr 223 – ul. Szubińską i jej część położona w kierunku zachodnim od centrum miasta w rejonie Lisiego Ogona, Łochowa, Łochowic. Aktywizacja tego rejonu spowoduje wzrost ruchu w ciągu ulic Łochowska, Nakielska.

Połączenie w kierunku południowym – Gmina Nowa Wieś Wielka – stanowi droga krajowa nr 25. Powiązanie z Solcem Kujawskim zapewniają drogi powiatowe – ulica Nowotoruńska i Toruńska.

Wschodni rejon – obszar Gminy Dąbrowy Chełmińskiej spina z miastem droga krajowa nr 80.

■ **Komunikacja publiczna**

Środkami komunikacji publicznej zapewniającymi dojazd do miasta jest komunikacji kolejowa i autobusowa.

Zmieniające się uwarunkowania ekonomiczne i prawne, restrukturyzacja i przekształcenia PKP powodują, że pogarsza się standard, jakość i zakres usług przewozowych kolej regionalną. Realizacja zakresu tych zadań przewozowych kolejowych zależy od możliwości finansowych samorządu województwa oraz jakości zmian organizacyjnych i ekonomicznych w samym przedsiębiorstwie PKP.

Wobec powyższych ograniczeń główny ciężar przewozów pasażerskich spoczywa na komunikacji autobusowej.

Miasto Bydgoszcz poprzez wydłużenie linii miejskich komunikacji autobusowej również obsługuje ruch pasażerski podmiejski. Linia nr 92 kończąc bieg w Lipnikach obsługuje Gminę Białe Błota, a linia 75 z przystankiem początkowo – końcowym w rejonie skrzyżowania Gdańska - Jeździecka usprawnia dojazd do miasta mieszkańcom Osieleska.

Miasto włącza się również do obsługi ruchu turystycznego w sezonie letnim uruchamiając połączenia do Chmielnik i Borówna.

3.11.2.2 Wnioski

Generalnie, współistnienie Bydgoszczy i gmin sąsiednich układa się poprawnie, zarówno w sferze powiązań funkcjonalnych komunikacyjnych jak również w sferze infrastruktury technicznej. Nie występują sytuacje kolizyjne niemożliwe do rozwiązania. Miasto posiada niezbędne rezerwy i możliwości dot. obsługi infrastruktury niektórych gmin. Niezbędna jest bliższa współpraca w obszarach wymagających wzajemnego uregulowania lub koordynacji. Forum dla takich działań powinny stanowić wzajemne kontakty i uzgodnienia z władzami poszczególnych gmin oraz w ramach Metropolitalnego Związku Gmin Bydgoskich i Bydgosko – Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego.

3.11.3 Bydgoski Węzeł Wodny

Bydgoszcz usytuowana jest w pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej nad Wisłą, Brdą i Kanałem Bydgoskim, który spina dorzecza Wisły i Odry poprzez połączenie wodne z Notecią i Wartą. Sieć dróg wodnych biegnących przez Bydgoszcz łączy się z kilkoma systemami dróg wodnych Europy Zachodniej i Wschodniej. To specyficzne położenie wokół sieci połączeń wodnych koncentrujących się w Bydgoszczy, a określanych Bydgoskim Węzłem Wodnym stanowi potencjał, który można wykorzystać dla wypracowania takiego wizerunku miasta oraz przygotowania takiego zestawu atrakcji, aby miasto mogło stać się bardziej interesujące dla przyszłych inwestorów, gości z zewnątrz (turystów) oraz mieszkańców.

Charakterystyczny układ hydrograficzny, który tworzą Wisła, Brda, Kanał Bydgoski, „Stary Kanał Bydgoski”, struga Flis oraz Kanał Górnonotecki i zespół urządzeń wodnych, powiązany z tkanką miejską stanowi Bydgoski Węzeł Wodny.

Dla potrzeb opracowania Bydgoski Węzeł Wodny podzielono (w granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy) na 7 stref. Podział wprowadzono z uwagi na różnorodność urządzeń wodnych, zróżnicowany zakres i sposób wykorzystania wody, zróżnicowanie powiązań funkcjonalnych i przestrzennych z istniejącą tkanką miejską. Podział ten obrazuje poniższa tabela oraz mapa.

Tabl. 1 Strefy użytkowe Bydgoskiego Węzła Wodnego (vide mapa)

Strefa	Nazwa ciek lub kanału	Zasięg strefy	Kilometraż	
			od km	do km
I	Brda splawna	Brda na odcinku od administracyjnych granic miasta do początku Kanału Bydgoskiego		14,40
II	Brda skanalizowana - strefa centralna z podzbiorem stref IIa, IIb, IIc	Strefa IIa - Brda na odcinku od początku Kanału Bydgoskiego do Śluzy Nr 2 Miejskiej, Strefa IIb - Brda i Brda Młyńska od Śluzy Nr 2 Miejskiej do Mostu J.Sulimy-Kamińskiego Strefa IIc - Brda na odcinku od Mostu J.Sulimy-Kamińskiego do Mostu Bernardyńskiego	14,40	11,34
III	Brda skanalizowana	Brda na odcinku od Mostu Bernardyńskiego do Mostu Pomorskiego	11,34	8,90
IV	Brda skanalizowana	Brda na odcinku od Mostu Pomorskiego do zbiornika wodnego Brdyujście	8,90	3,05
V	Brda skanalizowana ze zbiornikiem wodnym Brdyujście	Zbiornik Wodny Brdyujście i kanały żeglugi na odcinkach od Wisły do śluz: Brdyujście (wyłączonej z eksploatacji) i Czersko Polskie	3,05	0,00
VI	Kanał Bydgoski, Stary Kanał Bydgoski z odcinkiem kanału zamkniętego i Strugą Flis	Strefa VIa - odcinek Kanału Bydgoskiego od Brdy skanalizowanej (km14,4) do połączenia Kanału Górnonotckiego (poza granicami administracyjnymi miasta) z szczytowym stanowiskiem Kanału Bydgoskiego. Strefa VIb - „Stary Kanał Bydgoski”	20,97	14,40
VII	Wisła	Wisła w granicach administracyjnych miasta	782,00	768,20

Opracowanie własne: G.Graczyk, D. Muszyńska

PDF_U_41

MAPA -SCHEMAT BYDGOSKIEGO WĘZŁA WODNEGO - STAN ISTNIEJĄCY

[PDF_uwar\PDF_U_41.PDF](#)

3.11.3.1 Stan istniejący - uwarunkowania

■ Bydgoski Węzeł Wodny – rys historyczny

Historia Bydgoskiego Węzła Wodnego związana jest ściśle z procesem kształtowania się sieci rzecznej w obrębie czoła ustępującego lodowca w okresie ostatniego zlodowacenia, a w szczególności Brdy, Wisły oraz Noteci. W historii Bydgoskiego Węzła Wodnego ważne miejsce zajmuje również historia osadnictwa w Dolinie Dolnej Wisły oraz związany z tym rozwój kultury gospodarowania przestrzenią, jak również historia żeglugi i handlu na Kujawach i Pomorzu. Istotne znaczenia miała budowa urządzeń hydrotechnicznych, w tym budowa Kanału Bydgoskiego w XVIII w.

■ Bydgoski Węzeł Wodny na tle sieci hydrograficznej Polski i Europy

Bydgoski Węzeł Wodny jest korzystnie położony w stosunku do systemu rzecznej Polski, leży, bowiem na przecięciu hydrograficznych osi kraju:

- oś północ-południe – rzeka Wisła,
- oś wschód-zachód – droga wodna Wisła-Odra.

Obszar Bydgoskiego Węzła Wodnego przecinają:

- droga wodna - rzeka Wisła,
- droga wodna - rzeka Brda skanalizowana,
- Kanał Bydgoski, stanowiący wraz z Notecią i Wartą drogę wodną Wisła-Odra,
- Kanał Górnonotecki stanowiący ostatni fragment drogi wodnej Warta–Kanał Bydgoski.

Dzięki istniejącej sieci połączeń i dróg wodnych Bydgoski Węzeł Wodny umożliwia turystyczne „wędrowki wodne” tzw. pętlami szlaków i dróg wodnych:

- wielkopolską (Kanał Bydgoski, droga wodna Warta–Kanał Bydgoski, Warta, Notec, Kanał Bydgoski),
- toruńską (Wisła, Nogat, Kanał Elbląski, Drwęca, Wisła),
- kujawską (Kanał Bydgoski, Warta–Kanał Bydgoski Kanał Bachorze, Zgłowiączka, Wisła, Brda skanalizowana, Kanał Bydgoski).

Poprzez istniejący system dróg wodnych Bydgoski Węzeł Wodny łączy się z krajową i europejską siecią śródlądowych dróg wodnych (tabl. 2) Jest miejscem spinającym zachodnioeuropejski i wschodnioeuropejski system dróg wodnych (vide mapa).

■ Bydgoski Węzeł Wodny na tle istniejącej tkanki miejskiej. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne

W związku z faktem, iż Bydgoski Węzeł Wodny prawie w całości zlokalizowany jest w granicach administracyjnych miasta, nie sposób pominąć jego powiązań funkcjonalno-przestrzennych z istniejącą tkanką miejską. Podstawowe zależności i powiązania w ramach wyodrębnionych stref przedstawia tabela (vide tabl.3.).

Zasygnalizowane w tabeli powiązania funkcjonalne i przestrzenne stanowią koncept szerszego opracowania tej problematyki.

Tabl. 2. Połączenia wodne Bydgoskiego Węzła Wodnego ze śródlądowymi drogami wodnymi kraju i Europy (vide mapa)

Kierunek	Państwo, obszar	Odcinek połączenia	Przebieg drogi wodnej w granicach administracyjnych Polski	Klasa drogi wodnej	Połączenia pośrednie	Koncepcja europejskiej sieci połączeń wodnych
zachodni [W] ←	Niemcy	Kanał Bydgoski od połączenia z Brdą	droga wodna Wisła-Odra o przebiegu: Brda od połączenia z Kanałem Bydgoskim do ujścia do Wisły; Kanał Bydgoski, Noteć dolna-od połączenia z Kanałem Bydgoskim do ujścia rzeki Drawy; Noteć dolną-od ujścia rzeki Drawy do ujścia do rzeki Warty; Warta od ujścia rzeki Noteci do ujścia do Odry;	II II Ib II II	w kierunku północnym i południowym przez Odrę w kierunku zachodnim przez śródlądową sieć dróg wodnych Niemiec z innymi krajami Europy Zachodniej	fragment międzynarodowego korytarza wodnego E70 fragment międzynarodowego korytarza wodnego
północny [N] ↑	Morze Bałtyckie, Rosja, Litwa,	Wisła od ujścia Brdy	Wisła od ujścia Brdy do miejscowości Tczew; Wisła od miejscowości Tczew do granicy z morskimi wodami wewnętrznymi; Martwa Wisła od rzeki Wisły w miejscowości Przegalina do granicy z morskimi wodami wewnętrznymi; Nogat od rzeki Wisły do ujścia do Zlewu Wiślanego	II III Vb II	w kierunku północno-wschodnim do Kaliningradu, Kłajpedy	fragment międzynarodowego korytarza E40 fragment międzynarodowego korytarza wodnego E70
wschodnim [E] →	Białoruś,	Wisła od ujścia Brdy	Wisła od ujścia Brdy do stopnia wodnego Przewóz; Wisła od Płocka do stopnia wodnego we Włocławku, Narwę od miejscowości Pułtusk do stopnia wodnego Dębe wraz z Jeziołem Zegrzyńskim Bug od ujścia rzeki Muchawiec do ujścia do rzeki Narwi	II, Ib Va II	W kierunku wschodnim przez sieć rzeczną Europy Wschodniej	Fragment międzynarodowego korytarza wodnego E 40
południowym [S] ↓	Wielkopolska	Kanał Górnotecki jako ostatni odcinek drogi wodnej Warta – Kanał Bydgoski	Droga wodna Warta – Kanał Bydgoski: Rzeka Noteć górna: od J. Gopło do połączenia z Kanałem Górnoteckim i Kanał Górnotecki do połączenia z Kanałem Bydgoskim, Kanał Ślesieński od połączenia z rzeką Wartą do jeziora Gopło, wraz z jeziorami na jego trasie, jezioro Gopło	Ia II III	w kierunku południowo-zachodnim przez Wartę od Kanatu Ślesieńskiego do miejscowości Luboń (Ia) od miejscowości Luboń do ujścia rzeki Noteci (Ib)	

Opracowanie: D. Muszyńska

PDF_U_42
MAPA - BYDGOSKI WĘZEŁ WODNY NA TLE EUROPY
[PDF_uwar\PDF_U_42.PDF](#)

Tabl. 3 Bydgoski Węzeł Wodny na tle istniejącej tkanki miejskiej. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne
Charakterystyka stanu istniejącego.

Strefa Podstrefa		Rodzaj powiązań
I	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na górnym i środkowym odcinku głównie powiązana z systemem przyrodniczym miasta. 2. W dolnym i środkowym odcinku bezpośrednio sąsiedztwo zabudowy jednorodzinnej i siedliskowej niskiej intensywności. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Górny odcinek zeterminowany sąsiedztwem obszarów z funkcjami rekreacyjnymi. 2. Na odcinku środkowym bezpośrednio sąsiedztwo strefy ochronnej ujęcia wody. 	funkcjonalne
Ila	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obecność mostów kolejowych, drogowych z ciągami pieszymi klasyfikuje kanał jako otwarcia widokowe dla uczestników ruchu miejskiego. Również ciągi piesze wzdłuż kanału włączają ten odcinek w układ kompozycyjny miasta. 2. Prawy brzeg Brdy skanalizowanej na wysokości śluzy Miejskiej odgrywa zasadniczą rolę w kształtowaniu układu urbanistycznego tej części miasta. Rozwój tych terenów w swojej formie nawiązywać powinien do starożytnego układu urbanistycznego tego obszaru. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ciągi piesze na tym odcinku dają duże możliwości wykorzystania tej strefy na funkcje komunikacyjne oraz usługowe związane z charakterystycznym układem promenadowym 2. Tereny zajmowane obecnie przez szkołę wyższą pretendują do stworzenia na nich ośrodka edukacyjno-konferencyjnego. 	funkcjonalne
Ilib	<ol style="list-style-type: none"> 1. Specyficzny układ hydrograficzny kanałów i cieków oraz urządzeń wodnych jest głównym czynnikiem kształtującym jakość i formę historycznej tkanki miejskiej strefy starego miasta. 2. Silna tożsamość kulturowa tej strefy znacząco wpływa na jakość przestrzeni publicznej omawianej części miasta. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Silne związki z centrum miasta lokalizują w tej strefie funkcje centrów oraz metropolitalne. 2. W związku z występowaniem szczytkowych układów urzędowej zieleni miejskiej teren postrzegany jest jako zaplecze rekreacyjne Śródmieścia, a ze względu na prestiż miejsca oraz aspekty historyczno-kulturowe pretenduje do stania się multi funkcyjnym centrum kulturalno-rekreacyjnym miasta oraz jedną z atrakcji turystycznych Bydgoszczy. 	funkcjonalne
Ilic	<ol style="list-style-type: none"> 1. To jeden z najbardziej prestiżowych odcinków Brdy skanalizowanej. Strefa ta ze względu za równo na swoją historię jak i stare i nowe funkcje budowała i buduje tożsamość kulturową tej części miasta. 2. W całości stanowi zintegrowany układ kompozycji urbanistycznej założenia obszaru staromiejskiego i osi kompozycyjnej ul. Gdańskiej. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na szczególną uwagę zasługuje wysokie nasycenie usług o charakterze rozrywkowym i gastronomicznym. 2. Układ promenadowy prawego i lewego brzegu oraz Mostu Sulimy-Kamińskiego wraz z występowaniem szerokiego wachlarza usług ponadlokalnych klasyfikuje całość strefy jako najsilniejszy ośrodek centrów twórcy Bydgoszczy. 	funkcjonalne
III.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odcinek ten bezpośrednio powiązany jest układem urbanistycznym kształtowanym przez ulicą Toruńską i Babią Wieś. 2. Bezpośrednie i silne związki przestrzenne z układem zieleni miejskiej Babiej Wsi oraz terenów zalewowych Brdy integrują ten obszar postrzegany jako „centrum obszarów zielonych miasta”. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na odcinku tym zlokalizowanych jest wiele klubów sportowych związanych z uprawianiem sportów wodnych. 2. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej oraz obiektów sportowych i widowiskowych ma zasadnicze znaczenie dla tego obszaru. 	funkcjonalne
IV	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powiązania zeterminowane są bezpośrednim sąsiedztwem obszarów przemysłowych i składowych przeplatanych niejednorodną zabudową mieszkaniową o niskich walorach kompozycyjno-architektonicznych. 	przestrzenne
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcje portowe realizowane są na tym odcinku przez nabrzeże portowe Żegluga Bydgoskiej. 	funkcjonalne
V.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Silnie zdegradowany architektonicznie brzeg od strony miasta, na którym zlokalizowane są przystanie żeglarskie i motorowodne, znacząco obniża walory przestrzenne otoczenia tego zbiornika. 	przestrzenne

	<p>1. Opisywany wyżej brzeg jest terenem z przewagą funkcji rekreacyjnych. Stanowi duży potencjał rozwojowy dla rekreacji.</p> <p>2. Występowanie toru żeglugowego wpisuje w ten odcinek funkcje komunikacji i transportowe połączone z funkcjami sportowo rekreacyjnymi związanymi m.in. z torem regatowym.</p>	funkcjonalne
Vla	<p>1. Jako śródlądowa droga wodna odcinek ten wykazuje niske związki przestrzenne prowadzące do bezpośrednich powiązań funkcjonalnych z istniejącą tkanką miejską. Wzdłuż kanału w przewadze znajdują się obszary średniej intensywności zabudowy mieszkaniowej z przewagą budownictwa jednorodzinnego.</p> <p>1. Odcinek ten pełni funkcję komunikacyjną dla żeglugi. Zlokalizowana jest na tym odcinku oczyszczalnia ścieków pełniąca funkcję obsługi technicznej miasta.</p>	przestrzenne
Vlb	<p>1. Stanowi wraz z założeniami kompozycyjnymi plant nad kanałem zintegrowany krajobrazowo układ urbanistyczny tego obszaru.</p> <p>2. Historyczna infrastruktura techniczna zlokalizowana na tym odcinku przedstawia duże wartości kulturowe związane z rozwojem Bydgoszczy w okresie XVIII i XIX wieku.</p> <p>1. Opisywany powyżej układ pełni funkcje rekreacyjne stopnia lokalnego oraz stanowi duży potencjał rozwojowy dla lokalizowania usług związanych z rekreacją i muzealnictwem (muzeum przestrzenne Bydgoskiego Węzła Wodnego).</p>	funkcjonalne
VII	<p>1. Obszar ten stanowi naturalną granicę obszarów miasta od strony wschodniej. Stając się tym samym jedną z naturalnych determinant rozwojowych Bydgoszczy.</p> <p>1. Jako naturalna bariera rozwoju miasta pełni funkcje graniczne i jest śródlądową drogą wodną.</p>	przestrzenne
		funkcjonalne

Opracowanie: Sz. Muszyński

■ **Charakterystyka i wartość infrastruktury technicznej związane z Bydgoskim Węzłem Wodnym**

Charakterystyka zabudowy hydrotechnicznej i jej rola w gospodarce wodnej Bydgoskiego Węzła Wodnego.

Wody powierzchniowe płynące w ciekach naturalnych: w Wiśle, Brdzie i Flisie oraz w kanałach: Bydgoskim, Starym Kanale Bydgoskim oraz Kanale Górnonoteckim, wraz z określoną infrastrukturą techniczną tworzą układ hydrograficzny, który spełnia następujące funkcje użytkowe: śródlądowych dróg wodnych, wytwarzania energii elektrycznej, zaopatrzenia ludności i przemysłu w wodę, utrzymania stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych, zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką, sportem i rekreacją, ochrony przeciwpowodziowej.

Infrastrukturę techniczną do korzystania z wód Bydgoskiego Węzła Wodnego tworzą różnorodne urządzenia wodne, a wśród nich następujące budowle hydrotechniczne: kanały, śluzy żeglugowe, jazy, budowle regulacyjne, zbiornik wodny, nabrzeża i bulwary przystanie oraz pochylnie (slipy), nabrzeże przeładunkowe, przyczółki przeprawy promowej, zapora ziemna, elektrownie wodne, przerzutnia trawek, ujęcia wody, wyloty ścieków oraz urządzenia ochrony przeciwpowodziowej (wały i przepusty wałowe). Szczegółową lokalizację oraz wykaz urządzeń wodnych w obszarze Bydgoskiego Węzła Wodnego przedstawiono na mapie (vide mapę).

■ **Techniczne, eksploatacyjne i kulturowe wartości urządzeń wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego**

Sposób korzystania z wody w poszczególnych strefach:

■ **Strefa I:**

- produkcja energii elektrycznej,
- zaopatrzenie miasta Bydgoszczy w wodę przeznaczoną na cele bytowe,
- odbiornik ścieków,
- dla celów rybackich.

■ **Strefa II (a,b,c), III, IV, V:**

- śródlądowa droga wodna klasy II,
- produkcja energii elektrycznej,
- zaopatrzenie przemysłu w wodę,
- turystyka, sport i rekreacja oraz dla celów rybackich,
- odbiornik ścieków.

■ **Strefa VIa:**

- śródlądowa droga wodna klasy II,
- odbiornik ścieków.

■ **Strefa VIb:**

- turystyka i rekreacja.

■ **Strefa VII:**

- śródlądowa droga wodna klasy II,
- odbiornik ścieków,
- zaopatrzenie przemysłu w wodę,
- turystyka i rekreacja,
- odbiornik wód wpływających do niej ze zlewni rzeki Brdy,
- dla celów rybackich.

■ **Eksploatacja urządzeń wodnych**

We wszystkich strefach występują podobne problemy eksploatacyjne, a w szczególności: destrukcja urządzeń wodnych; destrukcja technicznie nieumocnionych brzegów w wyniku procesów erozyjnych i sufozji; nadmierny porost roślinności wodnej; zanieczyszczenie koryt osadami; zbyt małe głębokości tranzytowe.

■ **Historyczna i kulturowa wartość urządzeń wodnych**

Z przeprowadzonej analizy historycznej Bydgoskiego Węzła Wodnego i stanu istniejącego wynika, że największą wartość poznawczą i kulturową posiadają następujące urządzenia wodne, które stanowią walory krajoznawcze dóbr kultury jako zabytki techniki: jaz walcowy z zachowanymi fragmentami elektrowni wodnej; zachowany fragment portu drzewnego; śluza nr 1 Brdyujście z podwójną komorą; śluza nr 2 Miejska; zespół urządzeń wodnych występujących na Brdzie i Brdzie Młyńskiej w obrębie tzw. Wyspy Młyńskiej, (szczególną rolę w tym kompleksie budowli należy przypisać śluzie Miejskiej na Brdzie oraz zachowanym fragmentom urządzeń wodnych, które używano do napędzania np.: kaszarni i młynów wodnych, mennicy- siłownie wodne); zachowane fragmenty śluzy Miejskiej – workowej (trapezowe) przy ul. Marcinkowskiego; śluzy ze zbiornikami wyrównawczymi Okole i Czyżkówko; zachowany fragment Kanału Bydgoskiego zwanym Starym Kanałem, który należy uznać za wyróżniający się przykład rozwoju budownictwa hydrotechnicznego i dróg wodnych; relikty śluz nr 2 i 3 przy ul. Grotgiera zasypanych w latach 60-tych XX wieku; system regulacji Wisły w obrębie ujścia Brdy.

■ **Stan techniczny urządzeń wodnych**

Śluzy i jazy: w obrębie Bydgoskiego Węzła Wodnego nie ma urządzeń, których stan techniczny stwarza bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa, są to urządzenia technicznie sprawne. Stan techniczny jak również estetyczny tych urządzeń, stanowiących infrastrukturę śródlądowych dróg wodnych, można określić jako zadowalający (mapa).

- **Nabrzeża:** Betonowe nabrzeża skarpowe i półskarpowe wykonane głównie w latach 70-tych XX wieku są w zadowalającym stanie technicznym, chociaż na niektórych odcinkach Brdy skanalizowanej i Kanału Bydgoskiego są nadmiernie zdegradowane. Głównym problemem jest niewielka wartość estetyczna tych budowli. W lepszym stanie technicznym są nabrzeża pionowe na śródmiejskim odcinku Brdy skanalizowanej. Na odcinku Brdy spławnej oraz na Brdzie skanalizowanej od zbiornika wodnego Brdyujście do 6,0 km nie wykonano nabrzeży, skuteczność brzegów utrzymują systemy korzeniowe roślin.
- **Budowle regulacyjne:** Stan techniczny budowli regulacyjnych na Wiśle jest zadowalający, chociaż niektóre z nich są nadmiernie zdegradowane.
- **Przystanie wodne:** Funkcję przystani wodnych w obszarze Bydgoskiego Węzła Wodnego spełniają różne odcinki nabrzeży zlokalizowane w obrębie klubów kajakowych i wioślarskich usytuowanych przy brzegach Brdy skanalizowanej.
- **Pochylnie (slipy):** Trzy istniejące pochylenie są w dobrym stanie technicznym, z których jedną oddano do użytku w 2002 roku.
- **Porty:** Funkcje portów spełniają nabrzeża pionowe w porcie Żeglugi Bydgoskiej na Brdzie. Ich stan techniczny jest zadowalający
- **Wwały przeciwpowodziowe:** Aktualny stan techniczny i bezpieczeństwa obwałowań w obecnej fazie opracowania nie jest możliwy do oceny.

- **Ujęcia wody i wyloty ścieków:** Stan techniczny tych urządzeń jest zadowalający.
 - **Elektrownie wodne:** Stan techniczny elektrowni wodnej w Smukale jest zadowalający i nie zagraża bezpieczeństwu. Nieznany jest stan techniczny pozostałych elektrowni wodnych zlokalizowanych na Brdzie skanalizowanej.
- **Wykorzystanie zasobów wodnych w celach turystycznych, rekreacyjnych i sportowych.**
- Bydgoszcz posiada wysokie walory proturystyczne umożliwiające rozwój turystyki, rekreacji i sportu w oparciu o zasoby wodne. Do walorów tych należą:
- wyjątkowa możliwość kształtowania połączeń wodnych z regionalną, krajową i europejską siecią hydrograficzną, system rzek i kanałów,
 - krajobraz miasta związany z systemem dolin i pradolin rzecznych,
 - dziedzictwo kulturowe, szczególnie w obrębie Starego Miasta i Wyspy Młyńskiej, w tym zabytki architektury (m.in.: Czerwony Spichrz, Biały Spichrz, Młyn Rothera, Spichrze nad Brdą, Kościół Farny), zabytki techniki (m.in.: Kaszarnia wraz z komorą turbiny (Turbinownia), Śluza nr 2 Miejska, Śluza nr 1 Brdyujście, Stary Kanał Bydgoski, Śluzy Okole i Czyżkówka) (vide mapa),
 - współczesna architektura obiektów zlokalizowanych nad rzeką (Bank BRE, Hala Widowiskowo-Sportowa „Łuczniczka”, Opera Nova),
 - obiekty sportowe niebędące urządzeniami wodnymi, takie jak: tor regatowy na zbiorniku wodnym Brdyujście, tor kajakarstwa górskiego na Brdzie Młyńskiej,
 - przystanie wodne: żeglarskie, kajakowe, wioślarskie, motorowodne klubów turystycznych i sportowych (vide mapa),
 - kluby i związki sportowe oraz turystyczne (m.in. PTTK „Szlak Brdy”, TKKF, Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie, Bydgoski Klub Wioślarok, Regionalne Towarzystwo Wioślarskie „Bydgostia Kabel”, Wojskowy Klub Sportowy „Zawisza”,
 - regionalne, krajowe, międzynarodowe imprezy turystyczne i sportowe m.in. (spływy kajakowe Brdą, „Kajakowy Tramwaj Wodny na Brdzie”, wyścigi smoczych łodzi, Wioślarskie Mistrzostwa Miasta, Wielka Wioślarska o Puchar Brdy.

Istniejące zasoby i walory turystyczne Bydgoskiego Węzła Wodnego są wykorzystywane w następującym zakresie:

- turystyka i rekreacja (wycieczki statkami żeglugi śródlądowej, bulwary i ścieżki rowerowe, turystyka kwalifikowana, indywidualna i zorganizowana, kajakowa, żeglarska, motorowodna i podwodna, spływy łodzi-tratwami),
- sport (regaty kajakowe, wioślarskie i żeglarskie, zawody podwodne)

Brak jest komplementarnego produktu turystycznego obejmującego obsługę wodnego ruchu turystycznego. Żadne z bydgoskich biur podróży nie posiada w swojej ofercie propozycji związanych z turystyką wodną w Bydgoszczy. Brak jest kompleksowych ofert turystycznych adresowanych do turystów polskich i zagranicznych. Brak odpowiednio dostosowanej infrastruktury oraz propozycji (oferty turystycznej) powoduje, że pobyty gości mają charakter krótkotrwały.

■ **Potencjał, możliwości, szanse i uwarunkowania wykorzystania wód i urządzeń wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego.**

Powierzchniowe wody płynące w naturalnych ciekach i kanałach w obszarze Bydgoskiego Węzła Wodnego są wykorzystywane wielokierunkowo. Efektywność gospodarowania zasobami i urządzeniami wodnymi Bydgoskiego Węzła Wodnego kształtuje się obecnie na niskim poziomie wskazującym na istnienie określonych rezerw w tych zasobach.

Gospodarcze wykorzystanie wód powoduje, że na wielu odcinkach Bydgoskiego Węzła Wodnego prowadzone są wody II i III klasy czystości, a na kilku z nich wo-

dy o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu. Główne źródła emisji zanieczyszczeń to kanalizacja miejska, z czego 92,8% to ścieki oczyszczone. Z uwagi na to, że Brda, Wisła i Kanał Bydgoski są odbiornikami ścieków komunalnych i przemysłowych w wodach tych występują znaczne ilości zanieczyszczonych osadów oraz ponadnormatywnych zanieczyszczeń. Zmniejsza to w znacznym stopniu wartość użytkową wód powierzchniowych. Najlepiej, choć w stopniu niewystarczającym, wykorzystywane są zasoby rzeki Brdy (spławnej i skanalizowanej, strefy I,II,III,IV,V). Na nieco niższym poziomie kształtuje się korzystanie z wód Starego Kanału i Kanału Bydgoskiego (VIa,VIb) a najgorzej – z wód rzeki Wisły (VII).

Wykorzystanie śródlądowych dróg wodnych Wisły, Brdy skanalizowanej, Kanału Bydgoskiego, Noteci i Warty aż do Odry do celów transportu wodnego (towarowego) jest obecnie na najniższym poziomie od czasu rozpoczęcia eksploatacji Kanału Bydgoskiego. Transportowe wykorzystanie rozpatrywanych dróg wodnych jest daleko mniejsze niż na to pozwalają warunki Bydgoskiego Węzła Wodnego. Obecnie można mówić o stałym transporcie towarowym jedynie na linii od Wisły (miejsca czerpania rumowiska rzeczne-go) do Portu Żeglugi (strefa VII). Wykorzystanie urządzeń wodnych na drodze wodnej Wisła-Odra, z których przeważająca część powstała w XIX i XX wieku (z myślą o stworzeniu dogodnych warunków dla rozwoju transportu wodnego), jest obecnie niewielkie.

Niewystarczająca jest też przepustowość tych urządzeń, co powoduje ograniczenie możliwości transportowych dróg wodnych i wpływa negatywnie na rozwój transportu wodnego. Istniejąca infrastruktura dróg wodnych w Bydgoszczy i w regionie nie zapewnia możliwości rozwoju towarowego transportu wodnego w znaczeniu ponadregionalnym. Istotną część budowli hydrotechnicznych śródlądowych dróg wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego stanowi lub może w przyszłości stanowić ważne elementy infrastruktury zabezpieczającej transport wodny pasażerski – komunikacyjny i turystyczny oraz w ograniczonych rozmiarach transport towarowy.

Wymienione zasoby wodne w większym zakresie powinny służyć zaspokojeniu potrzeb związanych z turystyką i rekreacją. Słabe jest wykorzystanie wód rzeki Wisły (strefa VII) oraz Brdy spławnej (strefa I) i Kanału Bydgoskiego, a także „Starego Kanału Bydgoskiego” (strefa VIa,VIb) do celów turystyki wodnej i rekreacji. Trochę lepiej wygląda to na Brdzie z tzw. Brdą Młyńską (IIb) i na zbiorniku wodnym Brdyujście (strefa V). Ich wody w dużym zakresie zaspokajają potrzeby turystyczne, rekreacyjne oraz sportowe. Wykorzystanie Brdy skanalizowanej i zbiornika wodnego Brdyujście do uprawiania sportów wodnych od lat utrzymuje się na tym samym dobrym poziomie. Ważną, sportowo - treningową rolę spełniają wody Brdy, a szczególnie jej odcinek biegnący od śluzy Miejskiej w kierunku do Wisły (strefy IIa,III,IV). Znaczenie toru regatowego na zbiorniku w Brdyujściu (strefa V) i toru do kajakarstwa górskiego na Brdzie Młyńskiej (strefa IIb) wykracza poza regionalne granice. Nie wykorzystuje się jednak w pełni ich potencjalnych możliwości. Niedoceniane są rekreacyjne walory płynącej przez Bydgoszcz rzeki Wisły (strefa VII). Zdecydowanie lepiej, ale tylko w stopniu dostatecznym, wykorzystywane są spacerowe fragmenty doliny Brdy oraz ścieżki rowerowe zlokalizowane przy nabrzeżach Brdy skanalizowanej. Istniejące urządzenia wodne w postaci śluz żeglugowych należy przygotować do zwiększonych potrzeb w zakresie turystyki wodnej. Rozważyć należy koncepcję modernizowania zbiornika wodnego Brdyujście pod kątem zapewnienia warunków dla prowadzenia imprez o znaczeniu międzynarodowym.

Do urządzeń wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego, których efektywność jest najwyższa zaliczyć należy elektrownie wodne na Brdzie (spławnej i skanalizowanej, strefa I,IIa,IIb).

Największe rezerwy energetyczne tkwią w zasobach wodnych Wisły, na której energię elektryczną wytwarza się jedynie na stopniu wodnym we Włocławku. Niewykorzystana jest moc rzeki Brdy na odcinku poniżej stopnia wodnego w Smukale (strefa I,) i rzeki

Wisły (strefa VII) na całym jej dolnym odcinku od stopnia wodnego we Włocławku w kierunku do ujścia.

Bydgoski Węzeł Wodny z jego zabudową hydrotechniczną w postaci śluz, jazów, kanałów, nabrzeży, przystani itp. może stanowić podstawowy potencjał dla rozwoju sportów wodnych, komunikacji i turystyki wodnej.

3.11.3.2 Wnioski

Bydgoski Węzeł Wodny z jego zabudową hydrotechniczną stanowi pierwszoplanowy potencjał dla rozwoju gospodarki lokalnej związanej w szczególności z rekreacją, sportem i turystyką. W związku z powyższym należy skoncentrować się na doprowadzeniu do powstania „produktu miejskiego” poprzez następujące działania:

- kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych i terenów rekreacji dla mieszkańców,
- rewitalizacja istniejących budowli hydrotechnicznych,
- przygotowanie atrakcji turystycznych (komplementarnych produktów turystycznych,
- podnoszenie wartości estetycznych krajobrazu miejskiego,
- kształtowanie tożsamości kulturowej miasta i lokalnych cech charakterystycznych
- przygotowanie nowych, atrakcyjnych terenów inwestycyjnych,
- rozwój istniejącej bazy dla sportów wodnych, turystyki i rekreacji,
- podjęcie przedstawionych działań w zakresie rewitalizacji i rozwoju Bydgoskiego Węzła Wodnego spowoduje powstanie nowych przestrzeni funkcjonalnych, kształtujących tożsamość miasta i regionu. Przyczyni się to również do wykreowania nowego wizerunku miasta, które stanie się bardziej interesujące dla przyszłych inwestorów i turystów oraz zwiększy atrakcyjność warunków zamieszkania.